

Gminny Program Rewitalizacji WOŁOMIN 2023 z perspektywą do 2030

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

1. Wstęp

Niniejszy Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Wołomin jest operacyjnym programem rozwojowym gminy na najbliższe 7 lat z perspektywą na lata kolejne. Jak wskazuje Krajowa Polityka Miejska:

„(...) problem degradacji dotyczy istotnej części terenów zurbanizowanych w polskich miastach, a miasta z enklawami biedy i wykluczenia, o substandardowych warunkach życia, nie mają szans, by być konkurencyjnymi

i dynamicznymi. Ich poencjał rozwojowy pozostaje niewykorzystany. Czynnikiem degradacji są najczęściej negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze skutkujące segregacją społeczną i dziedziczeniem biedy, oraz niekorzystne zmiany infrastrukturalno-przestrzenne

(dekapitalizacja tkanki miejskiej, ułomna struktura urbanistyczna), występujące najczęściej w historycznych śródmieściach.”

Wszystkie opisane w Krajowej Polityce Miejskiej problemy dotyczą także Wołomina, w szczególności miejskiej części gminy: koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, ułomna struktura urbanistyczna i degradacja techniczna infrastruktury miejskiej obniżają szanse rozwojowe Wołomina, osłabiają jego konkurencyjność.

Zadaniem miasta Wołomin – jego mieszkańców i władz – jest odbudowanie spójności społecznej w tych częściach miasta, gdzie została ona naruszona, dostarczenie bodźców rozwojowych lokalnej gospodarce, poprawa ładu funkcjonalno-przestrzennego i poprawa jakości życia mieszkańców. Wszystkie te zadania zostały ujęte w sposób spójny i komplementarny w niniejszym Gminnym Programie Rewitalizacji – spójny plan działań na najbliższe 7 lat, służących nadaniu zdegradowanej części miasta nowej dynamiki rozwojowej i sprawieniu, że mieszkańcy będą chcieli tam zamieszkać.

Spis treści:

1. Wstęp (strona 2)

- 1.1. Streszczenie programu rewitalizacji (strona 6)
- 1.2. Krótka charakterystyka miasta i gminy Wołomin (strona 8)

2. Część diagnostyczna (strona 12)

- 2.1. Obszar objęty Gminnym Programem Rewitalizacji (obszar rewitalizacji) (strona 12)
- 2.2. Przyjęta metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji (strona 14)
  - 2.2.1. Przyjęta metoda podziału obszaru gminy (delimitacji) (strona 14)
  - 2.2.2. Przyjęta metoda wyznaczania obszaru zdegradowanego (strona 16)
  - 2.2.3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego (strona 25)
  - 2.2.4. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji (strona 28)
  - 2.2.5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji (strona 32)
  - 2.2.6. Diagnoza negatywnych zjawisk i czynników kryzysowych w obszarze rewitalizacji (strona 36)
  - 2.2.7. Analiza lokalnych potencjałów obszaru rewitalizacji i kierunki zmian z perspektywy mieszkańców (strona 99)
  - 2.2.8. Synteza diagnozy obszaru rewitalizacji – analiza SWOT (strona 105)

3. Część planistyczna (strona 106)

- 3.1 Wizja i cele rewitalizacji (strona 106)
  - 3.1.1 Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (strona 106)
  - 3.1.2 Misja Gminnego Programu Rewitalizacji (strona 107)
  - 3.1.3 Struktura celów rewitalizacji (strona 107)
- 3.2 Przedsięwzięcia rewitalizacyjne - przyjęte kierunki działań odpowiadające celom rewitalizacji oraz lista planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (strona 110)
  - 3.2.1. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych (strona 113)
- 3.3. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (strona 156)
- 3.4. Specjalna Strefa Rewitalizacji (strona 161)

4. Partycypacja społeczna w procesie przygotowywania GPR Gminy Wołomin (strona 162)

5. Zarządzanie procesem rewitalizacji (strona 165)

5.1. Struktura zarządzania (strona 165)

5.1.1. Dodatkowe instrumenty zarządcze (strona 166)

5.2. Komitet Rewitalizacji (strona 167)

6. Monitorowanie procesu rewitalizacji (strona 169)

6.1. Monitorowanie realizacji celów rewitalizacji (strona 170)

6.2. Monitorowanie przedsięwzięć (strona 170)

7. Mechanizmy integrowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych (strona 170)

8. Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi (strona 174)

8.1. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego gminy Wołomin (strona 174)

8.2. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego powiatu wołomińskiego (strona 178)

8.3. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego województwa mazowieckiego (strona 178)

8.4. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego kraju (strona 179)

Spis załączników:

- Wykaz potrzeb remontowych budynków komunalnych oraz ich szacunkowy koszt.
- Przyłącza wodno-kanalizacyjne planowane w ramach GPR Gminy Wołomin.
- Mapa - podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Gminy Wołomin.

Podrozdziały:

- Raport z procesu partycypacji społecznej.
- Wytyczne dla projektów przestrzennych i inwestycji drogowych.

1. 1. Streszczenie programu rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Wołomin, to skoordynowany program ożywienia (rewitalizacji) centrum miasta. Obszar objęty wsparciem został wybrany na podstawie analizy całego miasta, która określiła obszary występowania największej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, technicznych i przestrzennych. Dodatkowo na terenie wskazanym do interwencji (obszar rewitalizacji) została przeprowadzona diagnoza pogłębiona.

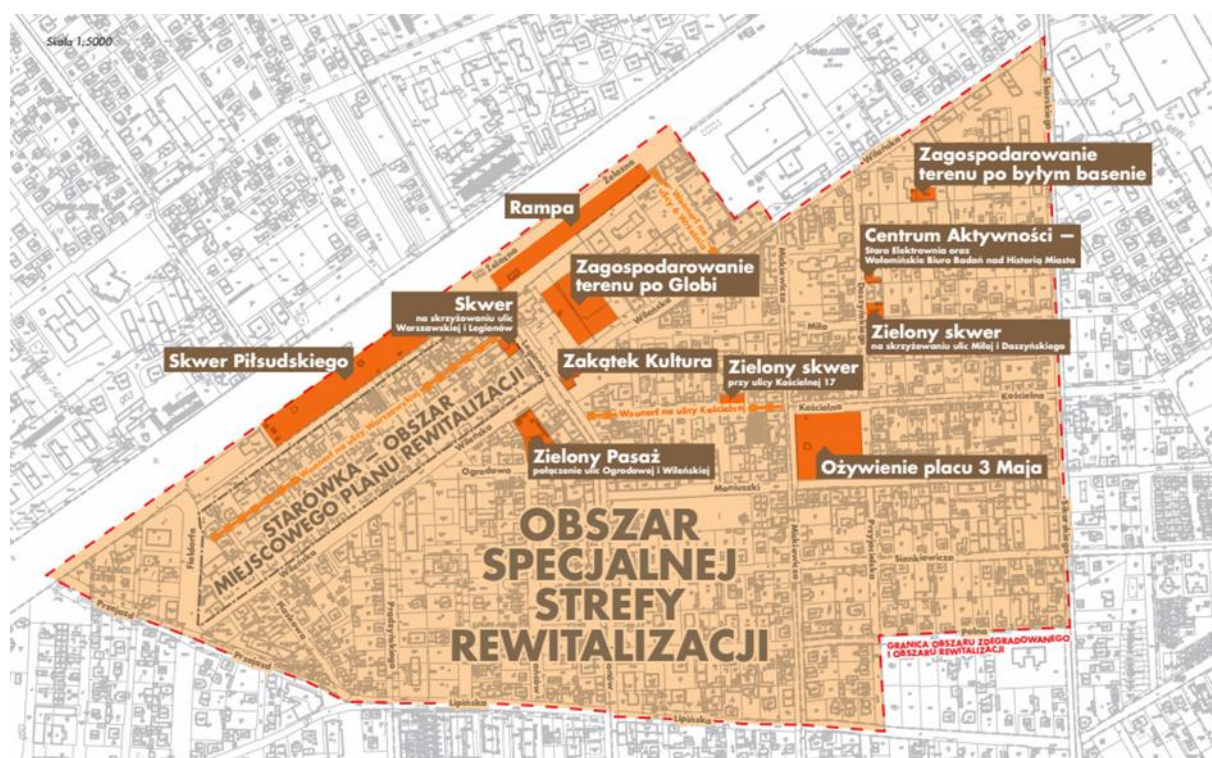
Reakcją gminy na zdiagnozowane problemy jest przygotowany program rewitalizacji, który nie tylko w określonym czasie ma zatrzymać degradację obszaru, ale co najważniejsze przywrócić mu oczekiwaną witalność.

Program rewitalizacji ma dwa główne cele: centrum Wołomina zapewnia spójność społeczną - warunki do rozwoju wszystkim mieszkańcom - oraz zapewnia im dobre warunków do mieszkania.

Podstawowym zadaniem programu rewitalizacji jest zdecydowana poprawa jakości życia mieszkańców. Jego realizacja będzie możliwa głównie poprzez poprawę dostępności do deficytowych usług społecznych oraz radykalną poprawę jakości przestrzeni publicznej i infrastruktury obszaru rewitalizacji. Obszar zmieni swój wizerunek, stanie się atrakcyjnym miejscem do mieszkania. Zwiększy się liczba mieszkańców, a zwłaszcza ich struktura

(więcej osób młodych i w wieku produkcyjnym), zmniejszy liczbę osób korzystających z świadczeń pomocy społecznej. Program ma obowiązywać do roku 2030, kiedy - zgodnie z planem - uda się osiągnąć zakładane cele.

W obszarze rewitalizacji, powstanie kilkanaście nowych miejsc spędzania wolnego czasu, rekreacji i zabawy, szczególnie dla rodzin. Obszar sukcesywnie będzie zmieniał swój wizerunek. Corocznie w obszarze zdegradowanym odbywać się będzie festiwal uliczny, zielone ulice z uspokojonym ruchem będą zachęcać do poruszania się rowerem i pieszo. Prace remontowe zostaną przeprowadzone w ponad 50 budynkach. Cały program będzie także silnie oddziaływał na pozostałe dzielnice miasta.

Rysunek 1. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych przewidziane do realizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji.

Program składa się z 40 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które muszą być precyzyjnie skoordynowane. W tym celu powstał model zarządzania programem, oparty o Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, koordynatora rewitalizacji i zespół zadaniowy. W ramach zarządzania powstaną wytyczne, dotyczące jakości nowych przestrzeni, które mogą być także stosowane w interwencjach przestrzennych gminy na innych osiedlach. W celu monitorowania realizacji zaplanowanych celów wprowadzono system wskaźników i ustalono ich oczekiwane wartości docelowe, jakie chcemy osiągnąć na zakończenie programu.

Kluczową rolę w programie odgrywają mieszkańcy, którzy są najważniejszym beneficjentem planowanych zmian. W związku z tym, w programie opisano mechanizmy

włączania różnych interesariuszy na etapie wdrażania GPR, m.in. zaplanowano powołanie Komitetu Rewitalizacji, który ma społecznie wspierać gminę i monitorować cały proces

Na potrzeby identyfikacji i spójności przekazu, obszar rewitalizacji będzie określany jako "Centrum Wołomina". Nie jest to nazwa, którą powszechnie używają mieszkańcy tego terenu, ale symbolicznie odnosi się do całego kompleksowego planu zmian, czytelnie komunikuje skalę planowanych interwencji.

1.2. Krótka charakterystyka miasta i gminy Wołomin

Wołomin - miasto w województwie mazowieckim, siedziba powiatu wołomińskiego i gminy miejsko-wiejskiej Wołomin. Wołomin należy do aglomeracji warszawskiej, Położone jest 20 km od centrum Warszawy, w kierunku północno-wschodnim, na linii kolejowej do Białegostoku.

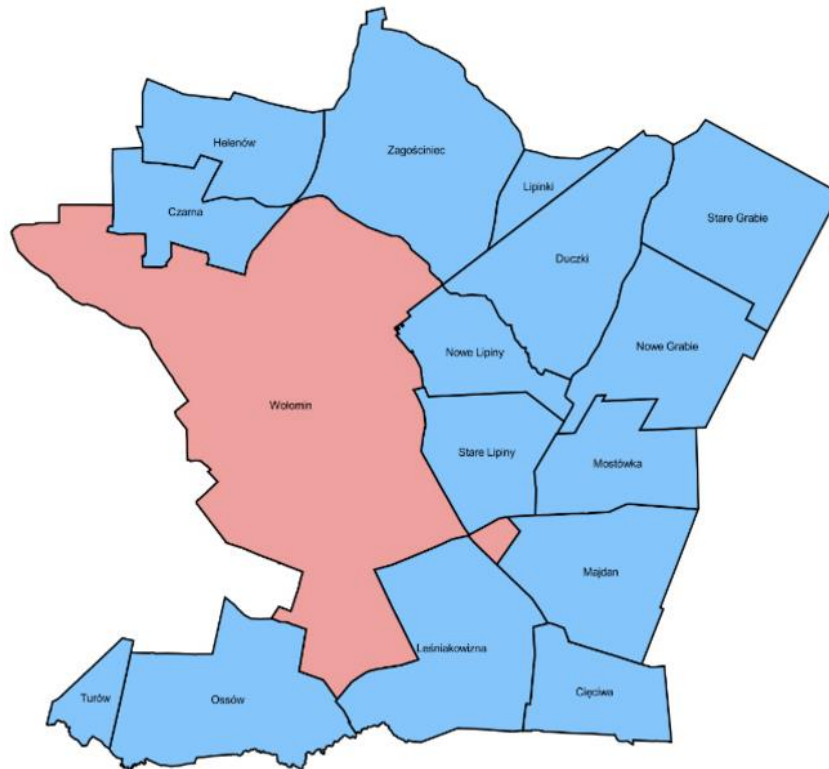
Rysunek 2. Powiat wołomiński na tle województwa mazowieckiego.

Pierwsze wzmianki dotyczące Wołomina pochodzą z XV wieku. Nazwa Wołomin wywodzi się od XVI-wiecznego właściciela, Jana de Volumne. Po wybudowaniu w roku 1862 linii kolejowej (Kolej Warszawsko-Petersburska) stał się on miejscowością letniskową dla Warszawy.

Na początku XX wieku rozwinęło się tu osadnictwo typu miejskiego, któremu sprzyjało powstanie w czerwcu 1905 roku huty szkła, która przyciągnęła do miasta setki ludzi szukających zatrudnienia. W tym okresie powstało także kilka mniejszych oraz większych zakładów. W rezultacie w 1914 r. w Wołominie znajdowało się 7 większych zakładów

przemysłowych, które zatrudniały ponad 1 000 robotników. Wołomin otrzymał prawa miejskie 4 lutego 1919 r., na mocy dekretu Naczelnika RP Marszałka Józefa Piłsudskiego. W roku 1920 w okolicach Wołomina na polach Ossowa doszło do kluczowych walk Bitwy Warszawskiej. Po wojnie, w roku 1952, Wołomin stał się miastem powiatowym, co przyspieszyło jego rozwój. Powstały zakłady stolarki budowlanej oraz Przedsiębiorstwo Poszukiwań Nafty i Gazu. W latach 70 i 80 XX wieku powstały osiedla bloków z wielkiej płyty, które przyczyniły się do wzrostu liczby ludności miasta.

Rysunek 3. Gmina Wołomin, podział na sołectwa i miasto Wołomin.

W układzie przestrzennym miasta i Gminy Wołomin można wyróżnić następujące strefy:

- strefę śródmiejską,

Obejmuje fragment miasta zawierający się między ulicami: Al. Armii Krajowej, Niepodległości, 1-go Maja, Rejtana i Wspólną. W strefie śródmiejskiej zlokalizowane są wszystkie ważniejsze funkcje miejskie, w tym obiekty administracji – miejskiej i powiatowej. W ramach tej strefy wyraźnie zaznacza się obszar ścisłego centrum, w którym dominuje zwarta XIX-wieczna zabudowa mieszkaniowo-usługowa tzw. „wołomińska starówka”. W strefie śródmiejskiej występuje także zabudowa wielorodzinna tj.: osiedla Lipińska, Niepodległości, Słoneczna, Kobyłkowska, Polna, Nafta, a także zabudowa jednorodzinna.

- strefę miejską,

Obejmuje tereny położone w granicach Miasta Wołomin pomiędzy ulicami: 1-go Maja, Al. Niepodległości, Graniczną i Zieloną oraz między ulicami: Al. Armii Krajowej, Nowa Wieś i Lwowską. W strefie tej dominuje funkcja mieszkaniowa, o charakterze jednorodzinny z częścią usługową. Rezerwy wolnych terenów budowlanych znajdują się w południowej i wschodniej części strefy oraz na północy pomiędzy ulicami Wiosenną i Nowa Wieś.

- strefę podmiejską,

Obejmuje tereny zabudowy jednorodzinnej w granicach miasta (Mironowskie Górkki) i wsi: Duczki, Zagościńiec, Lipinki, Nowe Lipiny, które wskutek przeznaczenia dużych powierzchni pod zabudowę jednorodzinna zmieniają swój charakter na typowo podmiejski. Obecnie dominuje tu zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z towarzyszącymi usługami.

- strefę mieszkaniową ekstensywną – wiejską (w granicach części wiejskiej gminy)

Obejmuje obszar pozostałych wsi z dominującą zabudową zagrodową lub zabudową mieszkaniową jednorodzinna z usługami usytuowaną wzdłuż ulic. Ponadto we wsi Zagościńiec dominuje w znacznej mierze zabudowa letniskowa. Dynamiczny rozwój Gminy przewiduje się we wsi Stare Lipiny, gdzie nowe tereny zostaną uruchomione w związku z realizacją przedłużenia drogi wojewódzkiej nr 634 do Szosy Jadowskiej, we wsi Turów i Ossów, położonych najbliżej Warszawy oraz we wsiach Czarna i Helenów, które znajdują się na kierunku powiązań z trasą ekspresową Via Baltica oraz węzłem Wołomin przy trasie S8.

- strefę produkcyjno-usługowo-techniczną,

Obejmuje obszar położony w północno-wschodniej części Wołomina w rejonie linii kolejowej. Jest to teren przemysłu oraz obsługi technicznej miasta. Rozwój tej funkcji przewiduje się na terenach wokół oczyszczalni ścieków, wysypiska odpadów, we wsiach Stare Lipiny i Nowe Lipiny w rejonie przedłużenia drogi wojewódzkiej nr 634 do Szosy Jadowskiej oraz we wsi Stare Grapie.

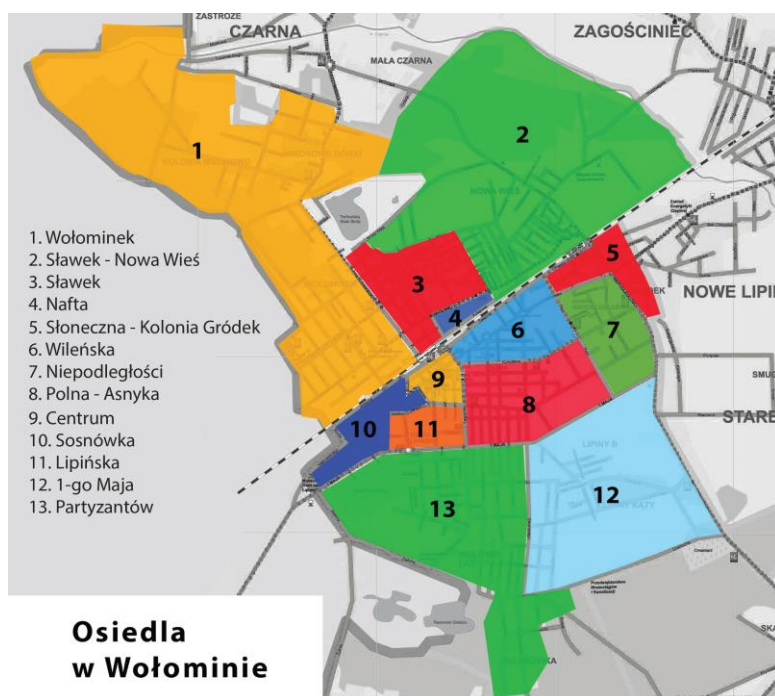
- strefę terenów otwartych

Składają się na nią kompleksy leśne w północno-wschodniej i południowej części miasta oraz w Leśniakowiznie, a także lasy prywatne w południowej i północno-zachodniej części miasta z wkraczającą na nie zabudową mieszkaniową. Dużą część obszaru gminy zajmują tereny rolne oraz pół naturalny krajobraz dolin rzek Długiej, Czarnej Strugi i Czarnej z łąkami, płacami leśnymi i zaroślami łągowymi. Występują też torfowiska - Białe Błota i Helenówka oraz obszar bagienny Helenów. Obszary tej strefy charakteryzują się wysokimi walorami krajobrazowymi.

Przez Wołomin przebiegają drogi wojewódzkie nr 634 (Port Lotniczy im. F.Chopina-Ząbki-Zielonka-Wołomin-Wólka Kozłowska), nr 635 (Wołomin-Radzimin) oraz nr 628 (odcinek droga 634-stacja kolejowa). Położone na terenie miasta dwie stacje kolejowe obsługiwane są przez Koleje Mazowieckie liniami R6 i R60. Stacje kolejowe na terenie miasta, są włączone w system taryfowy Zarządu Transportu Miejskiego w Warszawie. Oferta „Wspólny Bilet ZTM-KM-WKD” umożliwia podróżowanie na terenie aglomeracji warszawskiej wszystkimi środkami komunikacji publicznej na podstawie biletów ZTM. Wołomin posiada autobusowe połączenia z centrum Warszawy obsługiwane m.in. przez prywatnych przewoźników.

Miasto Wołomin jest siedzibą licznych organizacji i instytucji usługowych, organów administracji samorządowej, instytucji ochrony zdrowia i opieki społecznej, edukacji, kultury i sportu, a także tzw. otoczenia biznesu (banki, instytucje ubezpieczeniowe).

Wołomin jest członkiem Związku Miast Polskich.

Rysunek 4. Miasto Wołomin – podział na osiedla.
społecznie.

Wołomin podzielony jest na osiedla (Osiedle Nafta, Osiedle Sławek, Osiedle Sławek-Nowa Wieś, Osiedle Sosnówka, Osiedle Partyzantów, Osiedle 1 Maja, Osiedle Lipińska, Osiedle Centrum, Osiedle Polna-Asnyka, Osiedle Wileńska, Osiedle Niepodległości, Osiedle Słoneczna-Kolonia Gródek, Osiedle Kobyłkowska, Osiedle Reja, Osiedle Wołominiek. W każdym osiedlu jako organy pomocnicze gminy funkcjonują Rady Osiedli. Członkowie Rad pochodzą z wyboru i działają

2. Część diagnostyczna

2.1. Obszar objęty Gminnym Programem Rewitalizacji (obszar rewitalizacji)

Ustawa o rewitalizacji w art. 14. ust. 2 stanowi, że gminny program rewitalizacji jest sporządzany dla obszaru rewitalizacji wyznaczonego w drodze odrębnej uchwały rady gminy.

W myśl ustawy o rewitalizacji obszar rewitalizacji to wyznaczony uchwałą rady gminy obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju gminy, przygotowywana lub prowadzona jest rewitalizacja.

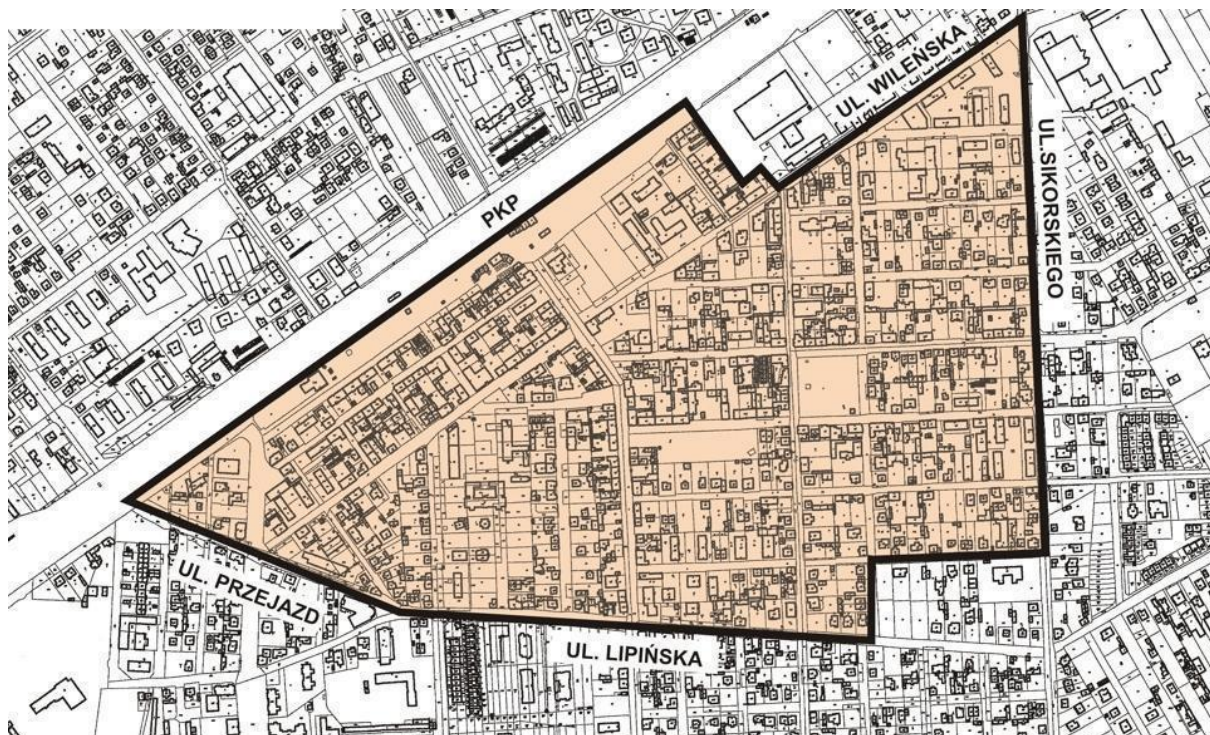
Obszar rewitalizacji został wyznaczony **Uchwałą nr XXIX-169/2016 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 24 listopada 2016 r.** (Uchwała w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wołomin).

Uchwała ta wyznacza dla Wołomina obszar rewitalizacji o granicach tożsamy z granicami obszaru zdegradowanego, zgodnie z poniższą mapą (rys. 1).

Niezbędne analizy służące delimitacji obu obszarów zawarto w dokumencie *Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wołomin*, który stanowi załącznik nr 2 do w/w uchwały.

Uchwała oraz raport z przeprowadzonej delimitacji dostępne są w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Wołomin.

Granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (pokrywające się) prezentuje poniższa mapa:

Rysunek 5. Granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Wołomin. Opracowanie: PZR Consulting

Całkowita powierzchnia wyznaczonego obszaru rewitalizacji wynosi 58,4 ha co stanowi 4% całkowitej powierzchni Wołomina. Zamieszkuje go 6500 osób co stanowi ok. 13 % całej populacji mieszkańców miasta (stan na koniec 2015 roku).

2.2. Przyjęta metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., celem diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji Wołomina było przeanalizowanie rozkładu przestrzennego wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy oraz współwystępowania w obszarach ich koncentracji pozostałych negatywnych zjawisk określonych w ustawie, a w rezultacie zidentyfikowanie obszaru zdegradowanego i w jego ramach obszaru rewitalizacji.

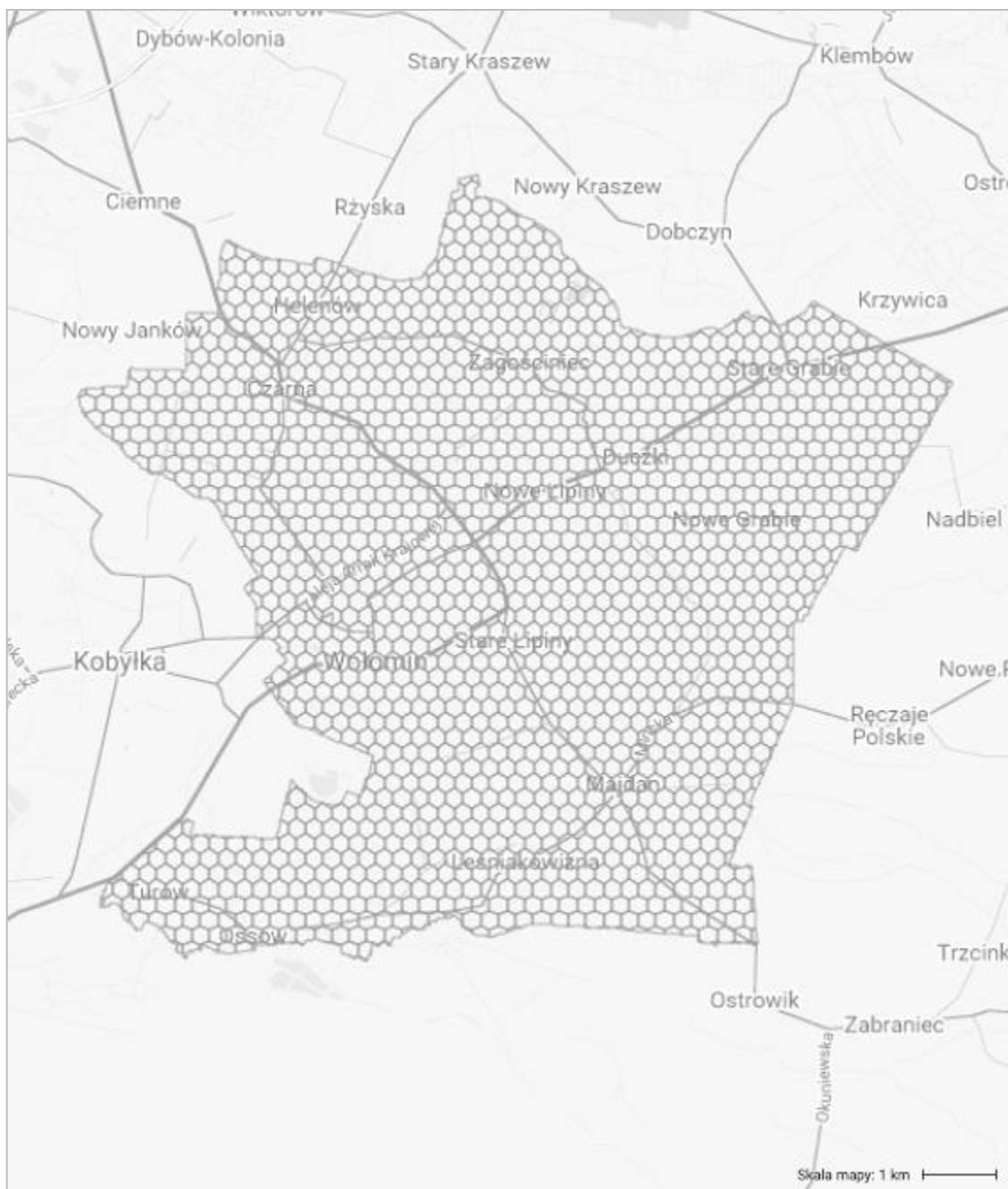
2.2.1. Przyjęta metoda podziału obszaru gminy (delimitacji)

Przyjęto, że podstawową metodą przestrzennej prezentacji danych w całej diagnozie będzie metoda kartogramu. Metoda ta służy do ilościowego przedstawiania na mapie intensywności określonego zjawiska w granicach przyjętych pól odniesienia.

W diagnozie zastosowano siatkę analityczną, która pozwoliła na zobrazowanie zebranych danych kartogramami geometrycznymi o oczku sześciokątnym (siatka heksagonalna, „plaster miodu”). Pozwoliło to na uzyskanie pełnej porównywalności i dużej szczegółowości przedstawionych na mapie obszarów.

Przy prowadzeniu analiz jako pola odniesienia najczęściej przyjmuje się jednostki pomocnicze (dzielnice, osiedla, sołectwa), co jest związane z łatwością dostępu do danych statystycznych. Jednak zbieranie danych dla dużych jednostek urbanistycznych powoduje włączanie do obszaru zdegradowanego także dobrze prosperujących fragmentów gminy, a pomija niewielkie fragmenty, małe osiedla czy pojedyncze kwartały, które rzeczywiście zapadły w stan kryzysu. W celu uzyskania dokładniejszego rozkładu przestrzennego badanych zjawisk, zastosowano siatkę analityczną z małymi geometrycznymi polami odniesienia (sześciokątami), co pozwala na uzyskanie pełnej porównywalności i dużej szczegółowości przedstawionych na mapie obszarów.

Do analizy i wizualizacji danych Wołomina wykorzystana została siatka heksagonalna o oczku wielkości i szerokości pola 250 metrów. Powierzchnia jednego pola odniesienia (pojedynczego oczka siatki) wynosi 3,71 ha. Takich oczek-sześciokątów (pól odniesienia) w obrębie obszaru analizy gminy jest dokładnie 1658, z czego zamieszkałych jest sześciokątów 242 (w pozostałych oczkach nie ma zamieszkałej ludności, są to więc tereny niemożliwe do objęcia analizą społeczną, ani nie da się w nich przeliczyć jakichkolwiek zjawisk w przeliczeniu na liczbę mieszkańców- błąd dzielenia przez 0). Nie wszystkie one stanowią jednak obszar analizy diagnostycznej.

Rysunek 6. Siatka analityczna zastosowana w diagnozie służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji Wołomina.

Z analizy – zgodnie z zaleceniami metodycznymi dla analiz statystycznych – wyłączono te pola odniesienia (sześciokątne oczka siatki), w których zamieszkuje minimalna liczba ludności. W polach takich pojawiają się błędy analizy statystycznej na zbyt małych populacjach, a więc np. pojedyncza osoba może podnieść średnią dla danego pola o połowę) co zaciemnia ogólny obraz.

Poszukując warunku granicznego dla sześciokątów włączonych do obszaru analizy posłużono się wzorem empirycznym:

$$W = 0,4 \times \frac{L_{catk.}}{S_z}$$

Gdzie:

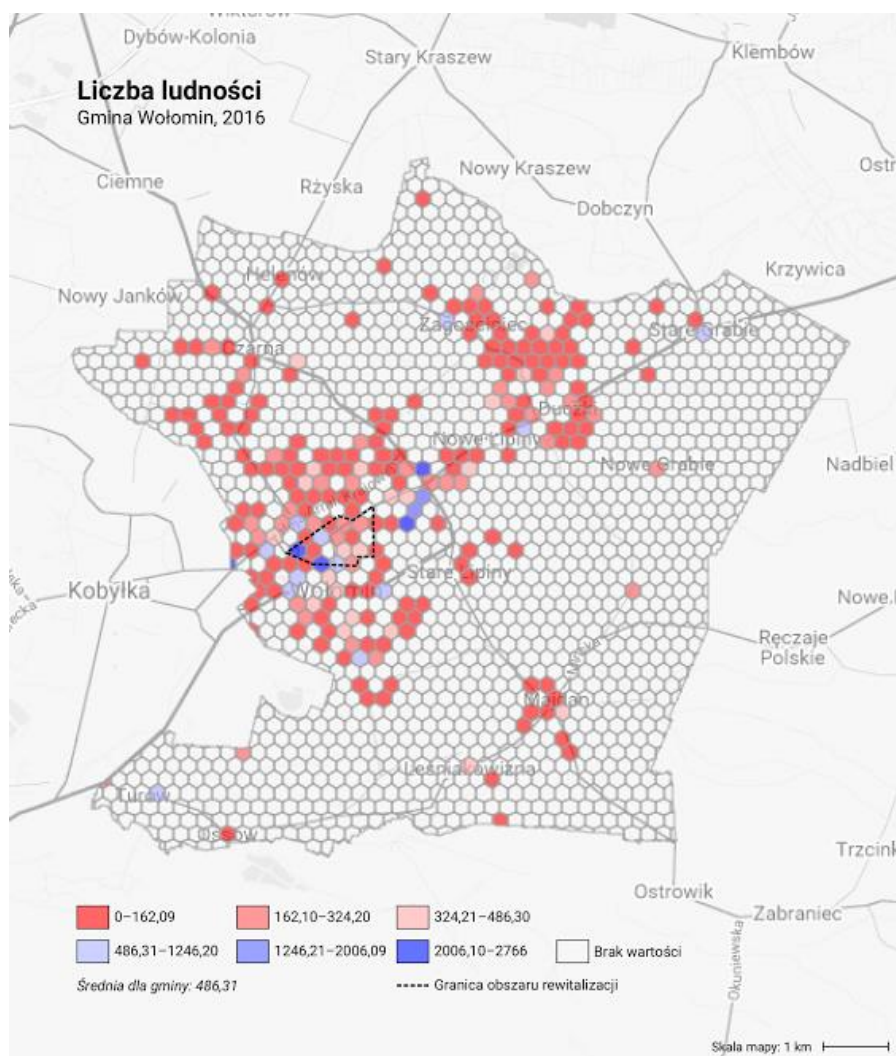
W = warunek graniczny (wartość niemianowana zaokrąglona do liczby całkowitej)

L_{całk.} = całkowita liczba ludności (liczba zameldowań na pobyt stały 30.06..2016 = 50 045 osób)

S_z = liczba zamieszkałych oczek siatki (242)

Współczynnik graniczny **W** dla analiz Wołomina wyniósł 82,71. Z analizy są więc wyłączone sześciokąty o liczbie mieszkańców mniejszej lub równej 83, a włączone do analizy sześciokąty zamieszkałe przez 83 i więcej osób. W praktyce wyłącza to z analizy tereny peryferyjne miasta o bardzo małej intensywności zabudowy. W polu analizy znalazło się w ten sposób 841 sześciokątów zamieszkiwanych przez 106 689 osób, czyli 91,7% ludności miasta.

Przestrzenny rozkład liczby ludności w gminie przedstawia poniższa mapa.

Rysunek 7. Liczba ludności w Gminie Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

2.2.2. Przyjęta metoda wyznaczania obszaru zdegradowanego

Przyjęta metoda wyznaczania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych

Pierwszym etapem diagnozy było wyznaczenie obszaru koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Ustawa nie definiuje, jaki dokładnie stan rzeczy można uznać za koncentrację tych zjawisk. Wobec tego w diagnozie kierowano się ogólnymi wskazaniem nauk o polityce społecznej, w szczególności inspirowano się metodyką brytyjskiego Wskaźnika Wielowymiarowej Deprywacji, ale także źródłami krajowymi, w tym Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020 dla województwa mazowieckiego.

Wynika z nich między innymi, że kluczowym elementem sieci problemów społecznych jest ubóstwo, a jedną z jego głównych przyczyn jest bezrobocie. Pozostałe negatywne zjawiska społeczne wymienione przez ustawę w art. 9. ust 1. mają mniej oczywiste usytuowanie w sieci współzależności problemów: przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, są zarówno skutkami wychowywania się i funkcjonowania w zdegradowanym obszarze, jak i przyczynami pogłębiania degradacji. Zjawiska te nie są jednak w żadnym ujęciu uważane za czynniki o pierwszorzędym znaczeniu sprawczym.

Należało więc przypisać pięciu grupom negatywnych zjawisk społecznych wagi liczbowe obrazujące ich zróżnicowane znaczenie w tworzeniu koncentracji problemów.

Zastosowano więc następujący wzór koncentracji negatywnych zjawisk społecznych:

$$K_s = 0,44U + 0,44B + 0,12(P+E+W)$$

Gdzie:

K_s = Współczynnik Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych,

U = Współczynnik Natężenia Ubóstwa

B = Współczynnik natężenia bezrobocia,

P = Współczynnik natężenia przestępczości,

E = Współczynnik natężenia problemów edukacyjnych,

W = zmienna wycofania (braku uczestnictwa w życiu publicznym).

Współczynnik Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych obliczany jest dla każdego z pól odniesienia odrębnie. Otrzymane wartości poszczególnych indeksów wyrażają poziom wpływu danego negatywnego zjawiska na degradację każdego z obszarów analizy (pól odniesienia), natomiast przypisane wagi liczbowe odzwierciedlają specyfikę sytuacji miasta.

Przypisanie wag liczbowych poszczególnym współczynnikom składowym wynikało z porównania sytuacji Wołomina z grupami miast podobnych (pełna analiza dostępna jest w raporcie *Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wołomin* dostępna w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Wołomin jako załącznik nr 2 do Uchwały nr XXIX-169/2016 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 24 listopada 2016 r.).

Tabela 1. **Grupa porównawcza miast podobnych do Wołomina:** miasta od 32 do 40 tys. mieszkańców leżące w bezpośredniej orbicie metropolii

Lp.	Miasto	Powiat	Województwo	Ludność
1	Mińsk Mazowiecki	Miński	Mazowieckie	40 211
2	Świdnik	Świdnicki	Lubelskie	40 078
3	Mikołów	Mikołowski	Śląskie	39 795
4	Knurów	Gliwicki	Śląskie	38 859
5	Wołomin	wołomiński	mazowieckie	37 389
6	Oleśnica	Oleśnicki	Dolnośląskie	37 355
7	Olkusz	Olkuski	Małopolskie	36 477
8	Ostróda	Ostródzki	warmińsko-mazurskie	33 790
9	Police	Policki	zachodniopomorskie	33 404
10	Ząbki	Wołomiński	Mazowieckie	32 844
11	Czeladź	Będziński	Śląskie	32 666
12	Oława	Oławski	Dolnośląskie	32 356

W Wołominie mamy wysoki poziom ubóstwa i bezrobocia w porównaniu z miastami podobnymi, dlatego wagi liczbowe przy indeksach ubóstwa i bezrobocia są na tym samym wysokim poziomie. W przypadku, gdyby poziom bezrobocia i/lub ubóstwa był na poziomie zbliżonym do średniej dla porównywalnych miast, waga liczbową tych współczynników byłaby niższa, a pozostałych współczynników relatywnie podniesiona.

Zastosowanie współczynników poszczególnych negatywnych zjawisk społecznych w celu wyznaczania obszaru koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, to autorskie rozwiązanie.

Dla każdego z pól odniesienia według przyjętej siatki geometrycznej gminy, wyliczana jest wartość każdego ze współczynników na podstawie kilku zmiennych

charakteryzujących dane negatywne zjawisko. Zastosowanie współczynników znacząco zwiększa szansę na trafne zdiagnozowanie danego zjawiska. W niniejszej diagnozie przyjęto, że każda ze zmiennych wchodzących w skład danego współczynnika jest w równym stopniu uwzględniona do jego wyliczenia, a sam współczynnik to wynikowa średnia z jego składowych (zmiennych).

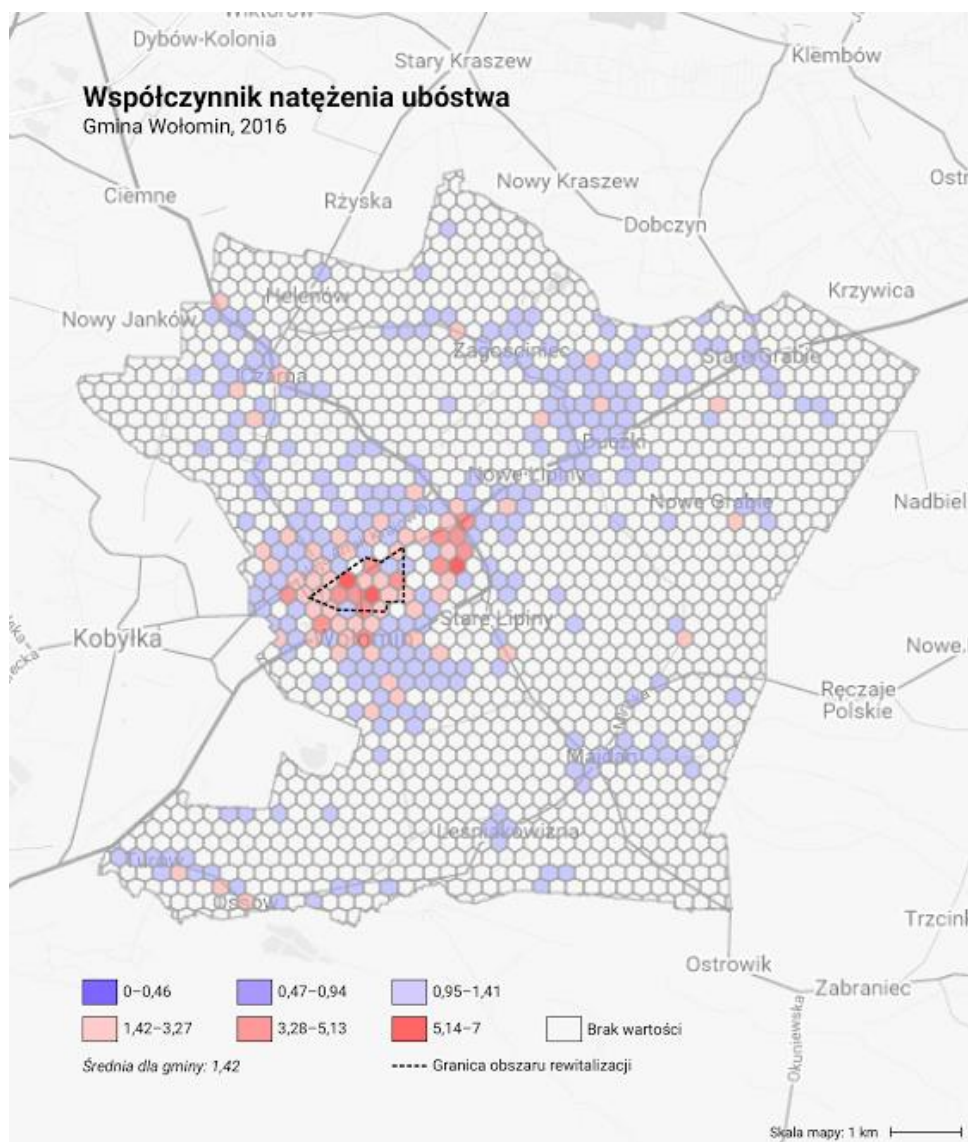
Do wizualizacji danych zastosowano sześciostopniową skalę, co umożliwiło stopniowanie natężenia każdego wskaźnika, odzwierciedlone graficznie intensywnością koloru oczka siatki. Dla łatwiejszego odczytu poziomu natężenia w poszczególnych heksagonach, zastosowano dwie skale kolorów:

- odcienie niebieskie dla określenia natężenia o wartościach poniżej średniej dla gminy,
- odcienie czerwieni dla określenia natężenia o wartościach powyżej średniej dla gminy.

Każda ze skal kolorów, składa się z 3 odcieni (3 zakresy wartości poniżej średniej i 3 powyżej średniej dla gminy). Wyróżnia to przyjętą metodykę na tle najczęściej stosowanych metod wyznaczania obszaru zdegradowanego, w których powszechnie stosuje się skalę dwustopniową, gdzie dana wartość może być tylko wyższa od średniej dla gminy lub niższa, a o zaliczeniu pola odniesienia do obszaru zdegradowanego decyduje liczba wystąpień przyjętych wskaźników o wartości powyżej średniej dla gminy. Poniżej przedstawiono rozkład przestrzenny poszczególnych współczynników wchodzących w skład Współczynnika Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych wraz z ich zmiennymi składowymi

Współczynnik natężenia ubóstwa (U) utworzono na podstawie następujących zmiennych (wartości bezwzględnych zmiennych po odrzuceniu pól analizy z najmniejszą liczbą mieszkańców):

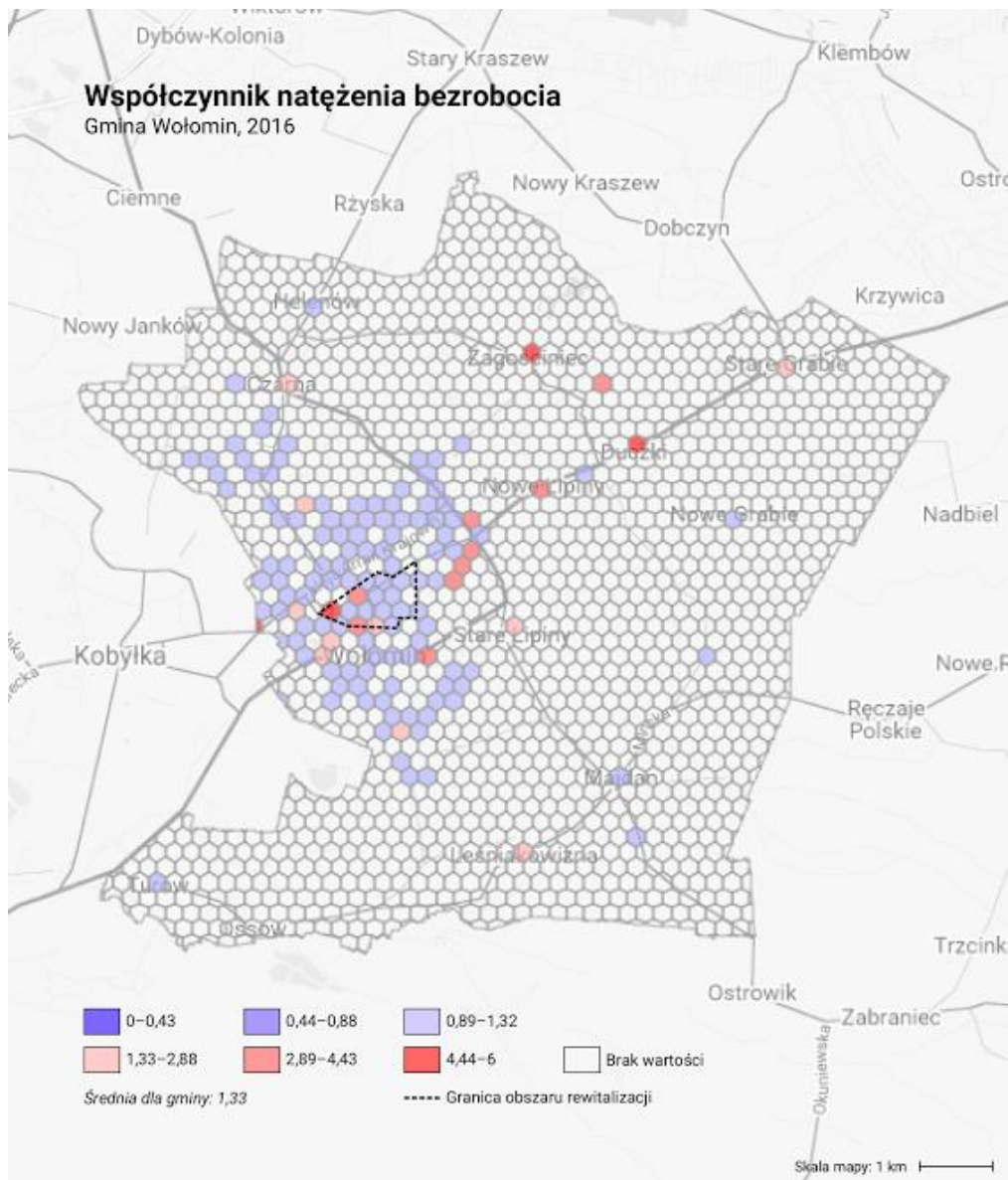
1. liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na pole siatki (odniesienia)
2. liczba osób poniżej 18-tego roku życia, którym przyznane zostały zasiłki na dożywianie na pole siatki (odniesienia).

Rysunek 8. Współczynnik natężenia ubóstwa dla Gminy Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Współczynnik natężenia bezrobocia (B) utworzono na podstawie następujących zmiennych (wartości bezwzględnych zmiennych po odrzuceniu pól analizy z najmniejszą liczbą mieszkańców):

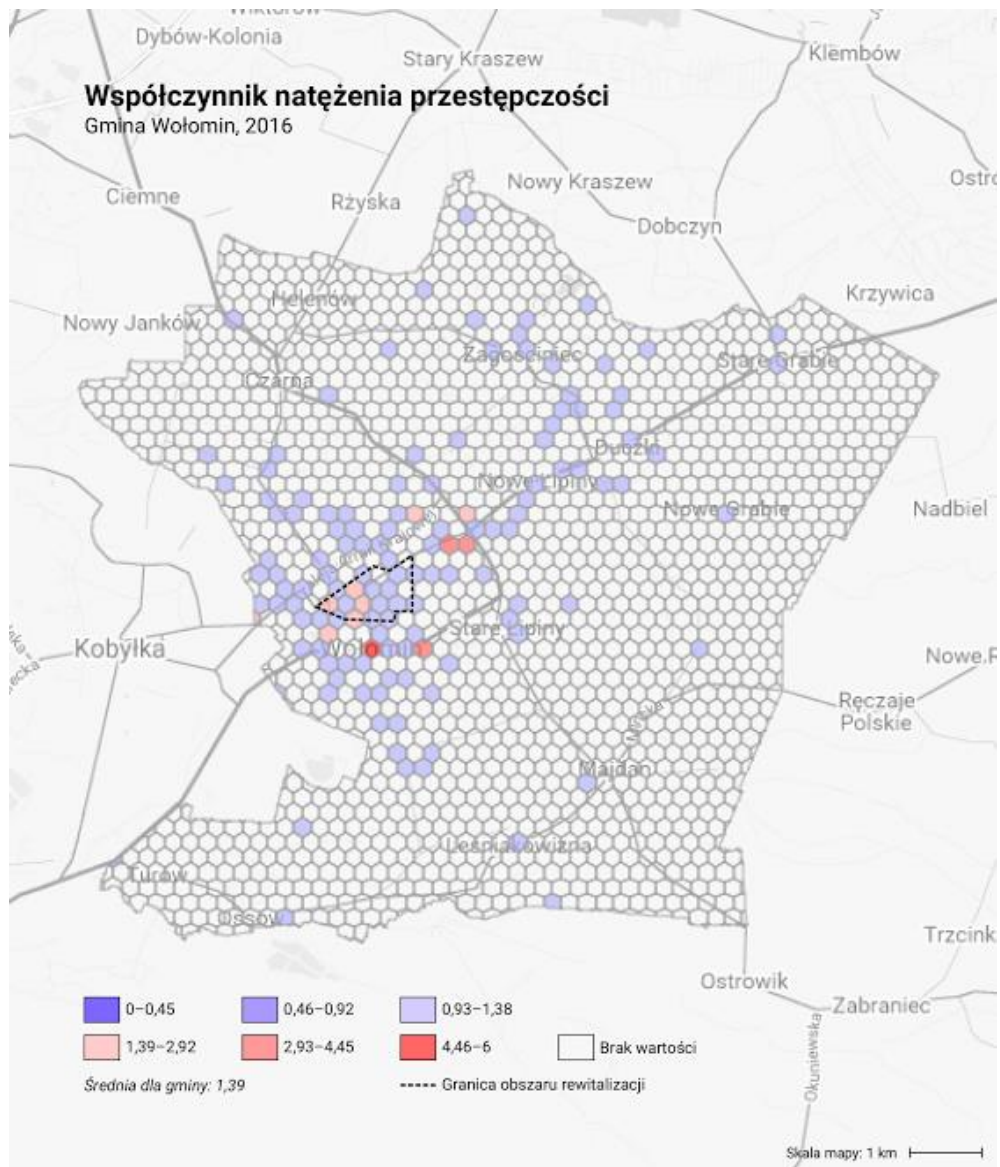
1. liczba osób bezrobotnych na pole siatki (odniesienia),
2. liczba osób długotrwale bezrobotnych na pole siatki (odniesienia).

Rysunek 9. Współczynnik natężenia bezrobocia dla Gminy Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Współczynnik natężenia przestępczości (P) utworzono na podstawie następujących zmiennych (wartości bezwzględnych zmiennych po odrzuceniu pól analizy z najmniejszą liczbą mieszkańców):

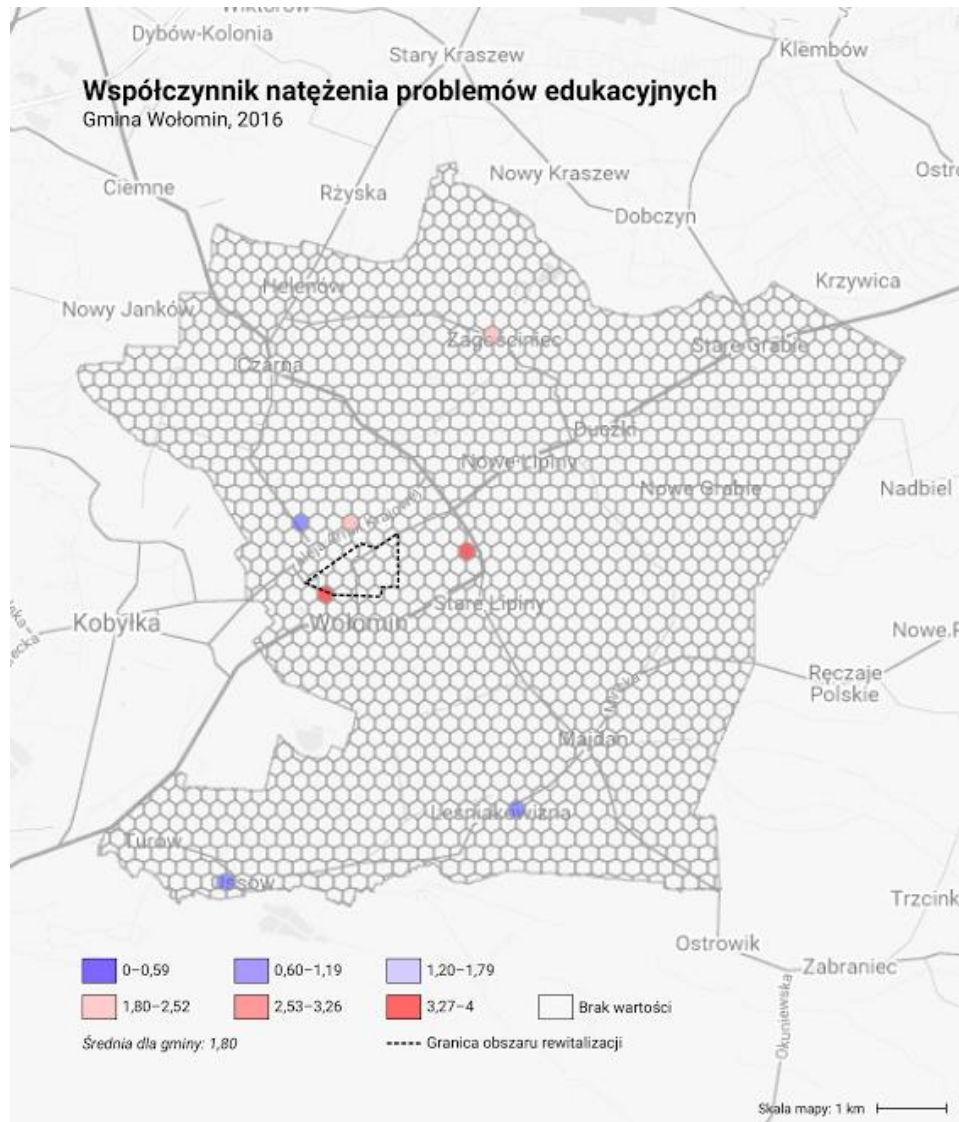
1. liczba wykroczeń zaewidencjonowanych przez straż miejską,
2. liczba założonych Niebieskich Kart.

Rysunek 10. Współczynnik natężenia przestępczości dla Gminy Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

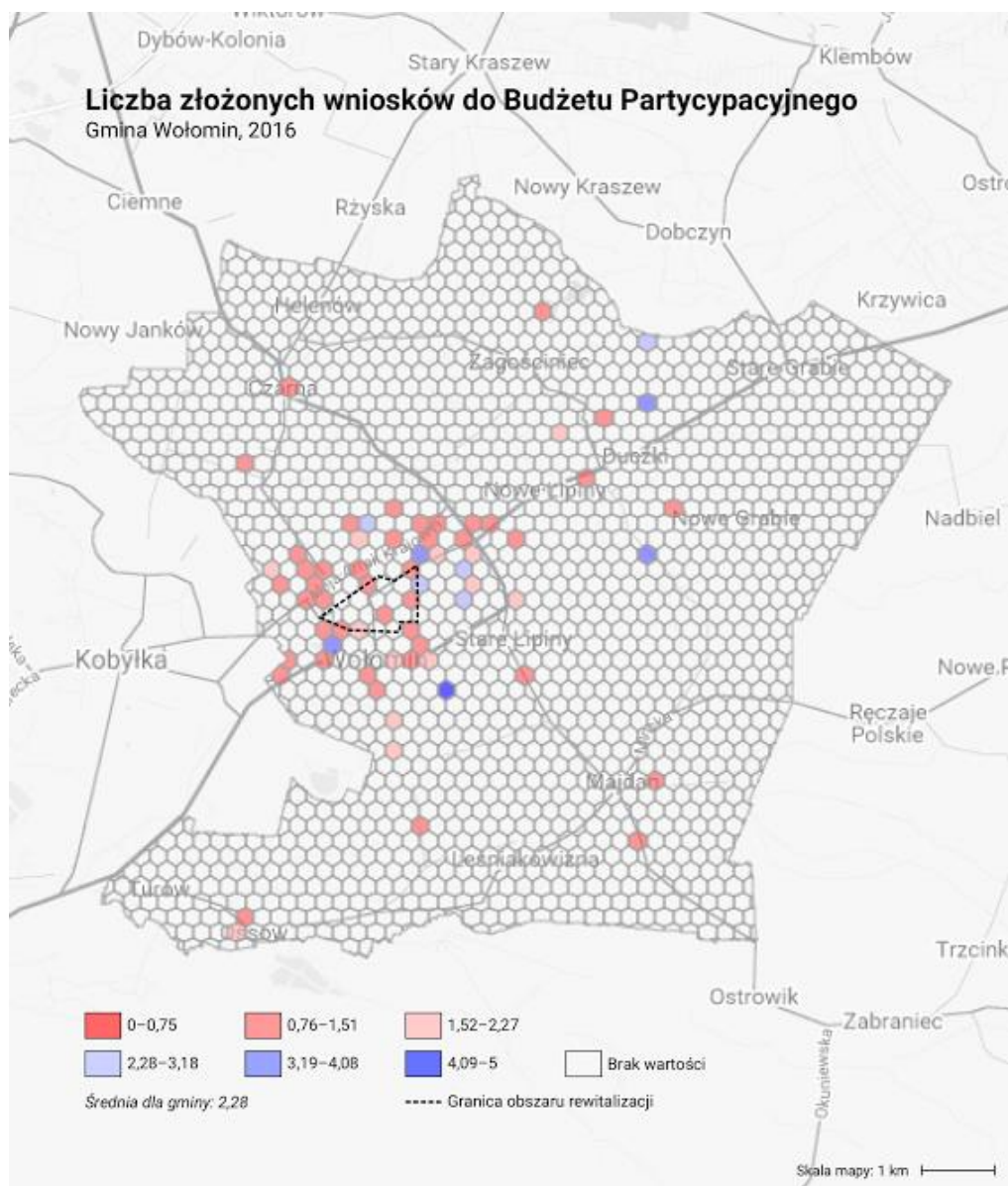
Współczynnik natężenia problemów edukacyjnych (E) utworzono na podstawie następujących zmiennych (wartości bezwzględnych zmiennych po odrzuceniu pól analizy z najmniejszą liczbą mieszkańców):

1. liczba uczniów nieotrzymujących promocji do następnej klasy we wszystkich szkołach podstawowych na pole siatki (odniesienia),
2. średni wynik egzaminu szóstoklasisty dla poszczególnych szkół podstawowych.

Rysunek 11. Współczynnik natężenia problemów edukacyjnych dla Gminy Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Zmienna wycofania - braku uczestnictwa w życiu publicznym (W) została zmierzona liczbą złożonych wniosków do budżet obywatelskiego po adresach wnioskodawców.

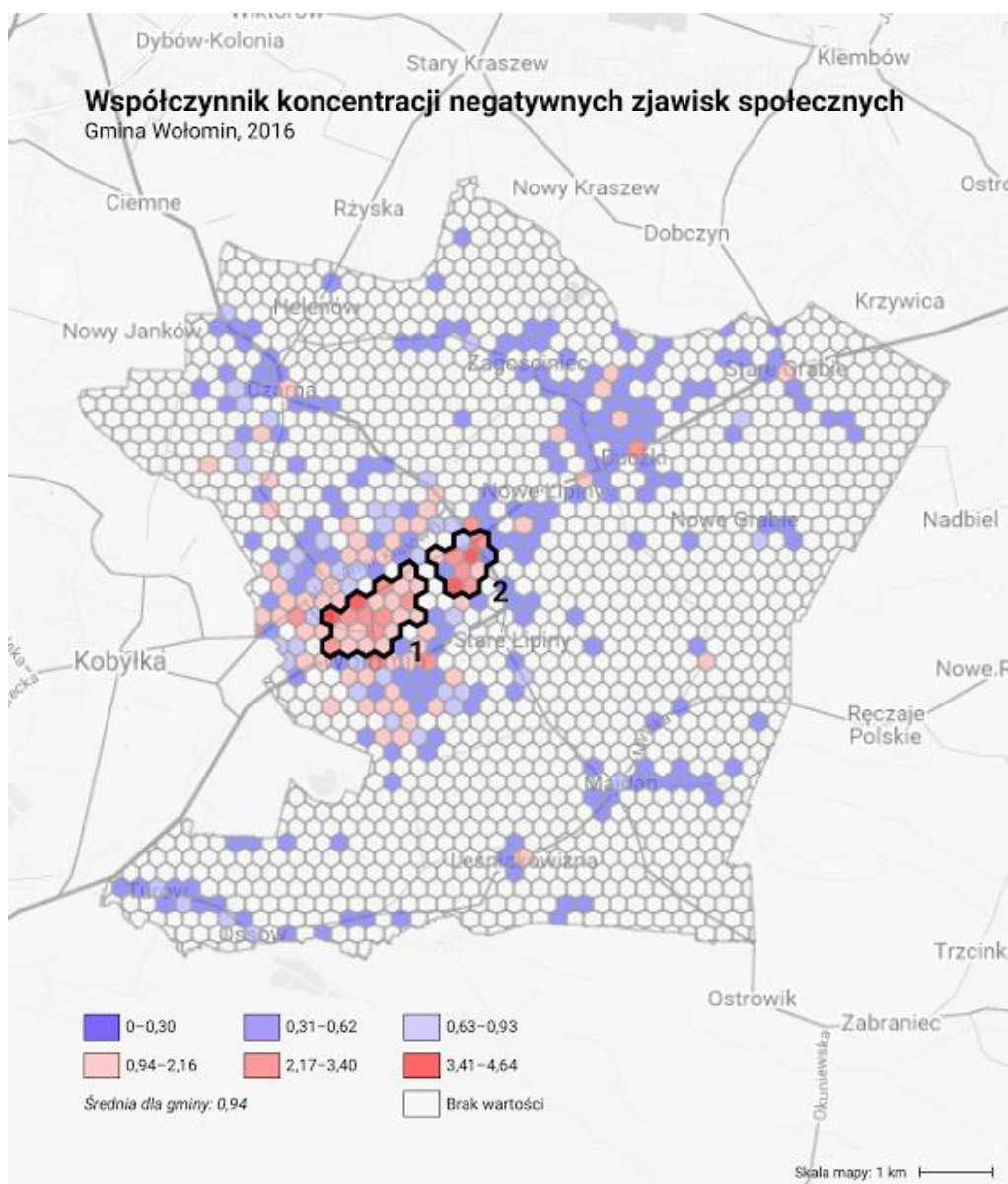
Rysunek 12. Liczba złożonych wniosków do budżetu partycypacyjnego dla Gminy Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rozkład przestrzenny analizowanych wspólnie współczynników w formie Współczynnika Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych wyraźnie wskazuje na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w dwóch częściach miasta:

Obszar 1: w ścisłym centrum, w kwartale ulic Traugutta, Fieldorfa, Kolejowa, 6 Września, Sikorskiego, Sienkiewicza, Mickiewicza ;

Obszar 2: w kwartale ulic Reja, Zakładowa Aleja Niepodległości, Kościelna.

Rysunek 13. Współczynnik Koncentracji Negatywnych Zjawisk Społecznych dla Gminy Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

2.2.3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Na obszarze koncentracji negatywnych zjawisk społecznych wyznaczonego powyższą metodą sprawdzono, czy nakładają się na ten obszar pozostałe negatywne zjawiska (gospodarcze, środowiskowe, funkcjonalno-przestrzenne i techniczne).

Negatywne zjawiska gospodarcze zostały zdiagnozowane w szczególności w aspekcie:

1. niskiego stopnia przedsiębiorczości mierzonego na podstawie liczby podmiotów gospodarczych oraz liczby osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem,
2. słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw – mierzonej na podstawie badań terenowych,

3. występowania usług charakterystycznych dla obszarów zdegradowanych – mierzonych na podstawie badań terenowych.

Negatywne zjawiska środowiskowe zostały zdiagnozowane w szczególności w aspekcie:

1. zanieczyszczenia powietrza – mierzonego przez liczbę budynków mieszkalnych ogrzewanych piecami,
2. występowania azbestu w budynkach mieszkalnych,
3. liczby budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodno – kanalizacyjnej.

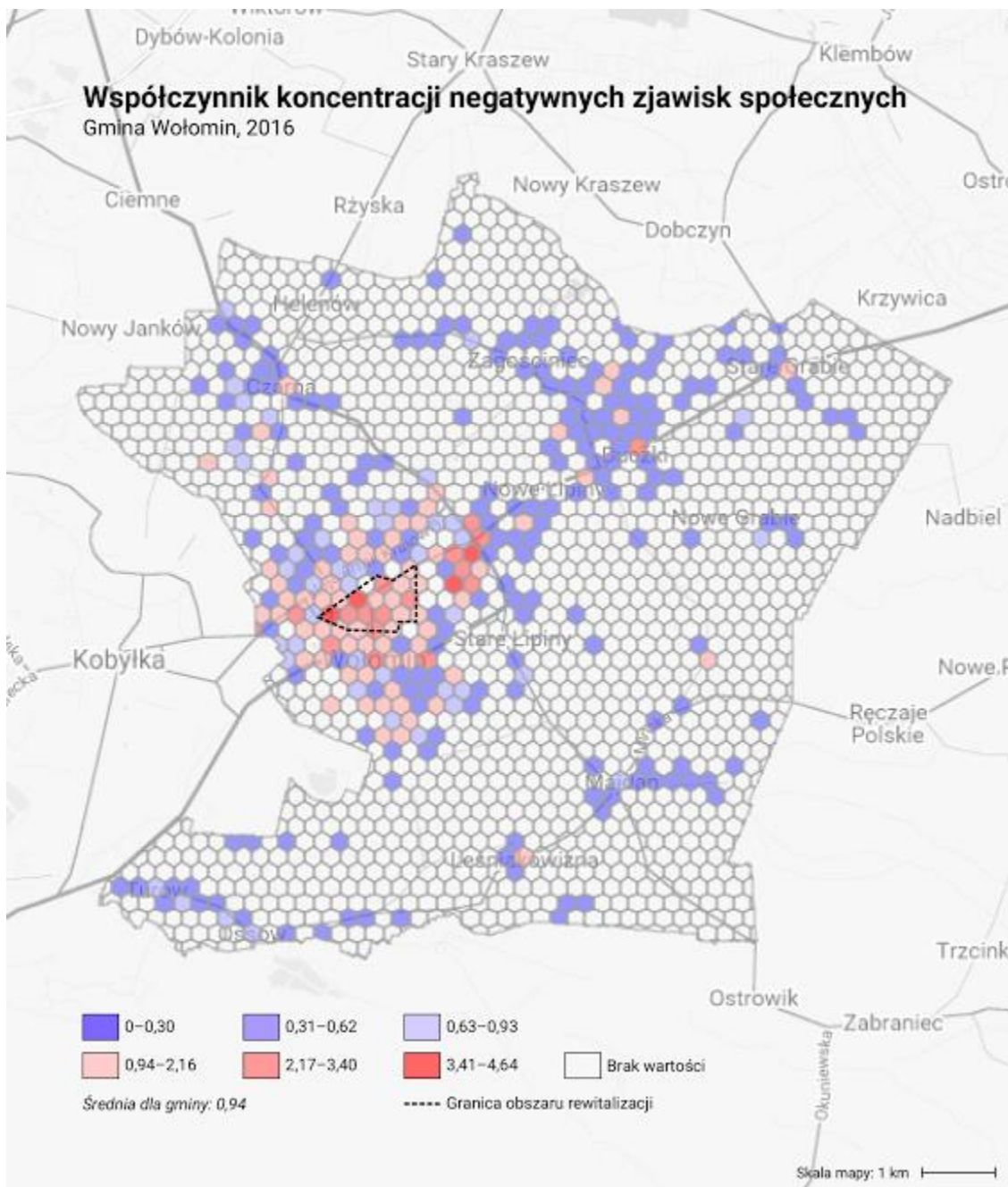
Negatywne zjawiska techniczne zostały zdiagnozowane w szczególności w aspekcie:

1. degradacji stanu technicznego obiektów mieszkaniowych – mierzonego na podstawie liczby budynków mieszkalnych sprzed 1970 roku wymagających remontów (będących w zasobie gminy) oraz badań terenowych.

Negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne zostały zdiagnozowane w aspekcie:

1. występowania miejsc rekreacji i wypoczynku w przestrzeni publicznej – mierzonego na podstawie badań terenowych,
2. jakości infrastruktury do poruszania się (chodniki, jezdnie, ścieżki rowerowe) – mierzonej na podstawie badań terenowych.

Nałożenie przestrzenne pól o największej intensywności analizowanych zjawisk stanowiło podstawę do wyznaczenia obszaru zdegradowanego ograniczonego kwartałami ulic: Przejazd, Lipińska, Mickiewicza, Polna, Sikorskiego, Wileńska, Żelazna.

Rysunek 14. Obszar zdegradowany Gminy Wołomin, 2016. Opracowanie PZR Consulting.

2.2.4. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

W celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji wykonano pogłębione badania jakościowe z pracownikami instytucji publicznych w gminie: pracownikami socjalnymi, przedstawicielem policji, przedsiębiorcami, pracownikami urzędu miasta i gminy.

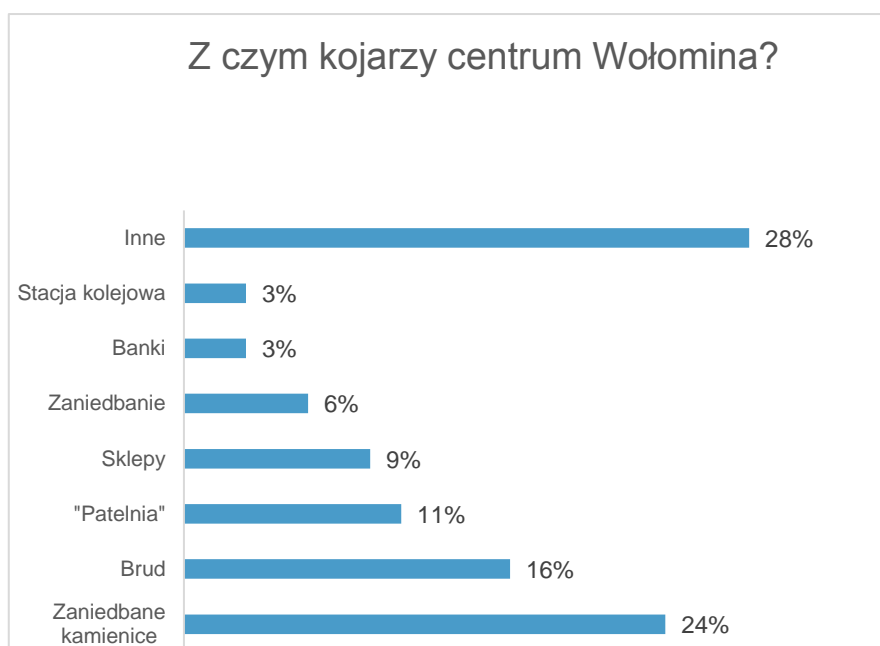
Na podstawie przeprowadzonych badań wskazano, że obszar rewitalizacji będzie miał te same granice co obszar zdegradowany.

2.2.4.1. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Obszar zdegradowany w Wołominie mieści się w centrum miasta, które obecnie podtrzymuje taki charakter właściwie tylko ze względu na fakt ulokowania w tej części miasta wielu ważnych instytucji oraz lokali usługowo-handlowych. Dzięki temu centrum Wołomina jest jeszcze żywym miejscem w mieście. Jednak zdecydowanie straciło funkcje dawnej wołomińskiej starówki. Z przeprowadzonych rozmów z mieszkańcami wynika, że w godzinach popołudniowych i wieczornych, po zamknięciu instytucji i sklepów centrum Wołomina jest martwym miejscem, w którym nie pojawiają się mieszkańcy.

Jednym z istotnych problemów centrum Wołomina jest brak tożsamości miejsca i negatywny wizerunek obszaru zdegradowanego wśród mieszkańców.

Centrum Wołomina kojarzy się mieszkańcom przede wszystkim z zaniedbaniem i zapomnianym centrum miasta. Pierwsze skojarzenia mieszkańców z centrum to **zaniedbane kamienice i brud** (zob. wykres poniżej)

Wykres 1. Postrzeganie centrum Wołomina przez mieszkańców. N=130, pytanie otwarte

Na kwestie związane z wyglądem i zaniedbaniem nie tylko centrum, ale całego miasta zwracają również uwagę mieszkańcy w wywiadach indywidualnych:

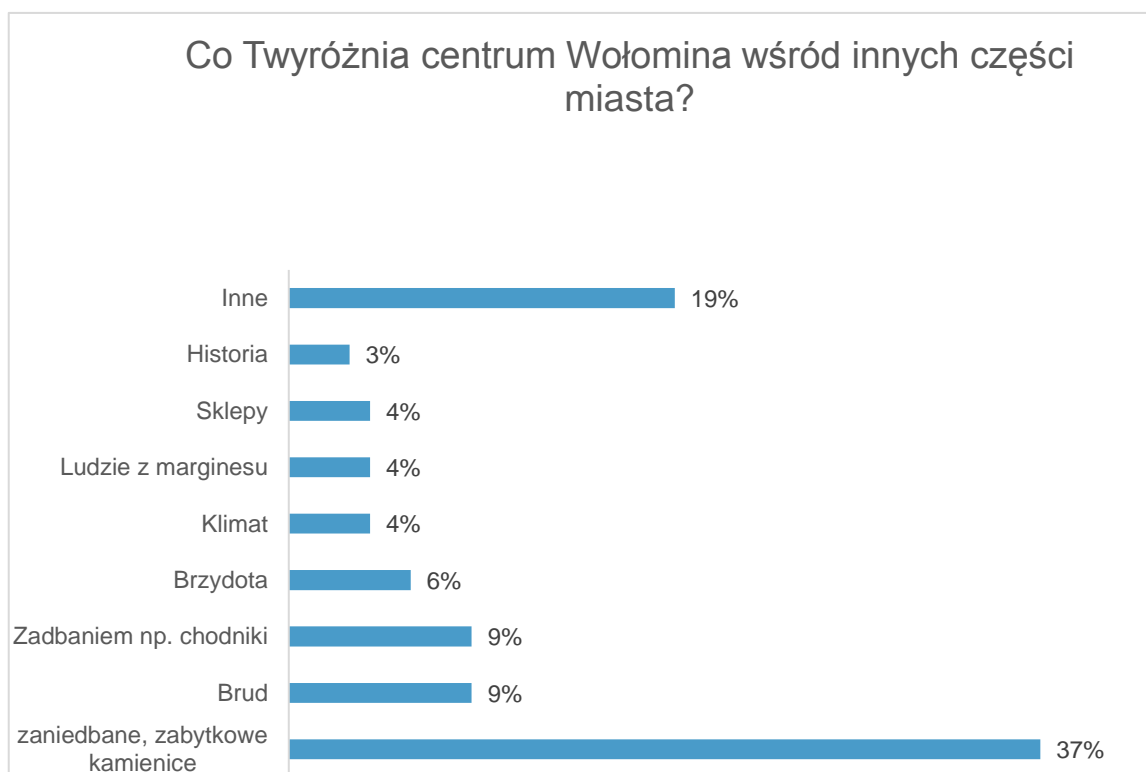
„Dobija mnie bałagan w Wołominie”.

„Wołomin jest po prostu brzydki”.

Mieszkańcy nie potrafią wskazać na pozytywne kwestie wyróżniające centrum Wołomina w stosunku do innych części miasta.

„Wołomin nie ma żadnego obiektu, który mógłby być wizytówką, nie ma nic”.

Wśród pozytywnych odpowiedzi pojawia się wskazanie na historię i kamienice w rozumieniu zabytkowych budynków, co świadczy o postrzeganiu centrum miasta przez mieszkańców jako jego historycznej części.

Wykres 2. Opinie mieszkańców dotyczące centrum Wołomina w odniesieniu do innych części miasta. N=67, pytanie otwarte

Bardzo często Wołomin rozpatrywany jest przez mieszkańców w odniesieniu do Warszawy, dla której stał się sypialnią i miejscem odpoczynku po pracy. Zdaniem mieszkańców trudno znaleźć dzisiaj w Wołominie ofertę, która mogłaby być alternatywą dla rozwiązań, które dostarcza Warszawa.

„Przechyliła się szala zrównoważonego rozwoju Wołomina w kierunku sypialni dla Warszawy”.

„Bliskość Warszawy to jest straszna rzecz dla tego miasta”.

Dużym problemem wydaje się być brak tożsamości nie tylko centrum, ale i całego miasta, które po likwidacji zakładów produkcyjnych przyjęło rolę prowincjonalnego miasteczka - satelity dla dużej aglomeracji.

„Tutaj jest zasadnicza różnica mentalna, między tym jakie miasto jest, a jak jest odbierane. To się wywodzi z historii Wołomina, mianowicie z tego, że to było miasto kiedyś samodzielne, miasto bogate (...). Miasto, które nie potrzebowało Warszawy, bo wszystko miało własne i w pewnym momencie to miasto podupało, zostały zlikwidowane po kolei: zakład stolarki, upadła huta szkła”.

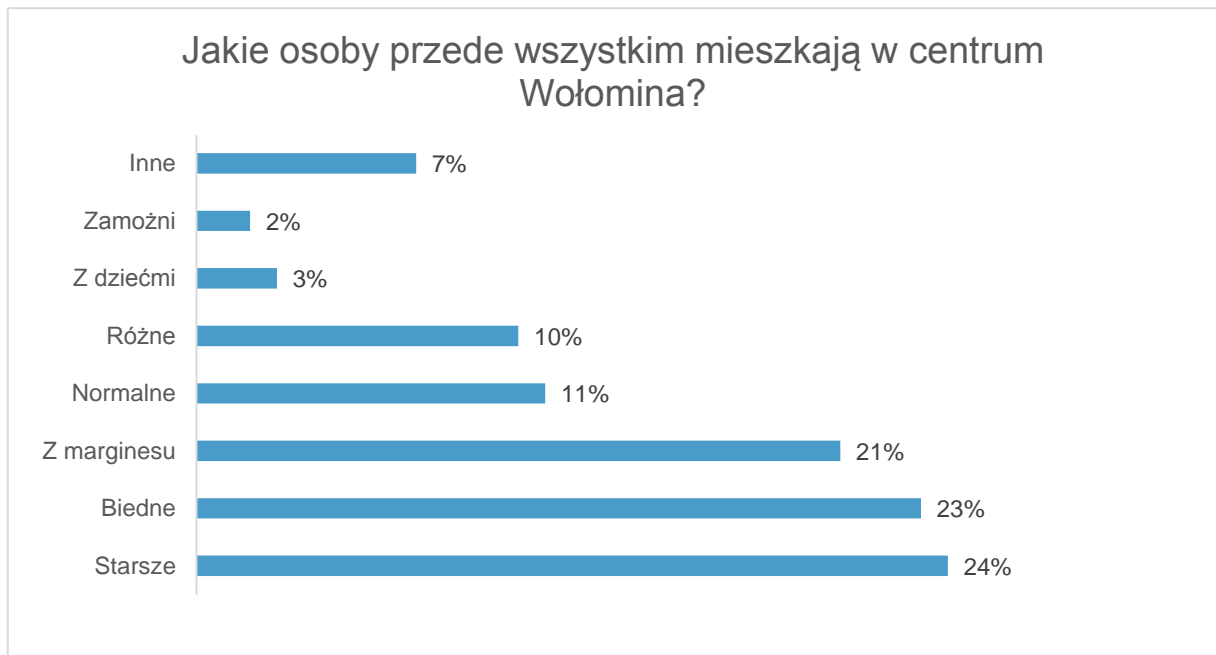
Brak tożsamości miejsca powoduje, że wielu mieszkańców nie identyfikuje się z miejscem swojego zamieszkania, co w wielu przypadkach potęguje fakt, że większość dnia spędzają poza miejscem zamieszkania.

„Jest taki problem, że po 18.00 miasto umiera. Nie ma takiego impulsu do wytwarzania miejsc pracy w usługach (...). Wydaje mi się, że to ludzie się poddają (...). Tu się powinno postawić na robienie imprez, tak żeby powodowały, że miasto miałoby tożsamość. (...) Nie ma dumy z miasta, jest duma z historii, ale nie ma dumy codziennej”.

Obszar zdegradowany od wielu lat ma silnie utrwalony wizerunek, który z perspektywy czasu moglibyśmy określić pewnym stereotypem miejsca, nadal żywym wśród wielu mieszkańców Wołomina.

„Któregoś roku po kolędzie przyszedł ksiądz i jak do mnie wszedł do mieszkania to powiedział: o matko, jak wszedłem do tej bramy to miałem w głowie, żeby jak najszybciej odwiedzić te mieszkania i stąd uciekać. Swego czasu to nawet mieszkańcy innych ulic to tak się śmiali, że nigdy nie było innego dnia kolędy na Warszawskiej jak sobota do południa, żeby do 15 tej już mieć skończone. Odkąd pamiętam to tutaj zawsze była sobota od 9 do 15”.

Obszar centrum jest silnie stygmatyzowany wśród mieszkańców Wołomina, którzy prawie jednoznacznie wskazują, że w tej części miasta mieszkają przede wszystkim osoby ***biedne i z marginesu***.

Wykres 3. Profil mieszkańca centrum Wołomina. N=117, pytanie otwarte

Obszar zdegradowany w Wołominie to miejsce nie tylko koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych i przestrzennych, ale także część miasta, która mierzy się z negatywnym wizerunkiem i utrwalonym przez wiele lat stereotypem miejsca.

2.2.5 Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

2.2.5.1 Wprowadzenie metodyczne do diagnozy

Ustawa o rewitalizacji wprowadza określenie szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji. Jej opracowanie jest – zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 2 - konieczne do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji. Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 powinna ona zawierać obowiązkowo:

- analizę negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej,
- analizę lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru,
- skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji opiera się na analizie zebranych źródeł wtórnych, dotyczących obszaru, obserwacji przestrzeni oraz na podstawie przeprowadzonych badań społecznych z mieszkańcami Wołomina, w tym przede wszystkim obszaru rewitalizacji.

W celu pogłębienia diagnozy przestrzennego rozkładu negatywnych zjawisk zastosowano następujące techniki badawcze:

- wywiady indywidualne z mieszkańcami obszaru zdegradowanego, przedstawicielami instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz liderami i liderkami społecznymi,
- ankieta internetowa (wypełniona przez 131 osób),
- sondaż z przedsiębiorcami w obszarze zdegradowanym (32 sondaże),
- sondaż uliczny z mieszkańcami przeprowadzony w obszarze zdegradowanym (34 sondaże)
- obserwacja przestrzeni.

2.2.6. Diagnoza negatywnych zjawisk i czynników kryzysowych w obszarze rewitalizacji

2.2.6.1. Analiza negatywnych zjawisk w sferze społecznej

Zjawisko bezrobocia

W całej gminie na koniec 2016 roku zarejestrowanych było 2398 osób bezrobotnych, w tym w samym Wołominie 1735 osób bezrobotnych, natomiast w obszarze rewitalizacji 386 osób (co stanowi 16% wszystkich bezrobotnych w gminie i 22% wszystkich bezrobotnych w mieście).

Trzeba też zauważyć, że udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku

produkcyjnym od roku 2008 sukcesywnie wzrastał, od roku 2014 możemy jednak zauważyć pewną stabilizację na lokalnym rynku pracy.

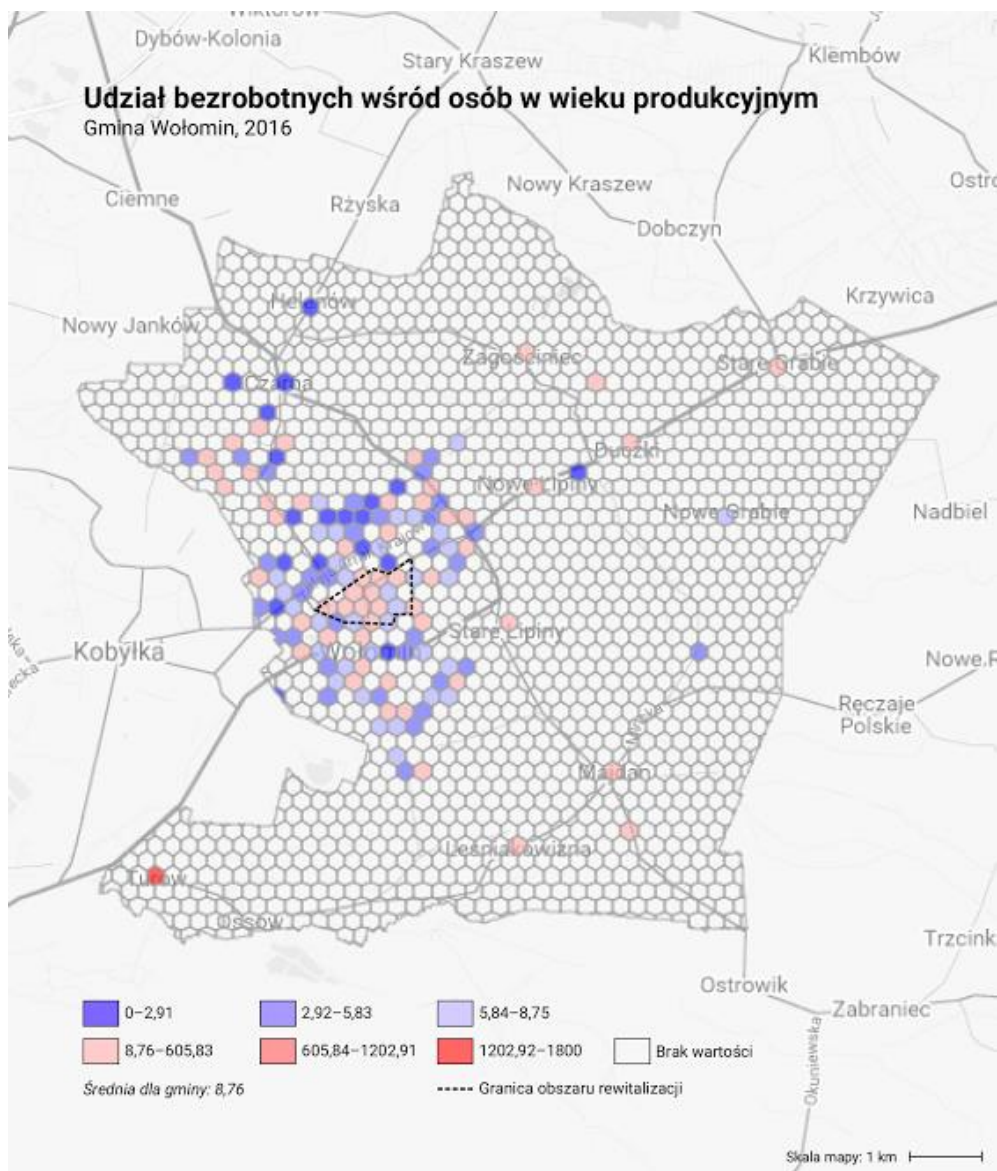
Pomimo zatrzymania tendencji wzrostowej stopy bezrobocia dla powiatu i gminy sytuacja na wołomińskim, rodzimym rynku pracy jest przesłanką do stwierdzenia, że bezrobocie w przypadku Wołomina ma większy niż przeciętnie wpływ na generowanie kryzysu w mieście, a deprywacja zatrudnienia w Wołominie – niezależnie od jej rozkładu terytorialnego w mieście – jest zdecydowanie wysoka.

Tabela 2. Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

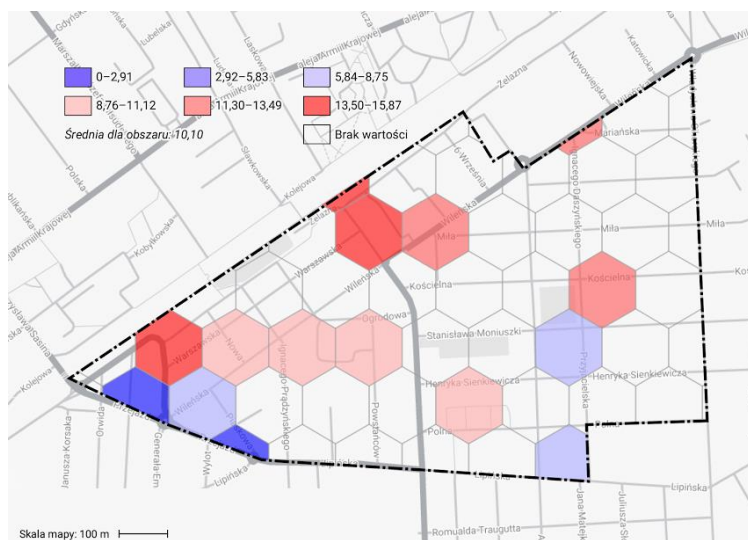
Wskaźnik	Gmina Wołomin	Miasto Wołomin	Obszar rewitalizacji
Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 Mieszkańców	47,91	47,29	59,38

Opracowanie: PZR Consulting – na podstawie danych Urzędu Miasta Wołomin(2016).

Na poniższej mapie przedstawiono rozkład przestrzenny udziału bezrobotnych mieszkańców wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wartość analizowanego wskaźnika dla gminy wynosi 15,4%, dla miasta 14,7% natomiast dla obszaru rewitalizacji 10,3%. Na mapie wyraźnie widać, że pola siatki odpowiadające obszarowi zdegradowanemu wskazują wartości zbliżone bądź poniżej średniej wartości dla miasta.

Rysunek 15. Udział bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 16. Udział bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

Więcej informacji na temat problemu bezrobocia w obszarze rewitalizacji dostarczają dwa kolejne wskaźniki poddane analizie – udział osób długotrwale bezrobotnych oraz udział osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem (gimnazjalnym i poniżej). Czynnikiem szczególnie wpływającym na degradację obszaru jest bezrobocie długotrwale, czyli tych mieszkańców, którzy pozostają bez pracy przez minimum 12 miesięcy. To jednocześnie grupa, którą najtrudniej zaktywizować i jednocześnie trzeba ponieść największe koszty tej aktywizacji.

W całej gminie na koniec 2016 roku zarejestrowane były 1384 osoby długotrwale bezrobotne, w tym w samym Wołominie 983 osób, natomiast w obszarze rewitalizacji 221 osób (co stanowi 16% wszystkich długotrwale bezrobotnych w gminie i 22,5% wszystkich długotrwale bezrobotnych w mieście).

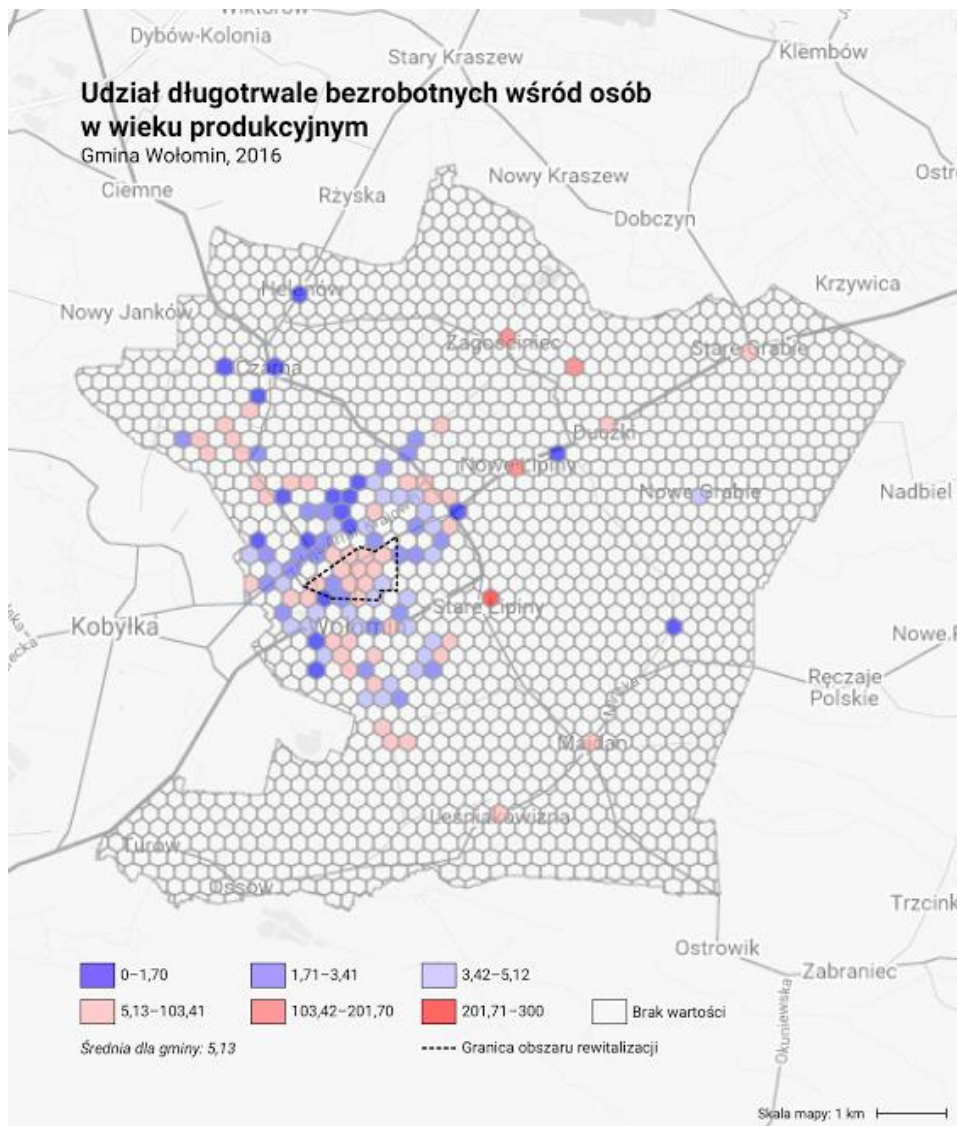
Tabela 3. Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Wskaźnik	Gmina Wołomin	Miasto Wołomin	Obszar rewitalizacji
Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	27,65	26,79	34,00

Opracowanie: PZR Consulting – na podstawie danych Urzędu Miasta Wołomin (2016).

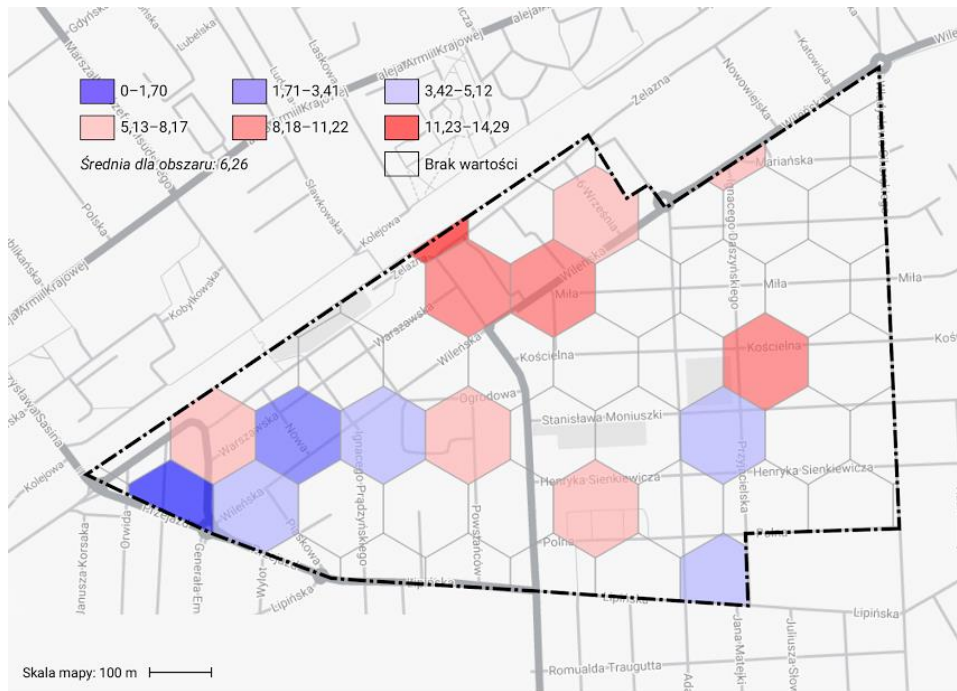
Na poniższej mapie przedstawiono rozkład przestrzenny udziału mieszkańców długotrwale bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wartość analizowanego wskaźnika dla gminy wynosi 8,9%, dla miasta 8,4%, natomiast dla obszaru rewitalizacji

5,9%. Na mapie wyraźnie widać, że pola siatki odpowiadające obszarowi zdegradowanemu wskazują wartości zbliżone bądź poniżej średniej wartości dla miasta.

Rysunek 17. Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rozkład przestrzenny analizowanych zjawisk bezrobocia i bezrobocia długotrwałego wskazują na wyraźną koncentrację w zachodniej części obszaru rewitalizacji. Dotknięte problemem bezrobocia są szczególnie ulice Warszawska, Wileńska, Miła, 6 Września, Żelazna, Kościelna.

Rysunek 18 . Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

Zestawiając ze sobą dane dotyczące udziału osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych w mieście i w obszarze rewitalizacji wyraźnie widać, że długotrwałe bezrobocie jest problemem, który zdecydowanie mocniej dotyka obszar rewitalizacji. Ponad połowa osób bezrobotnych mieszkających w obszarze rewitalizacji, to osoby długotrwale bezrobotne (57,2%).

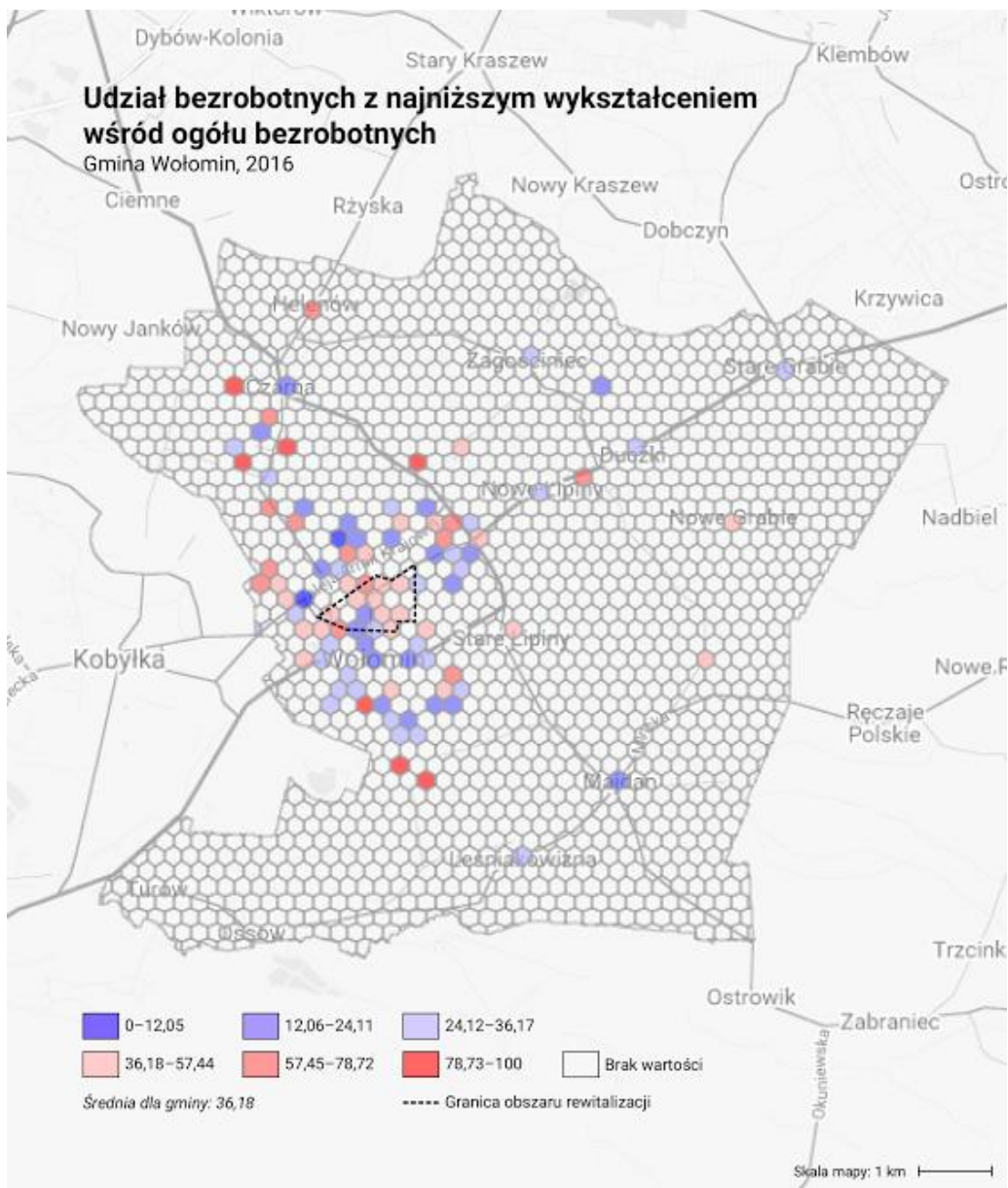
Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem (gimnazjalnym i poniżej) w 2016 roku w Wołominie wyniosła 686 osób. Oznacza to, że 28,6% bezrobotnych mieszkających w gminie posiada najniższe wykształcenie. W obszarze rewitalizacji takich osób jest 155, co stanowi 40,1% ogółu bezrobotnych, mieszkających w obszarze i 22,6% wśród wszystkich bezrobotnych z najniższym wykształceniem w gminie. Problem niskiego wykształcenia osób bezrobotnych silniej determinuje sytuację bezrobocia w obszarze rewitalizacji niż w skali całego miasta (wskaźnik udziału osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest zdecydowanie wyższy dla obszaru rewitalizacji niż dla całej gminy: 23,8 w stosunku do 13,7).

Tabela 4. Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

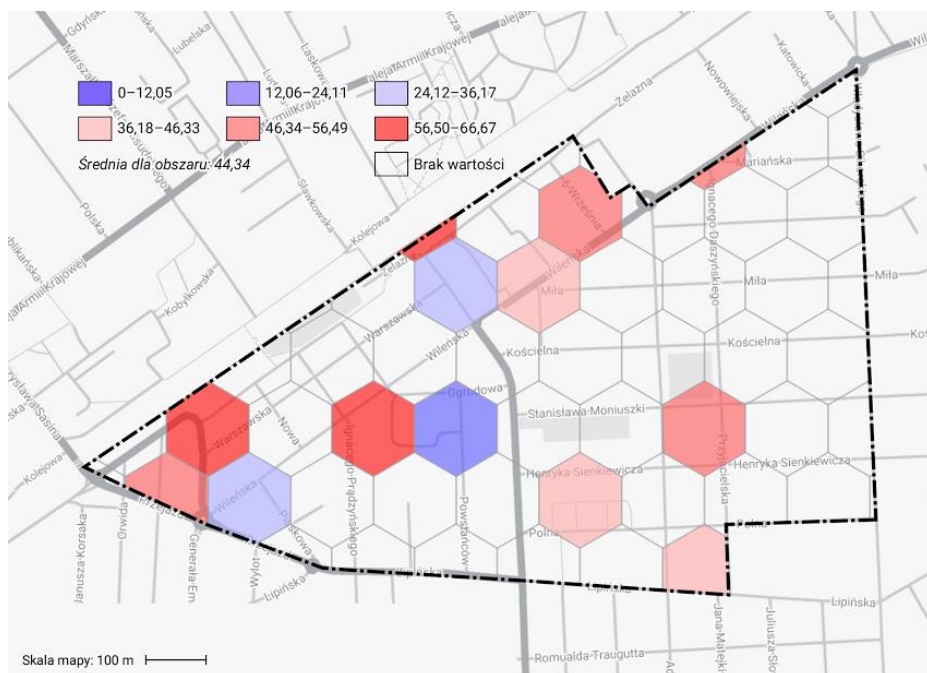
Wskaźnik	Gmina Wołomin	Obszar rewitalizacji
Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	13,70	23,8

Opracowanie: PZR Consulting – na podstawie danych Urzędu Miasta Wołomin (2016)

Na poniższej mapie przedstawiono rozkład przestrzenny udziału osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem wśród ogółu bezrobotnych. Średnia wartość tego wskaźnika dla gminy Wołomin wynosi 36,18. Na mapie wyraźnie widać, że pola siatki odpowiadające obszarowi zdegradowanemu wskazują wartości zbliżone bądź poniżej średniej wartości dla miasta. Osoby bezrobotne z najniższym wykształceniem mieszkają przede wszystkim we wschodniej części obszaru rewitalizacji, zjawisko dominuje na ulicach Miłej, Wileńskiej, 6 Września, Żelaznej, Daszyńskiego, Mariańska.

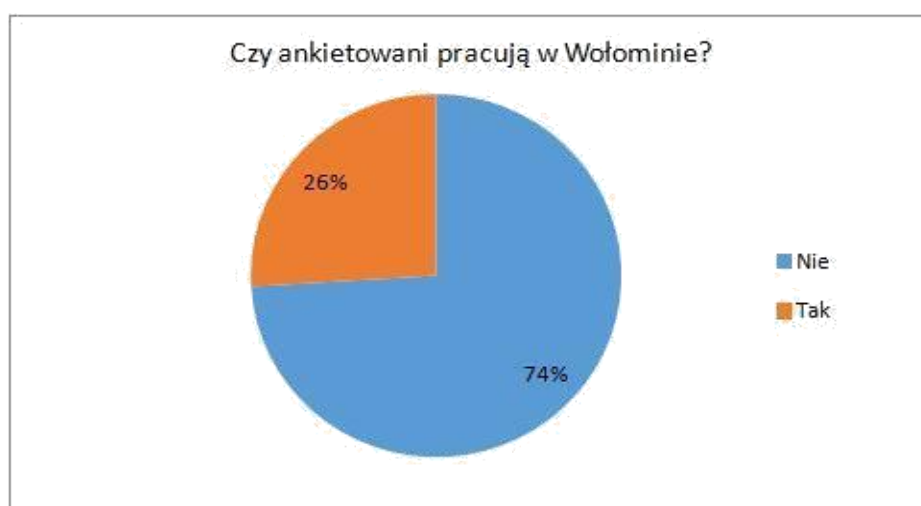
Rysunek 19. Udział osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem wśród ogółu bezrobotnych. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 20. Udział osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem wśród ogółu bezrobotnych. Opracowanie PZR Consulting.

Z przeprowadzonych badań społecznych wynika, że w Wołominie nie jest łatwo znaleźć pracę. Ponadto bliskość Warszawy powoduje, że to przede wszystkim tam kierują się osoby poszukujące pracy.

Ponad ¾ samych ankietowanych wskazało, że nie pracuje w Wołominie, najprawdopodobniej większość tych osób pracuje w Warszawie.

Wykres 4. Miejsce pracy mieszkańców Wołomina. N=131

„Bezrobocie w Wołominie nie jest wysokie (...). Blisko Warszawa, kto chce to pracuje, w Wołominie jest ciężko znaleźć pracę”.

Mieszkańcy wskazują, że bezrobocie w Wołominie jest znaczącym, widocznym i często dziedzicznym problemem.

„Bezrobocie to taki nawyk, z dziada pradziada, jak pradziad nie robił to syn też nie będzie robił, bo urząd da”.

„Dużo tu jest bezrobotnych, mało tych co pracują, no i dużo rencistów”.

Przestrzenny problem koncentracji bezrobocia w centrum Wołomina znajduje potwierdzenie wśród respondentów. Zdarza się, że miejsce zamieszkania (ulice Warszawska, 6 Września, Żelazna) jest czynnikiem utrudniającym znalezienie pracy w Wołominie. Część mieszkańców nie chce zatrudniać mieszkańców z tych okolic miasta.

Wsparcie z zakresu pomocy społecznej

Przedstawienie danych na temat liczby osób korzystających z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołominie, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, pozwala określić sytuację społeczną w obszarze rewitalizacji w odniesieniu do średniego stanu w mieście. Analiza wskaźnika obejmuje dane na temat udzielania pomocy w postaci świadczeń pieniężnych, tj. zasiłków oraz różnego rodzaju dodatków dla beneficjentów MOPS spełniających ustalone ustawowo kryterium dochodowe. Jest to jeden z najważniejszych wskaźników obrazujących sytuację kryzysową w gminie, gdyż pozwala zidentyfikować obszary zamieszkałe przez osoby będące w najtrudniejszej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz towarzyszące temu bezrobocie. Ubóstwo jest zjawiskiem szczególnie niepokojącym, prowadzącym często do wykluczenia z życia społecznego.

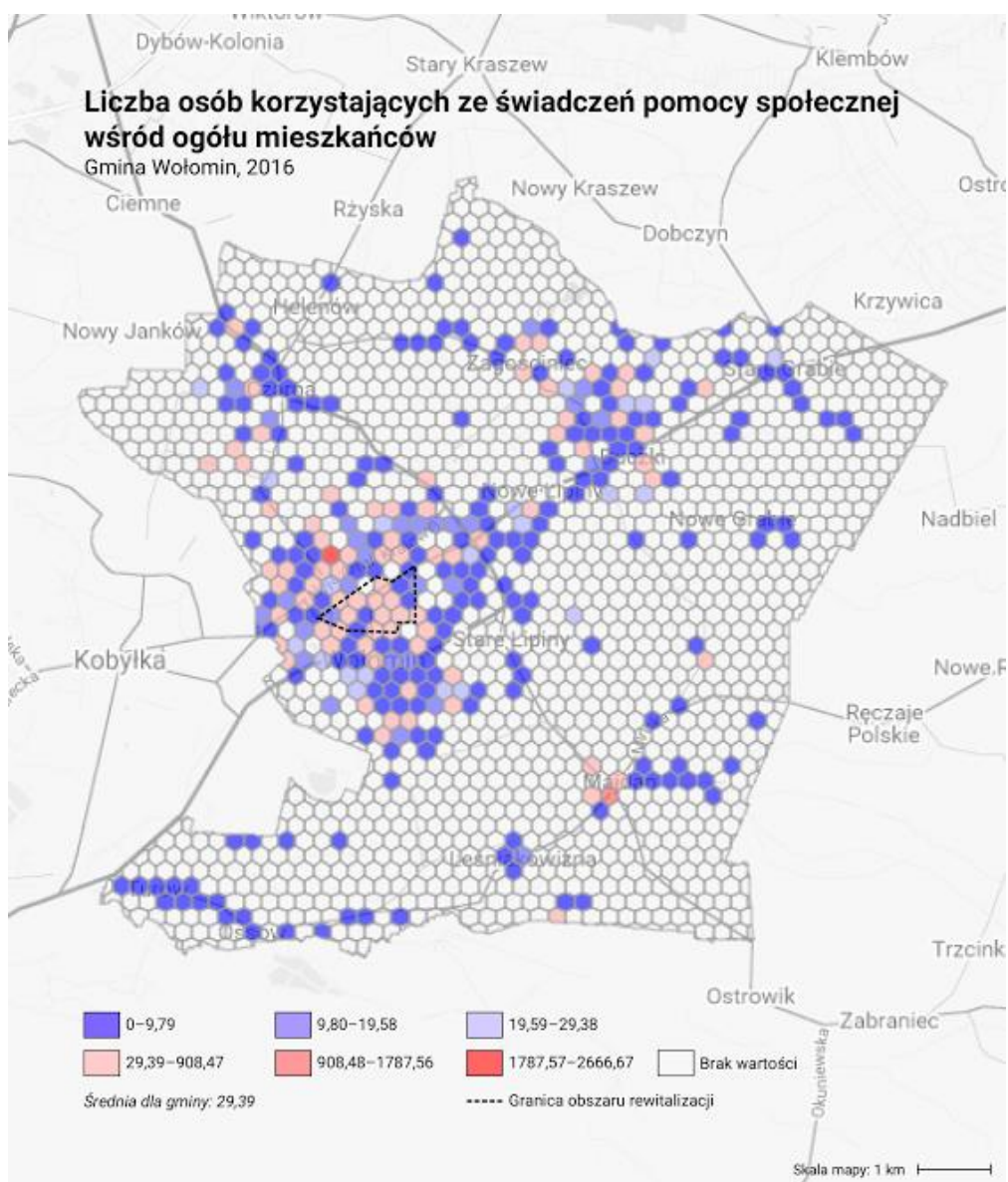
Z pomocy społecznej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (dalej MOPS) w 2016 roku skorzystało 2165 osób, w samym obszarze rewitalizacji 533 osoby (co stanowi 24,6% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w gminie). Natomiast liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. ludności, wynosi dla gminy 43,2, dla obszaru rewitalizacji 82,0.

Tabela 5. Liczba osób korzystających z pomocy MOPS w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

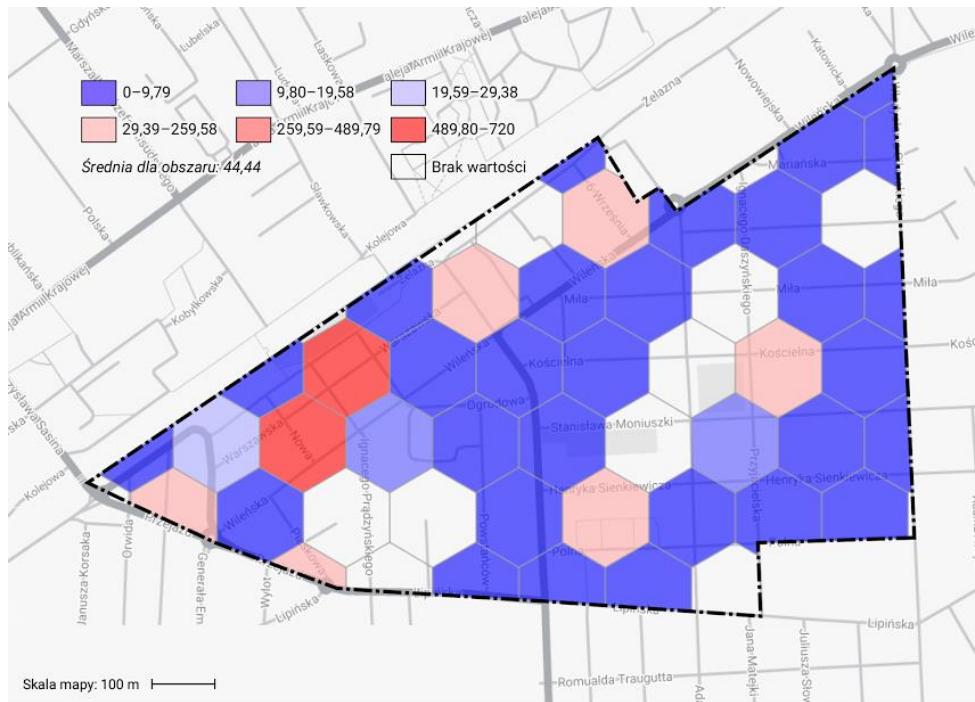
Wskaźnik	Gmina Wołomin	Obszar rewitalizacji
Liczba osób korzystających z pomocy MOPS w przeliczeniu na 1000 Mieszkańców	43,2	82,0

Opracowanie: PZR Consulting – na podstawie danych Urzędu Miasta Wołomin (2016)

Na poniższej mapie przedstawiono rozkład przestrzenny udziału osób otrzymujących świadczenia pieniężne z pomocy społecznej wśród ogółu mieszkańców gminy. Na mapie wyraźnie widać, że pola siatki odpowiadające obszarowi zdegradowanemu wskazują wartości zdecydowanie poniżej średniej wartości dla gminy. Koncentracja problemu występuje na ulicach Miłej, Wileńskiej, 6 Września, Żelaznej, Kościelnej, Legionów, Ogrodowej – głównie w centralnej i wschodniej części obszaru rewitalizacji.

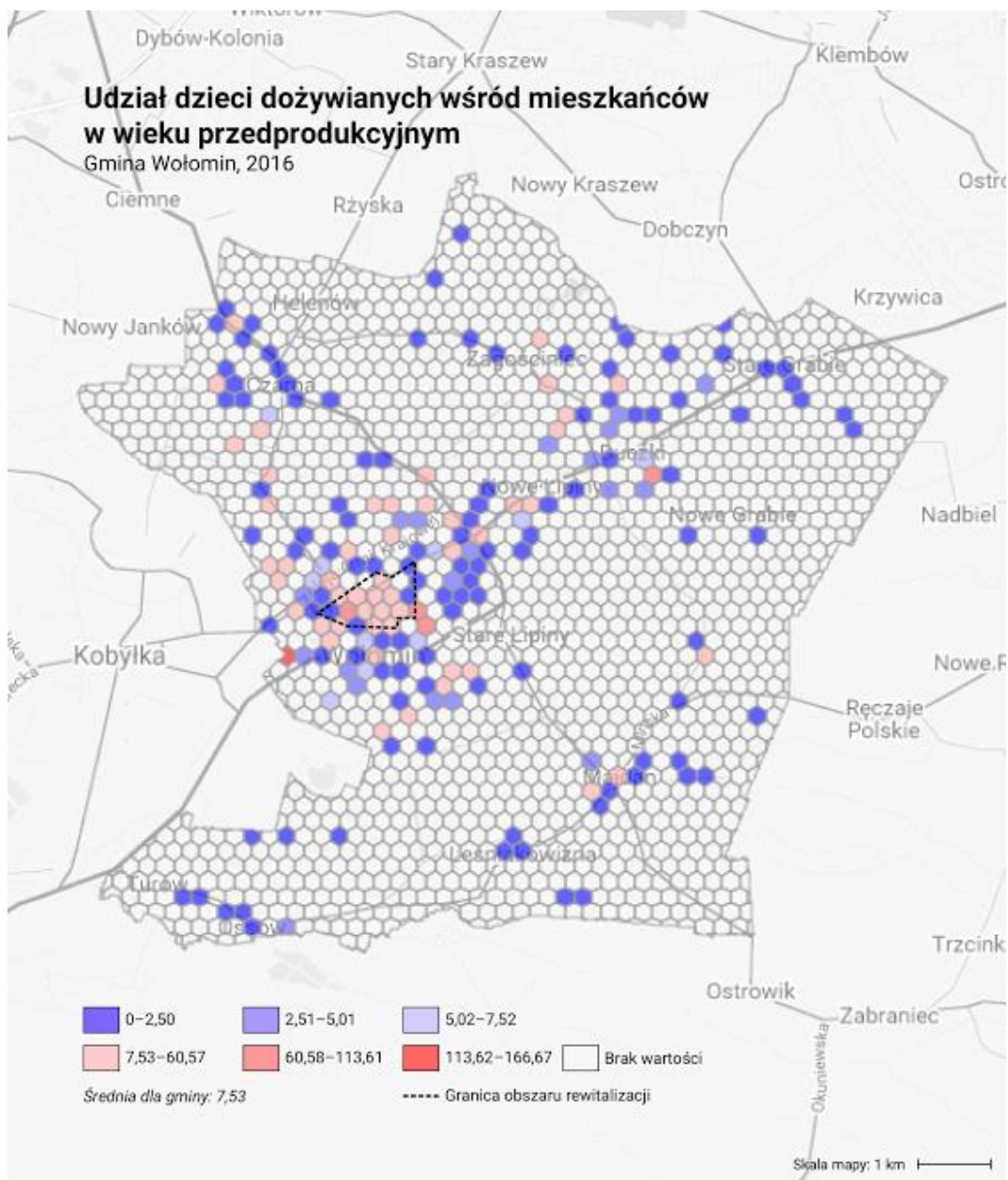

Rysunek 21. Liczba osób otrzymujących świadczenia socjalne wśród ogółu mieszkańców. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 22. Liczba osób otrzymujących świadczenia socjalne wśród ogółu mieszkańców – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

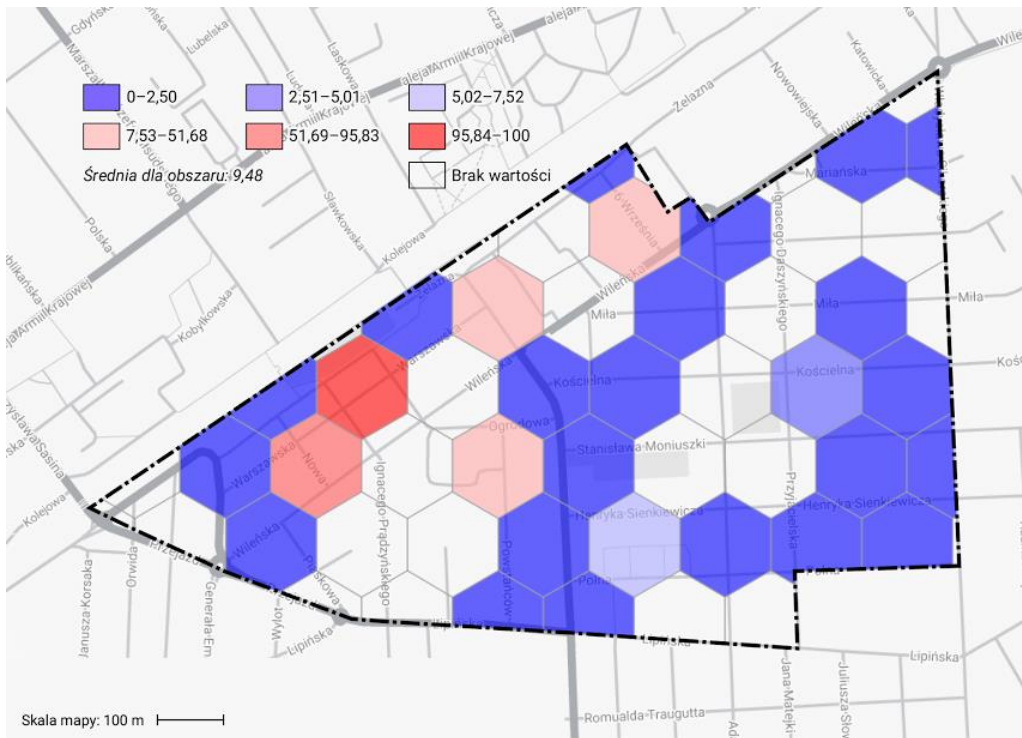
Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację ubóstwa jest wyodrębniona całkowitego strumienia świadczeń socjalnych, pomoc w zakresie dożywiania dzieci. Zapewnienie posiłku osobom jego pozbawionym jest obowiązkowym zadaniem własnym gminy, wynikającym z ustawy o pomocy społecznej. W Wołominie program dożywiania dzieci w roku 2016 objął 771 dzieci i młodzieży, natomiast w obszarze rewitalizacji 131 (co stanowi 16,9% wszystkich dzieci dożywianych w gminie).

Rysunek 23. Udział dzieci dożywianych wśród ogółu mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Na powyższej mapie przedstawiono rozkład przestrzenny udziału dzieci dożywianych wśród ogółu mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Średnia wartość tego wskaźnika dla gminy Wołomin wynosi 7,53, natomiast dla obszaru rewitalizacji 12,4. Na mapie wyraźnie widać, że pola siatki odpowiadające obszarowi zdegradowanemu wskazują wartości zbliżone lub poniżej średniej wartości dla gminy.

Koncentracja problemu występuje na ulicach Miłej, Kościelnej, Moniuszki, Daszyńskiego i w trochę mniejszym stopniu na ulicach Wileńskiej, 6 Września, Żelaznej, Legionów, Ogrodowej.

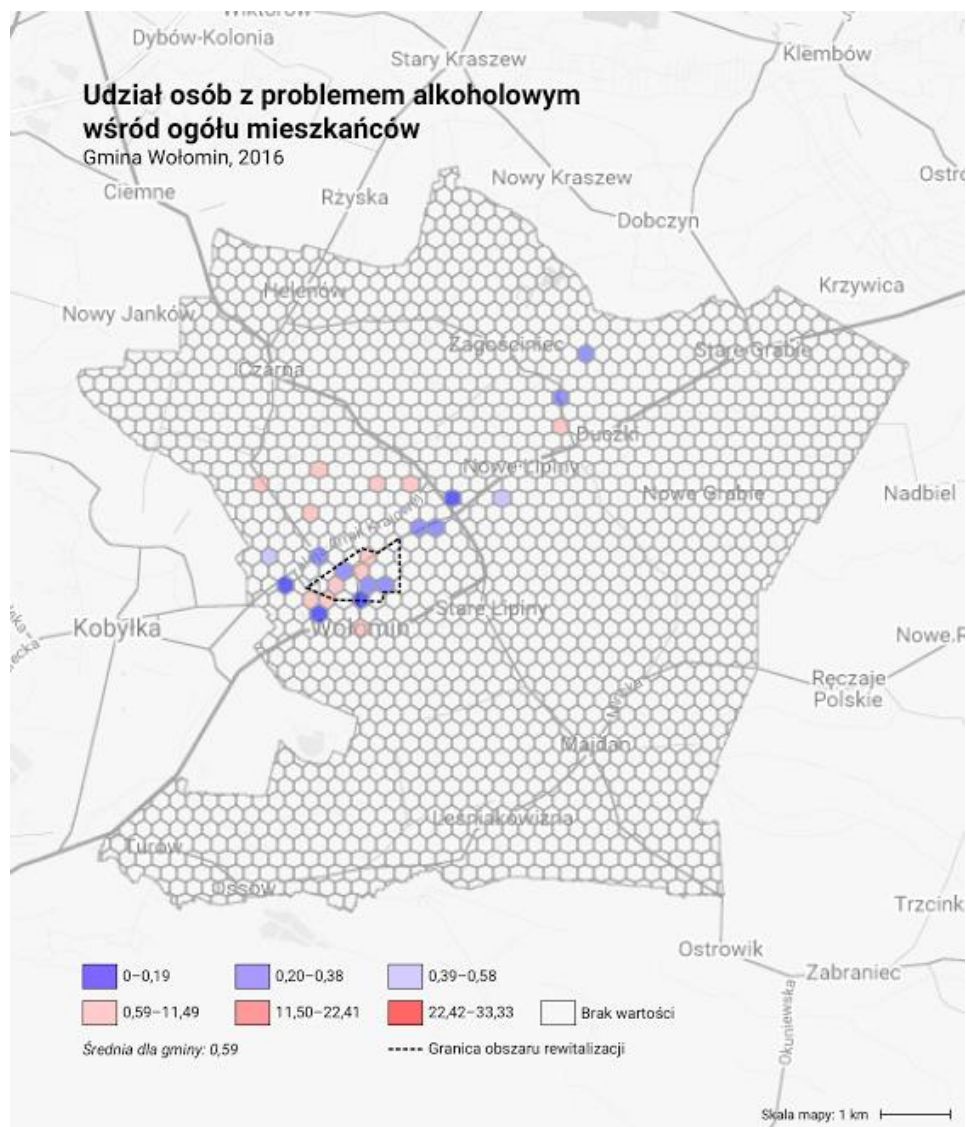

Rysunek 24. Udział dzieci dożywianych wśród ogółu mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

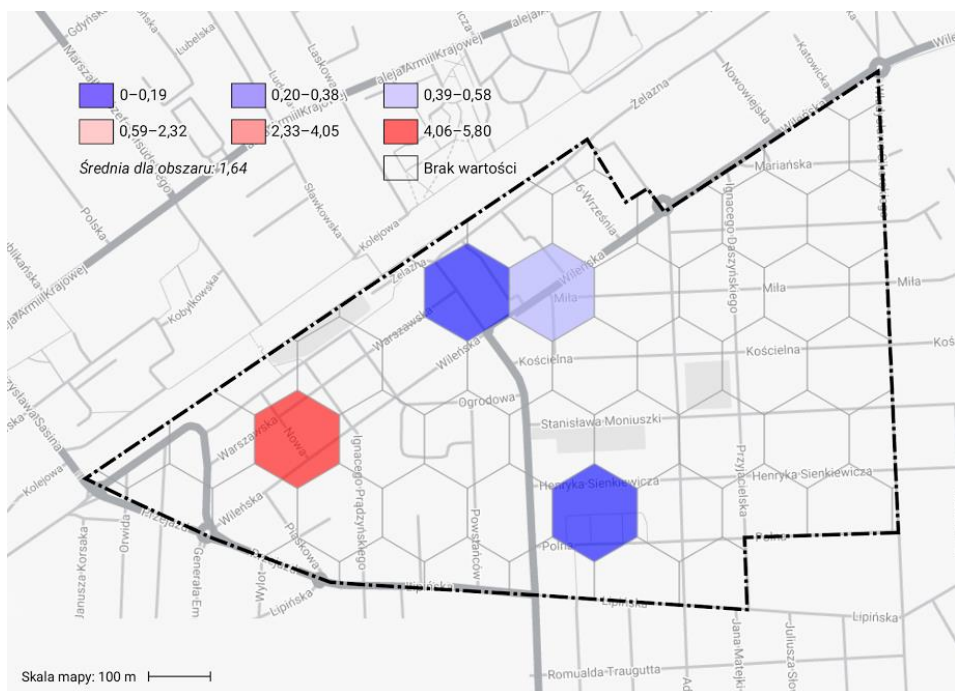
Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację problemów społecznych jest także rozkład przestrzenny osób zarejestrowanych jako mające problemy alkoholowe. Wskaźnik ten został poddany analizie, ponieważ jednym z wniosków z prowadzonych badań jakościowych był sygnalizowany przez mieszkańców problem alkoholizmu w centrum miasta. Jest to ważny społecznie wskaźnik, ponieważ problem alkoholizmu nie dotyczy tylko jednej osoby, ale z reguły negatywnie oddziałuje na całe rodziny. Szczególnie w takich gospodarstwach domowych wsparcia potrzebują grupy najmniej chronione: kobiety i dzieci.

Poniższa mapa wskazuje rozkład przestrzenny udziału osób ze stwierdzonym problemem alkoholowym wśród ogółu mieszkańców. Na mapie wyraźnie widać, że pola siatki odpowiadające obszarowi zdegradowanemu wskazują wartości zbliżone lub poniżej średniej wartości dla gminy.

Koncentracja problemu występuje głównie na ulicach Wileńskiej, Warszawskiej, Nowej.

Rysunek 25. Udział osób z problemem alkoholowym wśród ogółu mieszkańców. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 26. Udział osób z problemem alkoholowym wśród ogółu mieszkańców – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

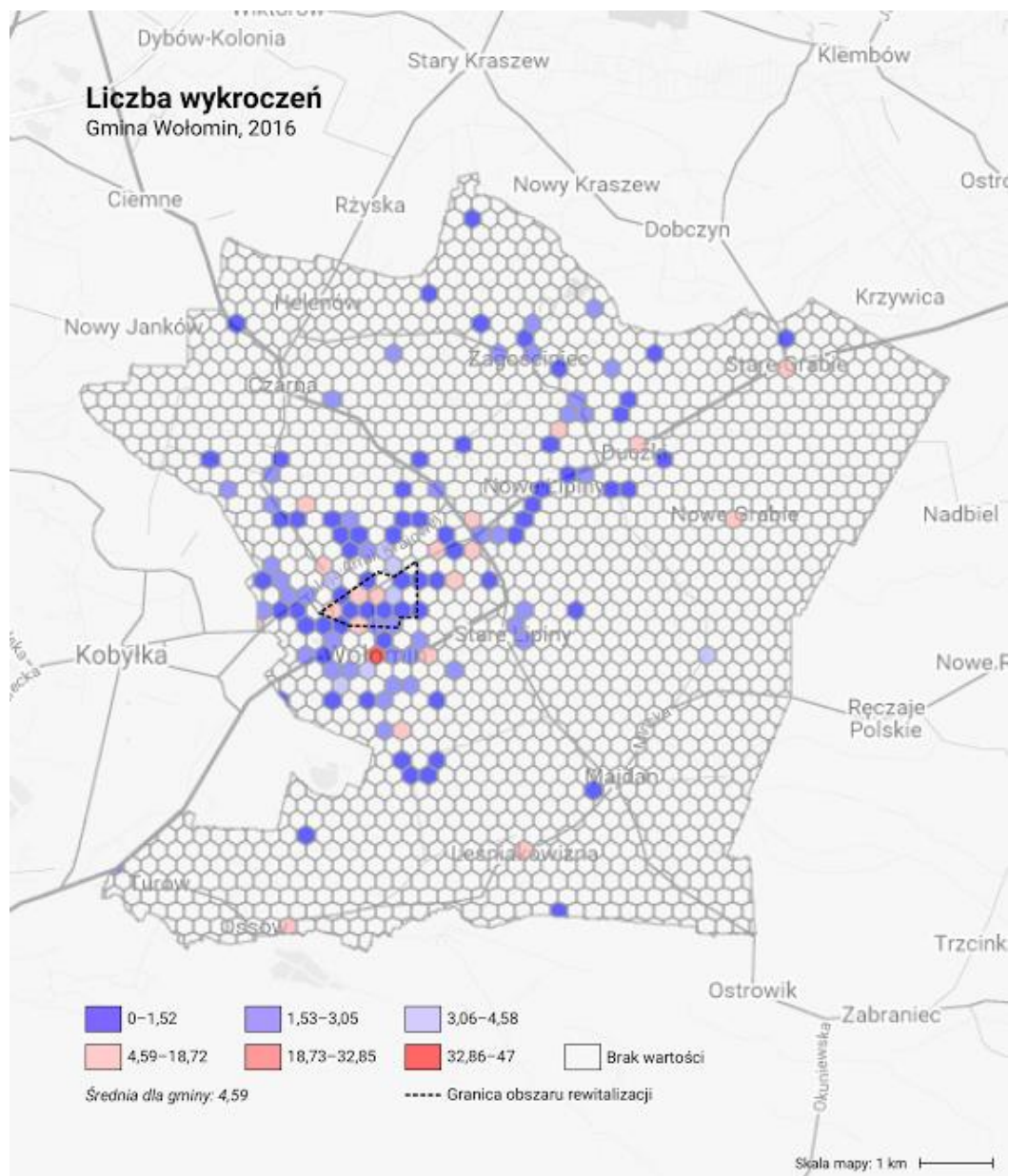
Problemy przestępczości

Dane uzyskane z Powiatowej Komendy Policji w Wołominie wskazują, że w 2016 roku odnotowano 1324 przestępstwa, z czego 1025 na obszarze miasta Wołomina oraz 13 przestępstw przeciw rodzinie, z czego 6 na obszarze miasta Wołomina.

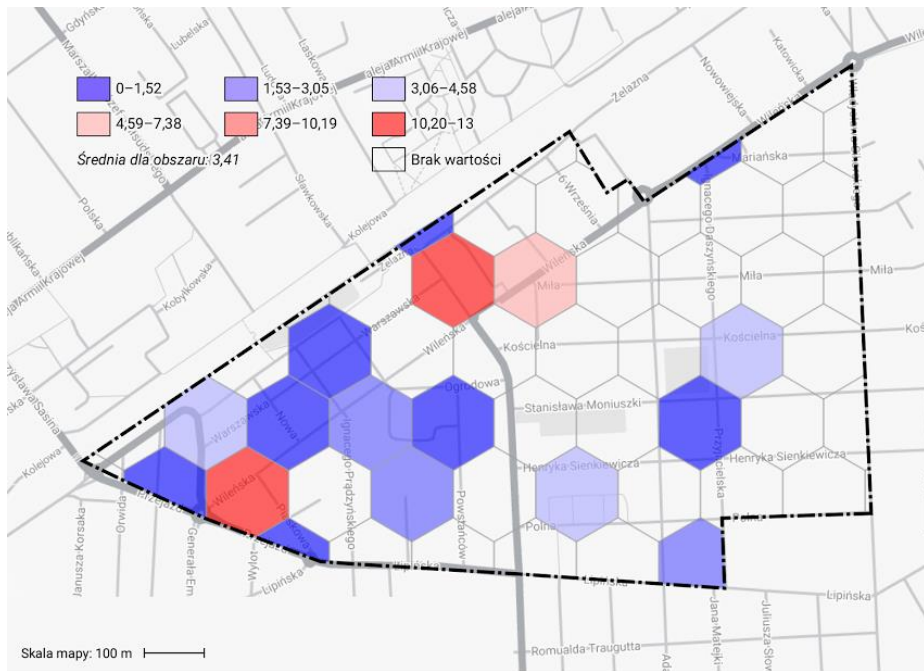
Z powodu braku szczegółowych danych statystycznych odnośnie przestępstw i wykroczeń rejestrowanych przez policję do analizy wykorzystano dane odnośnie interwencji Straży Miejskiej w Wołominie.

Rozkład przestrzenny zaewidencjonowanych wykroczeń potwierdzają statystyki policyjne – to w centrum miasta kumulują się problemy związane z przestępczością. Na mapie wyraźnie widać, że pola siatki odpowiadające obszarowi zdegradowanemu wskazują wartości zbliżone lub poniżej średniej wartości dla gminy. Koncentracja problemu występuje głównie na ulicach: Warszawskiej, Wileńskiej, Miłej.

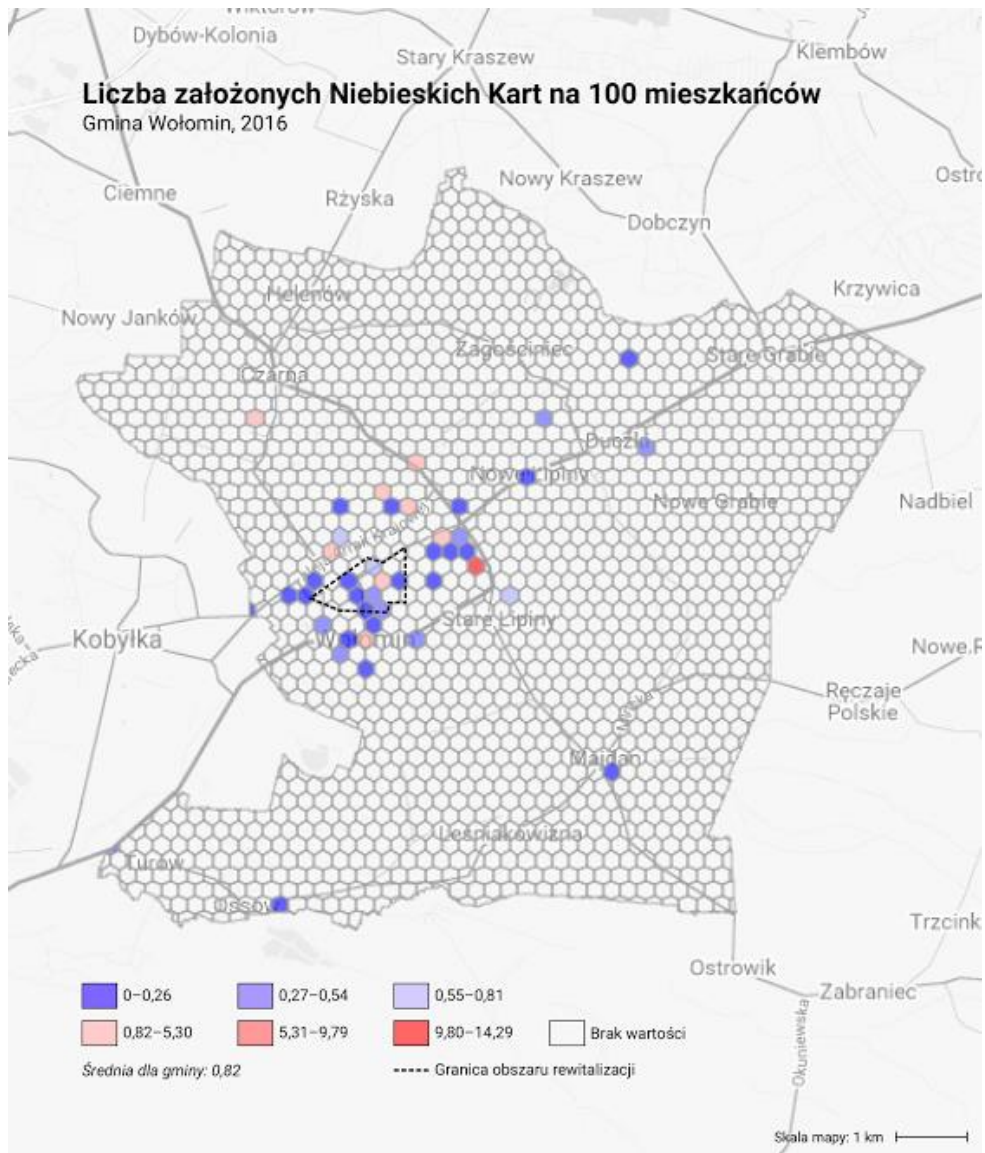

Rysunek 27. Liczba wykroczeń z ewidencji Straży Miejskiej - rozkład przestrzenny. Opracowani PZR Consulting na podstawie danych Straży miejskiej w Wołominie.

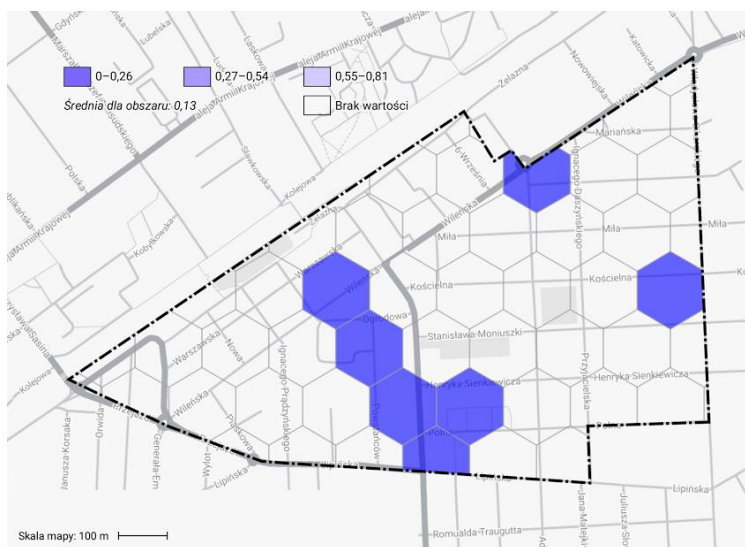

Rysunek 28. Liczba wykroczeń z ewidencji Straży Miejskiej – obszar rewitalizacji. Opracowani PZR Consulting na podstawie danych straży miejskiej w Wołominie.

Dodatkowym wskaźnikiem obrazującym koncentrację negatywnych zjawisk społecznych w zakresie przestępczości jest rozkład przestrzenny założonych Niebieskich Kart, a więc natężenie przemocy domowej. Rozkład przestrzenny badanego zjawiska wskazuje, że liczba założonych Niebieskich Kart w obszarze rewitalizacji jest niższa niż w pozostałych częściach miasta.

Rysunek 29. Liczba założonych Niebieskich Kart na 100 osób. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 30. Liczba założonych Niebieskich Kart na 100 osób – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Tabela 6. Wskaźniki przestępczości.

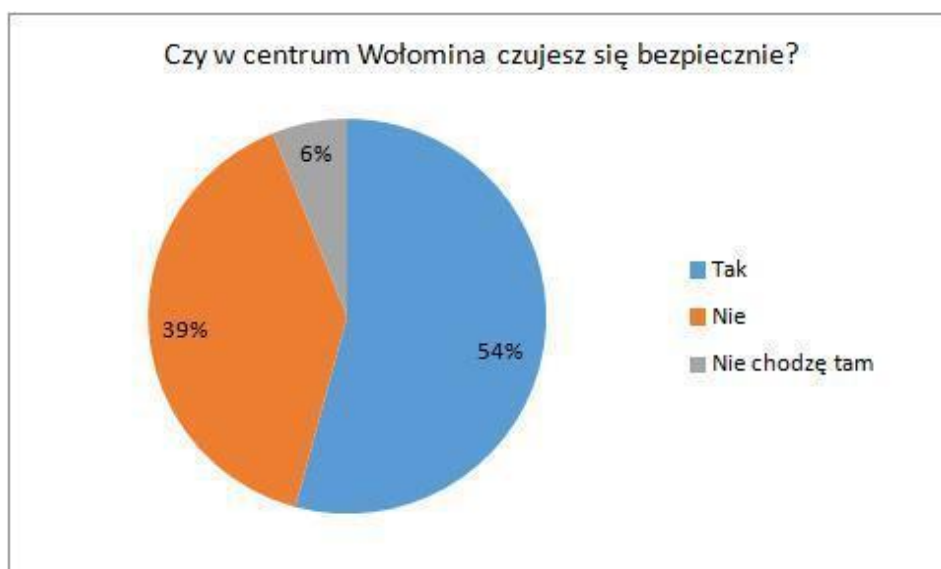
Wskaźnik	Gmina Wołomin	Obszar rewitalizacji
Liczba wykroczeń na 1000 mieszkańców	8,2	8,92
Liczba założonych Niebieskich Kart na 1000 Mieszkańców	1,29	1,38

Opracowanie: PZR Consulting – na podstawie danych Urzędu Miasta Wołomin (2016)

Jednocześnie z wywiadu przeprowadzonego z przedstawicielem policji w Wołominie wynika, że w obszarze rewitalizacji z roku na rok jest coraz mniej interwencji, także w zakresie przemocy domowej:

„Interwencje w większości to są zazwyczaj przy zakłócaniu jakiegoś spoczynku (...). Możemy pochwalić się tym że w porównaniu do zeszłego roku spadło nam to o bardzo dużo (...). Kradzieży mieliśmy w 2015 roku 105 i udało nam się wykryć ponad ¼ zatrzymać sprawców(...). Włamań było 88, z czego zatrzymaliśmy 20 % sprawców. Spada liczba wydawanych Niebieskich Kart”.

Centrum Wołomina nie budzi poczucia bezpieczeństwa wśród znacznej części mieszkańców, którzy wzięli udział w badaniu internetowym. 39% z nich wskazało, że w centrum Wołomina nie czuje się bezpiecznie.

Wykres 5. Poczucie bezpieczeństwa w centrum Wołomina. N=131

Wielu rozmówców deklaruje, że po godzinie 17.00 w okolicy stacji PKP się po prostu nie

chodzi. Z drugiej strony mieszkańcy tych terenów uważają, że dziś już nie jest tak niebezpiecznie, jak jeszcze kilka lat temu. Niskie poczucie bezpieczeństwa w dużej mierze wynika z postrzegania obszaru centrum Wołomina jako miejsca niebezpiecznego, który kilkanaście lat temu (zdaniem mieszkańców) był obszarem z dużym problemem w tym zakresie.

Mieszkańcy wskazują, że społeczność, która kiedyś mieszkała w centrum zmieniła się. Sytuacja się poprawia ale stereotyp tego miejsca jako niebezpiecznego jest silny i cały czas funkcjonuje w Wołominie.

„Sąsiadów mamy jakich mamy (...). Teraz jest spokojnie, tu część się wytruło”.

***„Tu na tej klatce jest bezpiecznie. Nigdy nie przytrafiło mi się tutaj nic złego
Większość społeczeństwa alkoholowego to powymierało z tej
Warszawskiej”.***

„Oczywiście przy stacji, Warszawska te okolice (...) może to wynikać z przekonań społecznych, że jak ktoś mieszka w domu komunalnym to kradnie, bije i gwałci (...) ja chodzę z gazem wieczorem natomiast nigdy nie musiałam go użyć”.

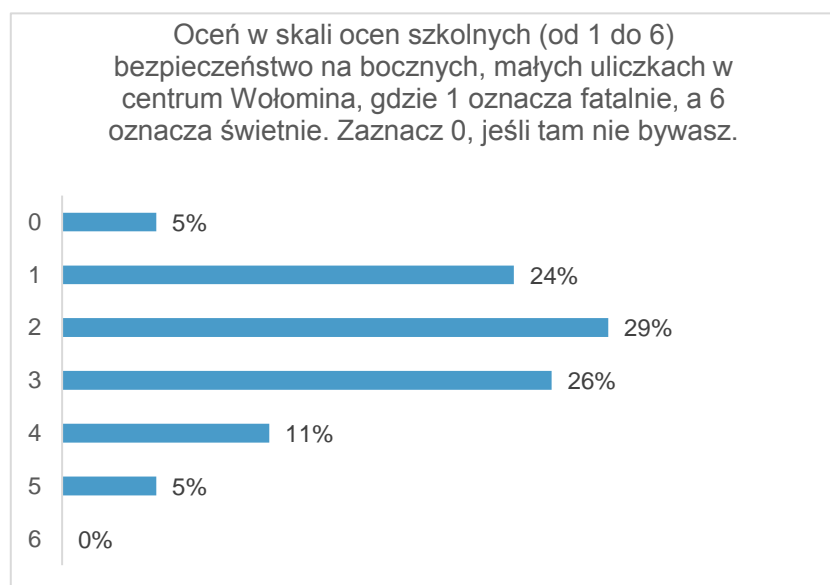
„No właśnie ta ulica Warszawska zasłynęła, 6-ego Września, ale moim zdaniem to już przeszłość. To kiedyś były takie (niebezpieczne) czasy”.

Stygmatyzacja obszaru jest natomiast tak duża, że niektórzy mieszkańcy mówią wprost, że nie chodzą w te okolice, szczególnie wieczorami.

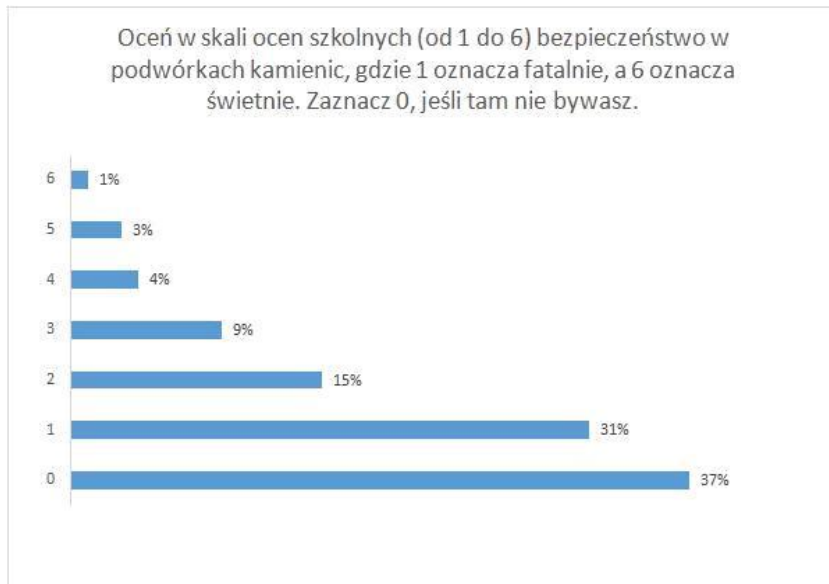
W obszarze centrum za miejsca najmniej bezpieczne ankietowani uznali podwórka kamienic i boczne ulice oraz okolice stacji PKP - te obszary zostały najniżej ocenione przez mieszkańców.

Wykres 6. Poczucie bezpieczeństwa na Placu 3 Maja i w okolicy. N=131

Wykres 7. Poczucie bezpieczeństwa na bocznych, małych uliczkach w centrum Wołomina. N=131

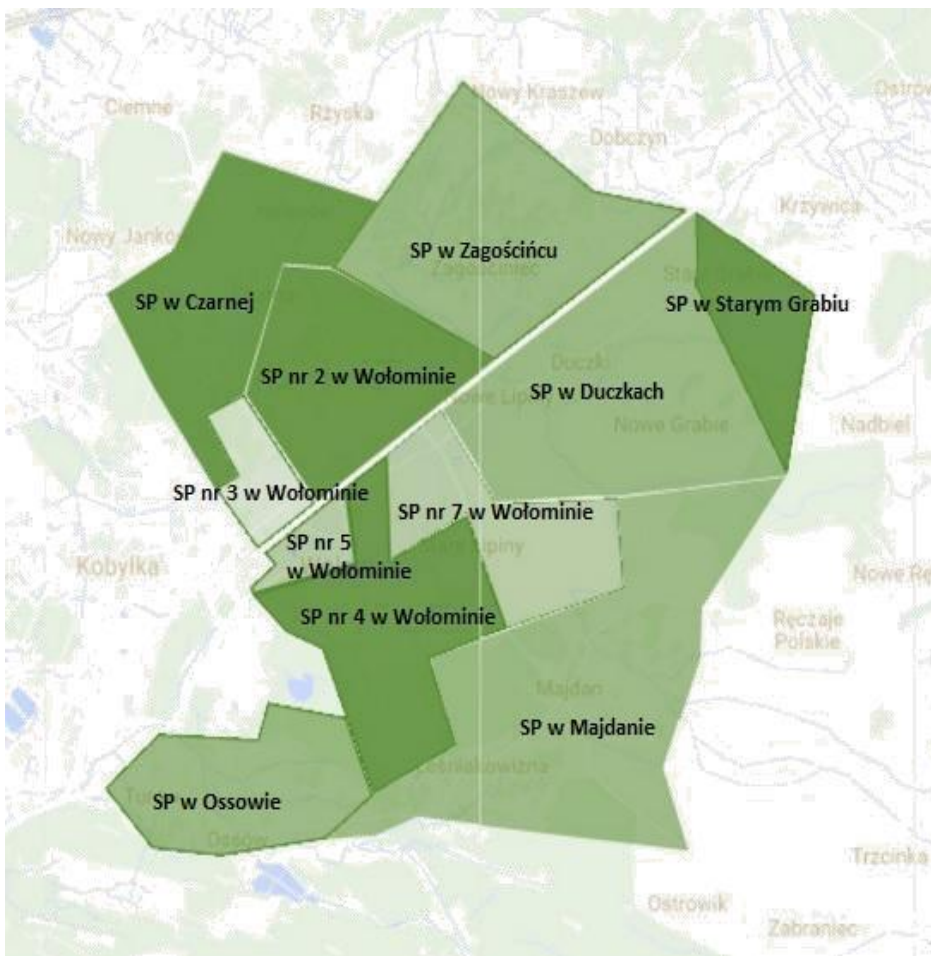
Wykres 8. Poczucie bezpieczeństwa w podwórkach kamienic. N=131

Wykres 9. Poczucie bezpieczeństwa w okolicach PKP. N=131

Problemy niskiego poziomu edukacji

Analizie poddano także poziom edukacji w szkołach podstawowych, zestawiając wyniki egzaminu szóstoklasisty dla szkół podstawowych w gminie. Ponieważ w praktyce tylko szkoły podstawowe podlegają rejonizacji, to analiza tego czynnika daje możliwość wyciągnięcia wniosków o poziomie edukacyjnym dzieci z najbliższego otoczenia szkoły. Poniższa mapa przedstawia rozkład wyników sprawdzianu szóstoklasisty ogółem, bez rozbijania na poszczególne przedmioty.

Rysunek 31. Wyniki egzaminu szóstoklasisty po rejonach szkolnych (im ciemniejszy odcień zieleni, tym niższy wynik egzaminu). Opracowanie PZR Consulting.

Najniższym wynikiem wyróżnia się Szkoła Podstawowa nr 2 (55,9), a wynikami poniżej średniej także szkoły w Starym Grabiu (56,9) i Czarnej (56,7), w tym Szkoła Podstawowa nr 4 (56,8), której rejon mieści się w obszarze rewitalizacji.

Zdiagnozowane tu zróżnicowanie nie może być podstawą oceny pracy poszczególnych szkół. Traktujemy je wyłącznie jako pośrednie wskazanie, że poszczególne szkoły pracują w środowiskach, o zróżnicowanym poziomie wyzwań edukacyjnych. Badania jakościowe

potwierdzają, że czynnikiem najsilniej różnicującym wyniki uczniów poszczególnych szkół jest zróżnicowany poziom wsparcia edukacyjnego otrzymywanego przez uczniów w domu rodzinnym. Chodzi tu zarówno o pomoc bezpośrednią w nauce czy możliwość opłacenia korepetycji, jak i bardziej pośrednie wsparcie w postaci dostarczania wzorców i wspierania aspiracji.

Poziom nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjach przez mieszkańców oceniany jest ogólnie dobrze. Jednocześnie badani wskazują na szkoły położone w centrum Wołomina - *SP nr 4 i nr 1* - jako te o najniższym poziomie nauczania. Szkoła o najwyższym poziomie nauczania to zdaniem mieszkańców Zespół Szkół nr 5.

„Ja wiem, że moja siostrzenica chodzi na Sportowej do podstawówki i tam moja siostra mówi, że jest bardzo zadowolona, ale w naszym rejonie jest czwórka albo jedynka i tam nie chciała żeby szła, no bo tam jest kiepski poziom”.

„Są szkoły gdzie rodzice w pewnym sensie robią wszystko żeby dzieci były w obwodzie tej szkoły, żeby się dostały do tej szkoły.(...) i są szkoły, z których dzieci uciekają”.

Mieszkańcy są także zadowoleni z infrastruktury i wyposażenia szkół:

„Boiska mamy praktycznie przy każdej szkole. Przy czwórce nie ma bo nie ma miejsca”.

Na poziomie gimnazjum i liceum uczniowie często wybierają szkoły w Warszawie. Docelowo tam lokując swoją dalszą ścieżkę edukacyjną i miejsce pracy. Jednocześnie gimnazja i szkoły średnie nie są postrzegane przez mieszkańców jako placówki o wysokim poziomie nauczania.

Jedna z respondentek wspomina natomiast, że jest problem z dostępnością przedszkoli:

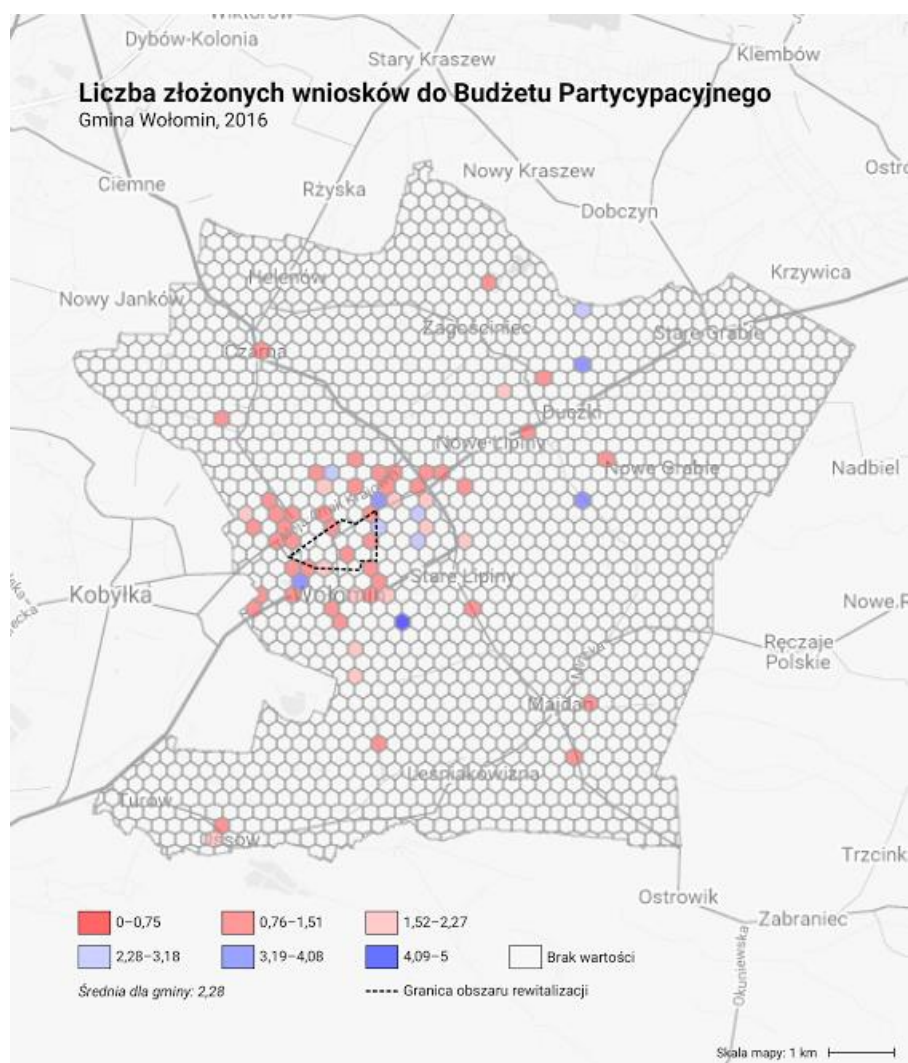
„Mimo że pojawiają się przedszkola niepubliczne: około 300 dzieci rocznie nie przyjmujemy do placówek przedszkolnych”.

Problem niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i społecznym

Kolejną kwestią mówiącą o społecznej kondycji badanego obszaru jest aktywność społeczna i obywatelska.

Za miarę deficytu uczestnictwa w życiu publicznym przyjęto poziom zaangażowania w procedurę budżetu obywatelskiego w 2016 roku. Wskaźnik ten pokazuje zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne i postawę obywatelską. Za wskaźnik przyjęto liczbę złożonych wniosków, a nie osób głoszących w budżecie obywatelskim ponieważ złożenie wniosku świadczy o większym zaangażowaniu mieszkańców niż w przypadku samego głosowania.

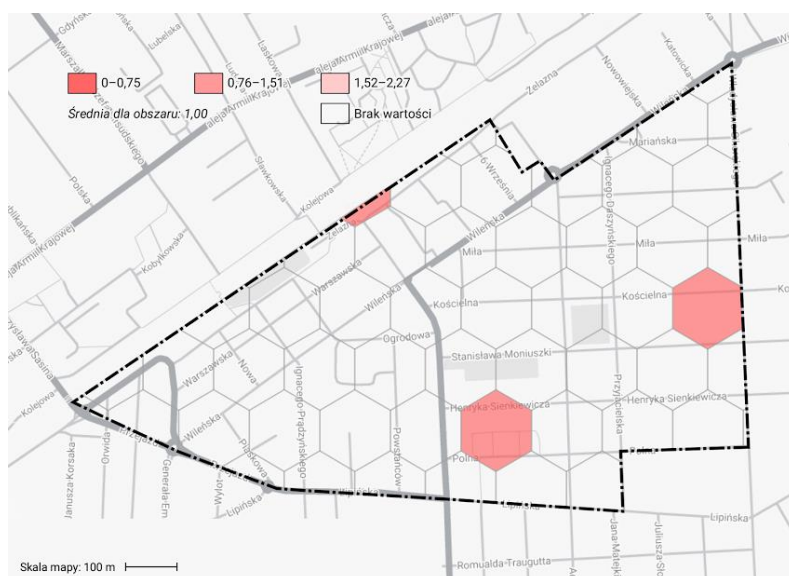
Poniższa mapa przedstawia rozkład przestrzenny złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego.

Rysunek

32. Liczba wniosków złożonych do budżetu obywatelskiego. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Z obszaru rewitalizacji złożone zostały jedynie 3 wnioski, spośród całkowitej liczby 105.

Rysunek 33. Liczba wniosków złożonych do budżetu obywatelskiego – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

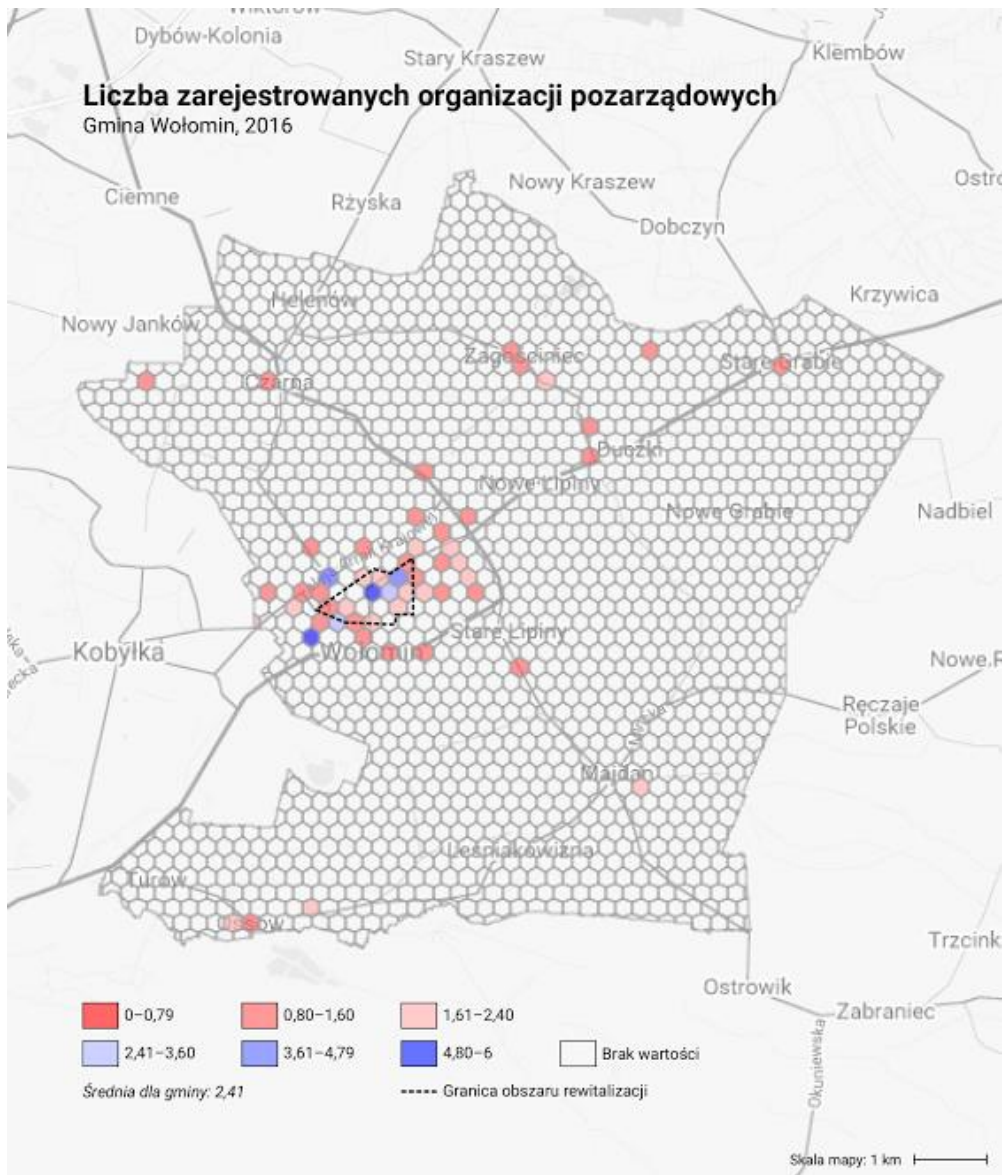
Tabela 7. Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Wskaźnik	Gmina Wołomin	Obszar rewitalizacji
Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (2015)	2,09	11,43

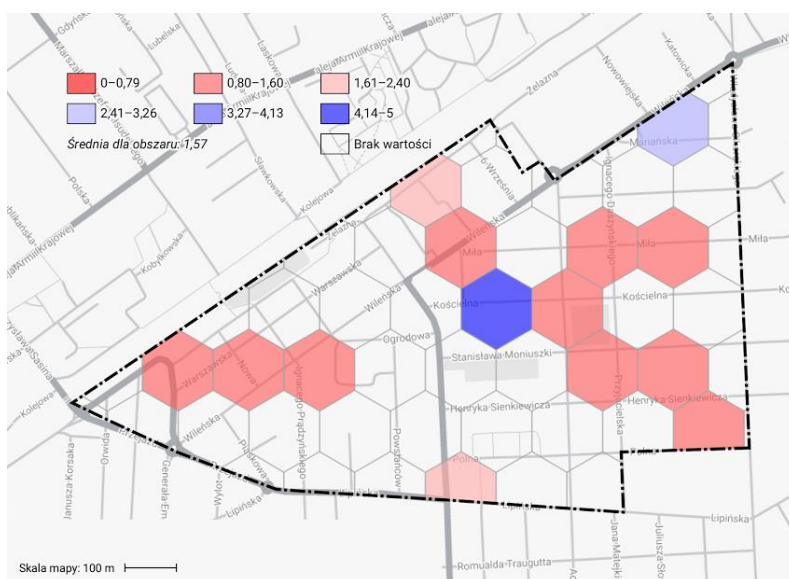
Opracowanie: PZR Consulting Sp. z o.o. – na podstawie danych Urzędu Miasta Łęborg (2016)

Kolejnym czynnikiem, który świadczy o zaangażowaniu obywatelskim jest liczba zakładanych organizacji pozarządowych. Poniższa mapa wskazuje rozkład przestrzenny zarejestrowanych organizacji w gminie Wołomin.

Zdecydowana większość organizacji pozarządowych zarejestrowana jest w centrum miasta w rejonie ulic Kościelna, Miła, Armii Krajowej, Piłsudskiego, Rejtana, Sportowa, Lipińska, Przejazd. Należy wziąć pod uwagę fakt, że mapa przedstawia miejsca rejestracji organizacji, które nie zawsze pokrywają się z obszarem działania organizacji, wskazuje jednak pośrednio miejsca, w którym mieszkają aktywni mieszkańcy. W gminie zarejestrowanych jest 89 organizacji pozarządowych, z czego 22 w obszarze rewitalizacji.

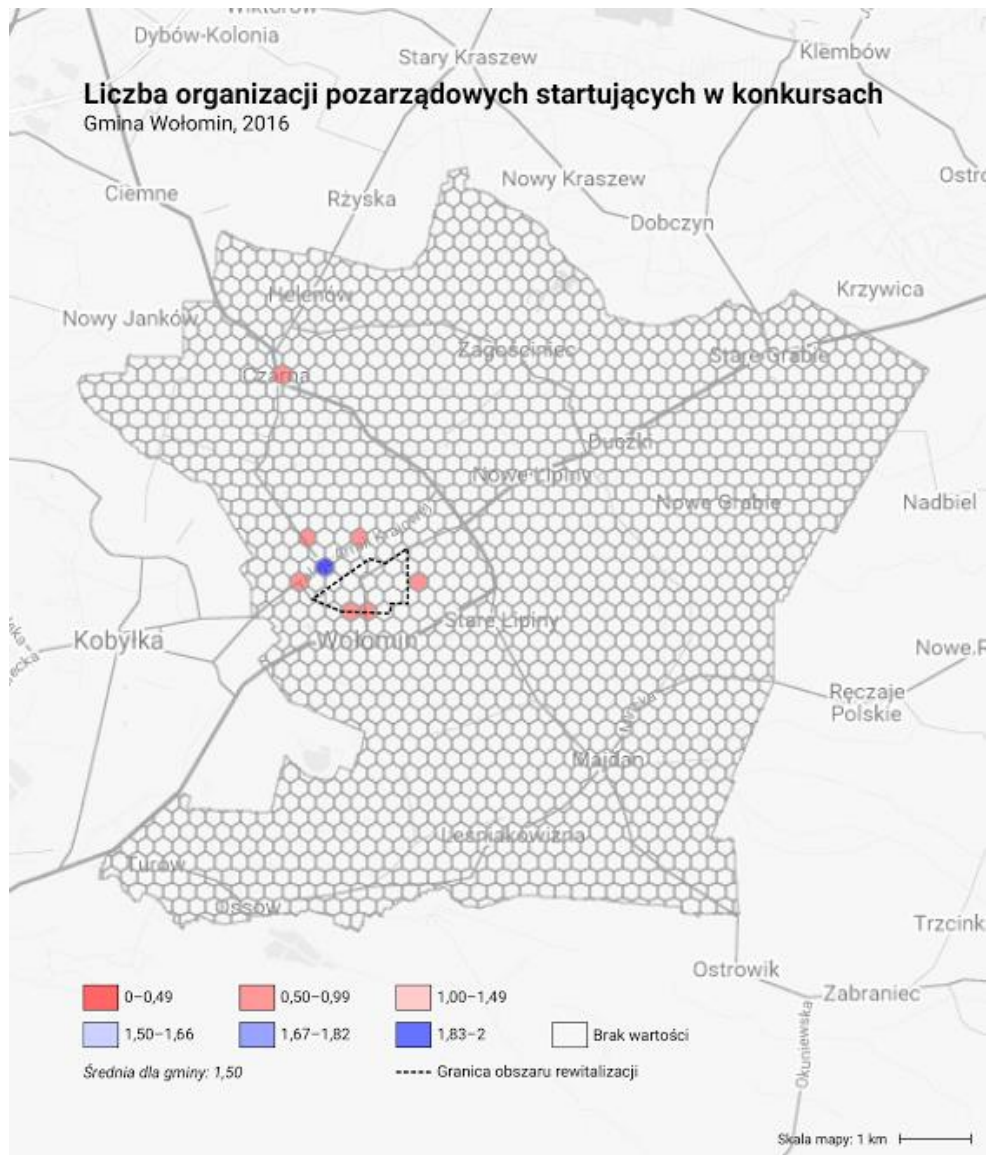

Rysunek 34. Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 35. Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

Dane zweryfikowano z informacją o liczbie organizacji, które składają i realizują zadania własne gminy poprzez uczestnictwo w konkursach dla organizacji pozarządowych. Dla obszaru całej gminy jest ich 13, dla obszaru rewitalizacji jedna. Niska aktywność organizacji pozarządowych świadczy o niskiej aktywności społecznej gminy, a szczególnie obszaru rewitalizacji.

Rysunek 36. Liczba organizacji pozarządowych startujących w konkursach. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu miejskiego w Wołominie.

Rysunek 37. Liczba organizacji pozarządowych startujących w konkursach – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

Mieszkańcy wskazują, że Wołomin w dużej mierze funkcjonuje jak małe miasteczko, w którym wszyscy się znają, a aktywnych mieszkańców łatwo wskazać.

Mieszkańcy zwracają uwagę, że od kilku lat przyjeżdża do Wołomina wiele osób, które stąd pochodzą i wracają z dużych miast. Identyfikują te osoby jako nowych liderów, którzy wnoszą świeże spojrzenie na miasto.

„Wszystko mam blisko, wszystkich znam i oni też mnie znają”.

„Wołomin jest taki, naprawdę dużo można zrobić, wszyscy się tutaj znamy, człowiek jest tutaj ważny”.

Mieszkańcy wskazują, że aktywność społeczna skupia się na kilku, kilkunastu osobach skupionych wokół różnych stowarzyszeń czy instytucji: Zielony Wołomin, Izba Wodiczków, właściciele Takiej Ryby (pubu w Wołominie), Klub Szansa, seniorzy działający w Radzie Seniorów i skupieni wokół Uniwersytetu Trzeciego Wieku czy sołtysi na obszarach wiejskich to tylko niektóre z organizacji i lokalnych liderów wskazywanych przez badanych.

„Dosyć pręźnie działają sołtysi w Lipinach Nowych i Starych (...), społeczności w Majdanie chociażby, a jeśli chodzi o miasto myślę że tutaj chyba to są tereny

Sławka, osiedla Sławek(...). Jest też w Grabiu sołtys który pręźnie działa”.

„Jest rada seniorów (...) w październiku minie dwa lata, składa się z 18 osób (...). Mamy uniwersytet 3-go wieku skupia blisko 270 osób, chętnych jest więcej, ale już nie zapisują”.

Chociaż aktywnych mieszkańców działających w dużej mierze właśnie w obszarze zdegradowanym nie trudno wskazać, to zdecydowanie trudniej wskazać na ogólną aktywność mieszkańców. Wydaje się, że istniejące mechanizmy angażowania mieszkańców nie wspierają lokalnych liderów społecznych i w niewystarczającym stopniu potrafią zaangażować mieszkańców do działania.

- **Negatywne zjawiska w sferze społecznej – podsumowanie**

Analiza obszaru rewitalizacji ujawniła wiele deficytów społecznych tego obszaru. W obszarze występuje silna koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, szczególnie ubóstwa i długotrwałego bezrobocia oraz niskiego poziomu wykształcenia osób bezrobotnych. Jednocześnie mamy tu do czynienia z niskim poziomem poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców i wizerunkiem obszaru jako miejsca niebezpiecznego. Zamieszkiwanie w jednym niewielkim obszarze osób dotkniętych problemem bezrobocia i ubóstwa niejednokrotnie powoduje narastanie kolejnych problemów, takich jak: przemoc, alkoholizm czy wzrost przestępczości. Skutkuje to także przekazywaniem wzorców związanych z dziedziczeniem biedy wyniesionych ze środowiska dorastania młodych ludzi przy jednoczesnym częstym braku obecności wzorców odmiennych.

Ponadto mamy do czynienia z dużą stygmatyzacją obszaru rewitalizacji i jego mieszkańców. Od lat teren wyznaczony do interwencji zmaga się z negatywną oceną mieszkańców z innych części miasta. Panuje powszechna opinia, że ten teren jest niebezpieczny. Postrzegany przez mieszkańców poziom bezpieczeństwa w tym miejscu jest zdecydowanie niższy niż pokazują to statystyki ewidencjonowanych przestępstw.

Obszar rewitalizacji cechuje także niska aktywność społeczna i obywatelska. W obszarze działają organizacje pozarządowe oraz nieliczni liderzy społeczni, jednak nie są to mieszkańcy obszaru, a raczej działacze skupieni w centrum miasta.

W związku z natężeniem i współwystępowaniem problemów społecznych badanego obszaru, które dotyczą głównie rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, konieczne jest zwiększenie działań skierowanych do tej grupy mieszkańców. Rodziny te poza problemem ubóstwa dotknięte są także problemem bezrobocia, trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi oraz niejednokrotnie problemami uzależnień i przemocy domowej.

Tabela 8. Zestawienie najważniejszych problemów w sferze społecznej obszaru rewitalizacji i ich przyczyn.

Problem	Przyczyna
Ubóstwo. Wiele osób korzysta z zasiłków pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mieszkańcy zatrudnieni w niskopłatnych zawodach i firmach ▪ niskie wykształcenie mieszkańców ▪ dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej ▪ brak presji wśród mieszkańców na podejmowanie pracy
Bezrobocie długotrwałe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niskie wykształcenie mieszkańców ▪ dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej ▪ brak presji wśród mieszkańców na podejmowanie pracy
Wysoka liczba ofiar przemocy, w tym przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak wiedzy o swoich prawach ▪ brak dobrych wzorców ▪ nadużywanie alkoholu przez mieszkańców ▪ przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy
Wykluczenie społeczne obszaru	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stygmatyzacja mieszkańców obszaru ▪ ubóstwo
Dziedziczenie systemu opartego o zasiłek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak dobrych wzorców ▪ brak impulsów do zmian do zmian wewnątrz społeczności mieszkańców ▪ historycznie ukształtowane skupiska rodzin wymagających wsparcia ▪ dzieci nie uczęszczają do przedszkola ▪ niski poziom edukacji ▪ niechęć do edukacji nieformalnej ▪ brak presji rodziców na zmianę ▪ niskie wykształcenie rodziców
Brak poczucia bezpieczeństwa, uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przyzwolenie na przemoc i wandalizm ▪ brak zaufania do instytucji dbających o porządek publiczny ▪ niezgłaszane akty przemocy
Powszechnie obowiązujący wizerunek niebezpiecznej dzielnicy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kiepska jakość przestrzeni publicznej ▪ stereotypowe postrzegania obszaru jako najbardziej niebezpiecznego

	<p>w mieście</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ brak aktywności w przestrzeni między budynkami ▪ chaos przestrzenny i reklamowy ▪ zaniedbane budynki ▪ brak tożsamości miejsca
Słabsze wyniki edukacyjne dzieci ze szkół w obszarze rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak systemu wspierającego szkoły nastawione na Edukacyjną Wartość Dodaną ▪ brak presji rodziców na dobre wyniki w nauce ▪ brak dobrych wzorców ▪ niskie wykształcenie rodziców ▪ negatywny wizerunek szkoły ▪ niskie nakłady rodziców na edukację dzieci
Brak liderów społecznych wśród mieszkańców obszaru	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zbyt małe wsparcie dla aktywności społecznej ▪ brak wzorców aktywności społecznej
Niska aktywność obywatelska i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nieskuteczne działanie i nieumiejętne wykorzystanie narzędzi wzmacniających partycypację obywatelską na linii samorząd – mieszkańiec ▪ niewykorzystanie potencjału rad osiedli ▪ brak wsparcia dla liderów społecznych
Przyzwolenie na przemoc	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zbyt mała społeczność, bez naturalnego dopływu świeżych idei i mieszkańców ▪ niska skuteczność działań policji czy straży miejskiej i brak zaufania do tych instytucji przez mieszkańców ▪ Brak działań profilaktycznych wśród młodzieży

2.2.6.2 Analiza negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej

Zapis ustawy zwraca uwagę w szczególności na dwa rodzaje negatywnych zjawisk gospodarczych: **niski stopień przedsiębiorczości**, oraz **słabą kondycję lokalnych przedsiębiorstw**. W odniesieniu do obu zjawisk należy brać pod uwagę, że sama statystyka nie daje pełnej informacji o faktycznym stanie lokalnej gospodarki. Dane zostały przez nas uzupełnione materiałem z obserwacji w terenie oraz informacjami z badań społecznych przeprowadzonych wśród mieszkańców Wołomina.

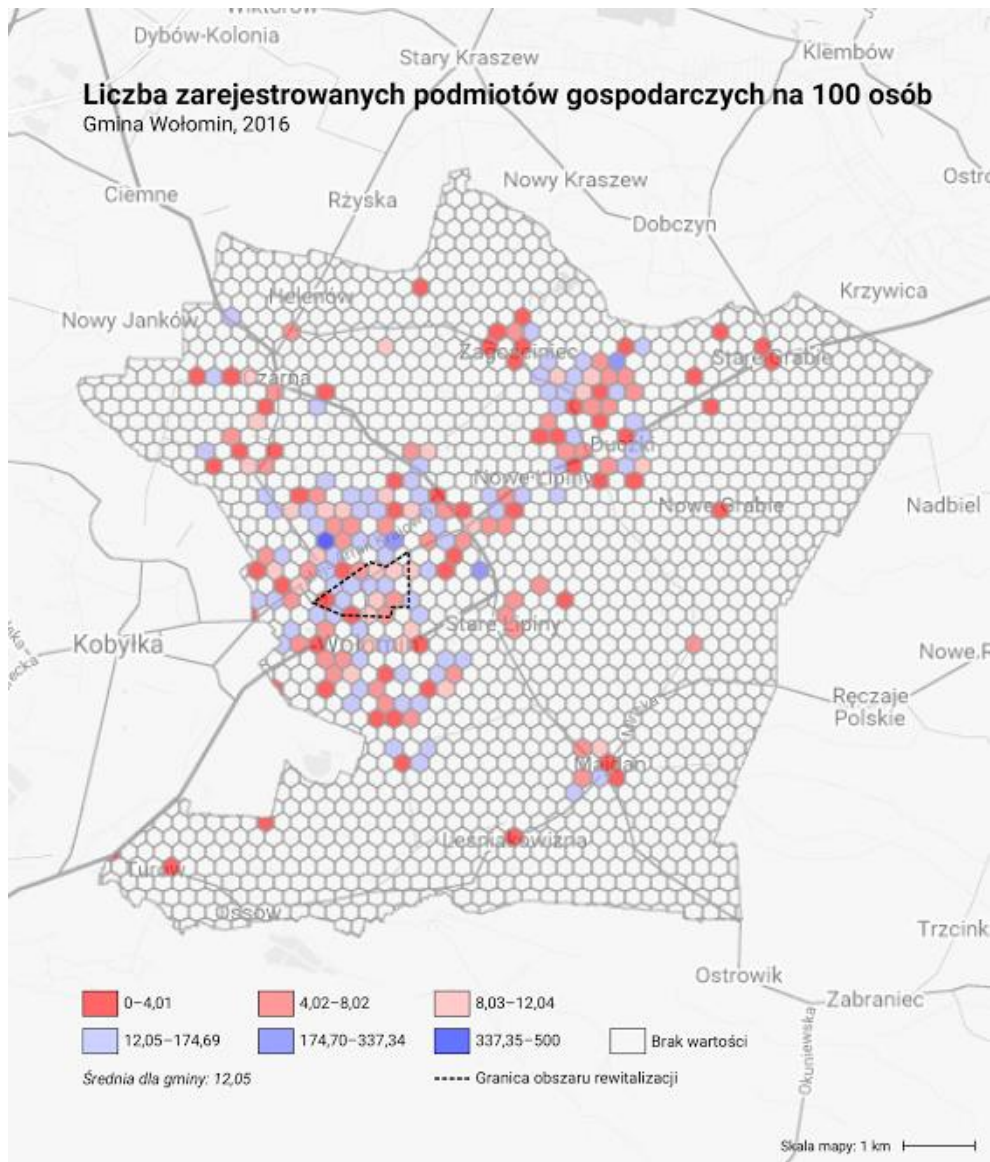
Poniższa mapa przedstawia rozkład przestrzenny liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wśród ogółu mieszkańców w przeliczeniu na 100 osób.

Wskaźnik ten dla gminy wynosi 13,1, dla miasta Wołomin 12,05, dla obszaru rewitalizacji 9,0. W gminie na koniec 2016 roku zarejestrowanych było 6594 podmiotów gospodarczych, w mieście 4 646, w obszarze rewitalizacji 591. Na podstawie analizowanego wskaźnika można stwierdzić wstępnie, że potencjał gospodarczy obszaru rewitalizacji jest niższy niż dla miasta w ogóle. Te ogólne dane statystyczne nie oddają jednak w pełni informacji o kondycji przedsiębiorstw i potencjale przedsiębiorczości.

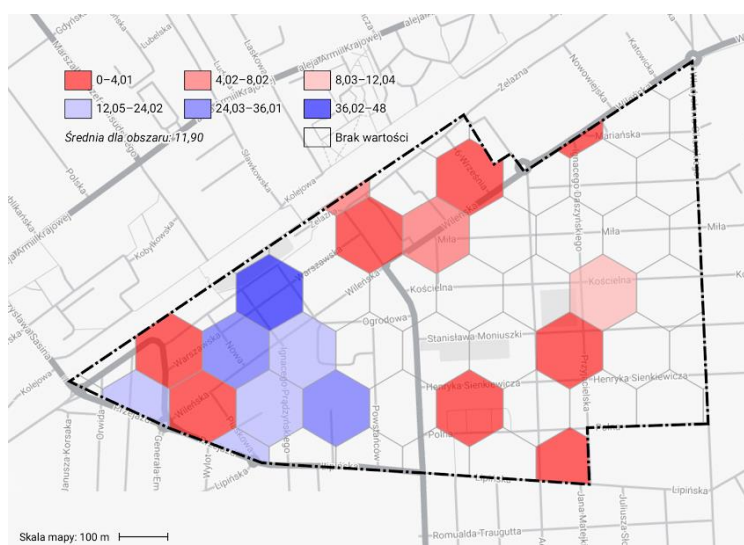
Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób.

Wskaźnik	Gmina Wołomin	Miasto Wołomin	Obszar rewitalizacji
Liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób	13,1	12,05	9,0

Opracowanie: PZR Consulting – na podstawie danych Urzędu Miasta Wołomin (2016)

Rysunek 38. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 39. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

Pośrednią przesłanką dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze mogą być w szczególności liczne oferty najmu lokali na działalność gospodarczą nie znajdujące przez długi czas najemców lub po prostu lokale-pustostany pozostające przez dłuższy czas bez użytkownika. Jedno i drugie zjawisko – szczególnie jeśli współwystępują oba na raz w znacznym nasileniu – to pośrednia przesłanka dla stwierdzenia niskiego poziomu przedsiębiorczości.

Obserwacje w terenie pokazują, że obszar rewitalizacji jest pełen ofert najmu lub sprzedaży lokali użytkowych, oczekujących na kontrahenta. Popyt jest jednak znacznie mniejszy od podaży.

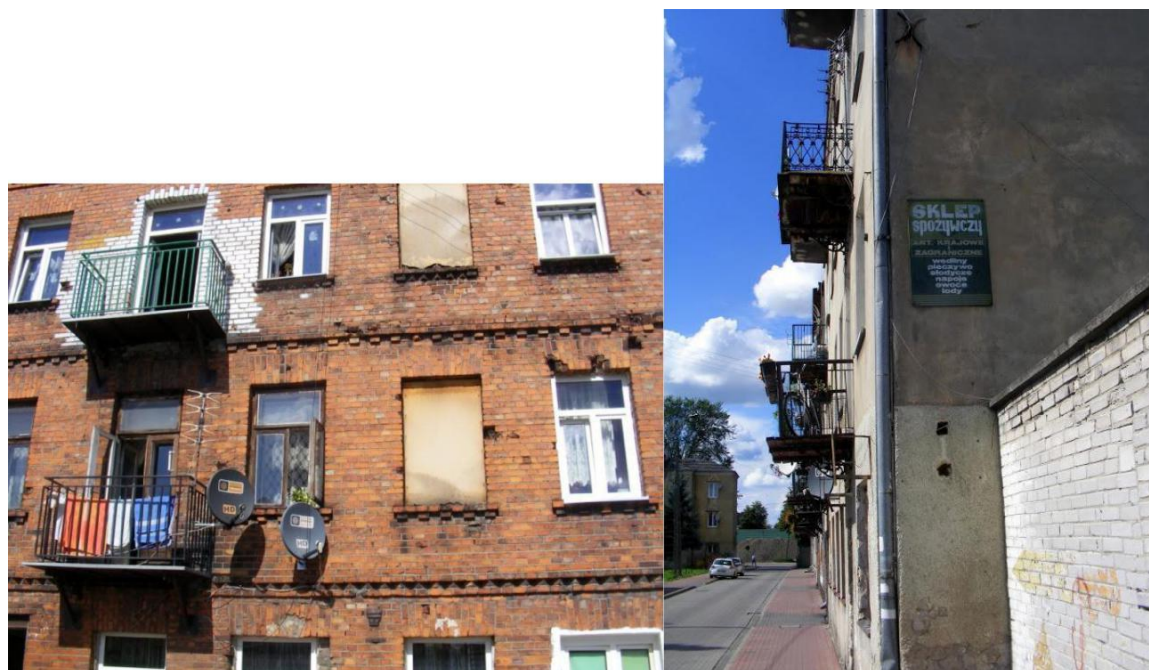

Fotografia 1. Przykłady ofert najmu i sprzedaży lokali użytkowych z terenu stwierdzonej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.

Z zaobserwowanego stanu można wnioskować pośrednio, że obecnie rynek nie reaguje zainteresowaniem na istniejącą podaż lokali użytkowych, a więc stopień przedsiębiorczości w analizowanym obszarze jest zdecydowanie niski (zapewne w reakcji na obiektywnie trudne warunki prowadzenia działalności gospodarczej i słaby popyt).

Podobnie przedstawia się sytuacja z nieruchomościami i lokalami, które na omawianym obszarze są pustostanami i pozostają nieużytkowane, jednak nie są wystawione do wynajmu, prawdopodobnie ze względu na bardzo zły stan techniczny. Dużą liczbę takich obiektów na danym terenie można odczytywać jako brak gotowości rynku do poniesienia nakładów na ich remonty w celu uruchomienia w nich działalności gospodarczej. Jest to więc przesłanka do stwierdzenia ograniczonej atrakcyjności obszaru dla działalności gospodarczej.

W obszarze rewitalizacji można znaleźć przykłady całych niezagospodarowanych kamienic, lub nawet zespołów kamienic, bądź inwestycji budowlanych lub remontowych rozpoczętych i nie kontynuowanych. Część z tych budynków ma nieuregulowany stan prawny, część to własność gminy.

Fotografia 2. Obszar rewitalizacji, ulica 6 Września.

Pośrednią przesłanką dla stwierdzenia słabej kondycji lokalnych firm mogą być także dane obserwacyjne, takie jak widoczne przesłanki złej kondycji finansowej firm (wyposażenie i reklama o bardzo niskim standardzie, rzucający się w oczy brak inwestowania w rozwój biznesu).

Obserwacja prowadzona na obszarze koncentracji negatywnych zjawisk społecznych ujawnia, że w szczególności obszar starówki ale także obszar ulicy Legionów i okolice Placu 3 Maja są pełne przykładów działalności gospodarczej prowadzonej na minimalnym poziomie rentowności.

Fotografia 3 Biznes prowadzony w bardzo trudnych warunkach przy niskim poziomie inwestowania – przykłady z obszaru rewitalizacji.

Z zaobserwowanego stanu można wnioskować pośrednio, że stan nagromadzenia problemów społecznych, w szczególności koncentracja ubóstwa, wpływa na bardzo niski poziom popytu lokalnego i radykalnie zmniejsza szanse na rentowność handlu i usług prowadzonych w tym obszarze.

Tezę o bardzo słabym popycie wynikającym z ubóstwa nabywców na analizowanym obszarze potwierdza także obserwowane nagromadzenie szczególnego typu usług charakterystycznych dla obszarów biedy: to lombardy, pożyczki-chwilówki, zakłady bukmacherskie, salony gier losowych, oraz handel towarami najtańszymi (tania odzież, „wszystko po 5 zł” itp.).

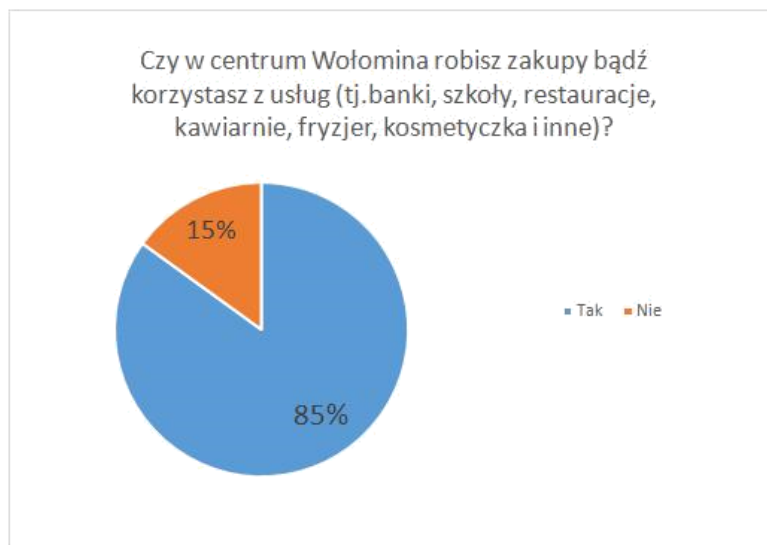
Fotografia 5 Charakterystyczny dla obszarów skoncentrowanego ubóstwa miks branż handlu i usług.

Fotografia 6. Charakterystyczny dla obszarów zdegradowanych miks branż handlu i usług.

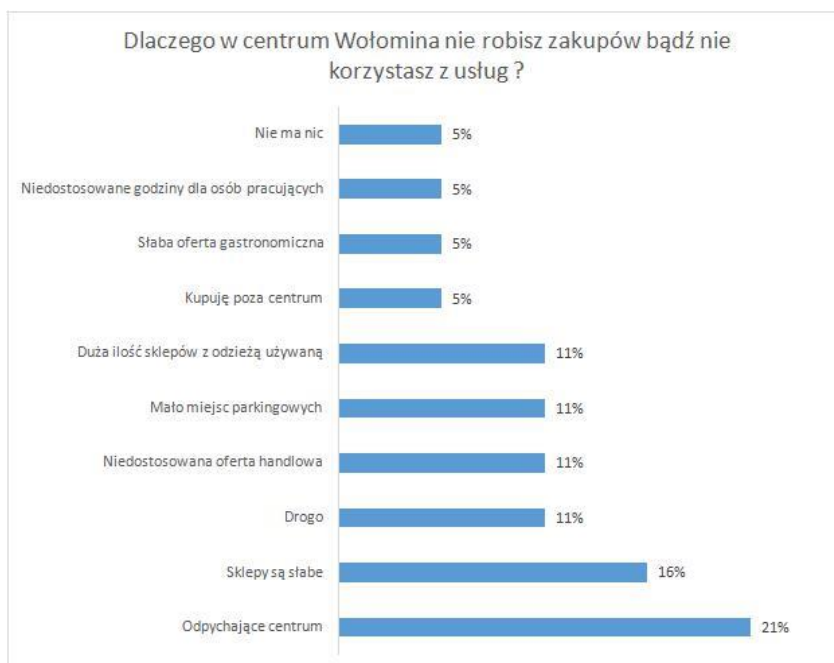

Obszar rewitalizacji jako część centrum Wołomina jest obszarem głównej koncentracji sklepów i usług w mieście. 85% osób wypełniających ankietę właśnie w centrum robi zakupy bądź korzysta z usług.

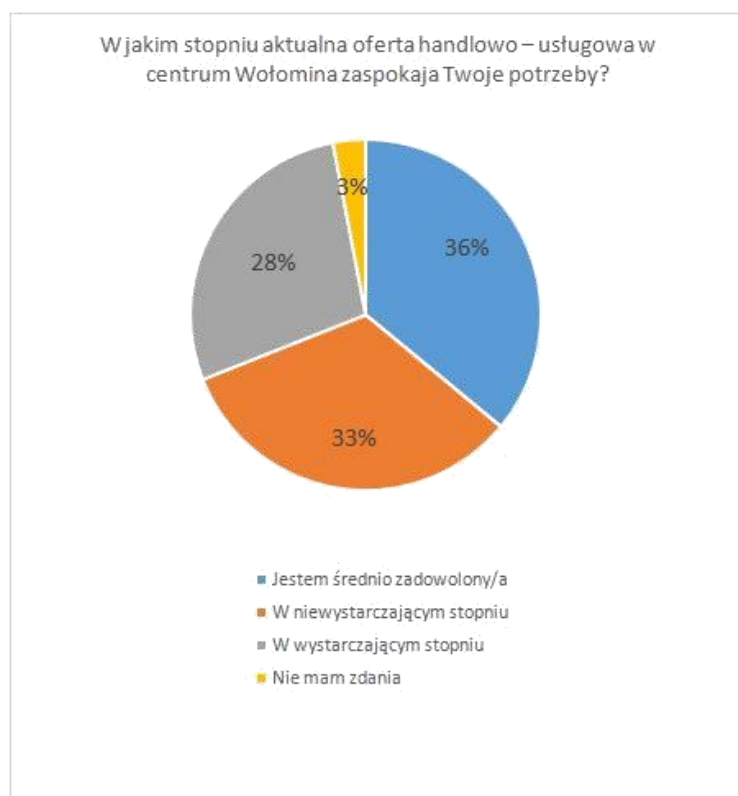
Wykres 10. Centrum Wołomina miejscem usług i zakupów. N=131

Wśród osób, które nie korzystają z oferty handlowo-usługowej w centrum tylko 11% wskazało na niedostosowaną ofertę. W większości odpowiedzi powodem nieodwiedzenia centrum jest sam fakt, że centrum odpycha (21% wskazań). Ponadto brakuje miejsc parkingowych (11%) i sklepy zdaniem badanych są niskiej jakości (16%).

Wykres 11. Przyczyny niekorzystania z dostępnych usług w centrum Wołomina. N=19

Prawie 1/3 ankietowanych wskazuje, że jest zadowolona z aktualnej oferty handlowo-usługowej w centrum Wołomina, jednak ponad 60% jest średnio i w niewystarczającym stopniu zadowolona z dostępnej oferty.

Wykres 12. Dostosowanie aktualnej oferty handlowo-usługowej do potrzeb mieszkańców.
N=122

Jednocześnie trzeba zwrócić uwagę na koncentrację specyficznych dla obszarów zdegradowanych branż sklepów i usług - sklepów z odzieżą używaną, lombardów, sklepów typu "wszystko po 5 złotych".

Zwracają na to uwagę sami mieszkańcy tego obszaru:

„Piekarnia jest jedna, ale trzy alkoholowe. Nawet mięsnego to tu nie ma”.

„Brakuje usług na poziomie wielkomiejskim, są to zazwyczaj usługi sprzed pół wieku (...) jest kilka sklepów które się modernizują, ale to raczej na obrzeżach miasta, ale dużo jest też takich sklepów, że człowiek wchodzi i czuje się jak w PRLu”.

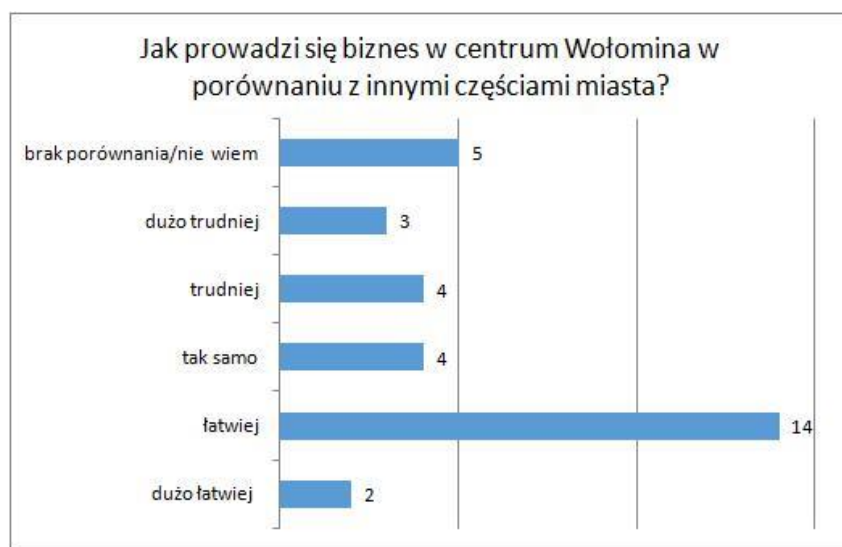
Mieszkańcy dostrzegają deficyt drobnych usług rzemieślniczych

„Zginął w ogóle taki mały biznes (...) nie ma małych zakładów (rzemieślniczych), one poginęły”.

Jeden z badanych wskazuje na trudności związane z prowadzeniem biznesu w Wołominie - zły dojazd do Warszawy oraz brak terenów inwestycyjnych.

„Otwierając jakikolwiek tutaj biznes trzeba liczyć się z tym, że jednak trzeba też liczyć na klientów bądź współpracę z firmami warszawskimi (...) w tym wianuszk podwarszawskim nie ma miasta, który ma gorszy dojazd do Warszawy niż Wołomin. To jest najgorsze miasto, najgorzej skomunikowane ze stolicą (...) nie mamy też tak naprawdę terenów typowo inwestycyjnych, które moglibyśmy im (inwestorom) przekazać”.

Sami przedsiębiorcy prowadzący działalność w centrum Wołomina w większości wskazują, że średnio lub ciężko prowadzi się biznes w Wołominie. Jednak centrum, ich zdaniem, jest obszarem, w którym łatwiej prowadzi się biznes niż w innych częściach miasta.

Wykres 13. Centrum Wołomina jako miejsce prowadzenia biznesu w ocenie przedsiębiorców. N=32

Przedsiębiorcy biorący udział w sondażu duże zagrożenie widzą w powstających marketach i nowej galerii handlowej. Obawiają się nie tylko konkurencyjnych sklepów, ale przede wszystkim odpływu mieszkańców z centrum miasta, co bezpośrednio przełoży się na pogorszenie kondycji lokalnych sklepów.

Przedsiębiorcy w obszarze zdegradowanym nie wydają się być silną i znaczącą grupą interesariuszy. Nie są w żaden sposób zorganizowani, nie wiedzą też, jaki biznes mógłby się sprawdzić w centrum Wołomina.

- **Negatywne zjawiska w sferze gospodarczej – podsumowanie**

Pogłębione badania obszaru zdegradowanego potwierdzają wnioski płynące z analizy danych zastanych - słabą kondycję lokalnego biznesu i niski stopień przedsiębiorczości. Choć z samych danych statystycznych potwierdzenie dla występowania na analizowanym obszarze niskiego stopnia przedsiębiorczości nie wynikało, to w zestawieniu z danymi obserwacyjnymi i danymi z wywiadów z miejscowymi przedsiębiorcami występowanie zarówno niskiego stopnia przedsiębiorczości jak i – w szczególności – słabej kondycji

lokalnych przedsiębiorstw jest bezsporne.

Analizy negatywnych zjawisk gospodarczych w obszarze rewitalizacji w Wołominie nie można dokonywać w oderwaniu od analizy społecznej obszaru. Czynnikiem, który zdecydowanie wpływa na kondycję gospodarczą badanego obszaru i jego potencjał jest odsetek osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem. W obszarze rewitalizacji dużym problemem jest wysokie natężenie osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem. Nisko wykwalifikowani pracownicy pochodzący w dużej mierze z rodzin wykluczonych i dotkniętych problemem ubóstwa nie rokują dobrze w kontekście rozwoju gospodarczego obszaru. Niski poziom wykształcenia i kompetencji zawodowych mieszkańców bezpośrednio przekłada się na niski poziom dochodów mieszkańców, który z kolei generuje rozwój takich a nie innych sklepów i usług. Należy także zauważyć, że jednym z problemów, który także wpływa na stan gospodarczy obszaru jest niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców. Wynika on w dużej mierze z przekazywania wzorców związanych z dziedziczeniem biedy i braku impulsów do zmian.

Potencjałem rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji jest z pewnością położenie obszaru rewitalizacji w centrum miasta, wzmocnienie funkcji obszaru jako centrum miasta wraz z ingerencją w przestrzeń publiczną stwarza warunki do rozwoju przedsiębiorczości.

Tabela 10. Zestawienie najważniejszych problemów obszaru rewitalizacji w sferze gospodarczej i ich przyczyn.

Problem	Przyczyna
Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak dobrych wzorców ▪ brak impulsów do zmian wewnątrz społeczności mieszkańców ▪ przekazywanie wzorców związanych z życiem opartym o korzystanie z zasiłków ▪ bliskość Warszawy (łatwo dostępny rynek pracy)
Niski poziom dochodów mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niski poziom kompetencji zawodowych mieszkańców ▪ niski poziom wykształcenia mieszkańców ▪ niskie wymagania mieszkańców ▪ wysokie bezrobocie ▪ negatywny wizerunek mieszkańców obszaru

<p>Ubóstwo. Wiele osób korzysta z zasiłków pomocy społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niski poziom kompetencji zawodowych mieszkańców ▪ niski poziom wykształcenia mieszkańców ▪ dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej ▪ brak presji wśród mieszkańców na podejmowanie pracy
<p>Bezrobocie długotrwałe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niski poziom kompetencji zawodowych mieszkańców ▪ niski poziom wykształcenia mieszkańców ▪ dziedziczenie sposobu życia opartego o korzystanie z pomocy społecznej
<p>Niska atrakcyjność gospodarcza obszaru</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zaniedbana przestrzeń publiczna ▪ koncentracja usług i sklepów charakterystycznych dla obszarów zdegradowanych ▪ brak miejsc zachęcających do przebywania w przestrzeni publicznej ▪ bliskość Warszawy ▪ negatywny wizerunek obszaru

2.2.6.3. Analiza negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej

Ustawa wskazuje że wśród negatywnych zjawisk środowiskowych należy w szczególności rozpatrzyć przekroczenie standardów jakości środowiska oraz obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Najpierw jednak warto przyrzeć się zasobom naturalnym gminy. Gmina położona jest na Równinie Wołomińskiej, która jest częścią Niziny Mazowieckiej. Ze względu na wyróżniające się krajobrazowo tereny część terenu Gminy znajduje się w obszarze Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Do najcenniejszych obszarów pod względem przyrodniczym można zaliczyć: torfowisko „Białe Błota” z przylegającymi lasami, torfowisko i las „Helenówka” oraz dolinę rzeki Długiej oraz Czarnej.

Mimo terenów cennych przyrodniczo, wśród obszarów chronionych na terenie Gminy Wołomin brak jest parków narodowych, parków krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody. Generalnie gmina ma dobrą dostępność do terenów zieleni, w tym przestrzeni publicznych z zielenią wysoką w centrum miasta.

Na terenie gminy nie zdiagnozowano obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców czy stanu środowiska. Za odbiór i unieszkodliwianie odpadów komunalnych w gminie odpowiada Miejski Zakład Oczyszczania Sp.z.o.o. Na terenie gminy, w Lipinach Starych, znajduje się składowisko odpadów, sortowania oraz kompostowania. Funkcjonują dwa Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Czynnikiem, który może znacząco wpływać na stan środowiska w gminie i jakość życia mieszkańców jest niska emisja.

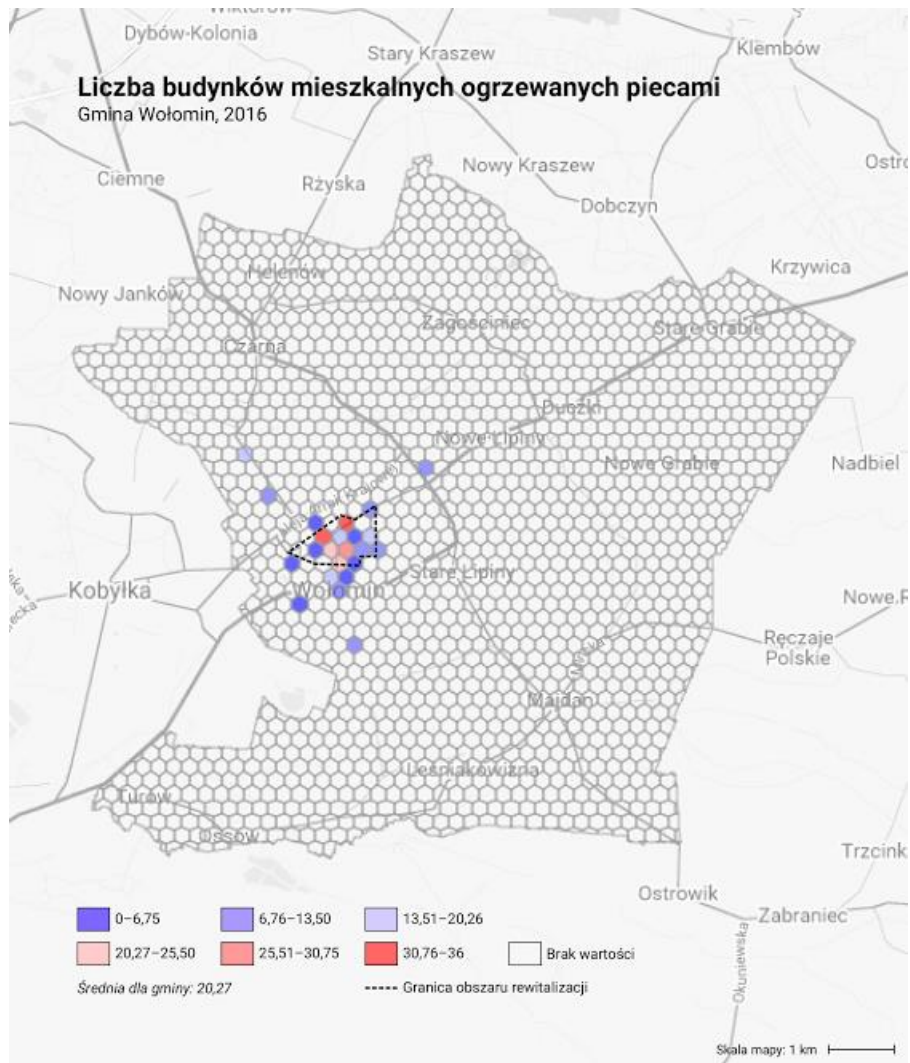
Na terenie Gminy Wołomin zaopatrzenie mieszkań w ciepło odbywa się głównie poprzez miejską sieć ciepłowniczą zasilaną z Ciepłowni Zakładu Energetyki Ciepłej w Wołominie Sp. z o.o. Zakład Energetyki Ciepłej w Wołominie jako główny producent oraz dystrybutor energii cieplnej dla Gminy Wołomin dostarcza energię cieplną na potrzeby centralnego ogrzewania i przygotowania ciepłej wody.

Według danych ZEC łączna długość sieci ciepłowniczej na terenie Gminy Wołomin pod koniec 2014 r. wynosiła 41 806 m i z roku na rok systematycznie wzrastała.

Głównymi odbiorcami ciepła z sieci miejskiej są budynki wielorodzinne na osiedlach „Niepodległości”, „Nafta”, „Kobyłkowska”, „Polna”, „Lipińska” i „Słoneczna” oraz obiekty użyteczności publicznej (szkoły, szpital, Urząd Miejski, sąd i inne). Budownictwo jednorodzinne natomiast posiada ogrzewanie piecowe lub własne wbudowane kotłownie na gaz lub paliwa stałe z instalacją centralnego ogrzewania.

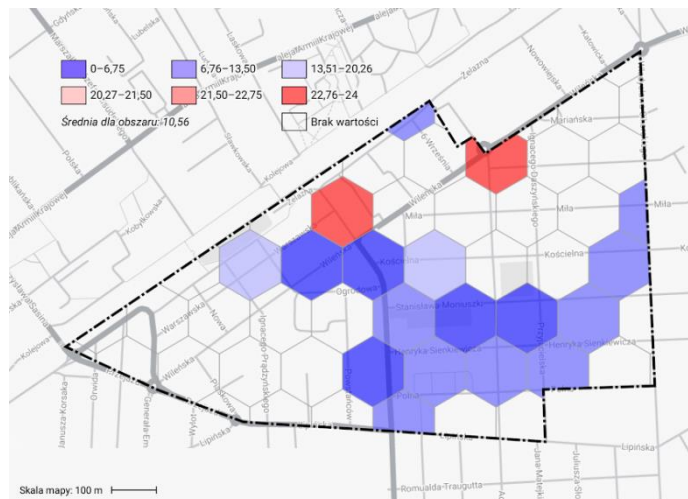
Ze względu na brak pełnych danych dotyczących emitowanych do atmosfery zanieczyszczeń możemy posłużyć się jedynie danymi informującymi o liczbie gospodarstw domowych korzystających z pieców w budynkach, które są własnością lub współwłasnością gminy.

Przestrzenny rozkład liczby tych budynków przedstawia poniższa mapa.

Rysunek 40. Liczba gospodarstw domowych korzystających z pieców (zasób gminny). Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

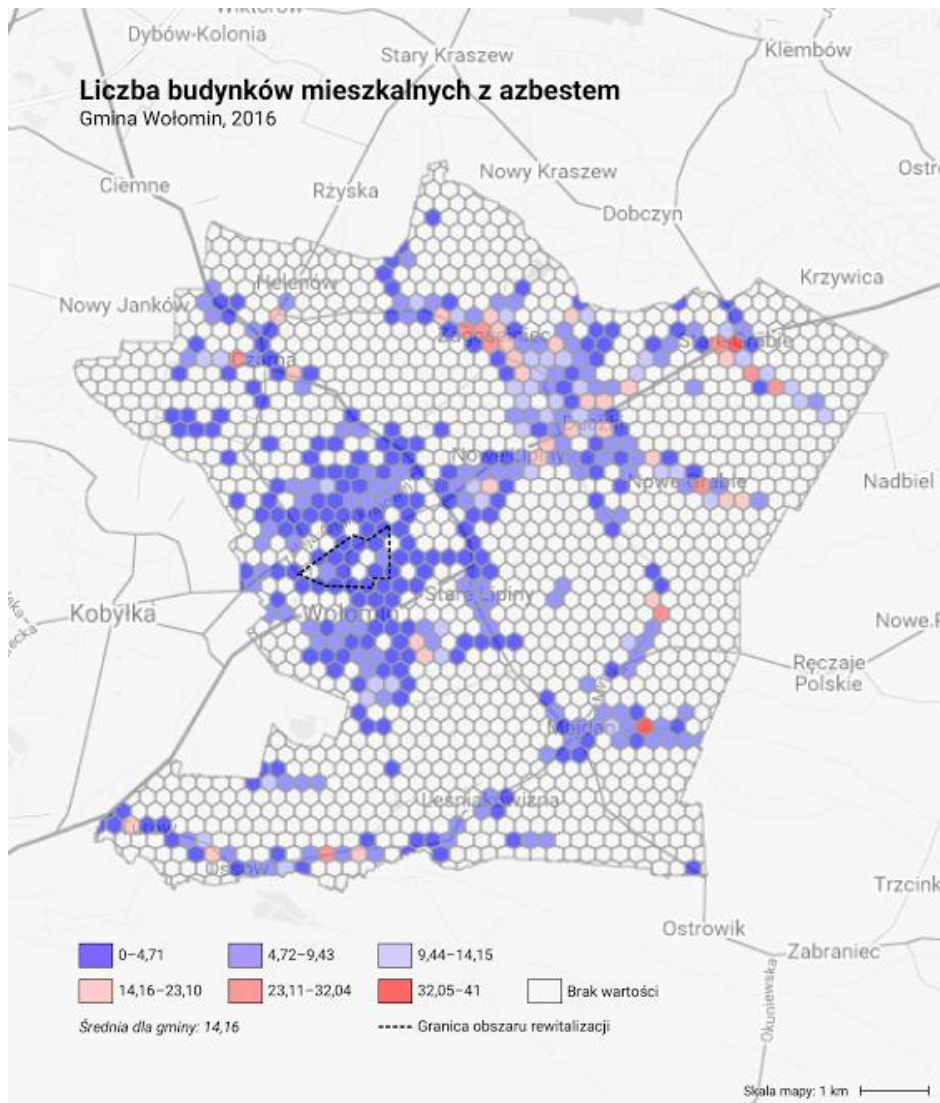
Zabrane dane wskazują na 304 takie budynki w obszarze miasta (będące własnością lub współwłasnością gminy), w tym 190 w obszarze rewitalizacji, co stanowi 62,5% wszystkich budynków gminnych ogrzewanych piecami. Wyraźna koncentracja tego problemu występuje na ulicy Wileńskiej, Żelaznej, Ogrodowej, Legionów, Kościelnej.

Rysunek 41. Liczba gospodarstw domowych korzystających z pieców (zasób gminny) – obszar rewitalizacji . Opracowanie PZR Consulting.

Dodatkowo przeanalizowano także rozkład przestrzenny budynków, których dachy pokryte są azbestem oraz liczbę gospodarstw niepodłączonych do sieci wodno-kanalizacyjnej. Przestrzenne zestawienie budynków z azbestem prezentuje poniższa mapa. W gminie takich budynków zidentyfikowano 2 718, w obszarze rewitalizacji 30. Problemem ten nie jest palącym problemem dla obszaru rewitalizacji obniżającym jakość środowiska obszaru.

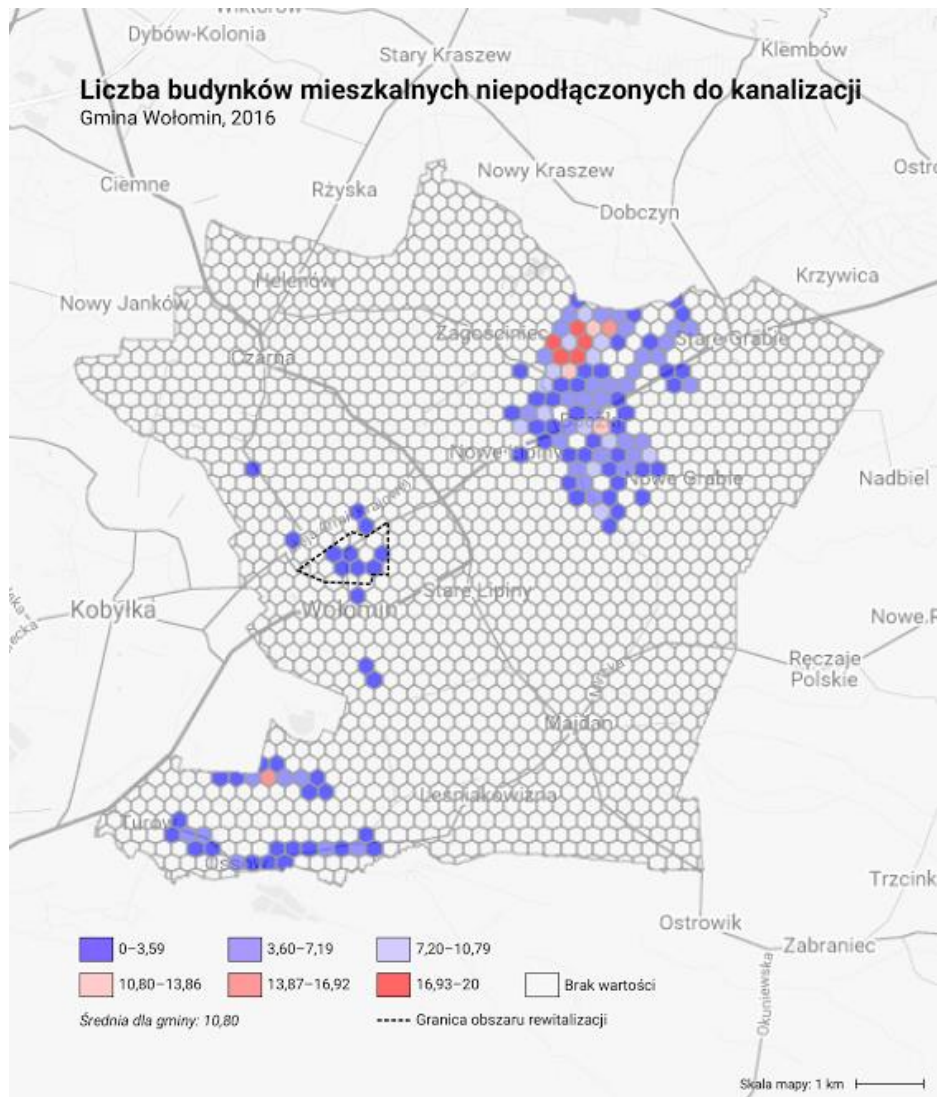

Rysunek 42. Liczba budynków mieszkalnych z azbestem. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

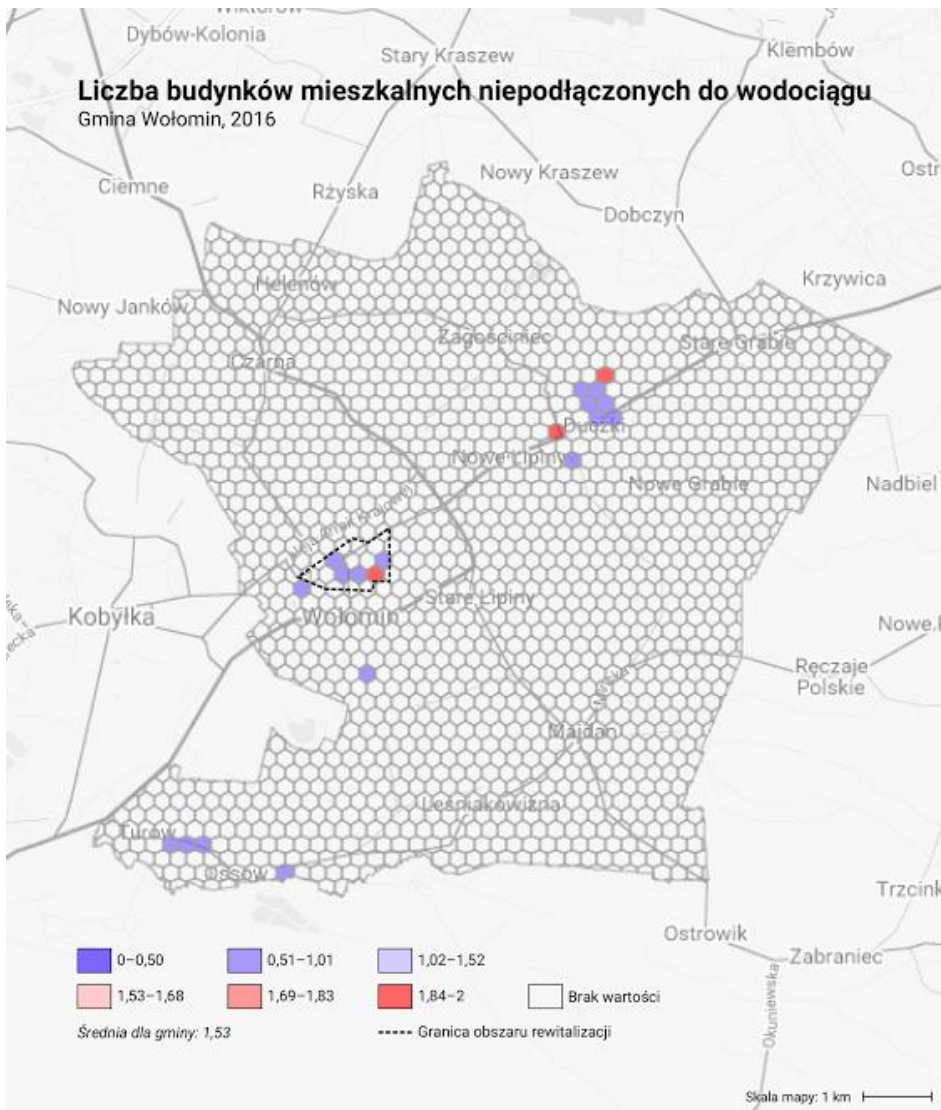
Istotnym czynnikiem świadczącym o jakości środowiska danego obszaru jest także odsetek budynków niepodłączonych do kanalizacji. W gminie zdiagnozowano 605 takich budynków, w obszarze rewitalizacji 8. W przypadku obszaru rewitalizacji brak podłączenia budynków do kanalizacji należy rozpatrywać raczej w kategoriach zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych niż jako czynnik silnie wpływający na jakość środowiska w obszarze rewitalizacji.

Rozkład przestrzenny budynków mieszkalnych niepodłączonych do kanalizacji przedstawia poniższa mapa.

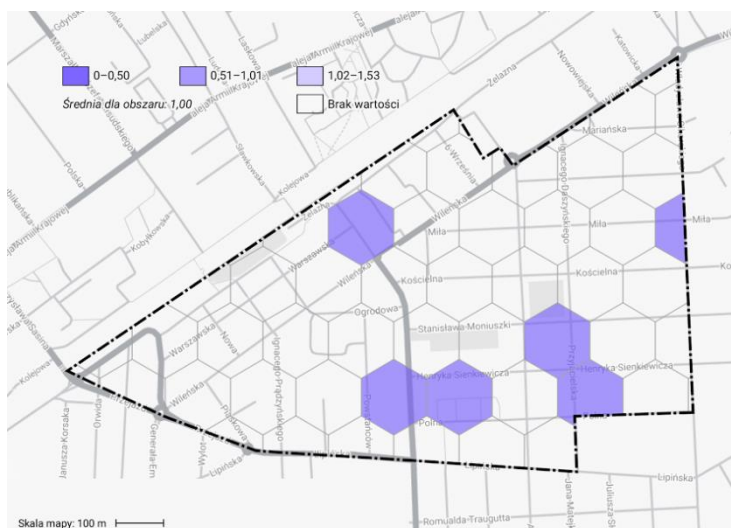

Rysunek 43. Liczba budynków mieszkalnych niepodłączonych do kanalizacji. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Podobne oddziaływanie możemy zaobserwować w przypadku braku podłączenia budynków mieszkalnych do wodociągu. W gminie takich budynków zdiagnozowano 23, w obszarze rewitalizacji - 6.

Rysunek 44. Liczba budynków mieszkalnych niepodłączonych do wodociągu. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

Rysunek 45. Liczba budynków mieszkalnych niepodłączonych do wodociągu – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

- **Negatywne zjawiska w sferze środowiskowej – podsumowanie**

Analizując odpowiedzi badanych dotyczące środowiskowych kwestii funkcjonowania obszaru rewitalizacji można stwierdzić, że największym problemem obszaru rewitalizacji jest jakość powietrza oraz brak zieleni. Niska ocena jakości powietrza wiąże się w głównej mierze z zanieczyszczeniami powodowanymi przez piece węglowe, z których korzysta jeszcze wielu mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Myśląc jednak szerzej o rozwoju obszaru rewitalizacji, należy pamiętać także o stosunkowo niskich ocenach potencjału rekreacyjnego obszaru. Czyste, zadbane i atrakcyjne centrum może stać się mocnym punktem Wołomina, a przez to motorem zmian w samym obszarze rewitalizacji.

Tabela 11. Zestawienie najważniejszych problemów obszaru rewitalizacji w sferze środowiskowej i ich przyczyn.

Problem	Przyczyna
Wysoki udział budynków ogrzewanych węglem i wymagających termomodernizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak motywacji do wymiany pieców i instalacji ▪ brak presji społecznej ▪ brak systematycznych badań jakości powietrza ▪ brak środków finansowych mieszkańców ▪ brak alternatywnych możliwości ogrzewania
Zaniedbanie przestrzeni, brud, wandalizm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak zarządzania przestrzenią ▪ brak wzorców utrzymywania czystości i dbania o najbliższe otoczenie ▪ brak angażowania mieszkańców w zagospodarowanie najbliższego otoczenia ▪ brak atrakcji w przestrzeni ▪ brak polityki parkingowej

2.2.6.4. Analiza negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Ustawa wskazuje, że wśród negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych należy przeanalizować w szczególności: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niską jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej oraz niedobór lub niską jakość

terenów publicznych. Analiza negatywnych występujących w obszarze rewitalizacji zjawisk w tej sferze została oparta o badania przestrzeni oraz badania z mieszkańcami obszaru. W wielu miejscach na analizowanym obszarze objętym analizą występuje bardzo zły stan infrastruktury drogowej, przy czym szczególnie krytyczny jest stan chodników. Brakuje całkowicie dróg rowerowych. Część jezdni wymaga całkowitej przebudowy i dopasowania ciągów pieszych do współczesnych standardów. W wielu miejscach dochodzi do kolizji różnych grup użytkowników. Dużym problemem jest brak widocznej polityki parkingowej, są miejsca, gdzie samochody całkowicie zajmują przestrzeń publiczną, całkowicie ją odhumanizowują.

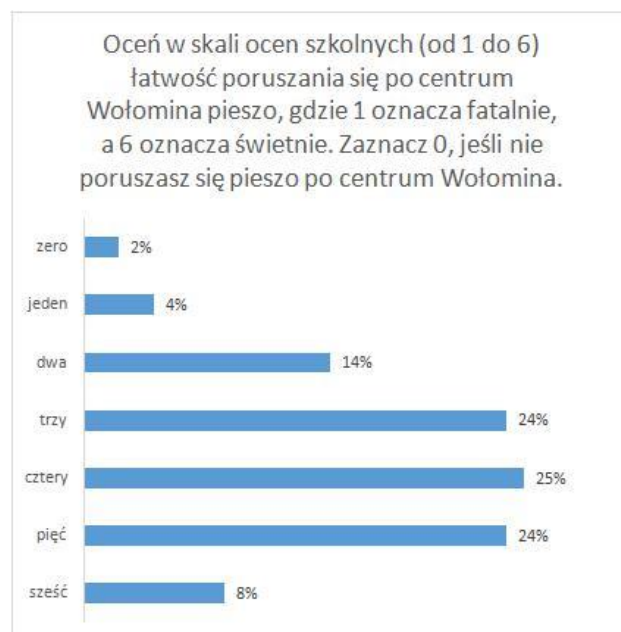
Fotografia 7. Przestrzeń niedostosowana.

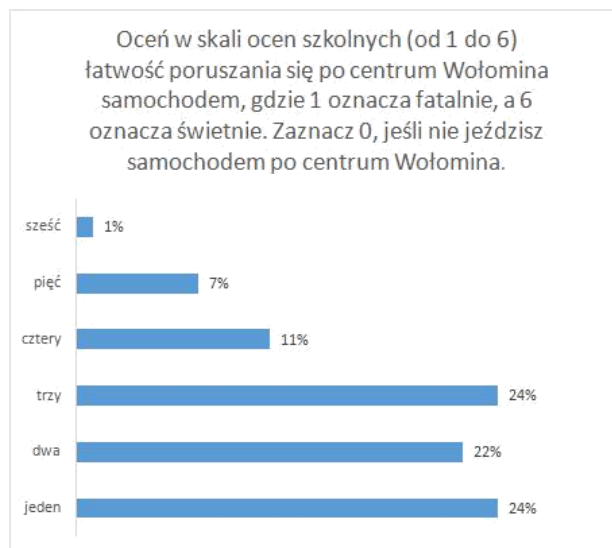

Fotografia 8. Przestrzeń niedostosowana

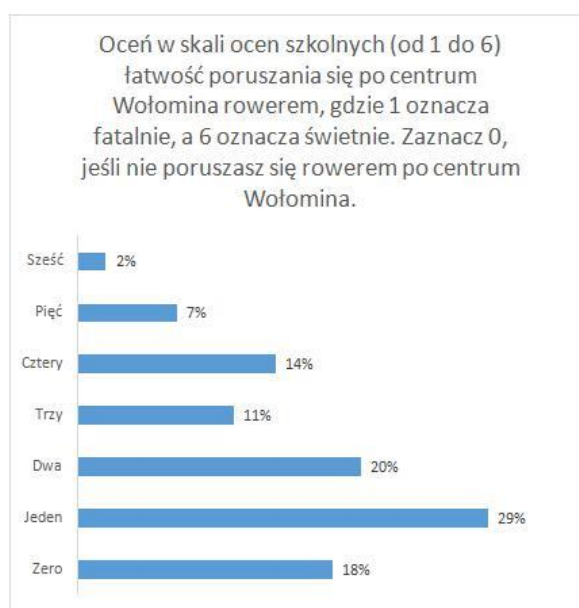
Badani mieszkańcy i użytkownicy obszaru rewitalizacji najlepiej ocenili łatwość poruszania się po obszarze pieszo, najgorzej przemieszczanie się rowerem. Jednocześnie wskazują, że w wielu miejscach brakuje przejść dla pieszych. Naturalne trasy poruszania się nie znajdują odzwierciedlenia w pasach, ścieżkach, chodnikach. Brakuje też ścieżek rowerowych nie tylko w badanym obszarze, ale na poziomie całego miasta.

Wykres 14. Ocena mieszkańców łatwości poruszania się po centrum Wołomina. N=131

Wykres 15. Ocena mieszkańców łatwości poruszania się samochodem po centrum Wołomina. N=131

Wykres 16. Ocena mieszkańców łatwości poruszania się rowerem po centrum Wołomina w ocenie mieszkańców. N=131

Lokalizacyjnie Wołomin jest miastem dobrze usytuowanym, jak mówią sami mieszkańcy: **„jest dobrym miejscem na wypady”**.

Mieszkańcy dobrze oceniają połączenia komunikacyjne z miastami ościennymi - autobusowe i pociągowe. Zdecydowanie gorzej oceniają połączenie Wołomina z drogami krajowymi.

Komunikacja wewnątrz miasta została oceniona przez mieszkańców na średnim poziomie, wskazują na niewielką ilość autobusów kursujących po mieście. Dużym problemem wskazywanym przez mieszkańców jest brak miejsc parkingowych w centrum miasta.

„Po co mam biec do autobusu, skoro będzie drugi. To co, że za pół godziny, ale będzie”.

„Brak połączenia z drogami krajowymi, kiepskie połączenie drogowe z Warszawą często jedzie się 4 godziny (...) kłopoty transportowe”.

Brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość

Na analizowanym terenie daje się zaobserwować brak wielu podstawowych usług, jednak najbardziej wyrazistym przykładem jest **deficyt miejsc rekreacji i wypoczynku**. Dotkliwy jest nie tylko brak placów zabaw dla dzieci, ale i odpowiednio urządzonych terenów rekreacyjnych dla młodzieży i dorosłych. Te, które istnieją, mają często infrastrukturę niedostosowaną do aktualnych potrzeb użytkowników. Brakuje ławek w cieniu i miejsc spotkań.

W obszarze rewitalizacji jest tylko jedna zagospodarowana przestrzeń, która spełnia częściowo potrzeby mieszkańców. To Park Wodiczki.

Fotografia 9. Na całym obszarze występuje deficyt miejsc do siedzenia.

Jednym z problemów obszaru zdegradowanego i miasta w ogóle jest niedostateczna liczba miejsc spędzania czasu wolnego dla mieszkańców, zarówno tych z dedykowaną ofertą, jak i tych zupełnie niezobowiązujących, choćby do spacerowania.

Znamienne są odpowiedzi mieszkańców wypełniających ankietę internetową, którzy wskazują, że w Wołominie najchętniej przebywają we własnych domach i dodają, że nie ma miejsc, gdzie z chęcią można w przebywać.

Wykres 17. Miejsca, w których mieszkańcy Wołomina chętnie przebywają. N=129

Obszar rewitalizacji to przestrzeń, w której mieszkańcy pojawiają się często. Jest to miejsce, w którym mieszkańcy przede wszystkim robią zakupy i załatwiają sprawy formalne, dla niewielu osób jest to także miejsce spędzania czasu wolnego.

Wykres 18. Częstość przebywania w centrum Wołomina. N=129

Wykres 19. Najczęściej podejmowane aktywności przez mieszkańców w centrum Wołomina. N=122

Centrum Wołomina mimo swoich deficytów, jest obszarem, w którym mieszkańcy realizują wiele aktywności związanych z ich czasem wolnym. W zakresie podejmowanych aktywności w centrum ankietowani wskazują w dużej mierze na działania „samoobsługowe” w zakresie form spędzania czasu wolnego (spacer, jazda na rowerze, bieganie). Jednocześnie 18% ankietowanych wskazuje na brak możliwości realizacji działań związanych z odpoczynkiem, zainteresowaniami i hobby w mieście w ogóle. Warto jednak zauważyć, że centrum w dużej mierze pozwala na realizację tych potrzeb mieszkańców.

Wykres 20. Możliwość realizacji zainteresowań, aktywności w czasie wolnym w Wołominie. N=126

Wykres 21. Miejsce podejmowania ww. aktywności.

Badani mieszkańcy wskazują na deficyty w ofercie spędzania czasu skierowanej właściwie do wszystkich grup mieszkańców, szczególnie jednak podkreślają potrzeby młodzieży w tym zakresie.

„Brakuje miejsc publicznych, gdzie młodzież może spędzić wieczorem czas, gdzie wyłączona jest cisza nocna”.

„Jeżeli młodzież ma szukać tutaj czegoś i być tu niemiłe widziana to po prostu wsiada w samochód czy w pociąg, ewentualnie w autobus i jedzie sobie do Warszawy i tam jest po części anonimowa, a poza tym nikt ich tam nie gania”.

„Nie wszyscy pójdą w sport, są tacy młodzi ludzie, którzy chcą po prostu się spotkać i posiedzieć, posłuchać muzyki”.

Deficyty w zakresie spędzania czasu wolnego dla mieszkańców dotyczą przede wszystkim miejsc, gdzie można się spotkać (klubokawiarnie 24%) czy spędzić czas w przestrzeni publicznej (park - 21 %, ścieżki rowerowe - 10%), brakuje także miejsc dedykowanych młodzieży.

Wykres 22. Niewystarczająca oferta w zakresie spędzania czasu wolnego w Wołominie. N=126

„Chodzi mi o to, że mogłabym gdzieś wyjść, pójść, spróbować czegoś nowego (...) dla dorosłych nie ma takiej oferty, dla dzieci już chyba tak, patrząc chociażby ile MDK ma zajęć dla dzieciaków”.

„Kino niby jest i basen jest, a tak to (...) no nie ma za bardzo gdzie wyjść na spokojny spacer”.

„W MDK powinno być też takie nieodpłatne miejsce dla młodych, takie niezobowiązujące, żeby młodzież mogła przyjść i się spotkać. To musi być miejsce gdzie oni chcą przyjść, nie warsztaty zajęcia”.

Niedobór oraz niska jakość terenów publicznych na analizowanym obszarze, są bezsporne. Potrzebne są zarówno bardziej kameralne tereny publiczne zaaranżowane na potrzeby mieszkańców obszaru (różnych grup wiekowych), jak i tereny publiczne adresowane do wszystkich mieszkańców i użytkowników miasta.

Ład przestrzenny i jakość przestrzeni publicznej

Ład przestrzenny i wygląd przestrzeni publicznej w Wołominie, szczególnie w centrum miasta to jeden z większych i zauważalnych problemów.

Mieszkańcy jako jedne z najważniejszych kwestii wymagających poprawy w obszarze rewitalizacji wskazują na poprawę stanu technicznego i wyglądu budynków (

22% wskazań), zaniedbane tereny rekreacyjne (15% wskazań), niską dostępność do miejsc wypoczynku i zabawy w przestrzeni publicznej (15%).

Wykres 23. Priorytety w centrum Wołomina.

Mieszkańcy wskazują na ogólny brak ładu przestrzennego w Wołominie, który mocno determinuje postrzeganie miasta:

„Nie ma ładu przestrzennego w Wołominie, wygląda to źle”.

„Wołomin jest takim brzydkim miastem, ja bym tu nie chciała mieszkać chociażby dlatego, że tu nie jest ładnie”.

„Miasto bez wizji, bez architekta ktoś nie ma planu na to miasto, mówię o takim architektonicznym planie, ja to mówię, że to jest taki gołębnik”.

„Tu jest jakaś nie wiadomo jak wywalona kamienica z marmurami, a obok rozwalająca się. Nie ma ładu przestrzennego”.

„Bardzo dużo takich dziwnych reklam nie wiadomo gdzie wyskakują. Taki bałagan się tworzy”.

Mieszkańcy punktowo wskazują miejsca szczególnie zaniedbane: ulica Legionów i Warszawska, osiedle przy ulicy Lipińskiej, zaniedbany park przy stacji PKP czy teren po Globi. Dużym deficytem są tereny zielone. Właściwie jedynym zagospodarowanym miejscem, z którego bez obaw i chętnie korzystają mieszkańcy jest Park Wodiczki.

„Jedynie w parku przy Moniuszki można usiąść na spokojnie, bo przy tym parku

przy PKP to nie ma szans, bo tam to osoby pijące alkohol upodobały sobie to miejsce”.

Punktem zapalnym jest także Plac 3 Maja, który zdaniem mieszkańców jest miejscem o dużym, ale niewykorzystanym potencjale.

„Jest mało takich zielonych miejsc, patelnia zrobiła się patelnią, nawet nie wiem komu się chce tam siedzieć, goły plac i jest tam nieprzytulnie, mało kameralnie tam jest. Kiedy są wydarzenia to są a tak na co dzień to nikt tam nie siedzi”.

„To powinien być plac, który do czegoś tam służy (...), a jak tam stoi figura, to jest już plac religijny, i nie powinno być na nim nic innego kultywowane. A jak można się bawić czy coś, jak ktoś lub coś za tobą stoi”.

- **Negatywne zjawiska przestrzenno – funkcjonalne – podsumowanie**

Analizowany obszar rewitalizacji cechuje wysoka koncentracja negatywnych zjawisk przestrzenno - funkcjonalnych, które przede wszystkim wpływają na jakość życia mieszkańców, ale także osłabiają funkcję centrum miasta.

Badany obszar zmagają się z problemem braku zagospodarowania przestrzeni, brakuje otwartych przestrzeni integracyjnych, do wypoczynku i rekreacji, wartościowego spędzania czasu przez mieszkańców. Zagospodarowania wymagają także dostępne tereny zieleni i place, które obecnie nie pełnią funkcji kulturo czy społeczno twórczej.

Negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne silnie oddziałują na aspekty społeczne obszaru rewitalizacji – niski poziom integracji, niski poziom przepływu różnych wzorców, dlatego podjęte przedsięwzięcia rewitalizacyjne należy rozpatrywać także w kategoriach dowartościowania mieszkańców oraz zmniejszenia wykluczenia obszaru rewitalizacji w postrzeganiu przez pozostałych mieszkańców miasta a także wzmocnienia roli centrum miasta.

Nie stwierdzono natomiast problemu braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości czy niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej obszaru rewitalizacji. Deficyty zauważono jednak w zakresie infrastruktury poruszania się w obszarze rewitalizacji, szczególnie pieszo i rowerem, które powinny być dominującą formą poruszania się po centrum.

Należy pamiętać, że dobrze zagospodarowana przestrzeń publiczna podnosi jakość życia mieszkańców, zwiększa poczucie bezpieczeństwa w danym obszarze, wzmacnia więzi społeczne i tworzenie wspólnot lokalnych. Odpowiednie jej zagospodarowanie pozwala także zwiększyć obroty lokalnego biznesu, czy wręcz przyczynia się do powstawania nowych punktów handlowych. Dobrze zagospodarowana przestrzeń publiczna zwiększa atrakcyjność danego obszaru poprawiając także jego wizerunek.

Ze względu na występowanie zdiagnozowanych problemów przestrzenno - funkcjonalnych wskazane są działania zwiększające aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców obszaru zdegradowanego, rozumiane jako przywrócenie funkcji społecznych w obszarze zdegradowanym, które zapobiegałyby pogłębieniu dalszej degradacji przestrzenno-funkcjonalnej obszaru oraz w konsekwencji wzmocniły jego funkcje społeczne.

Tabela 12. Zestawienie najważniejszych problemów obszaru rewitalizacji w sferze przestrzenno - funkcjonalnej i ich przyczyn.

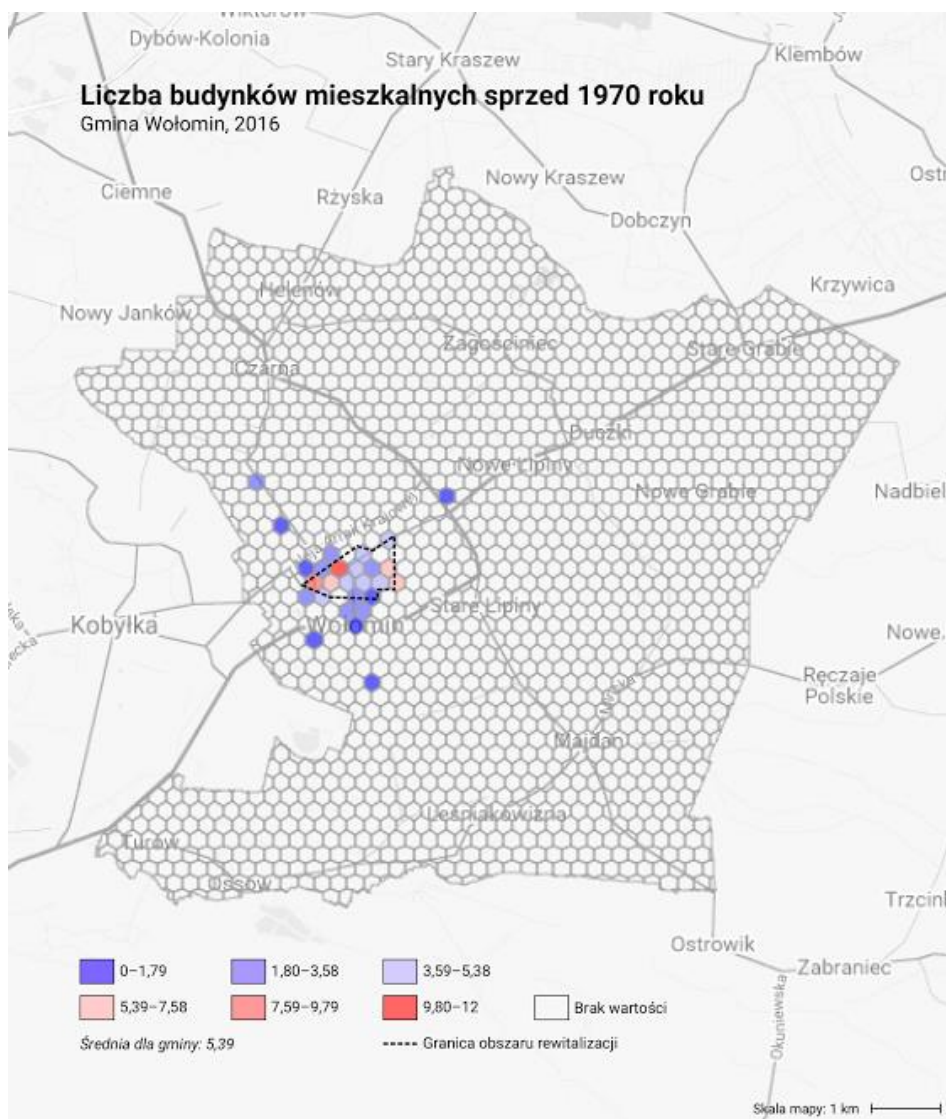
Problem	Przyczyna
Zaniedbanie przestrzeni, brud, wandalizm	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak wzorców utrzymywania czystości i dbania o najbliższe otoczenie ▪ brak angażowania mieszkańców w zagospodarowanie najbliższego otoczenia
Problemy w poruszaniu się pieszo i na rowerze oraz samochodem, brak dobrej organizacji przestrzeni ulic	<ul style="list-style-type: none"> ▪ od lat nie inwestowano znacząco w modernizację dróg/ścieżek rowerowych/ciągów pieszych i nie dostosowywano ich do istniejących standardów w projektowaniu dróg ▪ brak standardów projektowania ciągów pieszych ▪ projektowanie ulic bez uwzględnienia nowych standardów projektowania ulic w obszarach zabudowanych ▪ dominacja parkujących samochodów
Niska jakość przestrzeni publicznej brak ławek, miejsc spotkań, przeznaczonych dla różnych grup szczególnie kobiet, dzieci i seniorów	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niedostateczne zaangażowanie mieszkańców w dbanie o najbliższe otoczenie ▪ lata zaniedbań inwestycyjnych obszaru ▪ brak zarządzania obszarem
Powszechnie obowiązujący wizerunek niebezpiecznej dzielnicy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ niska jakość przestrzeni publicznej ▪ stereotypowe postrzeganie obszaru jako najbardziej niebezpiecznego w mieście ▪ brak aktywności w przestrzeni między budynkami
Brak zagospodarowanych miejsc spędzania czasu wolnego w przestrzeni publicznej (szczególnie w kontekście dzieci i młodzieży)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak liderów społecznych wewnątrz obszaru rewitalizacji ▪ brak organizacji chcących realizować działania w obszarze ▪ brak chętnych do prowadzenia działań
Brak oferty kulturalnej i aktywnego spędzania czasu wolnego (szczególnie w kontekście dzieci i młodzieży)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak wzorców uczestnictwa w ofercie kulturalnej i aktywnego spędzania czasu

- brak wsparcia dla liderów społecznych zachęcających do aktywności
- brak oferty dedykowanej mieszkańcom obszaru

2.2.6.5. Negatywne zjawiska w sferze technicznej

Nie ma obecnie w Wołominie pełnej inwentaryzacji stanu technicznego budynków. Na podstawie dostępnych danych nie można stworzyć pełnego obrazu statystycznego tego stanu. Gmina Wołomin nie posiada także zgromadzonego zasobu danych o wieku budynków. Nie można sporządzić uproszczonego obrazu statystycznego spodziewanego stanu technicznego przygotowanego w oparciu o stopień amortyzacji. Dane statystyczne, które udało się pozyskać to budynki gminne sprzed 1970 roku należące do zasobu mieszkaniowego gminy, które potencjalnie wymagają remontu.

Poniższa mapa przedstawia budynki gminne sprzed 1970 roku o złym stanie technicznym.

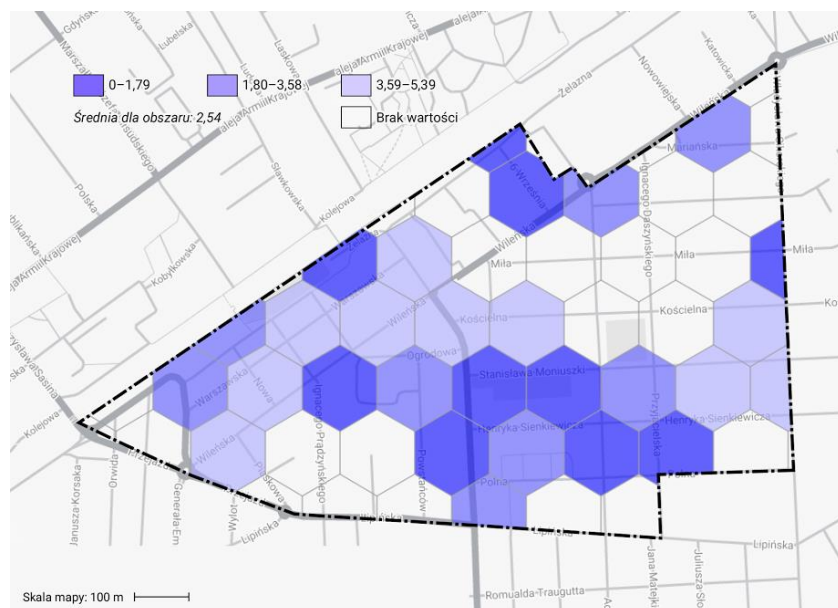

Rysunek 46. Liczba budynków mieszkaniowego zasobu gminy Wołomin sprzed 1970

wymagających remontu. Opracowanie PZR Consulting na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Wołominie.

W obszarze centrum miasta zdiagnozowano takich budynków 87, natomiast w granicach obszaru rewitalizacji 71. Największa koncentracja tych budynków występuje w obszarze ulic Żelaznej, Wileńskiej, Warszawskiej, Ogrodowej, Legionów, Kościelnej.

Rysunek 47. Liczba budynków mieszkaniowego zasobu gminy Wołomin sprzed 1970 wymagających remontu – obszar rewitalizacji. Opracowanie PZR Consulting.

Dane z obserwacji w terenie są wysoce prawdopodobną przesłanką do wstępnego oszacowania, że na całym obszarze kryzysowym około 30-40% budynków może być w stanie technicznym złym, a około 4 – 7% w stanie technicznym bardzo złym.

Informacje te potwierdzają sami mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Wskazują, że w bardzo złym stanie technicznym znajdują się kamienice i podwórka kamienic. W wielu mieszkaniach brakuje kanalizacji, łazienek, podłączenia do sieci ciepłowniczej.

Podwórka w zdecydowanej większości są niezagospodarowane, tym samym nie mogą stanowić wspólnej przestrzeni dla mieszkańców. Badani podkreślają, że warunki mieszkaniowe są szczególnie trudne w kamienicach przy ulicach 6-ego Września, Żelazna, Warszawska, Legionów, Kościelna.

„Podwórko jest w stanie opłakanym, bramy są przerażające(...). Klatki schodowe wyglądają, tak jak wyglądają, wszystko wymaga remontu”.

„No jak jest to widać. Jest woda ale nie ma łazienki (...). Ja chodzę do brata się kąpać. Tak raz w tygodniu idziemy”.

„A jeszcze po deszczu nie można wejść na podwórko, błoto jest straszne, nie ma w ogóle odpływu, nic”.

„Kiedyś próbowano pomalować te kamienice, ale jak nie ma ocieplenia to nic się nie robi (...). Te ściany to są tylko trzcina, oblepiona takim tam tynkiem. A większość ścian to calowe deski”.

Wiele budynków ma nieuregulowany stan prawny, nie są własnością gminy, ale znajdują się pod pieczęcią miasta. W najgorszym stanie, jak wskazują mieszkańcy, są kamienice pożydowskie z lat 20-tych, wymagają największego nakładu.

Standard mieszkań powoli się podnosi, niewielka liczba kamienic nie ma podłączenia do miejskiej kanalizacji. Znikomy procent nie ma wody, w takim wypadku funkcjonują jeszcze hydranty na podwórkach. Instalacja elektryczna jest wszędzie.

Osoby badane mieszkające w obszarze rewitalizacji często wskazują na trudności związane z podnoszeniem standardu mieszkań. Wielu mieszkańców kamienic nie chce partycypować w kosztach wymiany ogrzewania czy remontu lub choćby utrzymania klatek schodowych. Wielu z nich również po prostu na to nie stać.

Równie wielu mieszkańców próbuje polepszać swoje warunki mieszkaniowe na własną rękę. Partycypowanie w kosztach remontów właścicieli czy zarządców budynków właściwie nie występuje.

- **Negatywne zjawiska w sferze technicznej - podsumowanie**

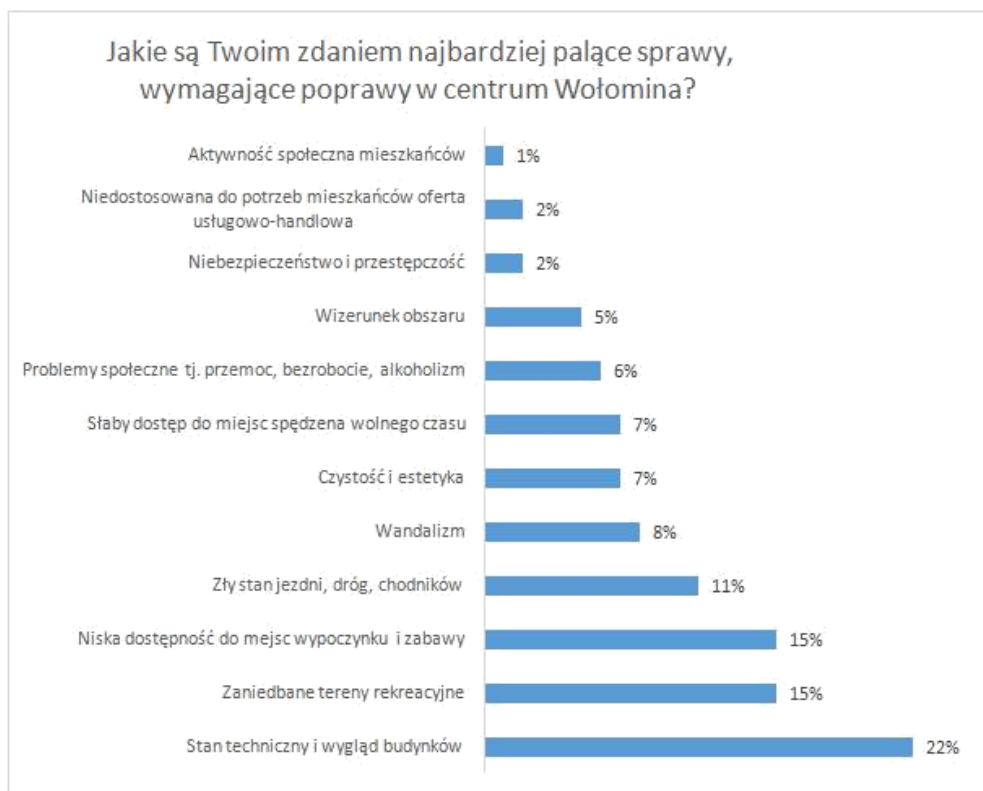
Analizowany obszar rewitalizacji cechuje wysoka koncentracja negatywnych zjawisk technicznych, rozumiana przede wszystkim jako złe warunki mieszkaniowe mieszkańców obszaru rewitalizacji. Budynki mieszkalne znajdują się w bardzo złej kondycji, często wymagają kapitalnego remontu. Jednym z głównych problemów jest brak podłączenia do sieci ciepłowniczej. Przestrzenie wokół budynków pozbawione są także zagospodarowanych przestrzeni podwórek czy ogródków. Złe warunki mieszkaniowe w dużej mierze wpływają na jakość życia mieszkańców, ale także kształtują negatywne postrzeganie obszaru przez osoby z zewnątrz. Negatywne zjawiska techniczne silnie oddziałują na aspekty społeczne obszaru rewitalizacji, dlatego podjęte przedsięwzięcia rewitalizacyjne należy rozpatrywać także w kategoriach dowartościowania mieszkańców oraz zmniejszenia wykluczenia obszaru rewitalizacji w postrzeganiu przez pozostałych mieszkańców miasta oraz wzmocnienia wizerunku centrum miasta.

Tabela 13. Zestawienie najważniejszych problemów obszaru rewitalizacji w sferze technicznej i ich przyczyn.

Problem	Przyczyna
Wysoki udział budynków ogrzewanych węglem i wymagających termomodernizacji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ małe zainteresowanie wymianą pieców na inne źródła ciepła (pomimo funkcjonowania miejskiego systemu dopłat do wymiany źródeł ciepła) ▪ brak presji społecznej wśród mieszkańców na ekologiczne ogrzewanie ▪ obawa mieszkańców przed wyższymi kosztami ogrzewania ▪ brak świadomości mieszkańców na temat skutków, jakie niesie za sobą stosowanie paliw powodujących niską emisję
Wysoki udział budynków wymagających remontu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mała liczba budynków prywatnych i wspólnot mieszkaniowych, problemy własnościowe ▪ wieloletnie zaniedbanie budynków ▪ brak dbałości o wspólne mienie ze strony mieszkańców ▪ brak zainteresowania wymianą pokryć dachowych z azbestu przez mieszkańców ▪ obszar o niepewnej przyszłości ▪ prywatni właściciele nie widzą potrzeby inwestycji w nieruchomości w celu podniesienia ich wartości

2.2.7. Analiza lokalnych potencjałów obszaru rewitalizacji i kierunki zmian z perspektywy mieszkańców

Konieczne zmiany dla obszaru zdegradowanego są w łatwy sposób wskazywane i wspólne dla przedstawicieli różnych interesariuszy rewitalizacji. Ankietowani za największy problem uznają kwestie związane z aspektem przestrzenno-funkcjonalnym oraz technicznym obszaru zdegradowanego. Warto jednak podkreślić, że badani mają pełną świadomość, że zmiany w tym obszarze są konieczne, aby móc mówić o zmianie wizerunku obszaru i lepszej jakości życia w tym miejscu.

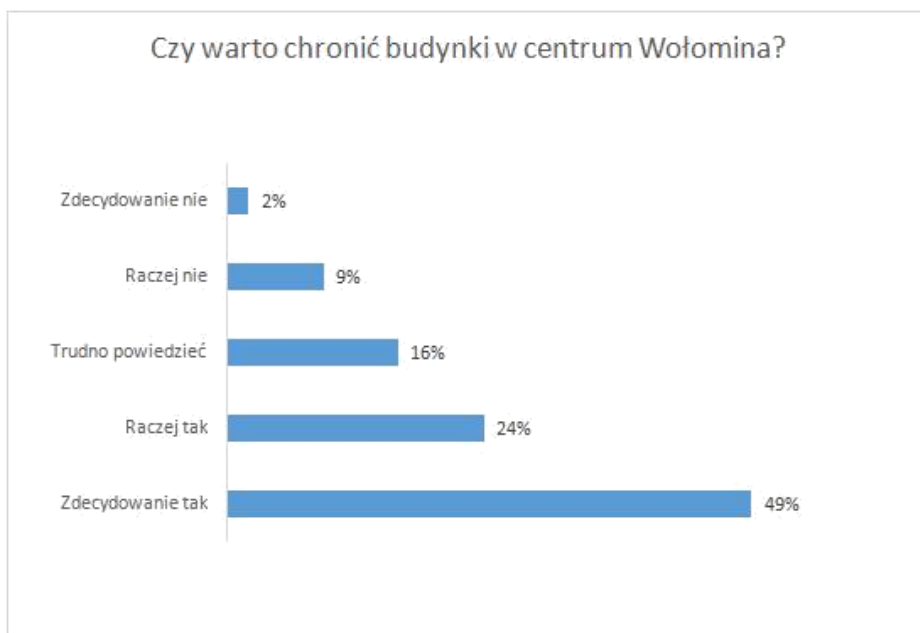

Wykres 24. Priorytety w procesie zmian w centrum Wołomina. N=131

„Zmienić przede wszystkim wygląd budynków, podwórek, bram przede wszystkim. Czasami ktoś wejdzie tylko na podwórko i już ma zdanie wyrobione na temat tego kto tutaj mieszka”.

„Kiedyś miałam taką sytuację, że szukałam pracy dodatkowej (...). W Wieściach Podwarszawskich znalazłam ofertę, że szukają pani do sprzątania. Zadzwoiłam, rozmawiałam z panią, wypytała mnie o wszystko i doszło do tego gdzie mieszkam. Jak powiedziałam, że w Wołominie, pani chciała wiedzieć, gdzie konkretnie. Więc jak powiedziałam, że na Warszawskiej to od razu podziękowała”.

Dla badanych mieszkańców dużą wartość mają budynki w obszarze rewitalizacji. 72% osób wypełniających ankietę uważa, że warto chronić budynki w centrum. Tym samym osoby badane po raz kolejny podkreślają historyczną wartość obszaru zdegradowanego.

Wykres 25. Ochrona budynków w centrum Wołomina zdaniem mieszkańców. N=131

Wizja ankieterów odnośnie obszaru rewitalizacji wyraźnie odpowiada na zdiagnozowane deficyty obszaru. Konieczne jest wzmocnienie funkcji rekreacyjnej tej części miasta oraz funkcji reprezentacyjnej dla Wołomina. Ważne dla badanych jest także utrzymanie i wzmocnienie funkcji usługowo-handlowej i zagospodarowania czasu wolnego.

Wykres 26. Funkcje wołomińskiej starówki po wprowadzeniu zmian. N=119, pytanie otwarte

„Zdiagnozowaliśmy trzy problemy: miejsca parkingowe, brak zieleni i zlikwidowanie wszechobecnego syfu na podwórkach”.

„Zająć partery kamieniczek i otworzyć lokale usługowe na wzór tego co dzieje się

w Warszawie na Pradze (...). Na parterach tych kamieniczek można by stworzyć lokale do spotkań restauracja, kawiarnie, nawet klub”.

„Tak jak kiedyś było, lampy, ławeczki. To już by było inaczej”.

„Ja sobie wyobrażam Wołomin w taki sposób, że ja sobie tu mieszkam, spędzam wolny czas, gdzie mam znajomych, gdzie chodzę do knajpy, a do pracy jeżdżę np. do Warszawy, a po pracy wracam tutaj. Tak jak funkcjonują te francuskie miasteczka satelitarne”.

Sygnalizowane przez mieszkańców pożądane kierunki zmian w obszarze rewitalizacji wskazują jednocześnie na kluczowe potencjały obszaru: **położenie obszaru w ścisłym centrum miasta, dostępną przestrzeń publiczną i zabudowę o wartościach historycznych oraz istniejącą działalność gospodarczą.**

Sytuacja obszaru rewitalizacji Wołomina jest podobna do stanu wielu centrów polskich miast. Śródmieścia już od kilku lat zmagają się z problemem wyludniania się centrów. Często bardziej majątni mieszkańcy wyprowadzają się ze zrujnowanych kamienic do nowych osiedli na peryferiach (suburbanizacja), przez co sklepy czy punkty usługowe w śródmieściu tracą rację bytu, a dzielnica zмага się z coraz większymi problemami społecznymi. Potwierdza to między innymi koncentracja sklepów i usług charakterystycznych dla obszarów zdegradowanych (sklepy z używaną odzieżą, lombardy, sklepy alkoholowe itp.). Podobne problemy obserwujemy w obszarze rewitalizacji Wołomina.

Pierwotnie przestrzeń centrum miasta spełniała trzy podstawowe funkcje – miejsca spotkań, handlu i obszaru komunikacji wiążącego pozostałe miejskie obszary. Obecnie funkcje te zostały w dużej mierze ograniczone do roli symbolicznej i turystycznej, a ich zagospodarowanie powoduje, że nie są obszarami atrakcji usługowej, handlowej i kulturalnej dla mieszkańców miasta. Obszar rewitalizacji - położony w ścisłym centrum miasta, ze zwartą zabudową mieszkaniową ma duży potencjał przyciągnięcia nowych mieszkańców. Dobre położenie obszaru, dostępność do przestrzeni publicznej, wielu punktów usługowych i instytucji, otoczenie zieleni, historyczne kamienice to niewątpliwie walory, które mogą przemawiać za rozwojem tej części miasta i przywróceniem funkcji rekreacyjnej oraz reprezentacyjnej dla miasta o wysokiej aktywności gospodarczej.

Aby tak się jednak stało konieczne są sprzężone ze sobą działania rewitalizacyjne: społeczne, przestrzenne oraz infrastrukturalne i techniczne, które podniosą wartość obszaru rewitalizacji.

Przestrzeń publiczna obszaru rewitalizacji, obecnie niewykorzystana i niezagospodarowana, zarówno między budynkami, jak i wzdłuż ulic, na placach i skwerach, niesie ze sobą duży potencjał aktywności społecznej mieszkańców. Zagospodarowanie

dostępnej przestrzeni może w dużej mierze przyczynić się do integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji, zwiększenia spójności społecznej i poprawienia wizerunku obszaru. Wyposażenie przestrzeni publicznej w ciekawe i przede wszystkim funkcjonalne rozwiązania (np. ścieżki rowerowe) może także przyciągnąć w tą część miasta pozostałych mieszkańców zwiększając tym samym kapitał kulturowy obszaru i jego atrakcyjność gospodarczą zwiększając potencjał optymizmu lokalnego rynku co do szans prowadzenia z sukcesem biznesu w obszarze rewitalizacji.

Za lokalny potencjał należy uznać także potencjał aktywności obywatelskiej i kulturalnej, który należy rozpatrywać przede wszystkim przez ulokowanie w obszarze rewitalizacji określonych instytucji publicznych i organizacji pozarządowych oraz ich dotychczasowe doświadczenie w pracy z mieszkańcami obszaru rewitalizacji. Pomimo dotychczasowego niskiego zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w działania społeczne, obywatelskie i kulturalne wykorzystanie tego potencjału dobrze rokuje dla przyszłych działań rewitalizacyjnych i budowania kapitału społecznego obszaru. Aktywność organizacji pozarządowych, instytucji pomocowych i kulturalnych, a także grup i środowisk obywatelskich czy artystycznych i animacyjnych, stanowi istotną część procesu rewitalizacji. W niektórych dziedzinach działalności, jak na przykład przeciwdziałanie dziedziczeniu ubóstwa czy aktywność na rzecz trwałego włączenia społecznego – aktywność organizacji pozarządowych, lokalnych liderów społecznych, artystów, animatorów i edukatorów należy uznać za zasób krytyczny, bez którego rewitalizacja nie ma szans powodzenia.

2.2.8. Synteza diagnozy obszaru rewitalizacji – analiza SWOT

Najczęstszym narzędziem stosowanym w celu syntezy diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego jest **analiza SWOT**. Polega ona na podsumowaniu diagnozy poprzez określenie mocnych stron, słabych stron, szans i zagrożeń mogących wpłynąć na sytuację rozwojową danego obszaru.

Przyjęto, że :

- mocne strony określają wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę (aktualna sytuacja obszaru rewitalizacji);
- słabe strony określają wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę (aktualna sytuacja obszaru rewitalizacji);
- szanse określają wszystko to, co stwarza szansę korzystnej zmiany (perspektywa zmiany obszaru rewitalizacji);
- zagrożenia określają wszystko to, co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej (perspektywa zmiany obszaru rewitalizacji).

Stosując powyższe założenia i interpretując wyniki pogłębionej diagnozy stanu obszaru

rewitalizacji bazującej na analizie danych zastanych oraz analizie jakościowej i ilościowej danych uzyskanych w drodze badań społecznych wskazano zestawienie mocnych i słabych stron obszaru rewitalizacji oraz szans i zagrożeń rozwoju obszaru, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Macierz SWOT obszaru rewitalizacji Wołomina.

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie obszaru w ścisłym centrum miasta i potencjał miastotwórczy ▪ Skoncentrowana zabudowa o wartościach historycznych ▪ Dostępność przestrzeni publicznej wewnątrz obszaru ▪ Obecność instytucji publicznych wewnątrz bądź w pobliżu obszaru (szkoły, instytucje pomocowe, instytucje kultury) ▪ Doświadczenie instytucji publicznych i organizacji pozarządowych w pracy z osobami wykluczonymi społecznie ▪ Koncentracja punktów usługowych i sklepów ▪ Park Wodiczki i inne niezagospodarowane tereny zieleni 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stosunkowo wysoka liczba osób długotrwale bezrobotnych ▪ Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców ▪ Niskie dochody mieszkańców ▪ Wysoki udział mieszkańców długotrwale korzystających z pomocy społecznej ▪ Niskie zaangażowanie społeczne i obywatelskie mieszkańców ▪ Silna tendencja do wyuczania się bezradności i dziedziczenia tego mechanizmu ▪ Występowanie patologii społecznych (przemoc, przestępstwa, uzależnienia) ▪ Niewielu liderów społecznych i działań integrujących mieszkańców ▪ Niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych ▪ Starzenie się społeczeństwa ▪ Zanedbana przestrzeń publiczna ▪ Brak zagospodarowanej przestrzeni spędzania czasu i integracji mieszkańców ▪ Słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw ▪ Zły stan techniczny budynków ▪ Złe warunki lokalowe ▪ Zanieczyszczenie powietrza
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania ▪ Zaangażowanie instytucji publicznych i organizacji pozarządowych w działania na rzecz mieszkańców obszaru 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Problemy własnościowe i ograniczone możliwości wsparcia publicznego nieruchomości prywatnych ▪ Postępująca degradacja budynków mieszkalnych

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wykorzystanie rekreacyjnego charakteru przestrzeni publicznej obszaru ▪ Zamieszkanie w obszarze nowych mieszkańców ▪ Zmiana wizerunku obszaru ▪ Wykorzystanie roli i znaczenia centrum miasta ▪ Zamieszkanie w obszarze nowych mieszkańców ▪ Zmiana wizerunku obszaru ▪ Wytworzenie mody na mieszkanie w centrum 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utrwalony wśród mieszkańców miasta negatywny wizerunek obszaru ▪ Niska skuteczność podejmowanych dotychczas działań aktywizujących ▪ Starzenie się społeczeństwa ▪ Niewielki poziom własnych środków finansowych na działania rewitalizacyjne wobec zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych ▪ Zagrożenia zdrowia mieszkańców związane z zanieczyszczeniem powietrza (wskutek niskie emisji i dużego ruchu samochodowego) ▪ Suburbanizacja miasta
--	--

Opracowanie: PZR Consulting

3. Część planistyczna

Część planistyczna programu rewitalizacji jest odpowiedzią na wyniki przeprowadzonej diagnozy. Nie jest ona jednak odpowiedzią bierną: w wielu aspektach nie ogranicza się do tego, co niejako automatycznie wynika z diagnozy problemów, lecz – opierając się o zdiagnozowany potencjał – wychodzi naprzeciw wyzwaniom, podejmując przedsięwzięcia prewencyjne i wyprzedzając powstawanie lub nasilanie się problemów możliwych do przewidzenia w przyszłości.

3.1 Wizja i cele rewitalizacji

Ustawa w art. 15 ust 1 p. 3 i 4 stanowi, że Gminny Program Rewitalizacji zawiera w szczególności opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, a także cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

Wizja i uporządkowany system celów i kierunków działań powinny stanowić spójną całość w tym sensie, że każdy z celów rewitalizacji musi w sposób czytelny i niebudzący wątpliwości przyczyniać się do realizacji określonego fragmentu wizji oraz wizji jako całości.

3.1.1 Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Za horyzont czasowy wizji przyjęto rok 2030.

WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI:

W roku 2030 Wołomin będzie posiadał atrakcyjne centrum miasta, z przyjazną i inspirującą przestrzenią publiczną, bogatą w różnorodne funkcje oraz unikatową, dobrej jakości nową zabudowę.

Centrum miasta, które będzie dobrym i modnym miejscem do mieszkania, robienia zakupów, spędzania czasu wolnego i prowadzenia biznesu. Centrum miasta, które będzie estetyczne i zadbane, z mieszkaniami o dobrym standardzie, licznymi miejscami służącymi integracji. Z bogatą ofertą produktów i usług oraz bogatą ofertą kulturalną i rozrywkową. Z deptakami oraz miejscami do odpoczynku dopasowanymi także do osób niepełnoprawnych. Mieszkańców Centrum będzie wyróżniała aktywność obywatelska, kreatywność i przedsiębiorczość. Obszar rewitalizacji będzie

dobrze skomunikowanym "centrum administracyjnym" o ponadlokalnych charakterze.

3.1.2 Misja Gminnego Programu Rewitalizacji

MISJA REWITALIZCJI

Przełamać w obszarze rewitalizacji atmosferę marazmu społecznego i poczucie braku szans; sprawić, aby jego mieszkańcy poczuli się gospodarzami swego otoczenia i aktywnie wzięli się za jego poprawianie. Zapewnić spójność społeczną obszaru prowadzącą do powstania wspólnoty wspierających się nawzajem, solidarnie ludzi, którzy będą zainteresowani minimalizacją wykluczenia swoich sąsiadów. Zwiększyć atrakcyjność przestrzeni pomiędzy budynkami, poprawić stan zabudowy i ulic. Poprawić wizerunek obszaru i sprawić aby Centrum Wołomina stało się jednym z najbardziej atrakcyjnych miejsc do zamieszkania w mieście.

3.1.3 Struktura celów rewitalizacji

W myśl ustawy (art. 15 ust 1 p. 4) **cele rewitalizacji** powinny być wybrane tak, aby implikowały następnie kierunki działań, służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk ujawnionych w pierwszej części diagnozy (negatywnych zjawisk społecznych i nakładających się na nie innych negatywnych zjawisk). Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom powinno z kolei polegać na wykorzystaniu potencjałów zidentyfikowanych w drugiej części diagnozy.

W niniejszym Programie definiuje się dwa podporządkowane misji cele strategiczne oraz przypisane im kierunki działań. Cele rewitalizacyjne będą realizowane za pomocą 40 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizowane za pomocą 40 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Cel. 1
Centrum Wołomina zapewnia spójność społeczną

Kierunki Działań

Przedsięwzięcia

Cel. 2
Centrum Wołomina zapewnia dobre warunki do życia

Kierunki Działań

Przedsięwzięcia

Cel strategiczny 1.

CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ

W myśl definicji stosowane przez Radę Europy, spójność społeczna to zdolność społeczeństwa do zapewnienia:

- stosunkowo wysokiej jakości życia swoim członkom, oraz
- zmniejszanie różnic pomiędzy standardami i unikanie nierówności społecznych.

W tym znaczeniu społeczeństwo spójne to wspólnota wolnych, wspierających się nawzajem ludzi, którzy dążą do tych wspólnych celów metodami demokratycznymi. Spójność społeczna polega nie tylko na zwalczaniu wykluczenia społecznego i ubóstwa. Chodzi tu również o tworzenie solidarności, wspólnoty w lokalnej społeczności, tak by zminimalizować wykluczenie, zwalczać wykluczenie za pomocą prewencji, jak i „leczenia”.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

- 1.1. Zwiększenie dostępu do usług społecznych skierowanych** do osób o różnym stopniu niesamodzielności i ich bezpośrednich opiekunów oraz wspierających rodziny, zwłaszcza wielodzietne, poprzez rozwijanie na obszarze rewitalizacji usług społecznych, takich jak placówki wsparcia dziennego (opiekuńcze, specjalistyczne), świetlice środowiskowe i inne formy pracy z dziećmi i młodzieżą, instrumenty wsparcia rodziny, w tym rodziny sprawującej stałą opiekę nad osobą od tej opieki zależną, usługi na rzecz seniorów oraz usługi świadczone w miejscu zamieszkania.
- 1.2. Zapewnienie lepszych wyników w nauce dzieci i młodzieży** z obszaru, poprzez wprowadzenie działań wspierających w nauce i motywujących dzieci i młodzież oraz stworzenie oferty usług społecznych na terenie obszaru.
- 1.3. Zmniejszenie liczby ofiar przemocy i zwiększenie bezpieczeństwa**, poprzez działania poprawiające poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni, w tym widoczny monitoring, zwiększona liczba patroli oraz system wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
- 1.4. Zaangażowanie mieszkańców w proces rewitalizacji**, poprzez prowadzenie szerokiej kampanii informacyjnej o planowanym przebiegu i realizowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych oraz konsultowaniu poszczególnych projektów.
- 1.5. Zwiększenie zaangażowania społecznego i obywatelskiego** mieszkańców obszaru, poprzez realizację przedsięwzięć budujących i wzmacniających lokalną wspólnotę, takich jak np. podwórka integracyjne.
- 1.6. Zmniejszenie problemu uzależnień wśród młodzieży** z obszaru, poprzez

zapewnienie atrakcyjnej oferty i infrastruktury do spędzania czasu wolnego oraz działania animatorów i streetworkerów. Wsparcie lokalnych liderów społecznych.

- 1.7. Wysokiej jakości oferta kulturalna oraz oferta spędzania czasu wolnego,** poprzez wspieranie programów, których celem jest edukacja artystyczna szczególnie młodzieży oraz prezentowanie własnych dokonań artystycznych, a także wspieranie wszelkich form aktywizacji środowisk i osób w celu odkrywania i wzmacniania ich potencjałów z wykorzystaniem instrumentów animacji kultury i pobudzania do żywego uczestnictwa w kulturze.

Cel strategiczny 2.

CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA.

Przez dobre warunki do życia rozumiemy nie tylko same miejsca zamieszkania, budynki i lokale mieszkalne, ale też ich bezpośrednie otoczenie powiązane z nimi funkcjonalnie i współtworzące jakość życia na danym terenie: przestrzenie wspólne, publiczne, ważne jako miejsca spotkań i dające poczucie wspólnoty oraz usługi obsługujące obszar oraz jakość życia społecznego na tych obszarach.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

2.1. Przeprowadzenie remontów budynków, które tego wymagają i zapewnienie dobrego stanu i estetyki zabudowań, poprzez remonty budynków komunalnych wraz z otoczeniem oraz bezpośrednie lub pośrednie wsparcie właścicieli nieruchomości w tym wspólnot mieszkaniowych i wieczystych dzierżawców w ich staraniach o podniesienie technicznego standardu mieszkań i części wspólnych budynków, także działania wspólnototwórcze: aranżowanie części przestrzeni, np. poddaszy, podwórek, kondygnacji podziemnych itd. na funkcje współużytkowane, służące zawiązaniu i umocnieniu wspólnoty sąsiedzkiej.

2.2 Poprawa organizacji ruchu i zapewnienie dobrych warunków do bezpiecznego poruszania się pieszo i rowerem, poprzez przebudowę infrastruktury drogowej, tworzenie rozwiązań wraz z użytkownikami, wdrożenie „Standardów dobrej przestrzeni publicznej”.

2.3 Budowa przyjaznych i dopasowanych do różnych grup użytkowników miejsc w przestrzeni publicznej, poprzez aranżowanie i przebudowę niewielkich przestrzeni publicznych, również przez wspólnoty i właścicieli nieruchomości, modernizację przestrzeni publicznych wokół instytucji publicznych i jednostek organizacyjnych samorządu miasta, świadczących usługi publiczne (przedszkola, szkoły,).

2.4 Poprawa warunków środowiskowych w obszarze.

Obniżanie niskiej emisji, zanieczyszczającej powietrze, tworzenie warunków i narzędzi do zwiększania ilości zieleni w tym zieleni wysokiej. Wprowadzenie mechanizmów zwiększających jakość zieleni. Zapewnienie dostępu do kanalizacji ściekowej wszystkim budynkom mieszkalnym do roku 2030.

Układ misji i celów strategicznych Programu należy traktować jako stały w całym okresie jego obowiązywania. W miarę możliwości powinien on także być utrzymany w kolejnym programie opracowywanym na okres po 2030 roku.

3.2 Przedsięwzięcia rewitalizacyjne - przyjęte kierunki działań odpowiadające celom rewitalizacji oraz lista planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Ustawa, w art. 15 ust. 1 p. 4), jako obowiązkowy element programu rewitalizacji, wskazuje określenie **kierunków działań**, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk. Działania **ściśle odpowiadają przyjętemu celom rewitalizacji**. Ustawa wskazuje także, że obowiązkowym elementem Gminnego Programu Rewitalizacji jest opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym:

- listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zgodnie z zapisem Ustawy, powinna mieć formę opisów zawierających w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia **co najmniej**: nazwę, wskazanie realizatora, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji. W punkcie 3.2.1 przedstawiono szczegółowy opis planowanych przedsięwzięć.

CEL 1	CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ
L.p.	Nazwa przedsięwzięcia
1	Aktywizacja rad osiedlowych
2	Mikrogranty dla organizacji pozarządowych
3	Program wyrównywania szans edukacyjnych
4	Kino podwórkowe

5	Festiwal uliczny
6	Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach
7	Opracowanie i wdrożenie Strategii Komunikacji i Promocji Gminy Wołomin
8	Opracowanie identyfikacja wizualnej Wołomina
9	Kampania informacyjna procesu rewitalizacji
10	Osiedlowe Biuro Pracy
11	Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat
12	Preferencje dla określonych branż
13	Fundusz Wołomiński Innowator
CEL 2	CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA
14	Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych
15	Przeprowadzenie remontów budynków komunalnych
16	Remont dla seniora
17	Przebudowa ulic osiedlowych
18	Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf
19	"Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia
20	Skwer Rampa
21	Skwer Piłsudskiego
22	Zagospodarowanie terenu po Globi
23	Ożywienie Placu 3 Maja
24	Centrum Aktywności - Stara Elektrownia i Biuro Badań nad Historią Miasta Wołomin
25	Zielony skwer przy ul. Kościelnej 17
26	Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Miła/Daszyńskiego
27	Zielony Pasaż
28	Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów
29	Zakątek Kultura
30	Zagospodarowanie terenu po byłym basenie - I etap
31	Moje Podwórko
32	Wołomin Ogrodem
33	Festiwal Sztuki w przestrzeni

34	Murale
35	Miejsowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego i Miejsowy Plan Rewitalizacji
36	Miejski Ogródnik
37	Eliminacja źródeł niskiej emisji
38	System monitorowania jakości powietrza
39	Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji
40	Podłączenie do sieci kanalizacyjnej kamienic nieposiadających przyłącza

3.2.1. Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ**Przedsięwzięcie nr 1: Aktywizacja rad osiedlowych**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Biuro Rady, Wydział Organizacji Urzędu			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji i pozostała część miasta			
Potencjalne Partnerstwa	Rada Osiedla Centrum, organizacje pozarządowe, lokalni liderzy			
Opis	<p>Przedsięwzięcie będzie polegać na zwiększeniu aktywności istniejących w mieście Rad Osiedlowych, poprzez zmianę ich statutów i nadanie nowych zadań i obowiązków (np. opiniowanie polityk miejskich, planów, inwestycji. Rady będą mogły otrzymać wsparcie w postaci dotacji na swoją działalność statutową. Działanie obejmuje także wyposażenie radych w wiedzę i narzędzia z zakresu partycypacji obywatelskiej.</p> <p>Rady jako jednostki pomocnicze gminy powinny aktywniej wspierać tworzenie nowych polityk lokalnych, być łącznikiem między Radą Miejską a mieszkańcami.</p> <p>Na obszarze rewitalizacji Rada Osiedla Centrum będzie także ciałem wspierającym zintegrowany proces rewitalizacji. Pilotażowo będzie także operatorem programu wsparcia mieszkańców - "Mikrowsparcie" – wspierającego inicjatywy mieszkańców.</p>			
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin			
Szacunkowa wartość projektu	300 000,00 zł			
Termin realizacji	15.12.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba aktywnych (ukonstytuowanych) Rad Osiedlowych	sztuka	10	13
	Liczba przyznanych dotacji dla Rad Osiedlowych	sztuka	0	Minimum 13
Komplementarność z przedsięwzięciami	6. Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach 31. Moje Podwórko 19. Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ**Przedsięwzięcie nr 2: Mikrogranty dla organizacji pozarządowych**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju Rewitalizacji, Wydział Polityki Społecznej, Sportu i Edukacji			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	operator programu - organizacja pozarządowa - wybrana w drodze konkursu			
Opis	<p>Uruchomienie otwartego corocznego konkursu małych grantów do 3000,00 zł dla organizacji pozarządowych na projekty i mikroinicjatywy wspierające rozwiązywanie problemów mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zasadą otrzymania wsparcia jest realizacja projektów na obszarze rewitalizacji. Procedura składania wniosków będzie uproszczona. Wnioski będą przyjmowane w trybie ciągłym. Przedsięwzięcie ma wspierać szczególnie młode organizacje, które mogą w ten sposób zacząć realizację swoich celów statutowych.</p> <p>Mikrogranty powinny zostać wpisane do programu współpracy Gminy Wołomin z organizacjami pozarządowymi. Zasady przydzielania wsparcia muszą zostać wypracowane we współpracy z trzecim sektorem.</p> <p>Integralną częścią tego przedsięwzięcia jest program wsparcia dla organizacji, które mogą w ten sposób pozyskać środki na swój rozwój instytucjonalny (rozwój organizacji).</p>			
Źródła finansowania	środki własne Gminy Wołomin, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	390 000,00 zł			
Termin realizacji	30.04.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba mikrograntów przyznanych NGO	sztuka	do 10	15
	Liczba projektów realizowanych przez NGO we współpracy z Gminą Wołomin w przestrzeni miejskiej	sztuka	0	minimum 10 w skali roku
	Liczba nowych organizacji, korzystających z programu	sztuka	0	minimum 3 w skali roku

Komplementarność z przedsięwzięciami	6. Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach 4. Kino podwórkowe 5. Festiwal uliczny 31. Moje Podwórko 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni 34. Murale
---	--

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ

Przedsięwzięcie nr 3 : Program wyrównywania szans edukacyjnych

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół i Przedszkoli w Wołominie, organizacje pozarządowe wyłonione w ramach konkursu			
Lokalizacja	Szkoły – z uczniami z obszaru rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Wołomińska Rada Seniorów, organizacje pozarządowe			
Opis	<p>We współpracy ze szkołami, instytucjami kultury oraz organizacjami pozarządowymi, zostanie wypracowany i wdrożony Program Wyrównywania Szans Edukacyjnych uczniów. Stosownie do charakteru problemów edukacyjnych w każdej ze szkół do których uczęszczają dzieci z obszaru rewitalizacji. Elementem programu będzie m.in.:</p> <p>Działanie 1. Wprowadzenie miejskiego systemu pomiaru i oceny efektywności edukacyjnej do oceny szkół oraz kadry oświaty, opartego na wskaźniku EWD.</p> <p>Działania 2. Wdrożenie dodatkowego funduszu w budżecie obywatelskim dla szkół, do których uczęszczają dzieci z obszaru rewitalizacji. Społeczność szkoły będzie mogła wybrać na co przeznaczyć dodatkowe środki.</p> <p>Działanie 3. Utworzenie klas o profilu artystycznym lub sportowym w szkołach do których uczęszczają dzieci z obszaru rewitalizacji.</p> <p>Działanie 4. Zwiększenie uczestnictwa dzieci z różnych formach edukacji przedszkolnej Realizacja projektów i inicjatyw w zakresie edukacji pozaformalnej i nieformalnej, zwiększającej potencjał sukcesu osobistego uczniów, w tym współpraca z wolontariatem uczniowskim i seniorskim.</p>			
Źródła finansowania	EFS – POWER, środki własne Gminy Wołomin			
Szacunkowa wartość projektu	240 000,00 zł			
Termin realizacji	25.11.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa

Wskaźniki rezultatu	Wprowadzenie miejskiego systemu pomiaru i oceny efektywności edukacyjnej do oceny szkół oraz kadry oświaty, opartego na wskaźniku EWD	sztuka	0	1
	Zwiększenie w budżecie obywatelskim wydzielonego budżetu dla szkół, do których uczęszczają dzieci z obszaru rewitalizacji. Społeczność szkoły będzie mogła wybrać na co przeznaczyć dodatkowe środki.	%	30 %	35% w tym 5% dla dodatkowego funduszu w budżecie obywatelskim dla szkół, do których uczęszczają dzieci z obszaru rewitalizacji
	Utworzenie klas o profilu artystycznym lub sportowym w szkołach do których uczęszczają dzieci z obszaru rewitalizacji.	sztuk	0	3
Komplementarność z przedsięwzięciami	13. Fundusz Wołomiński Innowator 33. Festiwal Sztuka w Przestrzeni 34. Murale			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ

Przedsięwzięcie nr 4: Kino podwórkowe

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Wydział Marketingu i Mediów, Miejski Dom Kultury w Wołominie
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji, w szczególności podwórka kamienic
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe, wspólnoty mieszkaniowe, sponsorzy, lokalny biznes, nieformalne grupy mieszkańców, Rada Osiedla Centrum
Opis	Przedsięwzięcie nawiązuje do tradycji kin podwórkowych w Wołominie. Działania powinny polegać na organizowaniu na podwórkach obszaru rewitalizacji cyklicznych seansów filmowych. Przedsięwzięcie ma nie tylko integrować lokalną społeczność, ale także walczyć ze stereotypowym wizerunkiem obszaru. Przedsięwzięcie będzie realizowane w ramach konkursu dla organizacji pozarządowych.
Źródła finansowania	środki własne Gminy Wołomin, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Szacunkowa wartość projektu	110 000,00 zł			
Termin realizacji	30.06.2019 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba seansów	sztuka	0	minimum 10 rocznie
	Liczba osób uczestniczących w seansach	liczba osób	0	minimum 400 rocznie
Komplementarność z przedsięwzięciami	5. Festiwal uliczny 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ				
Przedsięwzięcie nr 5: Festiwal uliczny				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Biuro Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Miejski Dom Kultury w Wołominie			
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe, wspólnoty mieszkaniowe, sponsorzy, lokalny biznes, nieformalne grupy mieszkańców, Rada Osiedla Centrum			
Opis	<p>Festiwal uliczny (np. festiwal światła, sztuk cyrkowych, teatralny, festiwal "mafii") ma z jednej strony włączyć mieszkańców w działania kulturalne na wielu poziomach, a z drugiej stanie się marką Centrum Wołomina. Zgłaszane do konkursu projekty powinny odpowiadać na ustalone założenia w zakresie dostępności, miejsca, liczby zaangażowanych mieszkańców oraz uczestników. Festiwal powinien stać się nowym cyklicznym świętem Centrum, a także poprzez swoją skalę i program atrakcją o znaczeniu ponadlokalnym.</p> <p>Działanie ramach konkursu dla organizacji pozarządowych. W pierwszym roku pilotażowy projekt festiwalu. W kolejnym roku konkurs trzyletni na organizację festiwalu.</p>			
Źródła finansowania	środki własne Gminy Wołomin			
Szacunkowa wartość projektu	360 000,00 zł			
Termin realizacji	30.05.2019 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa

Wskaźniki rezultatu	Liczba osób uczestnicząca w każdej edycji festiwalu	liczba osób	0	2000
	Liczba festiwali w skali roku	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>2. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych</p> <p>6. Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach</p> <p>4. Kino podwórkowe</p> <p>34. Murale</p> <p>29. Zakątek Kultura</p> <p>33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni</p> <p>18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf</p> <p>20. Skwer Rampa</p> <p>21. Skwer Piłsudskiego</p> <p>23. Ożywienie Placu 3 Maja</p> <p>25. Zielony skwer przy ul. Kościelnej 17</p> <p>26. Skwer na skrzyżowaniu ulic Miła/Daszyńskiego</p> <p>27. Zielony Pasaż</p> <p>28. Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów</p> <p>31. Moje Podwórko</p>			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ	
Przedsięwzięcie nr 6: Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach	
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Miejski Dom Kultury w Wołominie
Lokalizacja	obszar rewitalizacji
Potencjalne Partnerstwa	Rada Osiedla Centrum, organizacje pozarządowe, nieformalne grupy mieszkańców
Opis	<p>Celem przedsięwzięcia jest aktywizacja i integracja mieszkańców i zbudowanie trwałej sieci wzajemnego wsparcia. Działanie zakłada otwarty całoroczny konkurs małych grantów - do 500 zł - na mikroinicjatywy mieszkańców, współdziałanie sąsiedzkie oraz realizację przedsięwzięcia animacyjno-artystycznych na podwórkach.</p> <p>Procedura przyznawania grantów musi być maksymalnie uproszczona oraz czytelna dla mieszkańców. Mikrowsparcia będą przekazywane w pierwszej kolejności na działania animacyjne na podwórkach, inicjatywy sąsiedzkie oraz działania wspierające seniorów.</p> <p>W ramach pilotażu programu "Mikrowsparcia" operatorem w pierwszym roku będzie Rada Osiedla Centrum.</p>
Źródła Finansowania	środki własne Gminy Wołomin, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

Szacunkowa wartość projektu	115 000,00 zł			
Termin realizacji	30.06.2019 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki	Liczba mini-projektów zrealizowanych na podwórkach	sztuka	0	minimum 10 w skali roku
Komplementarność z przedsięwzięciami	2. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych 4. Kino podwórkowe 5. Festiwal uliczny 25. Zielony skwer przy ul. Kościelnej 17 26. Skwer na skrzyżowaniu ulic Miła/Daszyńskiego 28. Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów 31. Moje Podwórko 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni 34. Murale			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ

Przedsięwzięcie nr 7: Opracowanie i wdrożenie Strategii Komunikacji i Promocji Gminy Wołomin

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Marketingu i Mediów, Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji			
Lokalizacja	Gmina Wołomin, w tym obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe, lokalny biznes, lokalne instytucje kultury			
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na opracowaniu i wdrożeniu strategii promocji Gminy i miasta Wołomin, która ma umożliwić wykreowanie pozytywnego wizerunku miasta. Strategia promocji powinna być postrzegana jako kierunkowa propozycja działań, źródło inspiracji i pomysłów, które mogą być realną szansą poprawy wizerunku miasta. Dokument powinien uwzględniać także założenia działań promocyjnych zaplanowanych w ramach wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Dokument będzie zawierał również ocenę możliwości wdrożenia produktów lokalnych Gminy Wołomin.</p>			
Źródła finansowania	środki własne Gminy Wołomin, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego,			
Szacunkowa wartość projektu	120 000,00 zł			
Termin realizacji	30.06.2018 - 30.12.2022			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa

Wskaźniki rezultatu	Opracowany i wdrożony dokument	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	8. Opracowanie identyfikacja wizualnej Wołomina 9. Kampania informacyjna procesu rewitalizacji			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ

Przedsięwzięcie nr 8: Opracowanie identyfikacja wizualnej Wołomina

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Wydział Marketingu i Mediów, Miejski Zarząd Dróg i Zieleni w Wołominie			
Lokalizacja	Gmina Wołomin, w tym obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe, lokalny biznes, lokalne instytucje			
Opis	Przedsięwzięcie polega na opracowaniu i wdrożeniu systemu identyfikacji wizualnej w Gminie Wołomin, w tym obszarze rewitalizacji. Dla obszaru rewitalizacji i jego procesu zmiany powstanie odrębna identyfikacja wizualna. Konsekwentny system obejmie m.in. tablice z nazwami ulic i numerami budynków, drogowskazy miejskie, tablice informacyjne o obiektach i nowych funkcjach w przestrzeni. Identyfikacja powinna także wspierać kierunki działań rewitalizacyjnych przez podkreślenie centralnej i miastotwórczej roli obszaru.			
Źródła Finansowania	środki własne Gminy Wołomin, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	40 000,00 zł			
Termin realizacji	30.06.2018 - 30.12.2022			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Opracowana identyfikacja wizualnej Wołomina	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	7. Opracowanie i wdrożenie Strategii Komunikacji i Promocji Gminy Wołomin 9. Kampania informacyjna procesu rewitalizacji			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ**Przedsięwzięcie nr 9: Kampania informacyjna procesu rewitalizacji**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Wydział Marketingu i Mediów			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji i pozostała część miasta			
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe, lokalni przedsiębiorcy, instytucje publiczne			
Opis	<p>W ramach przedsięwzięcia będzie prowadzona szeroka kampania informacyjna o planowanych i realizowanych działaniach rewitalizacyjnych. W ramach kampanii mieszkańcy będą w szczególności sposobem informowani o planowanych zmianach, a przebieg prac relacjonowany.</p> <p>Wszystkie informacje będą znajdować się na specjalnie dedykowanej stronie www oraz profilach Gminy Wołomin w mediach społecznościowych.</p> <p>Przy realizacji każdej inwestycji w przestrzeni publicznej będzie umieszczana wizualizacja stanu docelowego. Zasadą przetargów na projekty i wykonawstwo inwestycji będzie wpisywanie w zadania wykonawcy przygotowanie wizualizacji (projektant) i umieszczenia jej we wskazanym miejscu na swój koszt (wykonawca budowlany).</p> <p>Wszystkie materiały graficzne w ramach tego przedsięwzięcia będą wykorzystywać opracowaną na potrzeby programu identyfikację wizualną wspierając nowy wizerunek obszaru.</p>			
Źródła finansowania	środki własne Gminy Wołomin, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego,			
Szacunkowa wartość projektu	135 000,00 zł			
Termin realizacji	30.08.2017 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Opracowanie dedykowanej procesowi rewitalizacji strony/zakładki www	sztuka	0	1
	Prowadzenie stałej kampanii informacyjnej z uwzględnieniem lokalnych mediów: liczba artykułów w prasie lokalnej/informatorze	sztuka	0	minimum 50 w skali roku
Komplementarność z przedsięwzięciami	7. Opracowanie i wdrożenie Strategii Komunikacji i Promocji Gminy Wołomin 8. Opracowanie identyfikacja wizualnej Wołomina			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ				
Przedsięwzięcie nr 10 : Osiedlowe Biuro Pracy				
Podmiot Realizujący	organizacja pozarządowa wyłoniona w formie otwartego konkursu - zadanie zlecone			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Powiatowy Urząd Pracy, lokalni przedsiębiorcy, wspólnoty mieszkaniowe, Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., organizacje pozarządowe			
Opis	Osiedlowe Biuro Pracy to miejsce aktywizacji zawodowej szczególnie mieszkańców obszaru. Biuro będzie korzystało z narzędzi prawnych jakie dostarcza gminie Specjalna Strefa Rewitalizacji (SSR). Na obszarze SSR można stosować tryb bezprzetargowy na działania rewitalizacyjne (np. remonty w ramach przedsięwzięcia "Remont dla Seniora") pod warunkiem że wykonawca zatrudni mieszkańców obszaru. To pozwala na stworzenie w Osiedlowym Biurze Pracy "rewitalizacyjnej" bazy ofert pracy i zleceń. W ramach biura mieszkańcy będą także wspierani w działalności zawodowej poprzez odpowiednie kursy, szkolenia i tworzenie przedsiębiorstw ekonomii społecznej. Osiedlowe biuro pracy będzie częścią Biura Rewitalizacji. Działanie zostanie uruchomione w formie pilotażu w 2019 r.			
Źródła Finansowania	środki własne Gminy Wołomin, EFRR, EFS - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	390 000,00 zł			
Termin realizacji	15.10.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba obsłużonych mieszkańców	liczba osób	0	minimum 50 rocznie
Komplementarność z przedsięwzięciami	14. Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych 15. Przeprowadzenie remontów budynków komunalnych 16. Remont dla seniora 11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat. 17. Przebudowa ulic osiedlowych 18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ**Przedsięwzięcie nr 11 : Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	lokalni przedsiębiorcy			
Opis	Przedsięwzięcie polega na wsparciu przedsiębiorczości w obszarze rewitalizacji poprzez ustalenie prostych zasad dla handlu ulicznego, zniesienie opłat i wymaganych zezwoleń na jego prowadzenie w wybranych lokalizacjach. Działanie uwzględnia nie tylko sens gospodarczy, ale także znaczenie socjalne oraz wartość, jaką jest współtworzenie przez drobny handel kolorytu miasta. Przedsięwzięcie wymaga zmiany uchwały Rady Miejskiej w Wołominie.			
Źródła finansowania	nie dotyczy			
Szacunkowa wartość projektu	nie dotyczy			
Termin realizacji	30.08.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Aktualizacja uchwały o handlu obwoźnym i obwoźnym	sztuka	0	1
	Liczba przedsiębiorców korzystających z nowych przepisów	Liczba podmiotów gospodarczych	0	minimum 10 rocznie
Komplementarność z przedsięwzięciami	12. Preferencje dla określonych branż 20. Skwer Rampa 21. Skwer Piłsudskiego 22. Zagospodarowanie terenu po Globi 23. Ożywienie Placu 3 Maja 25. Zielony skwer przy ul. Kościelnej 17 26. Skwer na skrzyżowaniu ulic Miła/Daszyńskiego 27. Zielony Pasaż 28. Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów 39. Zakątek Kultura 5. Festiwal uliczny 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni 10. Osiedlowe Biuro Pracy			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ**Przedsięwzięcie nr 12 : Preferencje dla określonych branż**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Powiatowy Urząd Pracy, lokalni przedsiębiorcy			
Opis	<p>Przedsięwzięcie wspiera małą i średnią przedsiębiorczość w obszarze rewitalizacji. Polega na określeniu branż, które w obszarze powinny otrzymać preferencję na prowadzenie działalności. Oprócz preferowania działań już prowadzonych, należy dodatkowo wspierać nowo powstałe działalności oraz branże chronione i zanikające. Należy wspierać m.in. tradycyjne rzemiosło, rękodzieło artystyczne funkcjonujące na terenie obszaru rewitalizacji. Forma wsparcia: przygotowanie i wprowadzenie rozwiązań systemowych dotyczących podatków lokalnych i najmu lokali gminnych.</p> <p>Przedsięwzięcie wymaga zmiany uchwały w sprawie zasad wynajmowania gminnych lokali użytkowych, garaży, powierzchni pod reklamę oraz nieruchomości lub ich części w zakresie m.in. określenia zasad ich wynajmowania na preferencyjnych warunkach przedsiębiorcom z branż chronionych i zanikających oraz zmiany uchwały w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości.</p>			
Źródła Finansowania	nie dotyczy			
Szacunkowa wartość projektu	nie dotyczy			
Termin realizacji	30.10.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Zmieniona uchwała w sprawie zasad wynajmowania gminnych lokali użytkowych	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat 13. Fundusz Wołomiński Innowator			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ				
Przedsięwzięcie nr 13 : Fundusz Wołomiński Innowator				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, fundacja powołana do zarządzania			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci "Szansa"			
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na powołaniu pod patronatem Burmistrza Wołomina Funduszu Wołomiński Innowator. Fundusz będzie wspierał finansowo, merytorycznie, organizacyjnie najbardziej innowacyjnych młodych mieszkańców z obszaru. W ramach tego przedsięwzięcia powstanie program wsparcia mieszkańców, którzy chcą rozwijać swoje pasje, tworzyć nowe usługi czy innowacyjne produkty. W ramach wsparcia wszyscy uczestnicy programu otrzymają szkolenia i wsparcie tutorskie. Dodatkową wartością dla przedsiębiorczych mieszkańców miasta będzie możliwość preferencyjnego wynajmu pomieszczeń w Centrum miasta (obecnie teren dawnego basenu przy ul. Mariańskiej, docelowo obiekt o charakterze kulturalno-biznesowym).</p> <p>Zarządzanie Funduszem zostanie przekazane specjalnie powołanej na ten cel fundacji. Fundusz zostanie sfinansowany przez wołomińskich przedsiębiorców.</p>			
Źródła Finansowania	budżet Gminy Wołomin, środki prywatne – lokalny biznes, EFS - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	15 000,00 zł			
Termin realizacji	30.09.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba młodych mieszkańców do 35 roku życia, korzystających z usług Funduszu w skali roku	liczba osób	0	minimum 6
	Powołanie Fundacji "Wołomiński Innowator"	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	12. Preferencje dla określonych branż 10. Osiedlowe Biuro Pracy			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA**Przedsięwzięcie nr 14 : Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Przedsiębiorstwo komunalne Sp. z o.o.			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	wspólnoty mieszkaniowe			
Opis	<p>Przedsięwzięcie zakłada wypracowanie i określenie mechanizmów wsparcia dla właścicieli budynków znajdujących się w obszarze rewitalizacji. Wsparcie ze strony gminy powinno uwzględniać min. dwie ścieżki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie finansowe w postaci dotacji na remonty, - wsparcie merytoryczne. <p>Fundusz powinien być jak najmniej zbiurokratyzowany, ścieżka postępowania prosta i czytelna dla właścicieli nieruchomości. Zasady przyznawania wsparcia powinny uwzględniać potrzeby właścicieli obiektów zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji.</p> <p>Wdrożenie optymalnego modelu finansowania remontów w obszarze rewitalizacji (m.in. organizacja modelu: kto obsługuje, ocenia wnioski, odbiera wykonane prace, warunki, które należy spełnić, aby otrzymać dotację, zakres kwalifikowanych prac, zróżnicowanie wysokości dofinansowania w zależności od stopnia realizacji wymaganych standardów mieszkaniowych lub rodzaju prac, ilość środków finansowych z budżetu gminy potrzebna na działalność funduszu).</p> <p>Przedsięwzięcie wymaga wyznaczenia i uchwalenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR).</p>			
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin, środki prywatne – właściciele nieruchomości, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego (Priorytet 6, działanie 6.2)			
Szacunkowa wartość projektu	5 000 000,00 zł			
Termin realizacji	30.11.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba udzielonych dotacji oraz wsparcia merytorycznego w skali roku	sztuka	0	minimum 10

	Stworzenie regulaminu Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	37. Eliminacja źródeł niskiej emisji 16. Remont dla seniora 10. Osiedlowe Biuro Pracy			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 15 : Przeprowadzenie remontów budynków komunalnych				
Podmiot Realizujący	Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Wołominie			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Gmina Wołomin – Wydział Inwestycji			
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na przeprowadzeniu remontów w co najmniej 35 budynkach komunalnych znajdujących się na terenie obszaru rewitalizacji. Zakres prac obejmuje m.in. wymianę instalacji sanitarnych, elektrycznych i gazowych, remonty stropów, remonty klatek schodowych, remonty elewacji. Zakłada się, że jeden z remontowanych budynków komunalnych zostanie udostępniony na cele użyteczności publicznej (pomoc społeczna, wsparcie rodzin wykluczonych, sale na spotkania, inicjatywy mieszkańców).</p> <p>Zgodnie z opinią Państwowej Straży Pożarnej remonty budynków będą także polegać na dopasowaniu istniejących budynków do wymogów aktualnych przepisów przeciwpożarowych.</p> <p>Listę budynków komunalnych przeznaczonych do remontów zawiera Załącznik nr 2.</p>			
Źródła finansowania	Budżet Gminy Wołomin EFRR- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego (Priorytet 6, działanie 6.2) FS- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko			
Szacunkowa wartość projektu	8 000 000,00 zł (koszt obejmuje prace sklasyfikowane jako niezbędne i pilne)			
Termin realizacji	30.10.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba przeprowadzonych remontów w skali roku	sztuka	0	minimum 10
Komplementarność z przedsięwzięciami	37. Eliminacja źródeł niskiej emisji 40. Podłączenie do sieci kanalizacyjnej kamienic nieposiadających przyłącza 16. Remont dla seniora 10. Osiedlowe Biuro Pracy			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 16 : Remont dla seniora				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Wołomińska Rada Seniorów, organizacje pozarządowe			
Opis	Przedsięwzięcie polega na stworzeniu wydzielonego funduszu z przeznaczeniem na dopasowywanie mieszkań do potrzeb seniorów. Każda osoba pow. 65 roku życia będzie mogła skorzystać z dotacji na drobne remonty dostosowujące mieszkanie/dom do potrzeb osób starszych. W celu usprawnienia i transparentności procesu przydzielania środków, przygotowany zostanie katalog rozwiązań wspierających osoby starsze w samodzielnym funkcjonowaniu.			
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin, ASOS, programy z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – Senior Plus			
Szacunkowa wartość projektu	260 000,00 zł			
Termin realizacji	01.03.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba przeprowadzonych remontów na rzecz seniorów	sztuka	5	minimum 25
Komplementarność z przedsięwzięciami	15. Przeprowadzenie remontów budynków komunalnych 10. Osiedlowe Biuro Pracy 14. Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 17 : Przebudowa ulic osiedlowych				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Miejski Zakład Dróg i Zieleni, Wydział Inwestycji			
Lokalizacja	ulice: Piaskowa, Sikorskiego, Powstańców i Ogrodowa – obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Rada Osiedla Centrum, organizacje pozarządowe, Wołomińska Rada Seniorów, lokalni przedsiębiorcy			

Opis	Przedsięwzięcie polega na przebudowie wybranych ulic osiedlowych. Wszystkie remonty powinny być skonsultowane z mieszkańcami i zgodne z zasadami kształtowania przestrzeni i wytycznych Planu Ruchu (dokument opisany w rozdziale Zarządzanie).			
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin			
Szacunkowa wartość projektu	5 000 000,00 zł			
Termin realizacji	30.11.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba wyremontowanych ulic osiedlowych	sztuka	0	5
Komplementarność z przedsięwzięciami	19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni 5. Festiwal uliczny 11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat 36. Miejski ogródek 32. Wołomin Ogrodem 39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA	
Przedsięwzięcie nr 18: Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf	
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Miejski Zakład Dróg i Zieleni, Wydział Inwestycji
Lokalizacja	obszar rewitalizacji: Warszawska, 6 Września, Kościelna (odcinek od ul. Legionów do ul. Sikorskiego)
Potencjalne Partnerstwa	Rada Osiedla Centrum, organizacje pozarządowe, Wołomińska Rada Seniorów, lokalni przedsiębiorcy
Opis	Przedsięwzięcie zakłada wprowadzenie w obszarze rewitalizacji ulic typu woonerf. Woonerf to uspokojona bezpieczna przestrzeń, która zachęca do spacerów. Jest bezpieczna dla pieszych przy jednoczesnym utrzymaniu ruchu samochodowego. Woonerfy w pierwszej kolejności powstaną na następujących ulicach: Warszawskiej, 6 Września, Kościelnej (odcinek od ul. Legionów do ul. Sikorskiego). Każdy projekt przebudowy musi być poddany konsultacjom z mieszkańcami.
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin

Szacunkowa wartość projektu	2 500 000,00 zł			
Termin realizacji	30.10.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba ulic z uspokojonym ruchem, typu woonerf	sztuka	0	minimum 4
Komplementarność z przedsięwzięciami	19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 17. Przebudowa ulic osiedlowych 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni 5. Festiwal uliczny 11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat 36. Miejski ogrodnik 32. Wołomin Ogrodem 39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 19: "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Miejski Wydział Dróg i Zieleni			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Wołomińska Rada Seniorów, organizacje pozarządowe			
Opis	Przedsięwzięcie polega na zakupie i sukcesywnym instalowaniu w obszarze rewitalizacji mebli miejskich służących do siedzenia i odpoczynku. Priorytetem będzie różnorodność miejsc do siedzenia dostosowana do potrzeb różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, młodzieży itp.). Gmina corocznie będzie zapisywać wydzielony budżet na tworzenie nowych miejsc do siedzenia. "Program ławka" koordynowany będzie przez Miejskiego Ogrodnika.			
Źródła Finansowania	budżet Gminy Wołomin			
Szacunkowa wartość projektu	420 000,00 zł			
Termin realizacji	30.08.2017 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa

Wskaźniki rezultatu	Liczba mebli miejskich służących do siedzenia i odpoczynku w przestrzeni publicznej	sztuka	15	minimum 40 rocznie
Komplementarność z przedsięwzięciami	17. Przebudowa ulic osiedlowych 18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf 36. Miejski ogrodek 39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA

Przedsięwzięcie nr 20 : Skwer Rampa

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Urbanistyki, Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami, Wydział Inwestycji, Miejski Zakład Dróg i Zieleni			
Lokalizacja	teren położony przy ulicy Żelaznej (od ulicy Legionów do ulicy 6 Września)			
Potencjalne Partnerstwa	Polskie Linie Kolejowe, organizacje pozarządowe - m.in. Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci "Szansa" Wołomińska Rada Seniorów, lokalni przedsiębiorcy,			
Opis	Przedsięwzięcie polega na zagospodarowaniu terenu położonego przy ulicy Żelaznej (od ulicy Legionów do ulicy 6 września) na reprezentacyjny teren zielony - miejsce rekreacji i aktywności na świeżym powietrzu. Ostateczny kształt projektu zmian powstanie w ramach konkursu architektonicznego oraz po konsultacjach z mieszkańcami. Skwer powinien posiadać następujące funkcje: miejsca do siedzenia (dla różnych grup wiekowych oraz w cieniu), miejsca do gier ulicznych, "klimatyczne" oświetlenie, nową toaletę, zazielenione ekrany, wiaty rowerowe, stałe miejsca do gastronomii, miejsca na eventy, miejsca aktywności fizycznej (np. mini siłownię), toalety dla zwierząt.			
Źródła Finansowania	budżet Gminy Wołomin, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, FS - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko			
Szacunkowa wartość projektu	1 000 000,00 zł			
Termin realizacji	30.08.2017 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,7

Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji</p> <p>36. Miejski ogrodek</p> <p>32 Wołomin Ogrodem</p> <p>19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia</p> <p>11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat</p> <p>5. Festiwal uliczny</p> <p>33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni</p> <p>2. Mikrogranty na obszarze rewitalizacji dla organizacji pozarządowych</p>
---	--

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNI DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA	
Przedsięwzięcie nr 21 : Skwer Piłsudskiego	
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Urbanistyki, Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami, Wydział Inwestycji
Lokalizacja	skwer Piłsudskiego teren położonego przy ulicy Warszawskiej
Potencjalne Partnerstwa	Polskie Linie Kolejowe, organizacje pozarządowe - m.in. Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci "Szansa", Wołomińska Rada Seniorów, lokalni przedsiębiorcy
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na zagospodarowaniu skweru Piłsudskiego. Nowy skwer ma stać się kameralnym miejscem odpoczynku i spędzania wolnego czasu dla mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz „poczekalnią” dla osób korzystających ze stacji kolejowej. Jednocześnie teren ma wspierać lokalną przedsiębiorczość poprzez aktywne partery przy ul. Warszawskiej (lokalizowanie usług, sklepów) oraz możliwość wykorzystania terenu zielonego pod działalność gospodarczą (np. ogródki kawiarniane).</p> <p>Skwer powinien posiadać następujące funkcje: miejsca do siedzenia dla różnych grup wiekowych, miejsca dla rodziców z małymi dziećmi, zazielenione ekrany akustyczne, atrakcje muzyczne (np. grające miejskie meble). Przy projektowaniu rozwiązań można rozważyć ewentualną dyslokację pomnika w bardziej reprezentacyjne miejsce.</p> <p>Projekt zmian powstanie w ramach konkursu architektonicznego oraz po konsultacjach z mieszkańcami.</p>
Źródła finansowania	EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin
Szacunkowa wartość projektu	600 000,00 zł
Termin realizacji	30.10.2018 - 31.12.2020

	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,9
Komplementarność z przedsięwzięciami	39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 36. Miejski ogródek 32. Wołomin Ogrodem 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat 5. Festiwal uliczny 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni 2. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA	
Przedsięwzięcie nr 22 : Zagospodarowanie terenu po Globi	
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Inwestycji, Wydział Geodezji i Gospodarki Nieruchomościami.
Lokalizacja	obszar rewitalizacji – teren przy ulicy Wileńskiej
Potencjalne Partnerstwa	biznes m.in. deweloperzy, lokali przedsiębiorcy
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na zagospodarowaniu zaniedbanego terenu. W centrum obszaru rewitalizacji powstanie nowy budynek, nowym symbol Wołomina. Budynek dobrze zaprojektowany o wyjątkowej architekturze. Wybrany w konkursie architektonicznym (co najmniej krajowym).</p> <p>Budynek może posiadać:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowe funkcje kulturalne: sala widowiskowa i teatralna, sala koncertowa, centrum kongresowe, galeria sztuki, siedziba instytucji kultury (np. muzeum mafii). • nowe funkcje publiczne: centrum przesiadkowe (kolej, autobus), poczekalnia, kasy, gastronomia, parking podziemny, a także nowe funkcje edukacyjne np. szkoła artystyczna, przedszkole/żłobek. <p>W trakcie konsultacji projektu GPR pojawiały się także pomysły zbudowania nowego kwartału budynków mieszkalnych.</p> <p>Ze względu na skalę przedsięwzięcia konieczny jest partner zewnętrzny (partnerstwo publiczno-prywatne) lub znaczne wsparcie zewnętrzne.</p>
Źródła finansowania	EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, budżet Gminy Wołomin, środki prywatne - biznes

Szacunkowa wartość projektu	40 000 000,00 zł			
Termin realizacji	30.11.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,5
Komplementarność z przedsięwzięciami	19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 35. Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego i Miejskowy Plan Rewitalizacji			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA

Przedsięwzięcie nr 23 : Ożywienie Placu 3 Maja

Podmiot realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Inwestycji, Wydział Urbanistyki, Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Wydział Ochrony Środowiska
Lokalizacja	obszar rewitalizacji – Plac 3 Maja
Potencjalne Partnerstwa	lokalny biznes, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, Miejski Dom Kultury, Miejska Biblioteka

<p>Opis</p>	<p>Przedsięwzięcie będzie polegać na "ożywieniu" placu 3 Maja aby ponownie stał się jednym z ulubionych miejsc spotkań mieszkańców. Zagospodarowanie placu musi być poprzedzone konkursem architektonicznym, zwycięska koncepcja powinna być poddana szerokiej debacie publicznej.</p> <p>W trakcie prac nad GPR rozpatrywano kilka kierunków zagospodarowania:</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Na placu mogą pojawić się zadaszone miejsca do siedzenia w cieniu czy też ochrony przed deszczem. Zadaszenie o lekkiej konstrukcji. □ Modernizacja fontanny znajdującej się na placu - instalacja oświetlenia oraz nagłośnienia. Miejsca wokół fontanny ma pozwalać na kameralne koncerty z "tańczącą wodą". □ Nowy Ratusz – Sukiennice na Placu 3 Maja. <p>Koncepcja nowego reprezentacyjnego budynku w Wołominie, na Placu 3 Maja wzbudziła duże zainteresowanie mieszkańców. Była szeroko komentowana. Mógłby to być wielofunkcyjny obiekt miejski z zakresu kultury (np. galeria sztuki, sala wystawiennicza, mała sala audiowizualna), administracji (np. sala ślubów, posterunek straży miejskiej), administracji wraz z towarzyszącymi usługami (np. kawiarnia, sklep z pamiątkami i gadżetami miejskimi). Budynek mógłby przybrać kształt architektoniczny sukiennic albo ratusza z wieżą widokową, pozwalającą na obejrzenie placu z perspektywy ptaka oraz panoramy Wołomina. Budynek może nawiązywać do historycznej architektury placu, posiadając jednocześnie elementy nowoczesne. Pod budynkiem i częścią placu należy przewidzieć parking podziemny. Nowy obiekt musi być energooszczędny i wykorzystywać alternatywne źródła energii.</p>			
<p>Źródła Finansowania</p>	<p>EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego</p>			
<p>Szacunkowa wartość projektu</p>	<p>3 400 000,00 zł</p>			
<p>Termin realizacji</p>	<p>30.11.2018 - 31.12.2020</p>			
	<p>Nazwa wskaźnika</p>	<p>Jednostka miary</p>	<p>Wartość w 2017 roku</p>	<p>Wartość docelowa</p>
<p>Wskaźniki rezultatu</p>	<p>Koncepcja zagospodarowania terenu</p>	<p>sztuka</p>	<p>0</p>	<p>1</p>
	<p>Powierzchnia zagospodarowanego terenu</p>	<p>ha</p>	<p>0</p>	<p>0,45</p>

Komplementarność z przedsięwzięciami	<p>39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji</p> <p>36. Miejski ogrodnik</p> <p>32. Wołomin Ogrodem</p> <p>19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia</p> <p>11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat</p> <p>5. Festiwal uliczny</p> <p>33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni</p> <p>18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf</p> <p>2. Mikrogranty na obszarze rewitalizacji dla organizacji pozarządowych</p>
---	---

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 24 : Centrum Aktywności - Stara Elektrownia i Biuro Badań nad Historią Miasta Wołomin				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Inwestycji, Miejski Dom Kultury			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji - ul. Daszyńskiego 3			
Potencjalne Partnerstwa	lokalny biznes, organizacje pozarządowe, Uniwersytet Trzeciego Wieku			
Opis	Przedsięwzięcie polega na zagospodarowaniu budynku starej elektrowni. Budynek ma być Centrum Aktywności oraz Biurem Badań nad Historią Miasta Wołomin. W ramach przedsięwzięcia zostanie wyremontowany budynek.			
Źródła Finansowania	EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego (Priorytet 6, działanie 6.2) Budżet Gminy Wołomin			
Szacunkowa wartość projektu	2 000 000,00 zł			
Termin realizacji	30.12.2018 - 31.12.2020			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba zagospodarowanych budynków	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	2. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych 10. Osiedlowe Biuro Pracy			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA**Przedsięwzięcie nr 25 : Zielony skwer przy ul. Kościelnej 17**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Inwestycji, Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji - ul. Kościelna 17			
Potencjalne Partnerstwa	lokalni przedsiębiorcy, nieformalne grupy mieszkańców, Wołomińska Rada Seniorów			
Opis	Zagospodarowanie terenu przy Kościelnej, w celu stworzeniu w tym miejscu kameralnego skweru z miejscami do odpoczynku w trakcie przemieszczania się po mieście. Projekt zmian musi powstać po konsultacjach z mieszkańcami			
Źródła finansowania	FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej			
Szacunkowa wartość projektu	40 000,00 zł			
Termin realizacji	30.06.2018 - 31.12.2020			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,034
Komplementarność z przedsięwzięciami	39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 36. Miejski ogrodek 32. Wołomin Ogrodem 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 11 Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat 5. Festiwal uliczny 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA**Przedsięwzięcie nr 26 : Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Miła/Daszyńskiego**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Inwestycji, Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji - ul. Miła/Daszyńskiego			
Potencjalne Partnerstwa	Wołomińska Rada Seniorów, lokalni przedsiębiorcy, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	Przedsięwzięcie polega na stworzeniu w narożniku ulic Miła i Daszyńskiego parku kieszonkowego. Kameralnego zielonego skweru skwer z kilkoma miejscami do siedzenia w cieniu i np. stołem do szachów.			
Źródła finansowania	EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej			
Szacunkowa wartość projektu	40 000,00 zł			
Termin realizacji	30.04.2018 - 31.12.2020			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,018
Komplementarność z przedsięwzięciami	39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 36. Miejski ogrodek 32. Wołomin Ogrodem 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat 5. Festiwal uliczny 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA**Przedsięwzięcie nr 27 : Zielony Pasaż**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Inwestycji,			
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji – przestrzeń między ulicami Ogrodowa - Wileńska			
Potencjalne Partnerstwa	Wołomińska Rada Seniorów, lokalni przedsiębiorcy, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	<p>Na terenie po Przedsiębiorstwie Wodociągów i Kanalizacji powstanie połączenie pieszo-rowerowy łącznik ul. Ogrodowej z Wileńską. Nowy zielony pasaż z kameralnym miejscem odpoczynku w cieniu. Miejsce o dużym potencjale także na plac zabaw i inne formy rekreacji.</p> <p>Projekt zmian musi powstać w ramach konkursu architektonicznego i uwzględniać także oczekiwania mieszkańców.</p>			
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,			
Szacunkowa wartość projektu	100 000,00 zł			
Termin realizacji	30.05.2018 - 30.05.2023			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,136
Komplementarność z przedsięwzięciami	39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 36. Miejski ogrodnik 32. Wołomin Ogrodem 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 11. Handel uliczny, obwoźny - proste zasady, brak opłat 5.Festiwal uliczny 33.Festiwal Sztuki w Przestrzeni			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 28 : Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Inwestycji, Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji - skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów			
Potencjalne Partnerstwa	Wołomińska Rada Seniorów, lokalni przedsiębiorcy, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	Przedsięwzięcie polega na stworzeniu w narożniku ulic Warszawska/Legionów kieszonkowego terenu zielonego. Kameralnego skwer z kilkoma miejscami do siedzenia w cieniu. Projekt zmian należy skonsultować z mieszkańcami.			
Źródła finansowania	FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	40 000,00 zł			
Termin realizacji	30.07.2018 - 31.12.2020			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,015
Komplementarność z przedsięwzięciami	39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 36. Miejski ogródek 32. Wołomin Ogrodem 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 5. Festiwal uliczny 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA

Przedsięwzięcie nr 29 : Zakątek Kultura	
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Inwestycji, Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Dróg i Zieleni
Lokalizacja	obszar rewitalizacji – ulica Wileńska 32

Potencjalne Partnerstwa	Miejską Biblioteką Publiczną im. Zofii Nałkowskiej w Wołominie (działania animacyjne), organizacje pozarządowe, sponsorzy			
Opis	Przedsięwzięcie polega na przebudowie części terenu parkingu przy Miejskiej Bibliotece Publicznej (przy ulicy Wileńska 32) na zielony teren rekreacyjny. Będzie to miejsce do prowadzenia działań edukacyjnych, lekcji na świeżym powietrzu, czytelnia pod chmurką. Miejsce dla kameralnych koncertów i spotkań autorskich. Projekt zmian zostanie wybrany w ramach trybu konkursowego po konsultacjach z mieszkańcami (w tym czytelnikami biblioteki).			
Źródła finansowania	EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego, budżet Gminy Wołomin, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Program Kultura Dostępna)			
Szacunkowa wartość projektu	290 000,00 zł			
Termin realizacji	30.04.2023 - 30.04.2025			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0	0,03
Komplementarność z przedsięwzięciami	39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 32. Miejski ogrodek 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 5. Festiwal uliczny 33. Festiwal Sztuki w Przestrzeni			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA	
Przedsięwzięcie nr 30 : Zagospodarowanie terenu po byłym basenie - I etap	
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Inwestycji (działania inwestycyjne)
Lokalizacja	obszar rewitalizacji – ul. Mariańska
Potencjalne Partnerstwa	biznes, organizacje pozarządowe, Miejski Dom Kultury,
Opis	Przedsięwzięcie polega na zagospodarowanie terenu po basenie przy ul. Mariańskiej. Planowany zakres prac rozbiórka i uzbrojenie terenu na terenie pod nowe funkcje. Jest to pierwszy etap budowy nowego wielofunkcyjnego budynku, który będzie miejsce m.in. dla lokalnego biznesu, usług kulturalnych i rozrywkowych.

Źródła finansowania	EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego (Priorytet III, działanie 3.1.1) budżet Gminy Wołomin			
Szacunkowa wartość projektu	160 000,00 zł			
Termin realizacji	30.10.2018 - 31.10.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Powierzchnia zagospodarowanego terenu, przygotowanego do inwestycji	ha	0	0,152
Komplementarność z przedsięwzięciami	35. Miejsowy Plan Zagospodarowania i Miejsowy Plan Rewitalizacji			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA**Przedsięwzięcie nr 31 : Moje Podwórko**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	wspólnoty mieszkaniowe z obszaru rewitalizacji, Rada Osiedla Centrum			
Opis	<p>Dofinansowanie zagospodarowania podwórek kamienic na miejsca wspólne dla mieszkańców - zielone ogrody do spędzania czasu wolnego przez mieszkańców, nasadzenia zieleni. Dofinansowanie będą mogły otrzymać projekty skonsultowane z mieszkańcami, wspierające realizację celów rewitalizacji oraz uwzględniające zasady kształtowania przestrzeni publicznych.</p> <p>Szczegółowy zakres i tryb przyznawania dotacji będzie regulował regulamin przygotowany przez Urząd Miejski w Wołominie.</p> <p>Przykładowy zakres wsparcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ w przypadku tworzenia terenów zielonych wraz z towarzyszącą infrastrukturą i miejscami wypoczynku –75 % kwoty przypadającej na koszty przedsięwzięcia, ☐ w przypadku tworzenia placów zabaw dla dzieci – 95 % 			
Źródła Finansowania	budżet Gminy Wołomin, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, EFRR i EFS- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	520 000,00 zł			
Termin realizacji	30.06.2018- 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba wdrożonych projektów, zagospodarowanych podwórek	sztuka	0	minimum 12 w skali roku
Komplementarność z przedsięwzięciami	1. Aktywizacja rad osiedlowych 2. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych 4. Kino podwórkowe 5. Festiwal uliczny 6. Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach 18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 32. Wołomin Ogrodem 34. Murale			

	Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji
--	--

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 32 : Wołomin Ogrodem				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Wydział Ochrony Środowiska			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	organizacja pozarządowa, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	W ramach tego przedsięwzięcia mieszkańcy będą zachęceni do tworzenia w obszarze rewitalizacji własnych ogródków warzywnych, kwiatowych, sadzenia drzew i krzewów. W ramach działania chętni mieszkańcy będą mogli otrzymać sadzonki drzew, kwiatów, krzewów czy paczki z nasionami. Będzie można także otrzymać przydomowe szklarnie.			
Źródła Finansowania	FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej			
Szacunkowa wartość projektu	450 000,00 zł			
Termin realizacji	30.08.2018 - 30.09.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba rozdanych sadzonek drzew i krzewów	sztuka	0	minimum 500
	Liczba stworzonych, odtworzonych ogródków	sztuka	0	minimum 15 w skali roku
Komplementarność z przedsięwzięciami	36. Miejski ogrodnik 39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 31. Moje Podwórko 2. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych 6. Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA**Przedsięwzięcie nr 33 : Festiwal Sztuki w przestrzeni**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Miejski Dom Kultury			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	środowisko artystyczne, organizacje pozarządowe, właściciele nieruchomości, wspólnoty mieszkaniowe, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	Przedsięwzięcie polega na organizowaniu corocznie konkursów skierowanych w szczególności do lokalnych twórców i artystów na realizację działań artystycznych w przestrzeni m. in. instalacji artystycznych, wystawy rzeźb, mebli miejskich, miejsc do zabawy i odpoczynku. Z założenia wszystkie działania będą miały charakter stały, dopuszcza się także instalacje czasowe w zależności od przyjętych zasad konkursowych. Proces wyboru projektu i lokalizacji musi być transparentny i czytelny zarówno dla autorów jak i mieszkańców.			
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego			
Szacunkowa wartość projektu	650 000,00 zł			
Termin realizacji	30.05.2018 - 30.11.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba instalacji artystycznych w przestrzeni	sztuka	0	minimum 10 w skali roku
	Liczba lokalnych artystów realizujących działania w przestrzeni	sztuka	0	minimum 8 w skali roku
Komplementarność z przedsięwzięciami	3. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych 6. Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach 4. Kino podwórkowe 5. Festiwal uliczny 34. Murale 7. Opracowanie i wdrożenie Strategii Komunikacji i Promocji 9. Kampania promocyjna procesu rewitalizacji 23. Ożywienie Placu 3 Maja 17. Przebudowa ulic osiedlowych 18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf 29. Zakątek Kultura			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA

Przedsięwzięcie nr 34 : Murale				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji, Miejski Dom Kultury lub organizacje pozarządowe wyłonione w konkursie			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	środowisko artystyczne, organizacje pozarządowe, właściciele nieruchomości, wspólnoty mieszkaniowe, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	<p>To wieloletnie przedsięwzięcie polegające na wprowadzaniu sztuki w przestrzeń obszaru, pod postacią wielkoformatowego malarstwa ściennego. Tematyka murali będzie za każdym razem uzgodniona z mieszkańcami. W trakcie prac nad GPR pojawiały się różne tematy m. in. związane z Zofią Nałkowską, mafią a także różne lokalizacje np. budynek Miejskiej Biblioteki czy Miejskiego Domu Kultury.</p> <p>Gmina w ramach konkursu dla organizacji pozarządowych wybierze organizację, która przeprowadzi cały proces od wyboru projektu, konsultacji z mieszkańcami oraz wykonania muralu. Proces wyboru projektu i lokalizacji musi być transparentny i czytelny. Docelowo w obszarze powstanie kolekcja murali i szeroko rozumianej sztuki ulicy.</p>			
Źródła finansowania	budżet Gminy Wołomin, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego			
Szacunkowa wartość projektu	130 000,00 zł			
Termin realizacji	01.04.2018 - 10.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba Murali w przestrzeni miejskiej	sztuka	1/rok	minimum 3/rok
Komplementarność z przedsięwzięciami	4. Mikrogranty dla organizacji pozarządowych 6. Mikrowsparcia na działania animacyjno-kulturalne na podwórkach 5. Festiwal uliczny 7. Opracowanie i wdrożenie Strategii Komunikacji i Promocji Gminy Wołomin 9. Kampania promocyjna procesu rewitalizacji 18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA**Przedsięwzięcie nr 35 : Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego i Miejskowy Plan Rewitalizacji**

Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Urbanistyki			
Lokalizacja	część obszaru rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	biznes, lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na przygotowaniu i uchwaleniu na części obszaru miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu rewitalizacji. Oba dokumenty planistyczne muszą uwzględniać cele rewitalizacji. Powinny być także rzetelnie skonsultowane ze wszystkimi interesariuszami oraz ekspertami. Od jakości tych dokumentów planistycznych w dużym stopniu zależy czy uda się osiągnąć zakładane cele rewitalizacji.</p> <p>Ze szczególną uwagą należy wziąć pod uwagę zdiagnozowane deficyty obszaru m.in. zwiększenie liczby mieszkańców, miejsca na działalność gospodarczą w przestrzeni - aktywne partery, wydzielone ulice jako zielone strefy uspokojonego ruchu, ochronę zieleni w obszarze, pieszy jako kluczowy użytkownik obszaru, nowe miejsca spotkań i rekreacji, uregulowani polityki parkingowej.</p>			
Źródła finansowania	Budżet Gminy Wołomin, EFS – POWER, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	110 000,00 zł			
Termin realizacji	30.05.2017 - 30.12.2018			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Uchwalony Miejskowy Plan Zagospodarowania dla obszaru Centrum	sztuka	0	1
	Uchwalony Miejskowy Plan Rewitalizacji dla „wołomińskiej starówki”	sztuka	0	1
Komplementarność	18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf 20. Skwer Rampa 21. Skwer Piłsudskiego 22. Zagospodarowanie terenu po Globi 23. Ożywienie Placu 3 Maja			

	30. Zagospodarowanie terenu po byłym basenie - I etap 39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji
--	---

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNI DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 36 : Miejski Ogrodnik				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin – Wydział Ochrony Środowiska			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe, Wołomińska Rada Seniorów, Rada Osiedla Centrum			
Opis	<p>Przedsięwzięcie polega na stworzeniu w strukturze urzędu miasta miejskiego ogrodnika pracownika który będzie odpowiadał za zarządzanie i kształtowanie zieleni w Wołominie. Miejski ogrodnik w pierwszej kolejności musi przygotować ogólne zasady dotyczące kształtowania zieleni obejmujące sposoby pielęgnacji, preferowane gatunki roślin i drzew. Należy opracować także całościową wieloletnią wizję kształtowania układu wszystkich obszarów zielonych w mieście.</p> <p>Wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dotyczące zieleni w mieście będą nadzorowane przez miejskiego ogrodnika: ławki, drzewa wysokie, Wołomin Ogrodem, program "Moje Podwórkó.</p>			
Źródła Finansowania	FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej			
Szacunkowa wartość projektu	110 000,00 zł			
Termin realizacji	30.11.2017 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba pracowników UM w Wołominie odpowiedzialnych za zarządzanie i kształtowanie zieleni w Wołominie	sztuka	0	1
Komplementarność z przedsięwzięciami	32. Wołomin Ogrodem 39. Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji 31. Moje Podwórkó 20. Skwer Rampa 21. Skwer Piłsudskiego 22. Zagospodarowanie terenu po Globi			

	<p>23. Ożywienie Placu 3 Maja 25. Zielony skwer przy ul. Kościelnej 26. Skwer na skrzyżowaniu ulic Miła/Daszyńskiego 27. Zielony Pasaż 28. Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów</p>
--	---

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 37 : Eliminacja źródeł niskiej emisji				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	Zakład Energetyki Ciepłej, wspólnoty mieszkaniowe, organizacje pozarządowe			
Opis	<p>Przygotowanie dla właścicieli i zarządców nieruchomości katalogu działań, które przyczyniają się do poprawy wydajności energetycznej budynków. Standardy powinny zawierać zarówno działania inwestycyjne oraz rekomendacje działań mających na celu zmianę negatywnych przyzwyczajeń mieszkańców, np. ogrzewanie opałem niskiej jakości, brak systematycznych regulacji instalacji grzewczej. Standardy powinny zawierać także dostępne programy, gdzie można uzyskać wsparcie finansowe na działania obniżające niską emisję.</p> <p>Podłączenie do ciepłociągu miejskiego wszystkich tych budynków, dla których jest to ekonomicznie uzasadnione lub wymiana indywidualnych źródeł ogrzewania na nowsze i bardziej przyjazne środowisku.</p> <p>Gmina Wołomin będzie prowadzi działania informacyjne, edukacyjne w tym obszarze, a także pozyskiwać środki zewnętrzne pozwalające na eliminację źródeł niskiej emisji.</p>			
Źródła finansowania	EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego (Priorytet IV, działanie 4.3.1) budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (OA-8 Poprawa jakości powietrza na terenie województwa mazowieckiego - ograniczenie emisji zanieczyszczeń poprzez modernizację kotłowni)			
Szacunkowa wartość projektu	1 500 000,00 zł			
Termin realizacji	30.11.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa

Wskaźniki rezultatu	Opracowanie katalogu dobrych praktyk w zakresie wydajności energetycznej budynków	sztuka	0	1
	Liczba nowych budynków podłączonych do miejskiej sieci ciepłowniczej	sztuka	0	minimum 20
Komplementarność z przedsięwzięciami	14. Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych 15. Przeprowadzenie remontów budynków komunalnych			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 38 : System monitorowania jakości powietrza				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Ochrony Środowiska			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	organizacje pozarządowe, Rada Osiedla Centrum, instytucje publiczne			
Opis	Przedsięwzięcie polega na zakupie i uruchomieniu miejskiego systemu monitorowania jakości powietrza. System będzie składał się z 10 stacji pomiarowych rozmieszczonych w różnych częściach Gminy Wołomin.			
Źródła Finansowania	ZIT Zintegrowane Inwestycje Terytorialne - Warszawski Obszar Funkcjonalny w ramach RPO WM, FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej			
Szacunkowa wartość projektu	400 000,00 zł			
Termin realizacji	30.12.2018- 31.12.2021			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu	Liczba czujników jakości powietrza	sztuka	0	10
Komplementarność z przedsięwzięciami	37. Eliminacja źródeł niskiej emisji 14. Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych 15. Przeprowadzenie remontów budynków komunalnych			

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA				
Przedsięwzięcie nr 39: Opracowanie i realizacja programu nasadzeń drzew wysokich i krzewów w obszarze rewitalizacji				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Wydział Ochrony Środowiska, Gmina Wołomin, Wydział Ochrony Środowiska, Miejski Zarząd Dróg i Zieleni w Wołominie			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji			
Potencjalne Partnerstwa	wspólnoty mieszkaniowe, Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., organizacje pozarządowe, nieformalne grupy mieszkańców			
Opis	<p>Operatorem programu będzie miejski ogrodnik (stanowisko w strukturze Wydziału Ochrony Środowiska), który określi gatunki preferowanych gatunków drzew i krzewów wraz z propozycjami miejsc przeznaczonych na zadrzewienie.</p> <p>Mieszkańcy będą zachęceni do zgłaszania swoich propozycji zadrzewień. Zieleń wysoka powinna zmniejszać emisję hałasu, tworzyć powierzchnie zacienione, obniżać temperaturę, polepszyć jakość powietrza. Nasadzenia i pielęgnacja drzew – co najmniej 15 drzew wysokich rocznie. Program nasadzeń będzie koordynował miejski ogrodnik.</p>			
Źródła Finansowania	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, budżet Gminy Wołomin, FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, EFRR - Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego			
Szacunkowa wartość projektu	39 000,00 zł			
Termin realizacji	30.06.2018 - 31.12.2030			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba nasadzeń drzew wysokich	sztuka	0	minimum 15 w skali roku
Komplementarność z przedsięwzięciami	32. Wołomin Ogrodem 36. Miejski ogrodnik 17. Przebudowa ulic osiedlowych 18. Stworzenie ulic uspokojonego ruchu typu woonerf 19. "Program ławka" - stworzenie różnorodnych miejsc do siedzenia 20. Skwer Okrzei 23. Ożywienie Placu 3 Maja 25. Zielony skwer przy ul. Kościelnej 26. Skwer na skrzyżowaniu ulic Miła/Daszyńskiego 27. Zielony Pasaż			

	28. Zielony skwer na skrzyżowaniu ulic Warszawska / Legionów 29. Zakątek Kultura
--	---

CEL: CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNIĄ DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA

Przedsięwzięcie nr 40 : Podłączenie do sieci kanalizacyjnej kamienic nieposiadających przyłącza				
Podmiot Realizujący	Gmina Wołomin - Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.			
Lokalizacja	obszar rewitalizacji: Legionów 18, Miła 29, Poznańska 1, Poznańska 4, Sienkiewicza 8, Sienkiewicza 12, Sienkiewicza 18, Sienkiewicza 32, Polska 13, Litewska 3			
Potencjalne Partnerstwa	Przedsiębiorstwo komunalne Sp. z o.o.			
Opis	Przedsięwzięcie inwestycyjne, polegające na zaprojektowaniu i rozbudowie sieci kanalizacyjnej i podłączeniu do niej wszystkich budynków komunalnych z obszaru rewitalizacji. Zadanie obejmuje podłączenie budynków do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Zestawienie budynków przedstawiono w Załączniku 3.			
Źródła finansowania	FS – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, budżet Gminy Wołomin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (OW-1 Realizacja przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej realizowanych w aglomeracjach ujętych w KPOSK			
Szacunkowa wartość projektu	83 000,00 zł			
Termin realizacji	30.09.2018 - 31.12.2023			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość w 2017 roku	Wartość docelowa
Wskaźniki rezultatu bezpośredniego	Liczba budynków podłączonej do miejskiej sieci kanalizacyjnej	%	91	100
Komplementarność z przedsięwzięciami	15. Przeprowadzenie remontów budynków komunalnych 14. Fundusz wsparcia remontów budynków prywatnych			

3.3. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Dla realizacji kierunków działań, o których mowa w rozdziale 3 niniejszy Program charakteryzuje poniższe **typy pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych**. Dla tych przedsięwzięć nie ustala się indykatywnych kwot finansowania; mogą one być sfinansowane w przypadku pojawienia się dodatkowych źródeł finansowania, w tym – oszczędności w środkach przeznaczonych na finansowanie przedsięwzięć z listy przedsięwzięć podstawowych.

Typ 1: Przedsięwzięcia wspierające tworzenie godziwego zatrudnienia, przez co rozumie się

szczegół

nie:

- a. Programy wspierające kompetencje poszukiwane w sektorze IT, w szczególności programistyczne, z preferencją programów skierowanych do kobiet.
- b. Programy wspierające bezrobotnych, w szczególności bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wołominie. Programy promowania godziwego zatrudnienia, z wykorzystaniem instrumentów CSR, promocja pracodawców przez przyznawanie certyfikatu „Dobre zatrudnienie w Wołominie”.
- c. Zlecenie podmiotom ekonomii społecznej z obszaru rewitalizacji usług utrzymania czystości, konserwacji zieleni, prowadzenia jadłodajni itp.

Typ 2: Przedsięwzięcia zmniejszające narażenie na ubóstwo, oraz hamujące proces dziedziczenia ubóstwa, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Programy wspierające, aktywizacyjne i budujące kompetencje osób doświadczających ubóstwa, szczególnie programy oparte o model Labiryntu Problemów.
- b. Mikro-inicjatywy samopomocowe, współdziałanie sąsiedzkie, projekty wymiany usług i współużytkowania dóbr. Budowanie trwałej sieci wzajemnego wsparcia.
- c. Formy pracy z młodzieżą nakierowane na przerwanie cyklu dziedziczenia ubóstwa.
- d. Formy animacji kultury, działania na rzecz żywego uczestnictwa w kulturze.
- e. Inicjatywy tworzenia i rozwijania podmiotów ekonomii społecznej.

Typ 3: Przedsięwzięcia zwiększające szanse edukacyjne, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Innowacyjne projekty przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, zwiększające szanse edukacyjne uczniów ze środowisk defaworyzowanych.
- b. Inicjatywy edukacji pozaformalnej i nieformalnej, zwiększającej potencjał osobisty.
- c. Przedsięwzięcia z zakresu edukacji ustawicznej.
- d. Przedsięwzięcia edukacyjne na rzecz odbudowy poczucia tożsamości lokalnej.

Typ 4: Przedsięwzięcia na rzecz wzmocnienia pomostowego kapitału społecznego, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Inicjatywy budowanie sieci relacji zaufania, lojalności i solidarności ponad barierami środowisk społecznych, pokoleń, klas i grup zawodowych, czy dzielnic zamieszkania.

- b. Programy skierowane do młodzieży, których celem jest budowanie osobistej sieci kontaktów ponad barierami własnego środowiska.
- c. Mikrodziałania na obrzeżach obszaru rewitalizacji „rozmywające granicę” obszaru.

Typ 5: Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu powierzchni (lokali, budynków) dla działalności gospodarczej, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Wygospodarowanie lokali użytkowych w dolnych kondygnacjach kamienic, zarówno w częściach przyulicznych, jak i w oficynach.

Typ 6: Przedsięwzięcia na rzecz synergii w biznesie (np. inkubatory, klastry, sieci), przez co rozumie się szczególnie:

- a. Inicjatywy w zakresie nadania tematów fragmentom przestrzeni miejskiej (tematycznych skupisk działalności określonego rodzaju: *uliczki tematyczne, podwórka tematyczne* itp.).
- b. Klastry i sieci współpracy, w szczególności klastry z uczelniami lub ośrodkami badań.

Typ 7: Przedsięwzięcia na rzecz wsparcia tradycyjnych rzemiosł budujących krajobraz kulturowy miasta, przez co rozumie się szczególnie

- a. Inicjatywy na rzecz kształcenia adeptów rzemiosł tradycyjnych.
- b. Inne inicjatywy działań na rzecz wsparcia tradycyjnych rzemiosł i ginących zawodów, cennych dla krajobrazu kulturowego

Typ 8: Przedsięwzięcia wspierające postawę przedsiębiorczą wśród dzieci i młodzieży, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Programy aktywizacji i edukacji pozaszkolnej, nastawione na wzbudzenie i utrwalanie postawy przedsiębiorczej, w tym programy inkubacji młodzieżowych inicjatyw.
- b. Dwuetapowy konkurs dla szkół na programy edukacji przedsiębiorczej, w którym pierwszy etap to konkurs dla młodzieży na koncepcję konkursu głównego: „Jak moja szkoła mogłaby nie tłumić przedsiębiorczości?”.

Typ 9: Przedsięwzięcia na rzecz uspołniczenia systemu identyfikacji wizualnej i reklamy, przez co rozumie się szczególnie:

- a. System identyfikacji wizualnej miasta.
- b. Katalogi wzorów dobrej praktyki.

Typ 10: Przedsięwzięcia polegające na poprawie standardu technicznego miejsc zamieszkania z uwzględnieniem aranżowania przestrzeni wspólnych, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Podniesienie technicznego standardu mieszkań i części wspólnych budynków, ze szczególnym ukierunkowaniem na działania wspólnototwórcze: aranżowanie części przestrzeni, np. poddaszy, podwórek, kondygnacji podziemnych itd. na funkcje współużytkowane.
- b. Przedsięwzięcia z zakresu efektywności energetycznej budynków.

Typ 11: Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu przestrzeni półpublicznych, przez co rozumie się szczególnie

się szczególnie:

- a. Aranżowanie przestrzeni półpublicznych przez wspólnoty i właścicieli nieruchomości połączone z otwieraniem przejść przez kwaterały.
- b. Aranżowanie przestrzeni półpublicznych wokół miejskich instytucji i jednostek organizacyjnych: przedszkoli, szkół itd.

Typ 12: Przedsięwzięcia włączające mieszkańców obszaru w projektowanie i zagospodarowywanie przestrzeni publicznych, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Procedury projektowania uspołecznionego (obywatelskiego) przestrzeni, których funkcje są adresowane bezpośrednio do mieszkańców obszaru.
- b. Procedury pogłębionych konsultacji w procesach projektowania przestrzeni, których funkcje NIE są adresowane bezpośrednio do mieszkańców obszaru.
- c. Usuwanie wszelkich kolizji z ruchem pieszym innych funkcji (szczególnie parkowania samochodów kosztem ruchu pieszego).
- d. Stwarzanie dla ruchu pieszego udogodnień z zakresu dostosowania do zmian

klimatycznych: zacienionych, zielonych miejsc wypoczynku z dostępem do wody.

Typ 14: Przedsięwzięcia na rzecz uspołniania i wzbogacania krajobrazu kulturowego Wołomina, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Zachowanie i ochrona historycznej struktury miasta oraz obiektów zabytkowych istotnych dla krajobrazu kulturowego Wołomina.
- b. Budowanie atrakcyjność obszaru rewitalizacji w oparciu o wątki zaczerpnięte z historii miasta lub podejmujące z tą historią.

Typ 15: Przedsięwzięcia na rzecz poprawy jakości środowiska, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Programy wspierające przyłączanie budynków do sieci ciepłowniczej, likwidujące niską emisję.
- b. Programy poprawy termoizolacyjności budynków: wymiany okien, poprawy izolacyjności ścian (z zachowaniem zasady, że izolowanie elewacji obiektów zabytkowych nie może odbywać się kosztem ich wartości architektonicznej) stropów i dachów.
- c. Programy wspierające instalowanie źródeł energii odnawialnej, w szczególności źródeł solarnych (cieplnych i fotowoltaicznych).
- d. Programy wspierające rewaloryzację i rozwój zieleni miejskiej, w tym zazieleniania wnętrz kwartałów oraz – w uzasadnionych przypadkach – projektowania i urządzania zielonych elewacji i dachów czynnych biologicznie.

Typ 16: Przedsięwzięcia na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego, przez co rozumie się szczególnie:

- a. Programy rozwoju systemu monitoringu kamerowego z preferencją dla podsystemów wpiętych w ogólny system monitoringu miejskiego.

- b. Tworzenie lokalnych systemów bezpieczeństwa (alarmy, domofony, monitoring obiektowy) – przy rygorystycznym przestrzeganiu zasady, że bezpieczeństwo lokalne nie może być budowane kosztem dostępu do przestrzeni publicznych.
- c. Programy edukacji powszechnej na rzecz podniesienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym – adresowane do dzieci i młodzieży.

Typ 17: Przedsięwzięcia na rzecz zmniejszania zadłużeń czynszowych, przez co rozumie się szczególnie

- a. Tworzenie oferty lokali mieszkalnych o niskim czynszu całkowitym i niskich kosztach eksploatacyjnych, oraz program ułatwiania zamian lokali zadłużonych na takie lokale.
- b. Powszechny programy na rzecz ułatwiania zamian mieszkań.
- c. Programy na rzecz odpracowywania zadłużenia czynszowego.
- d. Całościowe indywidualne programy naprawcze wychodzenia z zadłużeń nawarstwionych, w tym – zadłużeń odziedziczonych, przewidujące częściowe umarzenie zadłużeń w zamian za realizację kontraktu naprawczego.

3.4. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Na całym obszarze rewitalizacji, w celu zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, przewiduje się ustanowienie na okres 10 lat Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25, Ustawy. **Ustanowienie Strefy oraz dokładny zakres jej regulacji – zgodnie z dyspozycją Ustawy – będzie przedmiotem odrębnej uchwały Rady Miejskiej w Wołominie.**

4. Partycypacja społeczna w procesie przygotowywania GPR Gminy Wołomin

Mechanizmy włączania na wszystkich etapach (diagnoza, programowanie, wdrażanie, monitorowanie)

Przygotowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji dla Wołomina odbyło się z aktywnym udziałem różnych interesariuszy na wszystkich etapach przygotowania i programowania projektu dokumentu.

Zapewniono zaangażowanie mieszkańców na etapie konsultacji społecznych projektu dokumentu.

Interesariusze procesu rewitalizacji będą współodpowiedzialni za wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji oraz monitorowanie procesu w mieście Wołomin.

Proces włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych grup społecznych został w sposób szczegółowy opisany w Załączniku do niniejszego dokumentu.

Diagnoza

Na etapie pogłębionej diagnozy obszaru przeprowadzono badanie społeczne, które pozwoliło włączyć różnych interesariuszy w proces diagnozowania szczegółowych problemów obszaru zdegradowanego.

Badania obejmowały:

- ankietę internetową, którą wypełniło 131 osób,
- sondaż uliczny, w którym wzięły udział 34 osoby,
- sondaż z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w obszarze zdegradowanym, w którym wzięło udział 32 przedsiębiorców,
- 21 wywiadów indywidualnych oraz 2 wywiady grupowe.

Badania społeczne przeprowadzono z mieszkańcami Wołomina z różnych części miasta, mieszkańcami obszaru zdegradowanego, liderami społecznymi, przedstawicielami organizacji pozarządowych, instytucji publicznych prowadzących działania w obszarze oraz urzędnikami.

Zorganizowano także wydarzenie plenerowe, w trakcie którego mieszkańcy również mogli wypowiadać się o problemach i kwestiach wymagających poprawy w obszarze

zdegradowanym miasta.

Konsultacje społeczne projektu uchwały o obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji

Uwagi do uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dla Gminy Wołomin mieszkańcy mogli zgłaszać w terminie od 6 października do 6 listopada 2016 r.

Mieszkańcy mogli wziąć udział w konsultacjach społecznych w następujący sposób:

- wypełniając formularz konsultacyjny i wysyłając go na adres Urzędu Miejskiego w Wołominie lub przesyłając go drogą elektroniczną na adres e-mail: rewitalizacja@wolomin.org.pl,
- składając wypełniony formularz w punkcie konsultacyjnym w Urzędzie Miejskim w Wołominie, w Wydziale Planowania i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych,
- biorąc udział w spotkaniach otwartych z interesariuszami rewitalizacji, w formie warsztatów z mieszkańcami, które odbyły się w następujących terminach (17.10.2016, 20.10.2016, 22.10.2016) oraz w spacerze badawczym. W warsztatach uczestniczyło ok. 30 mieszkańców, w spacerze badawczym ok. 10 osób. Uczestnikami spotkań byli mieszkańcy obszaru rewitalizacji, osoby mieszkające poza obszarem, radni gminy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i przedstawiciele instytucji publicznych.

W trakcie trwania konsultacji społecznych zgłoszono 5 uwag dotyczących granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Uwagi zostały zgłoszone przez następujące grupy interesariuszy: mieszkańcy gminy poza obszarem rewitalizacji, organ władzy publicznej, wydziały urzędu Miejskiego w Wołominie.

Raport z konsultacji społecznych zawierający zestawienie zgłoszonych uwag, rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem został opublikowany na stronie Urzędu Miasta w Wołominie.

Programowanie

Etap programowania GPR rozpoczął się od otwartej debaty publicznej, podczas której zaprezentowane zostały wyniki przeprowadzonej diagnozy i rozpoczęto dyskusję o potrzebnych zmianach w wyznaczonym obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji.

Debata była również wzmocnieniem komunikatu o naborze grup roboczych pracujących w konkretnych obszarach tematycznych na potrzeby wypracowania założeń GPR.

W debacie uczestniczyło około 60 osób.

Nad konkretnymi rozwiązaniami dla projektu GPR pracowały 4 grupy robocze skupione wokół następujących tematów: młodzież, seniorzy, przestrzeń publiczna, biznes.

Nad ostatecznym kształtem GPR Wołomina, w trakcie konsultacji społecznych projektu dokumentu, pracował zespół liderów społecznych oraz przedstawiciele instytucji publicznych (2 warsztaty Grupy Rekomendacyjnej). Grupa Rekomendacyjna najprawdopodobniej przekształci się w Komitet Rewitalizacji.

W ramach konsultacji społecznych projektu GPR odbyła się także debata publiczna, możliwość zgłaszania pomysłów do projektu dokumentu. Ponadto mieszkańcy, którzy nie będą uczestniczyć w spotkaniach roboczych Grupy Rekomendacyjnej czy debacie publicznej będą mogli wypowiedzieć się składając uwagi przez formularz papierowy lub elektroniczny.

Uwagi zgłoszone przez mieszkańców oraz inne podmioty, które wzięły udział w konsultacjach społecznych zostały poddane analizie i w znacznej większości zaimplementowane do niniejszego dokumentu.

Wdrażanie

Na etapie realizacji procesu rewitalizacji udział mieszkańców zostanie zapewniony przez dojrzałe formy partycypacji społecznej m.in. Komitet Rewitalizacji, konsultacje społeczne, w trakcie których wypracowywane będą rozwiązania czy współpracę mieszkańców i przedstawicieli urzędu w ramach inicjatywy lokalnej.

5. Zarządzanie procesem rewitalizacji

5.1. Struktura zarządzania

Osadzenie procesu rewitalizacji jako zadania własnego gminy przez ustawę o rewitalizacji oraz znaczenie nadane jej w ramach polityki miasta, wymaga określenia podmiotu zarządzającego procesem rewitalizacji w Wołominie.

Zarządzającym rewitalizacją, odpowiedzialnym za osiągnięcie celów rewitalizacji, jest Burmistrz Wołomina. Wdrażanie GPR w Wołominie zostanie oparte na modelu „zespołu zadaniowego”. W tym modelu działania zarządcze są realizowane przez pracowników Urzędu Miejskiego. Koordynacja całego procesu rewitalizacji oraz zarządzanie przedsięwzięciami i wdrażanie instrumentów są rozdzielone pomiędzy koordynatora operacyjnego i komórkę odpowiedzialną za rewitalizację.

Wdrażany model rewitalizacji zakłada aktywne wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych w planowanych przez samorząd działaniach rewitalizacyjnych, szczególnie w zakresie działań miękkich. Burmistrz Wołomina będzie część działań przekazywał w drodze konkursu organizacjom pozarządowym, w porozumieniu z komórką odpowiedzialną za rewitalizację i Komitetem Rewitalizacji.

Schemat zarządzania rewitalizacją przewiduje następujące szczeble zarządzania:

- koordynatorem programowym rewitalizacji jest Burmistrz Miasta Wołomina lub Zastępca Burmistrza Wołomina,
- koordynator operacyjny odpowiedzialny za wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji - naczelnik Wydziału Planowania Rozwoju i Rewitalizacji
- Komitet Rewitalizacji

Koordynator Operacyjny Rewitalizacji – osoba w strukturze Urzędu Miejskiego, centralna w procesie zarządzania, odpowiedzialna za koordynację oraz integrowanie działań innych komórek/jednostek/spółek w zakresie rewitalizacji w Wołominie. Koordynator zarządza komórką odpowiedzialną za rewitalizację.

Do zadań koordynatora operacyjnego będzie należało w szczególności: monitorowanie Programu oraz ocena stopnia jego zrealizowania; przygotowywanie sprawozdań rocznych z oceną realizacji Programu; nadzór nad realizacją przedsięwzięć zawartych w dokumencie; działalność informacyjno-promocyjna, przyjmowanie uwag i wniosków od mieszkańców, a także zgłaszanie własnych pomysłów; sporządzenie końcowego raportu z wykonania Programu.

Burmistrz Wołomina powoła komórkę odpowiedzialną za rewitalizację, którym zarządzać

będzie koordynator operacyjny. Pracownikami biura będą minimum 2 osoby odpowiedzialne za koordynację działań inwestycyjnych oraz działań społecznych. Komórka będzie zajmować się bieżącym zarządzaniem i wdrażaniem programu rewitalizacji. Będzie ona także miejscem działań edukacyjnych, informacyjnych i partycypacyjnych. Dopuszcza się również funkcjonowanie komórki odpowiedzialnej za rewitalizację jako jednostki wydzielonej ze struktury Urzędu Miasta, które będzie mieścić się w obszarze rewitalizacji. Komórka będzie ściśle współpracować z Komitetem Rewitalizacji.

5.1.1. Dodatkowe instrumenty zarządcze

W celu usprawnienia zarządzania i wprowadzenia odpowiednich standardów w ramach przedsięwzięć zapisanych w niniejszym GPR dla wybranych obszarów zarządczych dopuszcza się opracowanie dodatkowe wytycznych, które pozwolą ustandaryzować i zapewnić odpowiednią jakość interwencji.

Szczególnie istotną kwestią (ze względu na skalę interwencji oraz znaczenie jakości przestrzeni dla procesu rewitalizacji) jest opracowanie oraz wdrożenie „Standardów dobrej przestrzeni publicznej”. Dokument powinien zostać poddany konsultacjom z mieszkańcami oraz zaakceptowany przez Komitet Rewitalizacji. Dokument będzie zawierał zbiór zasad regulujących minimalne wymagania dotyczące tworzenia i zarządzania przestrzeni, rekomendowane metody konsultacji z mieszkańcami oraz zasady dialogu drogowego (konsultowania projektów drogowych) oraz wdrożenie konkursów architektonicznych zamiast przetargów.

Zasady kształtowania przestrzeni będą także zawierać wytyczne, dotyczące pielęgnacji zieleni oraz miejski katalog małej architektury rekomendowanych do aranżowania miejsc aktywności w obszarze. Standard określą także docelowe sposoby uspakajania ruchu na drogach lokalnych. Podstawą Standardów powinny być wytyczne, które powstały po diagnozie obszaru rewitalizacji, które określa także kluczowe deficyty jeśli chodzi o przestrzeń publiczną obszaru. Wytyczne stanowią załącznik nr 5 do programu rewitalizacji.

Tabela 15. Instrumenty wspomagające zarządzanie procesem rewitalizacji.

Lp.	Tytuł dokumentu
1.	<p>Nowy Regulamin Konsultacji Społecznych Istniejący regulamin zostanie poddany procesowi ewaluacji i zostanie dostosowany do potrzeb programu rewitalizacji i oczekiwań mieszkańców. Nowe wytyczne ujednoczą procesy konsultacji we wszystkich komórkach organizacyjnych Urzędu Miasta w Wołominie. Dokument będzie uwzględniać aktualne standardy prowadzenia procesów partycypacyjnych. W ramach aktualizacji zostaną także określone zasady dialogu drogowego. Nowy regulamin powinien poddany konsultacjom społecznym, a następnie</p>

	wdrożony. Działania partycypacyjne w tym konsultacje społeczne w ramach procesu rewitalizacji będą prowadzone według nowych, zmodyfikowanych zasad.
2.	<p>Zasady Kształtowania Przestrzeni Wytyczne będą zawierać m.in. zbiór zasad regulujących minimalne wymagania dotyczące tworzenia przestrzeni wspólnej, jej jakości i dostępności. Rekomendowane metody etapy tworzenie przestrzeni i wdrożenie konkursów architektonicznych zamiast przetargów. . Zasady kształtowania przestrzeni będą także zawierać wytyczne dotyczące, pielęgnacji zieleni oraz katalog mebli miejskich rekomendowanych do aranżowania miejsc aktywności w obszarze.</p>
3.	<p>Wołomiński Plan Mobilności / Wołomiński Plan Ruchu Opracowaniu lokalnego planu ruchu, który będzie uwzględniał wzajemne relacje i oczekiwane sposoby poruszania się po centrum Wołomina (ale także po całym mieście). Plan Ruchu musi uwzględniać potrzeby różnych użytkowników ruchu. Plan Ruchu będzie także zawierać precyzyjnie określoną politykę parkingową, uwzględniającą tranzytowy (punkt przesiadkowy samochód - kolej) charakter centrum Wołomina. Plan ruchu musi prognozę modelu poruszania się po Centrum do roku 2030.</p>
4.	<p>Katalog rozwiązań wspierających osoby starsze w samodzielnym funkcjonowaniu. Podręcznik, który ma celu pomoc przy dopasowywaniu mieszkań do potrzeb osób starszych oraz z różnymi niepełnosprawnościami. Musi powstać wraz z interesariuszami. Będzie stanowił wytyczne nie tylko dla inwestycji w obszarze rewitalizacji.</p>

5.2. Komitet Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji - stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami samorządu Wołomina w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza Wołomina odnośnie rewitalizacji tego Obszaru. Komitet zostanie powołany w terminie maksymalnie trzech miesięcy po uchwaleniu Gminnego Programu Rewitalizacji, zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji. Projekt uchwały o powołaniu Komitetu poprzedzą konsultacje z mieszkańcami. Komitet Rewitalizacji będzie funkcjonował do czasu zakończenia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Wołomina tj. co najmniej do roku 2025.

Stanowisko Komitetu wyrażane jest w formie opinii, przyjmowanej zwykłą większością w głosowaniu jawnym, w obecności co najmniej połowy członków Komitetu. Członkowie Komitetu nie będą pobierać wynagrodzenia za swoją pracę.

Uchwalony regulamin prac Komitetu będzie przestrzegał następujących zasad:

- Komitet liczyć będzie minimalnie 7, a maksymalnie 21 członków, przy czym liczba członków będzie zawsze nieparzysta, przedstawiciele jednej płci nie mogą stanowić więcej niż 70% członków Komitetu.
- Członkowie Komitetu będą reprezentować sektor społeczny (przedstawiciele

mieszkańców, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych i prywatnych właścicieli budynków mieszkalnych), sektor gospodarczy (przedstawiciele przedsiębiorców działających na terenie rewitalizowanym, właściciele terenów inwestycyjnych na terenie rewitalizowanym oraz właściciele zakładów pracy zatrudniających osoby z terenu rewitalizowanego) i sektor publiczny (w tym co najmniej Zastępca Burmistrza Wołomina odpowiedzialny za prowadzenie procesu rewitalizacji, koordynator operacyjny odpowiedzialny za wdrażanie „Gminnego Programu Rewitalizacji” oraz przedstawiciele szkół podstawowych, ponadpodstawowych i policealnych działających na obszarze rewitalizacji lub związanych z obszarem rewitalizacji np. poprzez uczniów z obszaru).

- Każda z podmiotów:, Wołomińska Rada Seniorów, Młodzieżowa Radę Miasta i Rada Osiedla Centrum mają prawo zgłosić do Komitetu swego przedstawiciela.
- Przy powołaniu członków Komitetu stosowane będą kryteria, które zapewniają transparentność wyboru i rzeczywiste osadzenie kandydata w sferze, którą chce reprezentować (np. w przypadku organizacji pozarządowych - rekomendacje co najmniej 5 organizacji ze swojego obszaru działania, mieszkańców – konieczność zgłoszenia przez grupę minimum 15-tu mieszkańców).
- Każdy z sektorów reprezentowany będzie w składzie Komitetu w liczbie nie mniejszej niż 20% ogólnej liczby członków Komitetu, przy czym przedstawiciele sektora publicznego nie mogą stanowić więcej niż 50% składu osobowego Komitetu.
- Członkowie Komitetu powoływani są na kadencje, przy czym pierwsza kadencja Komitetu wynosi 2 lata, a kolejne będą trzyletnie.

Proponowana liczba członków Komitetu wynika zarówno z konieczności zachowania zasady reprezentacji, a także jak największej ilości środowisk mogących zaangażować się w proces rewitalizacji i konieczności zachowania sprawności działania tego ciała. Ponadto jednym z największych zdiagnozowanych problemów społecznych na obszarze rewitalizacji jest niska aktywność społeczna interesariuszy, co może powodować początkowo trudności w wyłonieniu większej ilości członków Komitetu. Zwiększenie aktywności społecznej jest jednym z celów wskazanych w „Gminnym Programie Rewitalizacji” i może on znaleźć swoje odzwierciedlenie we wzrastającej ilości członków zespołu (maksymalnie do 21 osób).

Do zadań Komitetu Rewitalizacji należy przede wszystkim:

- opiniowanie wszelkich zmian w GPR,
- opiniowanie projektu oraz aktualizacji GPR,
- opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących Specjalnej Strefy Rewitalizacji,
- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania partycypacji w realizacji GPR,
- opiniowanie raportów rocznych z realizacji GPR oraz raportu końcowego.

Obsługę organizacyjną Komitetu zapewnia Burmistrz Wołomina, poprzez komórkę odpowiedzialną za rewitalizację. Komitet Rewitalizacji, przygotowuje swoje opinie i stanowiska w drodze głosowania, gdzie każdy z członków dysponuje jednym głosem. Zgodnie z art. 7 ust. 8 ustawy o rewitalizacji w przypadku gdy Komitet zajmuje stanowisko w drodze głosowania, przedstawiciele gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, nie biorą udziału w głosowaniu, jeżeli dotyczy ono projektów dokumentów, których opracowanie jest zadaniem Burmistrza Wołomina. Komitet może zapraszać na swoje posiedzenia osoby nie będące jego członkami. Komitet może powoływać grupy robocze zajmujące się zarówno konkretnymi podobszarami rewitalizacji, jak i określonymi zagadnieniami tematycznymi. Sposób powoływania grup roboczych i ich liczebność zostanie określony uchwałą Komitetu. Komitet przygotowuje i uchwali (najdalej w ciągu dwóch miesięcy od momentu powołania) regulamin działania Komitetu. Projekt regulaminu i regulamin zostaną podane do wiadomości publicznej.

6. Monitorowanie procesu rewitalizacji

Monitorowanie programu rewitalizacji to ważny etap procesu zarządzania zmianami. Pozwoli określić, w jakim stopniu realizujemy założone cele rewitalizacji i ocenić postęp we wdrażaniu poszczególnych przedsięwzięć. Monitorujemy terminowość i osiągnięte zakładane rezultaty.

Za monitoring całego programu odpowiedzialny będzie koordynator operacyjny rewitalizacji, za poszczególne przedsięwzięcia ich realizatorzy.

System monitorowania musi być obiektywnym narzędziem do oceny projektów rewitalizacyjnych. Punktem wyjścia do ich wyboru były wnioski z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Na ich podstawie dobrano wskaźniki, które pozwolą ocenić, czy projekty zaspokajają konkretne potrzeby, na które miały odpowiadać

Coroczne raporty z bieżącej analizy wskaźników będą poddane ocenie przez Komitet Rewitalizacji. Komitet będzie mógł na każdym etapie wdrażania GPR zaproponować inne, dodatkowe wskaźniki realizacji programu rewitalizacji, jeśli uzna to za stosowne.

Monitorowanie zmian będzie na dwóch poziomach:

- na poziomie poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych
- na poziomie całego programu

Monitorowanie opierać się będzie na analizie trzech grupach wskaźników:

- Wskaźniki realizacji celów programu
- Terminy – harmonogram realizacji poszczególnych przedsięwzięć

- Wskaźniki rezultatu bezpośredniego przedsięwzięć

6.1. Monitorowanie realizacji celów rewitalizacji

Osiągnięcie zakładanych rezultatów przypisanych do celów rewitalizacji jest priorytetowe w końcowej ocenie całego programu. Wysiłek zarówno organizacyjny i finansowy powinien mieć swoje odzwierciedlenie w poziomie zakładanych wskaźników efektów zmian. Tylko w przypadku osiągnięcia wartości docelowej wszystkich wskaźników, można będzie mówić o sukcesie GPR.

Ocena osiągania celów Gminnego Programu Rewitalizacji będzie dokonywana etapami rocznymi (ocena roczna), etapami trzyletnimi (ocena etapowa) oraz na koniec 2030 roku (ocena końcowa).

Dla celu strategicznego 1 ocena realizacji zależna jest od stopnia realizacji poszczególnych składowych wskaźnika celu. Planowany poziom docelowy wskaźników zakłada aby w roku 2030 (zakończenia programu) każdy z nich osiągnął zakładany poziom. Przyjęte założenie jest ambitne ale jednocześnie możliwe do osiągnięcia.

Tabela 16. Wskaźniki realizacji celów rewitalizacji.

Cel 1. CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNI SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNĄ	Średnia dla obszaru rewitalizacji (2015)	Poziom docelowy (2030)	Zmiana w %
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	82	50	- 30 %
Liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób	9	10,5	+ 17 %
Liczba osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	59,38	50	- 15%
Liczba osób bezrobotnych z najniższym wykształceniem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	23,8	19	- 20%
Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	34	30	-12%
Liczba założonych Niebieskich Kart na 1000 mieszkańców	1,38	1,28	- 7%
Cel 2. CENTRUM WOŁOMINA ZAPEWNI DOBRE WARUNKI DO ŻYCIA	Średnia dla obszaru rewitalizacji (2015)	Poziom docelowy (2030)	Zmiana w %
Liczba mieszkańców obszaru	6500	7300	+13%
Liczba zagospodarowanych	2	15	+650%

terenów wspólnych			
Liczba zagospodarowanych podwórek wspólnie z mieszkańcami	2	40	+1900 %

6.2. Monitorowanie przedsięwzięć

Monitorowanie przedsięwzięć polega na bieżącym śledzeniu zgodności realizacji przedsięwzięcia z założonym harmonogramem (terminowości realizacji) oraz na weryfikowaniu założonych wskaźników (produktu i rezultatu bezpośredniego). Monitorowanie na tym poziomie jest zadaniem osób odpowiedzialnych za poszczególne przedsięwzięcia. Odbывается w trybie ustalonym indywidualnie dla danego przedsięwzięcia, jednak nie rzadziej, niż raz na rok.

7. Mechanizmy integrowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Integrowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych objętych niniejszym programem zostanie zrealizowane poprzez wpisanie w system realizacyjny Programu stałej dbałości o:

- kompleksowość programu,
- koncentrację przestrzenną programu,
- komplementarność przedsięwzięć rewitalizacyjnych (problemową, międzyokresową, źródeł finansowania, proceduralno-instytucjonalną),
- realizację zasady partnerstwa i partycypacji.

Kompleksowość programu

Niniejszy GPR przygotowano z maksymalną dbałością o jego kompleksowy charakter. Program zawiera przedsięwzięcia rewitalizacyjne współfinansowane z krajowych źródeł publicznych, budżetu gminy oraz ze źródeł prywatnych. Uwzględniono aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny oraz środowiskowy w odniesieniu zarówno do samego obszaru rewitalizacji, jak i z jego otoczenia. Do Programu włączono tylko takie działania, które – bezpośrednio lub wskutek komplementarnego współoddziaływania z innymi przedsięwzięciami – mają szansę rozwiązać zdiagnozowane problemy obszaru. GPR został skonstruowany z maksymalną dbałością o powiązania pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Planowana jest też staranna synchronizacja w czasie realizacji komplementarnych przedsięwzięć tak, aby efekty ich oddziaływania na sytuację kryzysową wzmacniały się wzajemnie.

Koncentracja interwencji

Dla zapewnienia maksymalnej skuteczności przedsięwzięć rewitalizacyjnych skoncentrowano je na zdiagnozowanym obszarze szczególnego natężenia zjawisk kryzysowych. Przedsięwzięcia zlokalizowane są w obszarze rewitalizacji.

Dodatkowo zadbano, aby poszczególne przedsięwzięcia nie były rozpraszane przypadkowo

po całym obszarze, lecz aby tworzyły przemyślane koncentracje przestrzenne i koncepcyjne, miejscowe zagęszczenia oddziaływań rewitalizacyjnych o uzupełniającym / dopełniającym się charakterze.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna (rozumiana jako konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji GPR wzajemnych powiązań pomiędzy przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi) była brana pod uwagę przy planowaniu przedsięwzięć niniejszego Programu. W szczególności działania związane z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej wraz z jednoczesnym zapewnieniem aktywności na odnowionych obszarach.

Komplementarność przestrzenna przedsięwzięć rewitalizacyjnych ma służyć temu, by program rewitalizacji efektywnie oddziaływał na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach), wymienione przedsięwzięcia społeczne i gospodarcze będą realizowane szerzej i z dbałością o wzajemne dopełnianie się.

Komplementarność problemowa

Zgodnie z Wytycznymi, komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie, sprawiając, że Program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym). Wymóg ten został w niniejszym GPR spełniony z najwyższą starannością. W Programie stanowczo unikano przypadków odrębnej „rewitalizacji technicznej” czy „rewitalizacji społecznej” dbając o to, aby działania z zakresu interwencji społecznej, wsparcia lokalnej gospodarki, działań remontowych i zmian funkcjonalno- przestrzennych współwystępowały na tych samych obszarach w tym samym czasie i stanowiły jeden wielowątkowy, wzajemnie powiązany proces. Z jednej strony powstaną nowe przestrzenie do osiedlowych, podwórkowych aktywności i jednocześnie zadbano o zapewnienie aktywności i animacji w nowych tworzonych przestrzeniach.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna oznacza konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu system zarządzania wdrażaniem procesu rewitalizacji w Wołominie został zaprojektowany w sposób zapewniający z jednej strony wydolność decyzyjną a z drugiej strony – spójność pomiędzy działaniami. Dla zapewnienia wydolności decyzyjnej procesem kieruje Burmistrz Miasta działając w sprawach strategicznych osobiście, a w sprawach bieżących – poprzez powołanego Koordynatora Rewitalizacji w Wydziale Planowania Rozwoju i Rewitalizacji. Struktura procesu rewitalizacji została opisana

szczegółowo w rozdziale 5.

Realizacja zasady partnerstwa i partycypacji

Niniejszy GPR został wypracowywany przez samorząd gminny – wspólnotę wszystkich mieszkańców – w procesie partycypacyjnym, opisanym obszernie w rozdziale 4 na podstawie diagnozy problemów lokalnych, która posłużyła wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i była także przygotowana partycypacyjnie, ze znaczącym udziałem środowisk społecznych i gospodarczych. Zakres partycypacji na tym etapie wyraźnie przekraczał przewidziane w ustawie minimum. Niniejszy GPR jest oparty o zasadę, że partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Uważany jest za warunek sine qua non sukcesu niniejszego Programu. Partycypacja w dotychczasowym procesie była – i nadal będzie – ukierunkowana na możliwie dojrzałe i zaawansowane formy uczestnictwa, a więc – przykładowo partycypacyjne projektowanie rozwiązań przestrzennych przez mieszkańców pod kierunkiem architektów, czy spacerów badawcze po obszarze rewitalizacji połączone z dyskusjami i zgłaszaniem wniosków. Partycypacja obywatelska na etapie wdrażania GPR będzie także zagwarantowana poprzez działania Komitetu Rewitalizacji, które będzie się składał z reprezentantów interesariuszy rewitalizacji.

8. Powiązania GPR z dokumentami strategicznymi

8.1. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego gminy Wołomin

Ze względu na swój, wskazany Ustawą, interdyscyplinarny charakter, GPR nie jest jedną z polityk branżowych Wołomina, ale stanowi płaszczyznę integracji działań należących merytorycznie do różnych polityk branżowych miasta: społecznej, przestrzennej, inwestycyjnej, mieszkaniowej itd. W sensie realizacyjnym, GPR jest wspólną ramą operacyjną służącą spójnemu zarządzaniu działaniami należącymi do różnych branż a prowadzonymi równolegle na obszarze rewitalizacji.

- **Zgodność ze Strategią Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wołomin do 2025 roku**

Niniejszy Gminny Program Rewitalizacji zachowuje spójność z założeniami dokumentu Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wołomin do 2025 roku (uchwała Rady Miejskiej w Wołominie nr XXII-73/2016 z dnia 19.05.2016 roku). Koresponduje z wizją oraz pozwala osiągnąć wszystkie określone w strategii cele strategiczne. Działania opisane w GPR znajdują odzwierciedlenie w kilku miejscach Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wołomin.

Wizja rozwoju Gminy Wołomin 2025+ przedstawia się następująco:

- Wołomin charakteryzuje się efektywnym i konkurencyjnym rynkiem lokalnym,
- Wołomin to gmina, która słucha swoich mieszkańców,
- Gmina Wołomin to miejsce dobre do zamieszkania, oferujące swoim mieszkańcom wysoką jakość życia,
- Gmina Wołomin tworzy bogatą i ciekawą ofertę dla przyjezdnych.

Cel nadrzędny Strategii zakłada - zapewnienie harmonijnego rozwoju społecznego i gospodarczego przy wykorzystaniu miejscowych walorów przyrodniczych i kulturowych oraz dogodnego położenia komunikacyjnego.

Projekt GPR jest zgodny z wszystkimi celami strategicznymi dokumentu i znaczną częścią celów operacyjnych:

- Wołomin Gminą wspierającą przedsiębiorców oraz charakteryzującą się wysoką dynamiką rozwoju gospodarczego.
- - C.1.1. Wspieranie przedsiębiorczości oraz osób planujących otworzyć działalność gospodarczą.
- Wołomin Gminą oferującą swoim mieszkańcom wysoki standard życia przy wykorzystaniu procesów rewitalizacji.
- C2.3. Modernizacja i rozbudowa sieci ulic, w tym nawierzchni dróg, ciągów pieszych, ścieżek rowerowych, parkingów.

- C2.5. Poprawa warunków mieszkalnych.

Warto w tym miejscu zauważyć, że rewitalizacja przestrzeni publicznej zapisana w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta jako jeden z celów operacyjnych, nie jest tożsama z rewitalizacją w rozumieniu ustawy o rewitalizacji.

- Wołomin Gminą zintegrowanego i aktywnego społeczeństwa, zapewniającą wysoki standard realizacji funkcji administracyjnych.
  - C3.1. Inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich,
  - C3.2. Aktywizacja i integracja dzieci i młodzieży szkolnej w ramach zajęć pozalekcyjnych oraz różnych imprez o charakterze grupowym i lokalnym,
  - C3.3. Aktywizacja i integracja środowiska seniorów,
  - C3.4. Poprawa wizerunku Gminy,
  - C3.5. Rozwiązywanie problemów społecznych

- Wołomin Gminą dbającą o ład przestrzenny oraz środowisko.
  - C4.1. Budowa/tworzenie centrum Gminy – koncentracja obiektów: usług, gastronomii, kultury, wypoczynku-rekreacji, administracji,
  - C4.2. Estetyzacja, poprawa czystości Gminy, tworzenie przestrzeni publicznych,
  - C4.3. Rewitalizacja przestrzeni,
  - C4.9. Wdrożenie założeń gospodarki niskoemisyjnej

Działania opisane w GPR znajdują odzwierciedlenie w kilku miejscach Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Wołomin.

- **Powiązania GPR ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych**

W Gminie Wołomin przygotowywana jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS) na lata 2016 – 2025. Dokument został poddany konsultacjom społecznym. Projekt uchwały o przyjęciu niniejszego dokumentu będzie procedowany na Radzie Miejskiej w styczniu 2017 roku. Niniejszy GPR jest ściśle powiązany ze Strategią RPS. Zachowuje pełną spójność z celami tej strategii. Strategia wyznacza 4 cele strategiczne:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu: bezrobociem, ubóstwem, bezdomnością i uzależnieniami.
2. Wspieranie rodzin, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.
3. Wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych oraz utrzymanie ich w środowisku zamieszkania.
4. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i profesjonalizacja służb społecznych.

SRPS nie posiada zaplanowanych przedsięwzięć a jedynie planowane kierunki działań, w

które wpisują się wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne z obszaru społecznego.

- Powiązania GPR z Planem Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wołomin

Gminny Program Rewitalizacji jest również zgodny z zapisami Planu Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) Gminy Wołomin przyjętego uchwałą Rady Miejskiej w Wołominie nr XX-42/2016 z dnia 16.03.2016

Spójność dotyczy następujących działań wymienionych w Rozdziale 8 PGN:

- termomodernizacja budynków wielorodzinnych, użyteczności publicznej,
- modernizacja źródła energii użytecznej, podłączenie do systemu ciepłowniczego budynków wielorodzinnych,
- planowanie miejskie – zapisy dotyczące źródeł energii (w tym OZE), zamówienia publiczne – poprawa efektywności energetycznej, OZE,
- promowanie ruchu pieszego, rowerowego – szczególnie na krótkich dystansach w centrum.

- Powiązania GPR z Wieloletnim Programem Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wołomin na lata 2016-2021

Niniejszy Program Rewitalizacji jest zgodny z celami Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wołomin na lata 2016-2020 przyjętym przez Radę Miejską w Wołominie uchwałą nr XXVIII-146/2016 z dnia 27 października 2016 r.:

- poprawa stanu technicznego budynków i lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy,
- poprawa jakości życia mieszkańców zamieszkujących w lokalach należących do Gminy Wołomin,
- zwiększenia możliwości zaspokajania potrzeb mieszkaniowych członków wspólnoty samorządowej o najniższych dochodach.

- Powiązania GPR ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Gmina Wołomin posiada uchwalone Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Uchwała Rady Miejskiej w Wołominie nr VIII-95/2011 z dnia 14.10.2011). Studium jest podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy oraz lokalne zasady zagospodarowania terenu. Nie jest aktem prawa miejscowego, ale stanowi podstawę dla założeń opracowywanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Polityka przestrzenna gminy Wołomin zakłada wspieranie dotychczasowych i w/w nowych kierunków rozwoju oraz kształtowanie stref funkcjonalno-przestrzennych. Planowane

przeznaczenie terenów tworzy strukturę przestrzenną:

W układzie przestrzennym miasta i Gminy Wołomin można wyróżnić następujące strefy: strefę śródmiejską, strefę miejską, strefę podmiejską, strefę mieszkaniową ekstensywną – wiejską (w granicach części wiejskiej gminy), strefę produkcyjno-usługowo-techniczną, strefę terenów otwartych.

Wyznaczony obszar rewitalizacji znajduje się głównie w strefie śródmiejskiej i miejskiej. Zlokalizowane są tu wszystkie ważniejsze funkcje miejskie, w tym obiekty administracji – miejskiej i powiatowej. W ramach tej strefy śródmiejskiej wyraźnie zaznacza się obszar ścisłego centrum, w którym dominuje zwarta XIX-wieczna zabudowa mieszkaniowo-usługowa tzw. „wołomińska starówka”. W strefie miejskiej dominuje funkcja mieszkaniowa, o charakterze jednorodzinym razem z częścią usługową.

Zmiany struktury przestrzennej gminy Wołomin przyjęte w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wiążą się z wiodącymi kierunkami rozwojowymi: mieszkaniowym: wielorodzinnym i jednorodzinym i usługowym: z rozwojem centrum miejskiego i lokalnych centrów usługowych.

Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wołomin korespondują z zapisami Studium. Planowane przedsięwzięcia zakładają utrzymanie, rozwój i wsparcie istniejących kierunków zagospodarowania przestrzennego.

- **Zgodność GPR z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego**

Na niewielkim fragmencie obszaru rewitalizacji (teren położony pomiędzy ulicami: Przejazd, Orwida, Fieldorfa) obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przyjęty uchwałą nr IX-118/2003 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 26 czerwca 2003r. w sprawie zatwierdzenia zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Wołomin dot. terenu położonego pomiędzy ulicami: Przejazd, Orwida, Fieldorfa w Wołominie.

Zapisy Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wołomin są zgodne z zapisami ww. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Na pozostałej części obszaru nie ma uchwalonych mpzp.

8.2. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego powiatu wołomińskiego

Wizja powiatu wołomińskiego zapisana w Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do roku 2025 - zielona równina, bogata przyrodą, historią i kulturą, przyjazna mieszkańcom i przedsiębiorcom.

W dokumencie wyodrębniono cztery cele strategiczne, które są względem siebie równoważne, komplementarne i spójne.

Niniejszy GPR jest spójny z poniższymi celami i przypisanymi im kierunkami rozwoju:

- celem strategicznym 2 - Aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców powiatu wołomińskiego,

Kierunki rozwoju: przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, kształtowanie i rozwój społeczeństwa obywatelskiego,

- celem strategicznym 3 – Rozwój infrastruktury społecznej i technicznej w powiecie.

Kierunki rozwoju: rozwój infrastruktury edukacji i kultury, rozwój infrastruktury społecznej i zdrowotnej, zwiększenie poziomu bezpieczeństwa publicznego w powiecie wołomińskim, Ochrona środowiska naturalnego.

Wizja, misja, cele i przedsięwzięcia planowane w GPR Wołomin korespondują z zapisami Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do roku 2025.

8.3. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego województwa mazowieckiego

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 - w dokumencie przyjęto następującą wizję rozwoju województwa: „Mazowsze to region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczymi bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców”.

Najważniejszym ustaleniem operacyjnym Strategii jest cel główny: Zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim, wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie.

Realizacja celu głównego będzie wspierana poprzez następujące cele strategiczne:

- 1) Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystywanie nowych technologii;
- 2) Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowania ładu przestrzennego;
- 3) Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki;

- 4) Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska;
- 5) Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Wołomin wpisują się przede wszystkim w cel strategiczny 3 - Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.

Ponadto, GPR Wołomin będzie spójny z celem strategicznym 2 - Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowania ładu przestrzennego i celem strategicznym 4 - Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska.

8.4. Usytuowanie GPR w systemie planowania strategicznego kraju

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie - strategia wyznacza cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze terytorialnym, określa rolę regionów w tym procesie, zasady koordynacji działań rozwojowych realizowanych przez różne podmioty publiczne. Celem strategicznym KSRR do 2020 jest: efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Rozwinięciem celu strategicznego są trzy cele szczegółowe polityki regionalnej:

- I. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów.
- II. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych.
- III. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

GPR Gminy Wołomin bezpośrednio koresponduje z następującymi celami:

- 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych,

1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji

1.2.2. Wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych poza ośrodkami wojewódzkimi.

2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym.

ZAŁĄCZNIK 2

WYKAZ POTRZEB REMONTOWYCH BUDYNKÓW KOMUNALNYCH
ORAZ ICH SZACUNKOWY KOSZT
(DOŁĄCZONY DO GPR JAKO ODRĘBNY ZAŁĄCZNIK)

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
1	6-go Września 2	Remont dachu	307 m2	23000	364800
		Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	28000	
		Remont stropów i podłóg	380 m2	191000	
		Termomodernizacja budynku	660 m2	75800	
		Remont klatki schodowej		16000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		7000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	14 mb	10000	
		Wzmocnienie nadproży		10000	
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
2	6-go Września 3	Wymiana instalacji elektrycznej	12 lokali	40000	153800
		Wymiana ław kominiarskich	15 mb	2300	
		Remont klatki schodowej		10000	
		Remont dachu	330 m2	23200	
		Termomodernizacja budynku	570 m2	65500	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12800	
3	6 - go Września 5	Remont dachu	290 m2	21000	358500
		Wymiana instalacji elektrycznej	11 lokali	43500	
		Remont stropów i podłóg	395 m2	193500	
		Remont klatki schodowej		25000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Termomodernizacja budynku	380 m2	44000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		7000	
		Wzmocnienie nadproży		6000	
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	20 mb	14500	
4	6 -go Września 7	Remont dachu	300 m2	22000	297800
		Wymiana głównych pionów energetycznych	20 mb	12800	
		Wzmocnienie nadproży		6000	
		Wymiana stolarki okiennej		3000	
		Wymiana instalacji elektrycznej	13 lokali	45000	
		Remont stropów i podłóg	380 m2	186000	
		Remont klatki schodowej		23000	
5	6 -go Września 9	Remont dachu	300 m2	22000	493000
		Wymiana instalacji elektrycznej	15 lokali	52000	
		Remont balkonów	8	32000	
		Remont klatki schodowej		25000	
		Termomodernizacja budynku	730 m2	84000	
		Remont stropów i podłóg	370 m2	260000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	20 mb	13000	
		Wzmocnienie nadproży		5000	
6	6 - go Września 10	Wymiana instalacji elektrycznej	2 lokale	10000	44500
		Remont dachu	230 m2	15000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Termomodernizacja budynku	170 m2	19500	
7	Kościelna 12	Remont dachu	107 m2	21000	414000
		Wymiana instalacji elektrycznej	14 lokali	55000	
		Wymiana łąw kominiarskich	20 mb	3000	
		Termomodernizacja budynku	790 mb	91000	
		Remont stropów i podłóg	320 m2	157000	
		Remont klatek schodowych		25000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	22 mb	13000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		10000	
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	35000	
8	Kościelna 22	Remont dachu	580 m2	33500	380000
		Wymiana instalacji elektrycznej	8 lokali	33000	
		Remont stropów i podłóg	320 mb	157000	
		Termomodernizacja budynku	620 m2	71500	
		Remont klatek schodowych		26000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	30 mb	20000	
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	35000	
9	Kościelna 31	Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	21000	34000

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Remont klatki schodowej		13000	
10	Kościelna 34	Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	21000	188000
		Remont klatki schodowej		15000	
		Termomodernizacja budynku	340 m2	39000	
		Remont dachu	170 m2	14000	
		Remont stropów i podłóg	115 m2	57000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Wymiana stolarki okiennej		2000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	30000	
11	Kościelna 41	Remont dachu	250 m2	20000	168000
		Wymiana instalacji elektrycznej	3 lokale	16000	
		Termomodernizacja budynku	330 m2	38000	
		Remont balkonów	2 szt	6000	
		Remont klatki schodowej		15000	
		Remont stropów i podłóg	150 m2	73000	
12	Kościelna 43	Wymiana instalacji elektrycznej	4 lokale	20000	228000
		Termomodernizacja budynku	340 m2	40000	
		Remont stropów i podłóg	300 m2	147000	
		Remont dachu	260 m2	21000	
13	Kościelna 45	Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	28000	278000
		Termomodernizacja budynku	450 m2	52000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Remont dachu	260 m2	21000	
		Remont stropów i podłóg	300 m2	147000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont klatki schodowej		14000	
14	Legionów 4	Remont dachu	430 m2	28000	406000
		Remont stropów i podłóg	300 m2	146000	
		Wymiana instalacji elektrycznej	14 lokali	55000	
		Termomodernizacja budynku	700 m2	80000	
		Wzmocnienie nadproży	14 szt	10000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	35000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	25 mb	18000	
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
		Wzmocnienie nadproży		4000	
		Remont klatki schodowej		20000	
15	Legionów 18	Remont dachu	180 m2	16000	170500
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	30000	
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Termomodernizacja budynku	270 m2	31500	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Remont stropów i podłóg	130 m2	64000	
		Przyłącze kanalizacyjne		7000	
		Remont klatki schodowej		12000	
16	Legionów 20	Wymiana instalacji elektrycznej	8 lokali	32000	135000
		Remont balkonów	2	7000	
		Termomodernizacja budynku	350 m2	40000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	30000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Remont klatki schodowej		14000	
17	Legionów 28	Remont dachu	215 m2	17000	158000
		Remont stropów i podłóg	100 m2	49000	
		Remont klatki schodowej		10000	
		Remont balkonów	3	10000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	30000	
		Wzmocnienie nadproży		5000	
		Termomodernizacja budynku	320 m2	37000	
18	Legionów 43	Remont dachu	220 m2	18000	116500
		Wymiana instalacji elektrycznej	4 lokale	18000	
		Termomodernizacja budynku	270 m2	31500	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	12 mb	9000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci	szacunkowo	28000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		ciepłowniczej			
		Remont klatki schodowej		12000	
19	Legionów 47	Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	30000	199000
		Termomodernizacja budynku	220 m2	26000	
		Remont stropów i podłóg	175 m2	85000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	28000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont klatki schodowej		14000	
20	Legionów 49	Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	25000	207500
		Remont stropów i podłóg	200 m2	98000	
		Termomodernizacja budynku	270 m2	32000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	28000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont klatki schodowej		14500	
21	Legionów 51	Remont dachu	250 m2	18000	288000
		Wymiana instalacji elektrycznej	8 lokali	31000	
		Remont balkonów	4	12000	
		Termomodernizacja budynku	450 m2	52000	
		Remont stropów i podłóg	250 m2	123000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	28000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont klatki schodowej		14000	
22	Legionów 56	Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	30000	229500
		Termomodernizacja budynku	330 m2	38000	
		Remont stropów i podłóg	160 m2	78500	
		Remont dachu	205 m2	16000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	30000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	20 mb	13000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Wymiana stolarki okiennej		3000	
		Remont klatki schodowej		15000	
23	Miła 29	Remont dachu	300 m2	22000	250000
		Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	29000	
		Remont klatki		14000	
		Termomodernizacja budynku	340 m2	40000	
		Remont stropów i podłóg	185 m2	90000	
		Wymiana stolarki okiennej		3000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	31000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Przyłącze wodne i kanalizacyjne		11000	
24	Moniuszki 22	Remont dachu i kominów	280 m2	19000	222000
		Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	29000	
		Remont stropów i podłóg	240 m2	110000	
		Termomodernizacja budynku	450 m2	52000	
		Remont klatki schodowej		12000	
25	Nowa 4	Remont dachu	370 m2	25000	353000
		Remont stropów i podłóg	400 m2	190000	
		Termomodernizacja budynku	590 m2	68000	
		Remont klatki schodowej		18000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		7000	
		Wymiana instalacji elektrycznej	8 lokali	33000	
26	Ogrodowa 1	Remont stropów i podłóg	160 m2	78000	210000
		Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	29000	
		Termomodernizacja budynku	370 m2	43000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	35000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont klatki schodowej		15000	
27	Ogrodowa 7	Wymiana instalacji elektrycznej	2 lokale	10000	143000
		Termomodernizacja budynku	310 m2	36000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Remont balkonów	3	8000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	25000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Remont stropów i podłóg	90 m2	45000	
		Remont klatki schodowej		13000	
28	Ogrodowa 11	Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	22000	178000
		Termomodernizacja budynku	380 m2	46000	
		Remont dachu	190 m2	17000	
		Remont stropów i podłóg	190 m2	93000	
29	Powstańców 3	Wymiana instalacji elektrycznej	4 lokale	18000	107000
		Remont klatki schodowej		15000	
		Termomodernizacja budynku	350 m2	40000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont dachu wraz ze wzmocnieniem więźby dachowej	220 m2	24000	
30	Sienkiewicza 8	Remont dachu	170 m2	15000	244000
		Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	24000	
		Remont klatki schodowej		14000	
		Remont stropów i podłóg	200 m2	95000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		7000	
		Wymiana stolarki okiennej		3000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci	szacunkowo	25000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		ciepłowniczej			
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Przyłącze kanalizacji sanitarnej		5000	
		Termomodernizacja budynku	400 m2	46000	
31	Sienkiewicza 12	Remont stropów i podłóg	180 m2	87000	247000
		Termomodernizacja budynku	510 m2	59000	
		Wymiana instalacji elektrycznej	3 lokale	14000	
		Przyłącze wodno-kanalizacyjne		10000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	25000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Wymiana stolarki okiennej		3000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Remont klatki schodowej		16000	
		Remont dachu	210 m2	15000	
32	Sienkiewicza 18	Wymiana pokrycia dachowego(azbest) wraz z remontem dachu	330 m2	28000	276000
		Remont klatek schodowych		26000	
		Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	29000	
		Termomodernizacja budynku	410 m2	48000	
		Remont stropów i podłóg	210 m2	98000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	25000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Przyłącze kanalizacji sanitarnej		6000	
33	Sienkiewicza 32	Remont dachu	220 m2	16000	223000
		Wymiana instalacji elektrycznej	5 lokali	22000	
		Remont klatki schodowej		15000	
		Remont stropów i podłóg	160 m2	78000	
		Remont balkonów	2	6000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	28000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Wymiana stolarki okiennej		3000	
		Przyłącze wodno-kanalizacyjne		8000	
		Termomodernizacja budynku	300 m2	37000	
34	Warszawska 1	Remont stropów i podłóg	90 m2	45000	152500
		Wymiana instalacji elektrycznej	5 lokali	22500	
		Remont klatki schodowej		11000	
		Termomodernizacja budynku	290 m2	34000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	25000	
		Remont dachu	220 m2	15000	
35	Warszawska 7	Montaż ław kominiarskich	22 mb	4000	154000
		Remont klatek schodowych		28000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Termomodernizacja budynku	700 m2	81000	
		Wymiana drzwi wejściowych		11000	
		Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	30000	
36	Warszawska 10	Remont stropów i podłóg	300 m2	140000	318000
		Wymiana instalacji elektrycznej	8 lokali	33000	
		Remont klatki schodowej		18000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		7000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Termomodernizacja budynku	520 m2	60000	
		Remont dachu	250 m2	20000	
		Remont balkonów	8	28000	
37	Warszawska 11	Remont stropów i podłóg	220 m2	108000	311000
		Wymiana instalacji elektrycznej	15 lokali	53000	
		Remont klatek schodowych		26000	
		Termomodernizacja budynku	560 m2	65000	
		Remont balkonów	5	15000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	30 mb	20000	
		Remont dachu	390 m2	24000	
38	Warszawska 12	Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	24000	209000
		Termomodernizacja budynku	350 m2	41000	
		Remont dachu	260 m2	18000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Remont klatki schodowej		16000	
		Remont stropów i podłóg	150 m2	74000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Remont balkonów	8	24000	
39	Warszawska 13	Wymiana instalacji elektrycznej	10 lokali	40000	369000
		Remont stropów i podłóg	340 m2	160000	
		Remont balkonów	10	35000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		10000	
		Remont klatki schodowej		18000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	20 mb	14000	
		Termomodernizacja budynku	800 m2	92000	
40	Warszawska 19	Wymiana instalacji elektrycznej	3 lokale	14000	174000
		Termomodernizacja budynku	470 m2	55000	
		Remont stropów i podłóg	160 m2	79000	
		Remont balkonów	4	14000	
		Remont klatki schodowej		12000	
41	Warszawska 24	Wymiana instalacji elektrycznej	7 lokali	28000	238000
		Termomodernizacja budynku	520 m2	60000	
		Remont stropów i podłóg	180 m2	88000	
		Remont balkonów	3	11000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	28000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont klatki schodowej		13000	
42	Warszawska 26	Wymiana instalacji elektrycznej	4 lokale	18000	247000
		Termomodernizacja budynku	410 m2	48000	
		Remont dachu	250 m2	17000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	30000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	25 mb	18000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		11000	
		Remont stropów i podłóg	190 m2	93000	
		Remont klatki schodowej		12000	
43	Warszawska 28	Remont stropów i podłóg	320 m2	150000	398000
		Wymiana instalacji elektrycznej	11 lokali	40000	
		Remont balkonów	7	25000	
		Remont dachu	430 m2	28000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	20 mb	14000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	26000	
		Termomodernizacja budynku	750 m2	87000	
		Remont klatek schodowych		28000	
44	Warszawska 29	Remont dachu	310 m2	21000	310000
		Wymiana instalacji elektrycznej	9 lokali	36000	
		Remont klatek schodowych		27000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Termomodernizacja budynku	380 m2	45000	
		Wzmocnienie nadproży		4000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	30000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	20 mb	14000	
		Remont stropów i podłóg	290 m2	130000	
		Montaż ław kominiarskich	16 mb	3000	
45	Warszawska 31	Wymiana instalacji elektrycznej	3 lokale	13000	162000
		Remont klatki schodowej		17000	
		Remont stropów i podłóg	110 m2	53000	
		Termomodernizacja budynku	300 m2	35000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	31000	
		Remont dachu	170 m2	13000	
46	Wileńska 4	Remont dachu	270 m2	17000	248000
		Wymiana instalacji elektrycznej	6 lokali	25000	
		Termomodernizacja budynku	570 m2	65000	
		Remont stropów i podłóg	260 m2	125000	
		Remont balkonów	3 szt	12000	
		Wzmocnienie nadproży	6 szt	4000	
47	Wileńska 8	Wymiana instalacji elektrycznej	4 lokale	18000	198600
		Montaż ław kominiarskich	16 mb	2600	
		Termomodernizacja budynku	390 m2	46000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Remont stropów i podłóg	200 m2	98000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Wzmocnienie nadproży		4000	
		Remont klatki schodowej		12000	
48	Wileńska 45	Wymiana instalacji elektrycznej	12 lokali	45000	419800
		Wzmocnienie konstrukcji budynku		35000	
		Wymiana łąw kominiarskich	22 mb	3800	
		Remont stropów i podłóg	410 m2	200000	
		Remont klatek schodowych		31000	
		Wzmocnienie nadproży	14 szt	10000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	30 mb	20000	
		Termomodernizacja budynku	650 m2	75000	
49	Wileńska 47	Wzmocnienie nadproży	8 szt	5000	387000
		Wymiana instalacji elektrycznej	11 lokali	41000	
		Wzmocnienie konstrukcji budynku		33000	
		Termomodernizacja budynku	500 m2	58000	
		Remont klatek schodowych		28000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	35000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	28 mb	19000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		12000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
		Remont stropów i podłóg	310 m2	152000	
50	Wileńska 48	Remont dachu i więźby dachowej	300 m2	24000	3288000
		Wymiana instalacji elektrycznej	9 lokali	35000	
		Termomodernizacja budynku	400 m2	48000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	32000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Wymiana drzwi wejściowych do budynku		6000	
		Remont klatki schodowej		16000	
		Remont stropów i podłóg	330 m2	155000	
51	Żelazna 12	Wymiana instalacji elektrycznej	5 lokali	21000	301000
		Termomodernizacja budynku	580 m2	68000	
		Remont stropów i podłóg	240 m2	118000	
		Wymiana stolarki okiennej		4000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	32000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	25 mb	18000	
		Remont dachu	370 m2	22000	
		Remont klatki schodowej		18000	
52	Mickiewicza 2	Wymiana instalacji elektrycznej	4 lokale	19000	237000
		Remont stropów i podłóg	190 m2	93000	
		Remont klatki schodowej		13000	

L.p.	Adres	Rodzaj robót	Ilość robót	Koszt poszczególnych robót	Całkowity koszt remontu [zł]
		Termomodernizacja budynku	300 m2	37000	
		Remont balkonów	1	5000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	40000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	18 mb	12000	
		Remont dachu	260 m2	18000	
53	Mickiewicza 20	Wymiana instalacji elektrycznej	15 lokali	20000	
		Termomodernizacja budynku	300 m2	34000	
		Remont klatki schodowej		15000	
		Remont balkonów	3	10000	
		Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej	szacunkowo	28000	
		Wymiana głównych pionów energetycznych	15 mb	10000	
		Remont stropów i podłóg	120 m2	59000	
54	Wileńska 23	Generalna odnowa budynku (rozbiórka, budowa lub przebudowa) – przeznaczenie na cele użyteczności publicznej	1734 m2	7 000 000	
	Suma			13626200	13103300
	Różne adresy	Remont komórek lokatorskich			250000
SUMA					20 378 300 PLN

Kolorem niebieskim oznaczono roboty remontowe z którymi można się wstrzymać.

Kolorem purpurowym oznaczono budynki z remontem których można się wstrzymać.

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Kolorem czerwonym oznaczono budynki w których remonty są niezbędne i pilne.

Sporządził:

Radosław Ufnal

Dział Techniczny

Przedsiębiorstwa Komunalnego

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

ZAŁĄCZNIK 3

PRZYŁĄCZA WODNO-KANALIZACYJNE PLANOWANE DO
REALIZACJI W RAMACH GPR GMINY WOŁOMIN
(DOŁĄCZONY DO GPR JAKO ODRĘBNY ZAŁĄCZNIK)

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lp.	Adres	Zadanie	Szacunkowy koszt [zł]
1	Legionów 18	Przyłącze kanalizacji sanitarnej	7000
2	Miła 29	Przyłącze wodne i kanalizacyjne	11000
3	Poznańska 1	Przyłącze kanalizacji sanitarnej	4000
4	Poznańska 4	Przyłącze kanalizacji sanitarnej	5000
5	Sienkiewicza 8	Przyłącze kanalizacji sanitarnej	5000
6	Sienkiewicza 12	Przyłącze wodne i kanalizacyjne	10000
7	Sienkiewicza 18	Przyłącze kanalizacji sanitarnej	6000
8	Sienkiewicza 32	Przyłącze wodne i kanalizacyjne	8000
9	Polska 13	Przyłącze kanalizacyjne	12000
10	Litewska 3	Przyłącze wodne i kanalizacyjne	15000
			RAZEM 83 000 zł

ZAŁĄCZNIK 4

MAPA – PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN
FUNKcjONALNO –PRZESTRZENNYCH OBSZARU
REWITALIZACJI GMINY WOŁOMIN
(DOŁĄCZONA DO GPR JAKO ODRĘBNY ZAŁĄCZNIK)

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PODROZDZIAŁ 1

RAPORT - PARTYCYPACJA SPOŁECZNA W PROCESIE
PLANOWANIA GPR GMINY WOŁOMIN

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Przygotowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wołomin odbyło się z aktywnym udziałem różnych grup interesariuszy na wszystkich etapach powstawania dokumentu. Zapewniono zaangażowanie mieszkańców, przedsiębiorców i innych grup społecznych na etapie diagnozy obszaru rewitalizacji, konsultacji społecznych projektu uchwały o obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji, programowania – przygotowywania kierunków działania i rozwiązań do GPRu oraz konsultacji społecznych projektu dokumentu. Interesariusze procesu rewitalizacji będą współodpowiedzialni za wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji oraz monitorowanie procesu rewitalizacji w mieście Wołomin.

1. Diagnoza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Na etapie pogłębionej diagnozy obszaru przeprowadzono badanie społeczne, które pozwoliło włączyć różnych interesariuszy w proces diagnozowania szczegółowych problemów obszaru zdegradowanego.

Badania obejmowały:

- ✓ ankietę internetową, którą wypełniło 131 osób,
- ✓ sondaż uliczny, w którym wzięły udział 34 osoby,
- ✓ sondaż z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w obszarze zdegradowanym, w którym wzięło udział 32 przedsiębiorców,
- ✓ 21 wywiadów indywidualnych oraz 2 wywiady grupowe.

Badania społeczne przeprowadzono z mieszkańcami Wołomina z różnych części miasta, w tym mieszkańcami obszaru zdegradowanego, liderami społecznymi, przedstawicielami organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, instytucji kultury prowadzących działania w obszarze, instytucji działających w obszarze pomocy społecznej czy gospodarki nieruchomości. W badaniu wypowiedzieli się także miejscy radni, urzędnicy, przedstawiciele rady osiedli czy organów doradczych.

Zorganizowano także wydarzenie plenerowe (17.09.2016), w trakcie którego mieszkańcy również mogli wypowiedzieć się o problemach i kwestiach wymagających poprawy w

obszarze zdegradowanym miasta (ankieta, akcja badawcza z planszami). Prowadzono także działania edukacyjne. Ekspert ds. rewitalizacji opowiadał o dobrych praktykach w procesach rewitalizacyjnych z innych miast, jak zmieniać miasto, aby jego przestrzeń była przyjazna dla mieszkańców, aby chętnie w niej przebywali, odpoczywali, robili zakupy i spędzali czas wolny. Odpowiadał również na pytania mieszkańców i wyjaśniał wątpliwości.

Badanie potrzeb mieszkańców w trakcie pikniku

Piknik był również zaproszeniem na spotkanie otwarte dla mieszkańców,

a także rozpoczął proces naboru interesariuszy do grup roboczych. W trakcie pikniku zainteresowani mieszkańcy mogli wypełnić formularz zgłoszeniowy do grup roboczych oraz dowiedzieć się więcej o idei rewitalizacji miast i znaczeniu udziału mieszkańców w tym procesie (popularnonaukowych materiałów edukacyjne). W pikniku wzięło udział kilkuset mieszkańców Wołomina, w tym duża część to rodziny z dziećmi i młodzież.

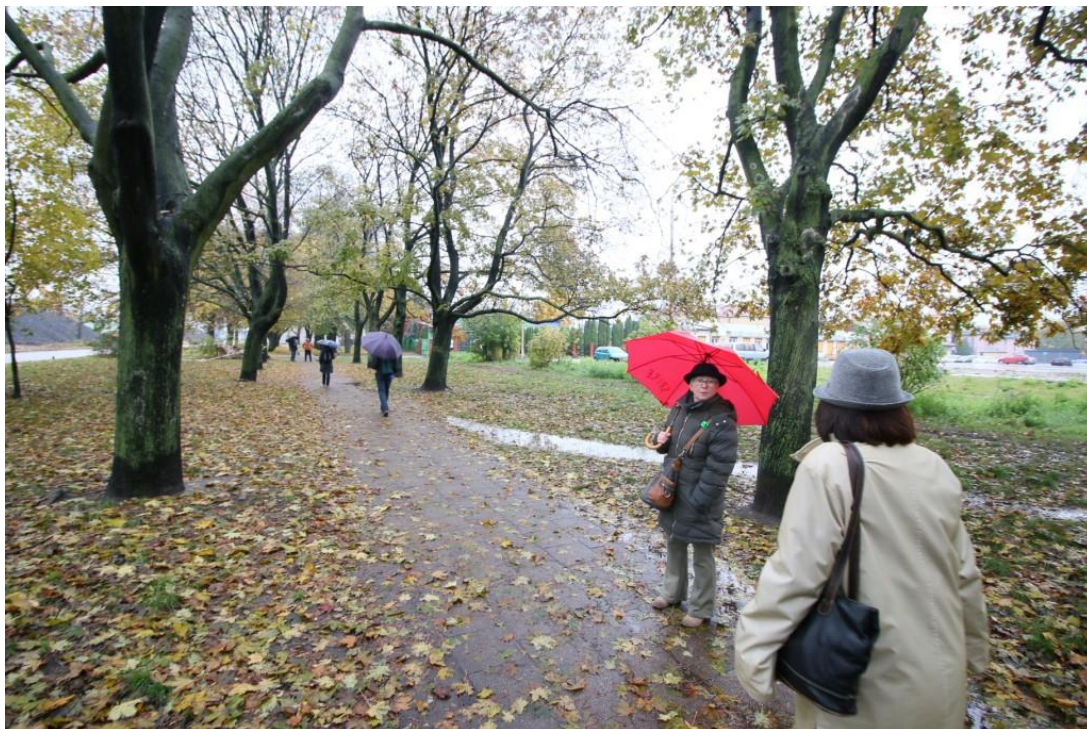
Piknik informacyjno- edukacyjny dla mieszkańców.

2. Konsultacje społeczne projektu uchwały o obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji

Uwagi do uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dla Gminy Wołomin mieszkańcy – różne grupy interesariuszy -mogli zgłaszać w terminie od 6 października do 6 listopada 2016 r.

Interesariusze mogli wziąć udział w konsultacjach społecznych w następujący sposób:

- ✓ wypełniając formularz konsultacyjny i wysyłając go na adres Urzędu Miejskiego w Wołominie lub przesyłając go drogą elektroniczną na adres e-mail: rewitalizacja@wolomin.org.pl,
- ✓ składając wypełniony formularz w punkcie konsultacyjnym w Urzędzie Miejskim w Wołominie, w Wydziale Planowania i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych, , pokój 220, II piętro. (czynnym w godzinach pracy Urzędu Miejskiego)
- ✓ biorąc udział w spotkaniach otwartych z interesariuszami rewitalizacji, w formie warsztatów z mieszkańcami, które odbyły się w następujących terminach (17.10.2016, 20.10.2016, 22.10.2016) oraz w spacerze badawczym. W warsztatach uczestniczyło ok. 30 mieszkańców, w spacerze badawczym ok. 10 osób. Uczestnikami spotkań byli mieszkańcy obszaru rewitalizacji, osoby mieszkające poza obszarem, radni gminy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i przedstawiciele instytucji publicznych.

Spacer badawczy po obszarze rewitalizacji

W trakcie trwania konsultacji społecznych zgłoszono 5 uwag dotyczących granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Uwagi zostały zgłoszone przez następujące grupy interesariuszy: mieszkańcy gminy poza obszarem rewitalizacji, organ władzy publicznej, wydziału urzędu Miejskiego w Wołominie.

Spacer

badawczy po obszarze rewitalizacji w ramach konsultacji społecznych uchwały o obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji.

Raport z konsultacji społecznych zawierający zestawienie zgłoszonych uwag, rozstrzygnięcie wraz z uzasadnieniem został opublikowany na stronie Urzędu Miasta w Wołominie.

Wzór formularza konsultacyjnego

FORMULARZ ZGŁASZANIA UWAG

dotyczący projektu uchwały Rady Miejskiej w Wołominie w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wołomin.

Szanowni Państwo,

Uprzejmie prosimy o ocenę załączonego projektu uchwały oraz diagnozy dotyczącej obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wołomin oraz przedstawienie propozycji ewentualnych zmian wraz z uzasadnieniem.

Wszystkie Państwa uwagi zostaną przeanalizowane, odniesienie się do nich zostanie zawarte w raporcie podsumowującym przebieg konsultacji, który zostanie zamieszczony na stronie Urzędu Miejskiego do dnia 21 listopada 2016 r. Na Państwa uwagi czekamy od 6 października do 6 listopada 2016 r.

1. Proszę o zaznaczenie znakiem „X” w tabeli Pani/Pana opinii na temat przedstawionej propozycji wyznaczenia granic **obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji** na terenie gminy Wołomin.

a) zdecydowanie pozytywna	
b) pozytywna	
c) negatywna	
d) zdecydowanie negatywna	
e) trudno powiedzieć	

2. Zgłaszanie uwag, propozycje zapisów:

Lp.	Kategoria	Treść i uzasadnienie uwagi
1.	granice obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Wołomin	
2.	Inne opinie i propozycje dotyczące przedmiotu konsultacji	

<p style="text-align: center;">Kategoria interesariusza</p> <p style="text-align: center;">(proszę zaznaczyć x – możliwość wielokrotnego wyboru)</p>	Mieszkaniec obszaru rewitalizacji	
	Mieszkaniec gminy poza obszarem rewitalizacji	
	Podmiot prowadzący lub zamierzający prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne	
	Podmiot prowadzący lub zamierzający prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą	
	Właściciel, użytkownik wieczysty, podmiot zarządzający nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji	
	Jednostka samorządu terytorialnego / jednostka organizacyjna	
	Organ władzy publicznej	

Chętni mogli pozostawić dane kontaktowe (email, telefon) w celu przesłania informacji zwrotnej z konsultacji społecznych lub kontaktu ze strony organizatora konsultacji, w przypadku ewentualnych pytań czy wątpliwości dotyczących zgłoszonej uwagi.

3. Programowanie

Etap programowania Gminnego Programu Rewitalizacji rozpoczął się od otwartej debaty publicznej (21.09.2016 o godz. 18:30, sala OSP), podczas której zaprezentowane zostały

wyniki przeprowadzonej diagnozy i rozpoczęto dyskusję o potrzebnych zmianach w wyznaczonym obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji. Oprócz dyskusji, pomysły na zmianę centrum Wołomina oraz problemy mieszkańcy mogli zapisywać na planszach.

REWITALIZACJA

**Zdecyduj,
jak zmienić centrum
Wołomina!**

Przyjdź na spotkanie:

- ... prezentacja diagnozy Wołomina,
- ... zapisy do grupy roboczej,
- ... dyskusja o problemach i potencjale miasta.

Środa, 21 września
o godzinie 18.30
Sala OSP
ul. Żelazna 10 w Wołominie

Urząd Miejski w Wołominie
Ełkasz Morski — koordynator
Lokalnego Programu Rewitalizacji
tel. 22 763 30 88
rewitalizacja@wolomin.org.pl

PZR Consulting Sp. z o.o. —
Wykonawca technicznego
Programu Rewitalizacji
Dorota Michalska
tel. 691 332 690
d.michalska@pwr.org.pl

Debata z mieszkańcami o problemach Wołomina, rozpoczęcie naboru do grup roboczych. Debata była również wzmocnieniem komunikatu o naborze grup roboczych pracujących w konkretnych obszarach tematycznych na potrzeby wypracowania kierunków działania i projektów rewitalizacyjnym w GPR. Mieszkańcy, wypełniając formularze zgłaszali się do pracy w grupach roboczych. W debacie uczestniczyło około 60 osób. Spotkanie trwało ok. 3 h.

Powołano 4 grupy robocze skupione wokół następujących tematów: młodzież, seniorzy, przestrzeń publiczna, biznes lokalny. Warsztaty grup roboczych pozwoliły na wspólne wypracowanie kierunków działania, propozycji konkretnych rozwiązań – przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które znalazły się w projekcie GPR.

W skład grup weszli przedstawiciele różnych grup interesariuszy: miejscy radni, urzędnicy, działacze i działaczki organizacji pozarządowych o różnych profilach działalności, przedsiębiorcy, przedstawiciele Rady Seniorów, Młodzieżowej Rady Miasta, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, spółki komunalnej, przedstawiciel szkół, do których uczęszczają dzieci i młodzież z obszaru rewitalizacji, zainteresowani mieszkańcy (obszaru rewitalizacji i zamieszkujący poza jego granicami), młodzież z obszaru rewitalizacji. Grupy liczyły po ok. 10-12 osób. Łącznie w prace nad wypracowaniem, współtworzeniem GPRu zaangażowano ok. 50 osób.

Terminy spotkań grup roboczych: 29.09.2016, 6.10.2016, 17.10.2016, 20.10.2016, 22.10.2016, 27.10.2016, 28.10.2016, 4.11.2016, 16.11.2016. Każde ze spotkań trwało 3 h. Odbywało się w godzinach popołudniowych – od godz. 17:00 lub weekendy. Uczestnicy mieli zapewniony drobny poczęstunek oraz napoje.

Spotkanie grupy roboczej młodzież

Spotkanie grupy roboczej przestrzeń publiczna

Spotkanie grupy roboczej seniorzy

Spotkanie grupy roboczej przedsiębiorcy

Spotkania grup roboczych miały także charakter edukacyjny. Moderatorzy warsztatów dostarczali wiedzę z zakresu rewitalizacji (prezentacje, krótkie prelekcje), przedstawiali przykłady rozwiązań, dobre praktyki z innych miast w Polsce i innych krajach europejskich.

4. Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wołomin

REWITALIZACJA

Zmieniamy Centrum Wołomina!

Przyjdź na spotkanie:
... jak zmieni się Centrum Wołomina?,
... jak mieszkańcy skorzystają z rewitalizacji?,
... prezentacja planowanych przedsięwzięć
i powiedz, co myślisz.

Konsultacje społeczne Gminnego Programu Rewitalizacji: więcej na rewitalizacja.wolomin.org.

Czwartek, 19 stycznia 2017, g. 17.30
Urząd Miejski w Wołominie
ul. Ogrodowa 4, sala 106

Urząd Miejski w Wołominie
Łukasz Morak – koordynator
Lokalnego Programu Rewitalizacji
tel. 22 763 90 88
rewitalizacja@wolomin.org.pl

PZR Consulting Sp. z o.o. –
Wykonawca Lokalnego
Programu Rewitalizacji
Dorota Wiczkulka
tel. 691 382 690
d.wiczkulka@pwr.org.pl

Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wołomin trwały od 27 grudnia 2016 r. do 20 stycznia 2017 r.

Interesariusze mogli wziąć udział w konsultacjach społecznych w następujący sposób:

- ✓ wypełniając formularz konsultacyjny i wysyłając go na adres Urzędu Miejskiego w Wołominie lub przesyłając go drogą elektroniczną na adres e-mail: rewitalizacja@wolomin.org.pl,
- ✓ składając wypełniony formularz w punkcie konsultacyjnym w Urzędzie Miejskim w Wołominie, w Wydziale Planowania i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych, , pokój 220, II piętro. (czynnym w godzinach pracy Urzędu Miejskiego),

- ✓ biorąc udział w spotkaniu otwartym (debacie publicznej) z interesariuszami rewitalizacji (19.01.2017, godz. 17:30, sala 106 w Urzędzie Miejskim w Wołominie)
- ✓ warsztatach Grupy Rekomendacyjnej, które odbyły się w następujących terminach (12.01.2017, 19.01.2017),
- ✓ spotkaniu z seniorami (16.01.2017 o godz. 16:00)

Nad ostatecznym kształtem GPR Wołomina, w trakcie konsultacji społecznych projektu dokumentu, pracował zespół liderów i liderów społecznych (wybrani przez członków grup roboczych reprezentanci), przedstawiciele instytucji publicznych, przedsiębiorcy, mieszkańcy nie uczestniczący dotąd w pracach grup roboczych. Zadaniem Grupy Roboczej było dyskusja o celach, kierunkach działania, przedsięwzięciach z uwzględnieniem potrzeb i oczekiwań różnych grup interesariuszy. Odbyły się 2 warsztaty Grupy Rekomendacyjnej. Grupa Rekomendacyjna najprawdopodobniej przekształci się w Komitet Rewitalizacji.

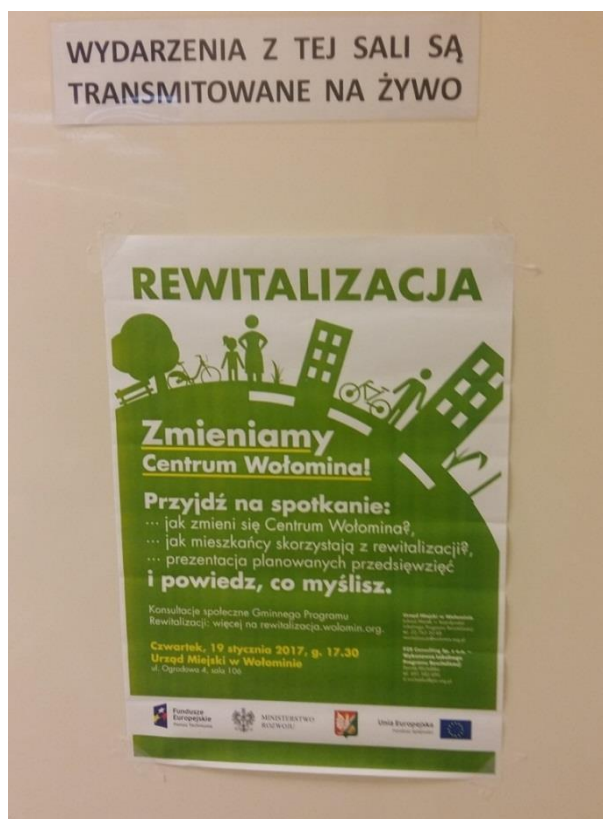
W ramach konsultacji społecznych projektu GPR odbyła się także debata publiczna – dyskusja o przedsięwzięciach, zapisach dokumentu, możliwość zgłaszania pomysłów. Debata trwała ok. 2 h. W spotkaniu udział wzięło kilkunastu mieszkańców i działacze organizacji pozarządowych. Uczestniczyli również radni rady Miejskiej w Wołominie, spółki komunalnej oraz przedstawiciel rady osiedla.

Mieszkańcy przekazali swoje uwagi również przez formularz konsultacyjny (przesyłając na adres email lub składając w punkcie konsultacyjnym w Urzędzie Miejskim w Wołominie).

Wpłynęło 18 uwag (7 formularzy konsultacyjnych), opinii, spostrzeżeń, w tym jedna z uwag została złożona przez Starostwo Powiatowe w Wołominie, druga przez Miejską Bibliotekę Publiczną. Projekt dokumentu został pozytywnie lub bardzo pozytywnie oceniony przez uczestników konsultacji. Zgłaszane opinie najczęściej uszczegóławiały zaplanowane przedsięwzięcia.

Pozostali interesariuszy: mieszkańcy gminy poza obszarem rewitalizacji, organizacja pozarządowa, mieszkańiec obszaru rewitalizacji, podmiot prowadzący lub zamierzający prowadzić działalność gospodarczą na obszarze gminy, właściciel, użytkownik wieczysty, zarządzający nieruchomościami znajdującymi się w obszarze rewitalizacji.

Uwagi zgłoszone przez mieszkańców oraz inne podmioty, które wzięły udział w konsultacjach społecznych zostały poddane analizie i w znacznej większości zaimplementowane do finalnej wersji GPR Gminy Wołomin.

Debata z mieszkańcami – konsultacje społeczne projektu GPR Gminy Wołomin.

Jeden z przekazanych formularzy konsultacyjnych – część bez danych wrażliwych

FORMULARZ ZGŁASZANIA UWAG

**dotyczący konsultacji społecznych dotyczących projektu
Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wołomin.**

Szanowni Państwo,

Upzejmie prosimy o ocenę załączonego projektu Gminnego Programu Rewitalizacji oraz przedstawienie propozycji ewentualnych zmian wraz z uzasadnieniem.

Wszystkie Państwa uwagi zostaną przeanalizowane, odniesienie się do nich zostanie zawarte w raporcie podsumowującym przebieg konsultacji, który zostanie zamieszczony na stronie Urzędu Miejskiego do dnia 6 lutego 2017 r.

Na Państwa uwagi czekamy 27 grudnia 2016 roku do 20 stycznia 2017 roku.

1. Proszę o zaznaczenie znakiem „X” w tabeli Pani/Pana opinii na temat przedstawionej propozycji **Gminnego Programu Rewitalizacji**.

a) zdecydowanie pozytywna	
b) pozytywna	X
c) negatywna	
d) zdecydowanie negatywna	
e) trudno powiedzieć	

2. **Zgłaszanie uwag, propozycje zapisów:**

Treść i uzasadnienie uwagi	
1.	Po zapoznaniu się z GPR moje wątpliwości budzą Przedsięwzięcie 27 oraz Przedsięwzięcie 28 (str. 100 dokumentu) z racji braku informacji czy Plac 3. Maja miałyby spełniać funkcję wyłącznie reprezentacyjno-wypoczynkową (sukiennice z wieżą widokową, ulepszone fontanny, zielen, zadane miejsce do siedzenia, pomnik Papieża) czy też podobnie jak w latach poprzednich byłyby również miejscem miejskich imprez typu kino letnie, festyny, koncerty. Połączenie obu funkcji wydaje mi się niemożliwe z uwagi na występującą sprzeczność pomiędzy powagą funkcji reprezentacyjnej a funkcją rozrywkową (słuszna uwaga sondowanego mieszkańca „To powinien być plac, który do czegoś tam służy (...), a jak tam stoi figura, to jest już plac religijny, i nie powinno być na nim nic innego kultywowane. A jak można się bawić czy coś, jak ktoś lub coś za tobą stoi”), jak również ze względu na fizyczną niemożność pogodzenia tych funkcji na tak małym obszarze.

Kategoria interesariusza (proszę zaznaczyć x – możliwość wielokrotnego wyboru)	Mieszkaniec obszaru rewitalizacji	
	Mieszkaniec gminy poza obszarem rewitalizacji	X
	Podmiot prowadzący lub zamierzający prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne	
	Podmiot prowadzący lub zamierzający prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą	
	Właściciel, użytkownik wieczysty, podmiot zarządzający nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji	
	Jednostka samorządu terytorialnego / jednostka organizacyjna	
	Organ władzy publicznej	

5. Udział interesariuszy na etapie zarządzania procesem rewitalizacji i monitorowania

Zapisy Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wołomin zapewniają zaangażowanie i aktywny udział interesariuszy w procesie zarządzania i monitorowania rewitalizacji.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o rewitalizacji zostanie powołany Komitet Rewitalizacji, który stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą prezydenta/burmistrza miasta.

Aby zapewnić jak najszerszą obecność interesariuszy procesu rewitalizacji w Komitecie, Rada Miasta określi szczegółowe zasady wyboru członków Komitetu, zachowując ramowe zasady.

1. Komitet liczyć będzie minimalnie 7, a maksymalnie 21 członków, przy czym liczba

członków będzie zawsze nieparzysta, przedstawiciele jednej płci nie mogą stanowić więcej niż 70% członków Komitetu.

2. Członkowie Komitetu będą reprezentować sektor społeczny (przedstawiciele mieszkańców, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych i prywatnych właścicieli budynków mieszkalnych), sektor gospodarczy (przedstawiciele przedsiębiorców działających na terenie rewitalizowanym, właściciele terenów inwestycyjnych na terenie rewitalizowanym oraz właściciele zakładów pracy zatrudniających osoby z terenu rewitalizowanego) i sektor publiczny (w tym co najmniej Zastępca Burmistrza Wołomina odpowiedzialny za prowadzenie procesu rewitalizacji, koordynator operacyjny odpowiedzialny za wdrażanie „Gminnego Programu Rewitalizacji” oraz przedstawiciele szkół podstawowych, ponadpodstawowych i policelanych działających na obszarze rewitalizacji lub związanych z obszarem rewitalizacji np. poprzez uczniów z obszaru).
3. Każdy z podmiotów: Wołomińska Radę Działalności Pożytku Publicznego, Wołomińska Rada Seniorów, Młodzieżowa Radę Miasta i Rada Osiedla Centrum ma prawo zgłosić do Komitetu swego przedstawiciela.
4. Przy powołaniu członków Komitetu stosowane będą kryteria, które zapewniają transparentność wyboru i rzeczywiste osadzenie kandydata w sferze, którą chce reprezentować (np. w przypadku organizacji pozarządowych - rekomendacje co najmniej 5 organizacji ze swojego obszaru działania, mieszkańców podobszarów rewitalizacji – konieczność zgłoszenia przez grupę minimum 15-tu mieszkańców).
5. Każdy z sektorów reprezentowany będzie w składzie Komitetu w liczbie nie mniejszej niż 20% ogólnej liczby członków Komitetu, przy czym przedstawiciele sektora publicznego nie mogą stanowić więcej niż 50% składu osobowego Komitetu.
6. Uchwała określa sposób dołączania nowych członków Komitetu.
7. Członkowie Komitetu powoływani są na kadencje, przy czym pierwsza kadencja Komitetu wynosi 2 lata, a kolejne będą trzyletnie.
8. Członkowie Komitetu nie pobierają wynagrodzenia za pracę w Komitecie

Proponowana liczba członków Komitetu wynika zarówno z konieczności zachowania zasady reprezentacji, a także jak największej ilości środowisk mogących zaangażować się w proces rewitalizacji i konieczności zachowania sprawności działania tego ciała. Ponadto jednym z największych zdiagnozowanych problemów społecznych na obszarze rewitalizacji jest niska aktywność społeczna interesariuszy, co może powodować początkowo trudności w wyłonieniu większej ilości członków Komitetu. Zwiększenie aktywności społecznej jest jednym z celów wskazanych w „Gminnym Programie Rewitalizacji” i może on znaleźć swoje odzwierciedlenie we wzrastającej ilości członków zespołu (maksymalnie do 21 osób).

Do zadań Komitetu Rewitalizacji należy przede wszystkim:

- ✓ opiniowanie wszelkich zmian w GPR,
- ✓ opiniowanie projektu oraz aktualizacji GPR,

- ✓ opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących Specjalnej Strefy Rewitalizacji,
- ✓ wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania partycypacji w realizacji GPR,
- ✓ opiniowanie raportów rocznych z realizacji GPR oraz raportu końcowego.

Obsługę organizacyjną Komitetu zapewnia Burmistrz Wołomina, poprzez Wydział Planowania Rozwoju i Rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji, przygotowuje swoje opinie i stanowiska w drodze głosowania, gdzie każdy z członków dysponuje jednym głosem. Zgodnie z art. 7 ust. 8 ustawy o rewitalizacji w przypadku gdy Komitet zajmuje stanowisko w drodze głosowania, przedstawiciele gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, w tym gminnych osób prawnych, nie biorą udziału w głosowaniu, jeżeli dotyczy ono projektów dokumentów, których opracowanie jest zadaniem Burmistrza Wołomina.

Komitet może zapraszać na swoje posiedzenia osoby nie będące jego członkami. Komitet może powoływać grupy robocze zajmujące się zarówno konkretnymi podobszarami rewitalizacji, jak i określonymi zagadnieniami tematycznymi.

Sposób powoływania grup roboczych i ich liczebność zostanie określony uchwałą Komitetu.

Komitet przygotowuje i uchwali (najdalej w ciągu dwóch miesięcy od momentu powołania) regulamin działania Komitetu. Projekt regulaminu i regulamin zostaną podane do wiadomości publicznej.

O wszystkich etapach działań na bieżąco byli informowani potencjalni partnerzy działań rewitalizacyjnych, lokalne media, a także bezpośrednio sami mieszkańcy. Działania były prezentowane na stronach wolomin.org/rewitalizacja, rewitalizacja.wolomin.org.

6. Opiniowanie projektu GPRu przez właściwe dla sprawy instytucje

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji projekt dokumentu po konsultacjach społecznych został przekazany do opiniowania przez właściwe dla sprawy instytucje, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt. 4) ww. ustawy.

Instytucje miały czas na zajęcie stanowiska, zgłoszenie uwag do 14 lutego 2017 r. Uwagi zgłaszano przez formularz konsultacyjny.

Instytucje, które przesłały uwagi na etapie opiniowania to: PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Komenda Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Wołominie, Wydział Inwestycji i Drogownictwa Starostwa Powiatowego w Wołominie, Powiat Wołomiński.

Łącznie wpłynęło 14 uwag od 4 instytucji. Uwagi zostały przeanalizowane przez Wykonawcę oraz przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Wołominie i w przypadku ich zasadności

uwzględnione.

PODROZDZIAŁ 2

WYTYCZNE DLA
PROJEKTÓW PRZESTRZENNYCH I INWESTYCJI DROGOWYCH

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Poprawa jakości przestrzeni między budynkami w dużej mierze warunkuje realizację założonych celów. Miejsca bezpieczne, dostępne, odpowiadające na potrzeby różnorodnych użytkowników, w tym seniorów i dzieci, wspierające lokalny biznes - na to wszystko zasługują mieszkańcy. Dobra przestrzeń jest demokratyczna, nikogo nie wyklucza. Powstaje w procesie konsultacji z jej użytkownikami. Partycypacyjne wypracowywanie rozwiązań powinno stać się standardem w procesie projektowania zmian w obszarze rewitalizacji. Dotyczy to także ulic, które należy traktować jak kluczowy fragment przestrzeni publicznej. Wiele ulic w obszarze zdegradowanym trzeba zaprojektować na nowo, uwzględniając cele rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji powinien otrzymać przestrzeń publiczną wysokiej jakości, aby także mieszkańcy innych osiedli, części miasta chcieli z niej korzystać. Dobra przestrzeń wspiera lokalny biznes. Im więcej użytkowników przestrzeni, tym więcej potencjalnych klientów.

- **Funkcje ulicy**

Ulica to także przestrzeń publiczna.

Ulice obszaru rewitalizacji powinny uzyskać status przestrzeni publicznej wysokiej jakości. Przyjmuje się generalną zasadę, że ulice w obszarze służą przede wszystkim poruszaniu się i poprawie dostępności usług, nie zaś funkcji tranzytowej (z oczywistymi wyjątkami).

Poruszanie się po ulicach to nie tylko ruch samochodów indywidualnych. Preferować należy ruch pieszy i rowerowy, przed publicznym transportem zbiorowym i samochodami osobowymi. Miejska ulica to nie tylko arteria komunikacyjna. Pełni także funkcję „przestrzeni kulturowej” – miejsca przebywania mieszkańców, robienia zakupów, spacerowania i spędzania czasu. W związku z powyższym, drożność i przepustowość ulic nie powinny być traktowane jako główne parametry ich jakości.

Zasada: Wszystkie ciągi piesze muszą być równe i czyste. Minimalna różnica poziomów może wynieść maksymalnie 2 cm (np. przy przejściu dla pieszych).

Zasada: Na całym obszarze rewitalizacji zalecanym rozwiązaniem jest wprowadzenie strefy uspokojonego ruchu „Tempo 30” z inżynierskimi elementami uspokojenia ruchu (wyniesione przejścia dla pieszych, wyniesione tarcze skrzyżowań równorzędnych, przewężenia jezdni, esowatość jezdni, ulice jednokierunkowe).

- **Parkowanie przyuliczne**

Parkujący samochód nie może wypierać pieszych z ulicy. Chodzi tu nie tylko o wypieranie fizyczne: parkowanie kosztem chodnika, ale także o zawłaszczanie przez parkujące

samochody krajobrazu miejskiego, czynienie przestrzeni brzydszą i mniej atrakcyjną, psucie unikalnej atmosfery miejsca. Przyjmuje się zasadę, że przy ulicach obszaru rewitalizacji parkowanie jest możliwe przede wszystkim wzdłuż ulicy (a nie skośnie), na wyznaczonych w ograniczonej liczbie miejscach. Miejsca parkowania są wyznaczone pojedynczo lub w niewielkich skupiskach (maksymalnie trzy obok siebie) i rozdzielone innymi funkcjami obsługującymi ruch pieszy. Zaleca się zostawianie dłuższych odcinków przynajmniej jednej strony ulicy całkowicie wolnej od funkcji parkowania. Przewiduje się bezwzględny zakaz parkowania na chodnikach (nawet częściowego i czasowego).

- **Techniczna infrastruktura nadziemna ulicy**

Za niedopuszczalne uznaje się lokalizowanie na chodnikach elementów infrastruktury nadziemnej zawężających swobodne przejście do szerokości mniejszej lub równej 1,50 m z dowolnej strony. Dotyczy to w szczególności takich elementów infrastruktury technicznej jak: słupy oświetleniowe i trakcyjne, parkometry, znaki drogowe i sygnalizatory, elementy miejskiego oznakowania informacyjnego, wolnostojące skrzynki i szafy instalacyjne.

- **Wytyczne do projektowania modernizacji i przebudowywania ulic**

Podstawową wytyczną jest zagwarantowanie pieszym i rowerzystom maksymalnego bezpieczeństwa. Ideałem jest standard zero wypadków i kolizji w obszarze rewitalizacji. Na etapie przebudowy ulic należy uwzględnić zmianę geometrii dróg (a nie tylko wymianę materiałów), w tym poszerzanie chodników i zawężanie jezdni (w celu obniżenia prędkości). Jest to konieczne, aby zlikwidować konflikty funkcjonalne i poprawić jakość przestrzeni publicznej. Na ulicach/drogach lokalnych ze strefą uspokojonego ruchu należy wprowadzić zwężenie pasa jezdni do 2,75 m ((z zachowaniem wymogów przeciwpożarowych).

Wydzielone pasy rowerowe oznaczone znakiem poziomym P-23 należy wyznaczać tylko, jeśli nie dzieje się to kosztem szerokości minimalnej chodnika po żadnej ze stron. W pozostałych przypadkach należy wyznaczać sugerowany tor jazdy rowerów po wspólnym pasie ruchu (znak poziomy P-27).

W przypadku ulic jednokierunkowych należy każdorazowo rozważyć wprowadzenie kontrapasa rowerowego (pas drogi tylko dla rowerów z kierunkiem jazdy pod prąd kierunku głównego) z następującymi oznaczeniami: znak T-22 („nie dotyczy rowerów”) pod znakiem „ulica jednokierunkowa”, znak poziomy P-27 (tzw. „sierżant rowerowy”) na kontrapasie oddzielonym linią ciągłą. Niezbędną infrastrukturą przyuliczną powinny być stojaki na rowery. Ich liczba powinna być co najmniej pięciokrotnie większa od liczby przyulicznych miejsc parkingowych dla samochodów (1 samochód ≤ 5 rowerów).

- **Zieleń i zieleń przyuliczna**

Należy bezwzględnie chronić istniejące drzewa. To jedna z wielkich wartości obszaru rewitalizacji. Drzewa podnoszą wartość obszaru, dają cień, latem obniżają temperaturę i oczyszczają powietrze.

Przy każdej modernizacji i przebudowie ulic za obligatoryjne uznaje się wprowadzanie szpalerowej zieleni, najlepiej wysokiej (drzewa przyuliczne). W miejscach, gdzie posadzenie roślinności w gruncie jest niemożliwe z uwagi na kolizję z instalacjami podziemnymi, można stosować nasadzenia w donicach z preferencją dla donic o większej kubaturze, zagłębionych w gruncie. Przy doborze gatunków drzew kryterium wygody pielęgnacji nie może być decydujące. Przesądzać muszą względy krajobrazowe i funkcja zacieniania ulicy, która coraz istotniejsza z uwagi na zmiany klimatyczne i zanieczyszczenie powietrza niską emisją.

- **Rozwiązanie szczególne – ulica typu „woonerf – podwórzec miejski”**

Zalecanym rozwiązaniem na ulicach z ograniczonym ruchem jest utworzenie ulic uspokojonego ruchu typu „woonerf”. To jednokierunkowe ulice przejezdne z ograniczeniem prędkości do 20 km/h i dodatkowymi elementami spowalniającymi (np. tor jazdy w kształcie litery “S” czy wyniesienie niektórych elementów jezdni) z elementami małej architektury. Na tego rodzaju ulicach stosuje się różne rodzaje nawierzchni: klasyczny albo barwiony asfalt, kostkę, klasyczny bruk lub nawierzchnie betonowe.

Woonerfy pełnią różnorodne funkcje społeczne. Są miejscami spotkań, zieloną przestrzenią, gdzie można obcować z kulturą i sztuką, odpocząć czy ogródkami przy lokalach gastronomicznych. Główną funkcją woonerfów jest tworzenie przyjaznej przestrzeni do przebywania dla mieszkańców i osób odwiedzających. Przejezdność i parkowanie (tylko w ściśle wyznaczonych miejscach) jest funkcją dodatkową. Na woonerfach zamiast typowego oświetlenia ulicznego często stosuje się oświetlenie typu parkowego połączone z dyskretną iluminacją elewacji budynków.

- **Parki Kieszonkowe**

Możliwość odpoczynku w zieleni w obszarze zdegradowanym, powinno stać się standardem. Ze względu na ograniczoną przestrzeń w obszarze powinny powstawać niewielkich rozmiarów, publicznie dostępne tereny zielone, parki kieszonkowe. Takie kameralne przestrzenie mogą mieć powierzchnię zaledwie kilkudziesięciu m², lokowane często w miejscach dotychczas zdegradowanych - ważne aby oferowały dobrej jakości miejsca do siedzenia (w cieniu). Park kieszonkowy często jest przeznaczony dla niewielkiej ilości osób, w związku z tym może być planowany także w bezpośredniej bliskości nieruchomości zamieszkałych.

- **Konkursy Architektoniczne**

Zalecamy, aby sposób projektowanych zmian w przestrzeni był jak najbardziej transparentny. Dla miejsc kluczowych, z punktu widzenia celów rewitalizacyjnych oraz tych z rozbudowanym planem funkcjonalnym, zalecamy każdorazowo zastosować procedurę konkursu architektonicznego.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa dotyczącego respektowania zasad polityki przestrzennej kraju przy wdrażaniu środków Unii Europejskiej działania powinny uwzględniać konieczność przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego, zwłaszcza miast. Tym samym, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO)

Województwa Mazowieckiego, przewiduje się preferencje dla projektów rewitalizacyjnych, które będą zakładać wykorzystanie formuły konkursów architektonicznych, architektoniczno-urbanistycznych oraz urbanistycznych, a tym samym projektów zmierzających do poprawy jakości przestrzeni.

Konkurs architektoniczny, architektoniczno-urbanistyczny czy urbanistyczny to specjalna procedura, która umożliwi instytucji zamawiającej wybranie projektu koncepcyjnego wytypowanego jako najlepsze rozwiązanie przez sąd konkursowy po przeprowadzeniu odpowiedniego postępowania konkursowego. Zgodnie z art. 110-127 ustawy o zamówieniach publicznych konkurs oraz procedury konkursowe są metodą wyłonienia najlepszego projektu koncepcyjnego. Konkurs może stanowić szczególnie przydatne narzędzie w szczególności w realizowanych w miastach projektach o charakterze rewitalizacyjnym.

W ramach RPO Województwa Mazowieckiego przewiduje się preferencję dla projektów obejmujących przedsięwzięcia dotyczące między innymi kubaturowych obiektów użyteczności publicznej czy też przestrzeni publicznych.

- **Bezpieczna droga do szkoły**

Możliwość samodzielnego dotarcia dzieci do szkoły to jeden z tych czynników, który sprawia, że miasto staje się przyjazne dla rodzin. Jednocześnie wspólna wycieczka z dzieckiem przez miasto na rowerach, rolkach czy pieszo ma być przyjemnością, nie powinna jej zatem towarzyszyć nadmierna obawa o bezpieczeństwo.

Zasada: Każda szkoła powinna wyznaczyć główne trasy, którymi dzieci docierają do placówki. Trasy muszą zapewniać maksymalne bezpieczeństwo użytkownika, aby rodzice pozwalali dzieciom od najmłodszych lat przemieszczać się do szkoły samodzielnie.

- **Projektowanie dla seniorów**

Projektując przestrzeń publiczną, należy zwrócić uwagę na specyficzne potrzeby osób starszych. Jak sami o sobie mówią, chodzą wolniej i potrzebują częstych odpoczynków.

Seniorzy mają także słabszy wzrok i słuch. Należy to uwzględnić przy projektowaniu wszystkich elementów przestrzeni publicznej — zarówno tych przeznaczonych do wypoczynku i rekreacji, jak i tych przeznaczonych do codziennego poruszania się po mieście. Rekomendujemy wprowadzenie standardów przestrzeni publicznej przyjaznej dla seniora.

Miejsca do siedzenia:

- powinny być stawiane w małych odległościach od siebie przy ciągach pieszych,
- powinny być stawiane na szczytach wzniesień, gdy droga prowadzi „pod górkę”,
- powinny być wyższe i konieczne z oparciem, wykonane z drewna.

Ciągi piesze:

- należy zagwarantować płaskie chodniki, na żadnym odcinku różnica wysokości nie powinna przekraczać 2 cm (idealna jest całkowicie płaska nawierzchnia — standard zero centymetrów),
- ciągi piesze/chodniki powinny mieć minimum 2,5 metra szerokości, należy eliminować zbyt strome podjazdy i podejścia oraz różnice wzniesień,
- bruk nie jest dobrym materiałem do poruszania się dla osób starszych oraz niepełnosprawnych poruszających się na wózkach,
- przy projektowaniu ciągów pieszych należy uwzględnić potrzeby osób niedowidzących,
- integralnym elementem ciągów pieszych powinny być miejsca spotkań,
- należy zagwarantować dostęp do toalet w przestrzeni publicznej,
- przejścia dla pieszych (jeśli nie można ich przebudować) powinno być malowane farbą antypoślizgową,
- powinno wypracować się i wprowadzić standard przystanku autobusowego (m.in. przystanek musi być zadaszony i z zabudowanymi bokami, z wygodną ławką, podświetlonym i czytelnym rozkładem jazdy złożonym dużym krojem pisma, tablicą informacyjną o przystanku ustawioną w kierunku jazdy).